

KEMENTERIAN PERPADUAN NEGARA
PERPUSTAKAAN NEGARA MALAYSIA

UNIVERSITI
TEKNOLOGI
MARA

e-PROSIDING SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

“*Literasi Media dan Maklumat
melahirkan masyarakat
yang bijaksana dan rasional*”

27-29
SEPTEMBER
2022

HOTEL UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA
(UiTM) SHAH ALAM, SELANGOR

e-PROSIDING SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

“*Literasi Media dan Maklumat
melahirkan masyarakat
yang bijaksana dan rasional*”

Prof Madya Dr. Shamila Shuhidan
Dr. Adam Zulkarnain Saleng
Dr. Nor Edzan Che Nasir
Encik Yazid Ibrahim et. al

27-29
SEPTEMBER
2022

HOTEL UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA
(UiTM) SHAH ALAM, SELANGOR

KUALA LUMPUR
2023

Hak Cipta © Perpustakaan Negara Malaysia

Hak cipta terpelihara. Tiada bahagian daripada terbitan ini boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau ditukarkan ke dalam sebarang bentuk atau sebarang alat jua pun sama ada dengan cara elektronik, gambar serta rakaman dan sebagainya tanpa kebenaran bertulis daripada Perpustakaan Negara Malaysia terlebih dahulu.

Dicetak oleh Perpustakaan Negara Malaysia
232, Jalan Tun Razak,
50572 Kuala Lumpur, Malaysia

Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan

Perpustakaan Negara Malaysia

Rekod katalog untuk buku ini boleh didapati
dari Perpustakaan Negara Malaysia

eISBN 978-967-931-378-9

KANDUNGAN

Perutusan Ketua Pengarah PNM	7
Penghargaan	9
Pengenalan	10
Objektif	11
Tema	12
Atur cara	13
Pertandingan Inovasi Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan	22
Mesyuarat Agenda Literasi Maklumat Negara/National Information Literacy Agenda (NILA)	30
Biodata Ucaptama, Pengerusi & Pembentang	35
Kertas Persidangan Sesi 1 Penggunaan Media Sosial Sebagai Agen Perkongsian Maklumat Dalam Perspektif Integriti dan Keselamatan	48
Kertas Persidangan Sesi 2 Peranan Literasi Media dan Maklumat Masyarakat di Alaf Ke-21	48
Kertas Persidangan Sesi 3 Tahap Literasi Media dan Maklumat Masyarakat di Alaf Ke-21	49
Kertas Persidangan Sesi 4 Program Literasi Media dan Maklumat di Perpustakaan	49
Kertas Persidangan Sesi 5 Pendidikan Literasi Media dan Maklumat dan Cabaran Dalam Memperoleh Maklumat Berkesan	50

Kertas Persidangan Sesi 6 Resolusi Seminar Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan 2022	50
Resolusi Persidangan Seminar Literasi Media dan Maklumat kebangsaan 2022	51
Lensa Seminar Literasi dan Maklumat kebangsaan 2022	55
Biodata Editor	58
Prosiding Seminar Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan 2022	63

PERUTUSAN KETUA PENGARAH

Alhamdulillah, syukur kepada hadrat Allah SWT kerana dengan limpah kurnia-Nya Seminar Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan 2022 telah berjaya dilaksanakan dengan jayanya. Penganjuran seminar ini adalah salah satu usaha PNM untuk menjadikan kemahiran literasi media dan maklumat sebagai salah satu subjek atau kursus yang wajib diajar bukan sahaja di sekolah-sekolah atau institusi pengajian tinggi tetapi juga di agensi-agensi kerajaan dan swasta serta masyarakat umum. Tema yang diangkat bagi seminar ini adalah Literasi Media dan Maklumat melahirkan masyarakat yang bijaksana dan rasional.

Perpustakaan Negara Malaysia sebagai antara organisasi utama yang bertanggungjawab memberi pendidikan kemahiran literasi media dan maklumat telah mendapat geran daripada Suruhanjaya Kebangsaan UNESCO Malaysia pada bulan Oktober 2009 untuk membangunkan Modul Literasi Maklumat yang bertujuan untuk mewujudkan masyarakat bermaklumat. Masyarakat bermaklumat menurut Martin (1995) sebagai masyarakat yang pesat membangun, penggunaan maklumat, eksploitasi meluas pelbagai sumber maklumat; masyarakat yang mengetahui dan menghargai maklumat yang mereka perlukan, di mana untuk mendapatkannya, bagaimana untuk mendapatkan maklumat, dan pada akhirnya, bagaimana untuk menggunakannya untuk pembangunan negara."

Justeru, semua lapisan masyarakat terutama para pelajar sama ada di peringkat rendah, menengah atau institusi pengajian tinggi perlu mempunyai kemahiran literasi media dan maklumat untuk bersaing dalam dunia era teknologi maklumat selain daripada kemahiran serta kepakaran dalam bidang masing-masing. Sebanyak 6 sesi melibatkan seramai 17 orang pembentang dari pelbagai latar belakang akademik akan membentangkan kertas kerja berkaitan dengan literasi maklumat.

Perpustakaan adalah institusi budaya dan sosial yang mempunyai kesan pemangkin dalam transformasi kepada masyarakat maklumat kerana perpustakaan mengumpulkan memelihara, memulihara dan memberi perkhidmatan maklumat yang bertujuan memenuhi keperluan maklumat masyarakat. Perpustakaan adalah satu institusi yang menyumbang kepada pendidikan bagi melahirkan masyarakat yang benar-benar berkeelayakan dan bersedia untuk menjadi masyarakat bermaklumat.

Disamping itu juga, para pustakawan juga adalah elemen penting dalam mendidik masyarakat dengan kemahiran literasi media dan maklumat. Oleh itu, saya mencadangkan agar kesemua pustakawan atau profesional maklumat supaya dari semasa ke semasa sentiasa memantapkan ilmu literasi media dan maklumat agar dapat disampaikan kepada masyarakat selain menjadi agen utama kepada transformasi negara ke arah masyarakat bermaklumat.

PNM sebagai antara pemain utama dalam mempromosi kemahiran literasi media dan maklumat telah banyak menganjurkan program-program literasi media dan maklumat antaranya adalah Minggu Literasi Media dan Maklumat yang diadakan bersempena dengan Global Media and Information Literacy Week by UNESCO, Bengkel Training of Trainers (ToT) untuk perpustakaan gunasama, Taklimat Portal Sistem Pembelajaran Kendiri Literasi Media dan Maklumat (e-LMM)

dan bengkel-bengkel Literasi Media dan Maklumat kepada komuniti seperti kakitangan perpustakaan, kakitangan kerajaan dan swasta, pelajar institut pengajian tinggi, murid sekolah rendah dan menengah serta pelbagai lagi lapisan masyarakat tanpa mengira pendidikan dan taraf hidup. Sehingga Disember 2022, PNM telah menganjurkan sebanyak 451 sesi bengkel/taklimat dengan penyertaan sebanyak 66, 281 peserta.

Akhir kata, saya berharap agar penerbitan ini telah memberi manfaat, idea dan panduan bagi mengaplikasi literasi maklumat dalam kehidupan seharian agar dapat mentransformasi negara ke arah masyarakat bermaklumat.

Sekalung Budi Setulus Ingatan

PERPUSTAKAAN NEGARA MALAYSIA
Mengucapkan setinggi-tinggi penghargaan dan terima kasih kepada

YB Dato' Sri Hajah Nancy binti Shukri
Menteri Pelancongan, Seni dan Budaya

YBrs. Encik Mohd Yusri bin Mohd Yusoff
Timbalan Ketua Setiausaha (Kebudayaan)
Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya

YBhg. Profesor Datin Dr. Suzana binti Sulaiman
Timbalan Naib Canselor
(Akademik & Antarabangsa)
Universiti Teknologi MARA

YBrs. Profesor Ts. Dr. Mohamad Noorman bin Masrek
Kolej Pengajian Pengkomputeraan, Informatik dan Media
Universiti Teknologi MARA

Kolej Pengajian Pengkomputeraan, Informatik dan Media
Universiti Teknologi MARA

Jawatankuasa Induk dan Pelaksana
Seminar Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan 2022

Hotel Universiti Teknologi MARA (UiTM)
Shah Alam, Selangor

Para Pembentang Kertas Kerja, Pengerusi dan Jurulapor

Semua Media Cetak dan Media Elektronik

Semua individu dan institusi yang terlibat secara langsung atau tidak langsung
bagi menjayakan
Seminar Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan 2022

Pengenalan

Perpustakaan Negara Malaysia (PNM) adalah salah satu organisasi utama dan terpenting di Malaysia dalam melahirkan masyarakat yang mempunyai kemahiran literasi media dan maklumat (LMM) yang baik dan seterusnya melahirkan individu yang berupaya berfikir secara kritis dan respon yang positif terhadap pelbagai jenis maklumat yang diterima.

Peranan utama ini bermula apabila PNM membangunkan Modul Literasi Maklumat setelah mendapat geran daripada Suruhanjaya Kebangsaan UNESCO Malaysia pada bulan Oktober 2009. Modul ini telah dirasmikan oleh YB Senator Datuk Maglin Dennis D'Cruz, Timbalan Menteri KPKK di Sek. Keb. Ulu Luit, Maran, Pahang pada 23 Disember 2011. Sejak itu sehingga tahun 2021 PNM telah berjaya menganjurkan Program LMM sebanyak 420 sesi dengan 50,985 orang peserta.

Modul LMM ini terus berevolusi dengan membuat beberapa penambahbaikan seperti pada tahun 2015, Modul Literasi Maklumat telah di semak dan dijenamakan semula dengan nama Program Literasi Media dan Maklumat. Manakala pada tahun 2019, modul LMM PNM ditambah menjadi 7 modul dengan memasukkan Modul Penciptaan Maklumat.

Usaha PNM untuk menjadikan kemahiran literasi media dan maklumat sebagai salah satu agenda kebangsaan akan dapat direalisasikan apabila PNM menganjurkan Seminar Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan 2022 dengan kerjasama Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA bagi membolehkan penyediaan pelan pembangunan Agenda Literasi Maklumat Negara/National Information Literacy Agenda (NILA) yang komprehensif dan mantap.

Penganjuran Seminar Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan ini dapat menyediakan ruang untuk para ahli akademik, penyelidik, pengamal media, pertubuhan bukan kerajaan dan pelajar membentangkan hasil kajian, perkongsian amalan literasi media, serta mengemukakan resolusi untuk dipanjangkan kepada pihak berkuasa mengenai keperluan elemen literasi media dan maklumat dalam masyarakat hari ini.

Objektif

01

Seminar bertujuan untuk mengumpulkan penyelidik, pustakawan, profesional perkhidmatan maklumat, pakar media, pendidik, penggubal dasar dan semua pihak lain yang berkaitan dari seluruh negara untuk bertukar pengetahuan dan pengalaman serta membincangkan perkembangan terkini dan cabaran semasa dalam dari segi, standard, teknik, teori dan amalan terbaik.

02

Memberi inspirasi dan panduan kepada pustakawan dan profesional maklumat untuk menjadi pengajar yang berkesan menggunakan teori pedagogi/andragogi, amalan terbaik, dan strategi pengajaran untuk menggalakkan kecemerlangan akademik pelajar dan pembangunan masyarakat bermaklumat serta menyokong dan pembelajaran sepanjang hayat.

03

Memberi pendedahan kepada peserta seminar mengenai kepentingan kemahiran Literasi Media dan Maklumat (LMM) yang merangkumi teknik pencarian, penilaian, penggunaan, pengurusan, dan penyebaran maklumat secara tepat, berkesan dan beretika menggunakan pelbagai media termasuk media teknologi; dan

04

Mempromosi Literasi Media dan Maklumat (LMM) sebagai satu budaya utama masyarakat bagi menyokong inisiatif kerajaan melahirkan masyarakat Malaysia yang mempunyai kemahiran literasi maklumat dan menggalakkan pembelajaran sepanjang hayat untuk pembangunan negara.

Tema

**“ Literasi Media dan Maklumat
melahirkan masyarakat yang
bijaksana dan rasional ”**

Subtema

Penggunaan Media Sosial sebagai Agen Perkongsian Maklumat dalam Perspektif Integriti dan Keselamatan

Peranan Literasi Media dan Maklumat Masyarakat di Alam ke-21

Tahap Literasi Media dan Maklumat Masyarakat di Alam ke-21

Program Literasi Media dan Maklumat di Perpustakaan

Pendidikan Literasi Media dan Maklumat dan Cabaran dalam Memperoleh Maklumat Berkesan

ATUR CARA

SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

27 SEPTEMBER 2022 (Selasa) – Hari Pertama

- 8.00 pagi : Pendaftaran Peserta Pertandingan Inovasi Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan dan Minum Pagi
- 8.30 pagi : Pertandingan Inovasi Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan
- 1.00 tengah hari : Makan tengah hari/ Solat
- 2.30 petang : Mesyuarat Meja Bulat Agenda Literasi Maklumat Negara/ *National Information Literacy Agenda* (NILA)
- 4.30 petang : Bersurai
-

ATUR CARA

SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

28 SEPTEMBER 2022 (Rabu) – Hari Kedua

- 8.00 pagi : Pendaftaran Peserta dan Minum Pagi
- 9.00 pagi : SESI PERTAMA: **PENGUNAAN MEDIA SOSIAL SEBAGAI AGEN PERKONGSIAN MAKLUMAT DALAM PERSPEKTIF INTEGRITI DAN KESELAMATAN**
- Pengerusi :
Encik Mohd Zairul bin Masron
Ketua Media Sosial, Bahagian Komunikasi
(Universiti Teknologi MARA)
- Pembentang:
Encik Mohd Sharulnizam bin Kamarulzaman
Pengurus Jabatan Pengurusan Strategik
(Cybersecurity Malaysia)
- Pembentang:
Cik Nurul Amira binti Mat Ariffin
Timbalan Pengarah, Jabatan Media Baharu
(Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia (SKMM))
- Pembentang:
Encik Wan Shafuiddin bin Zainudin
Ketua Jabatan
(Cybersecurity Malaysia)
- Pembentang:
Encik Mohd Khairul Ezam bin Mohd Rasali
Pegawai Khas Timbalan Ketua Pengarah Perkhidmatan Operasi (JPA)
- : Sesi Soal Jawab
- 10.30 pagi : Berehat
-

ATUR CARA MAJLIS PERASMIAN

SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

28 SEPTEMBER 2022 (Rabu) – Hari Kedua

- 10.15 pagi : Pendaftaran Jemputan
- 10.45 pagi : Ketibaan tetamu kehormat
- 10.50 pagi : Ketibaan
YBrs. Profesor. Ts. Dr. Mohamad Noorman bin Masrek
Dekan Fakulti Pengurusan Maklumat
Universiti Teknologi MARA
- : Ketibaan
YBrs. Puan Salasiah binti Abdul Wahab
Ketua Pengarah
Perpustakaan Negara Malaysia
- : Ketibaan
YBhg. Profesor Datin Dr. Suzana Sulaiman
Timbalan Naib Canselor (Akademik & Antarabangsa)
Universiti Teknologi MARA
- 10.55 pagi : Ketibaan
YBrs. Encik Mohd Yusri bin Mohd Yusoff
Timbalan Ketua Setiausaha (Kebudayaan)
Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya
- : Ketibaan
YBhg. Datuk Hajah Saraya binti Arbi
Ketua Setiausaha
Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya
- : Ketibaan
YB Dato' Sri Hajah Nancy binti Shukri
Menteri Pelancongan, Seni dan Budaya
- 11.00 pagi : Nyanyian Lagu Negaraku
- : Persembahan Tarian Kebudayaan oleh Genius Seni Tari
- : Bacaan Doa oleh
Encik Mohd Nazir Ahmad
Pensyarah Kanan
Universiti Teknologi MARA

- 11.15 pagi : Ucapan Alu-aluan oleh
YBhg. Profesor Datin Dr. Suzana Sulaiman
Timbalan Naib Canselor (Akademik & Antarabangsa)
Universiti Teknologi MARA
- : Ucapan oleh
YBrs. Puan Salasiah binti Abdul Wahab
Ketua Pengarah
Perpustakaan Negara Malaysia
- : Ucapan Perasmian oleh
YB Dato' Sri Hajah Nancy binti Shukri
Menteri Pelancongan, Seni dan Budaya
- 11.40 pagi : Majlis Perasmian Seminar Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan 2022
dan Pra Pelancaran
Agenda Literasi Maklumat Negara
- 11.45 pagi : Penyampaian Hadiah Pertandingan Inovasi Literasi Media dan Maklumat
Kebangsaan
- 12.00 tgh hari : Ucap tama oleh
YBhg. Datin Ts. Dr. Siti Hanom binti Marjuni
Pengurus Perkhidmatan Prasarana Kunci Awam Kerajaan
(*Government Public Key Infrastructure - GPKI*)
- 1.00 tgh hari : Jamuan Tengah hari
-

ATUR CARA

SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

28 SEPTEMBER 2022 (Rabu) – Hari Kedua (Samb.)

2.30 petang : **SESI KEDUA: PERANAN LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT MASYARAKAT DI ALAF KE-21**

Pengerusi :
Encik Hussain bin Hashim
Pensyarah Kanan
Universiti Teknologi MARA

Pembentang:
YBrs. Dr. Mayasari binti Abdul Majid
Pustakawan Kanan
Nobel International School

Pembentang:
Puan Siti Jasiah binti Jasmi
Guru Media
Maktab Rendah Sains MARA, MRSM

Pembentang:
Encik Abdul Jalil bin Toha @ Tohara
Ketua Penolong Pengarah
Sektor Pendidikan Khas Guru Perpustakaan dan Media

Pembentang:
Encik Shah Ridha bin Abdul Jalil
Guru Perpustakaan & Media
SMK Seri Pulai Perdana

: Sesi Soal Jawab

4.30 petang : Bersurai

ATUR CARA

SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

29 SEPTEMBER 2022 (Khamis) – Hari Ketiga

8.00 pagi : Minum Pagi

9.00 pagi : **SESI KETIGA: TAHAP LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT MASYARAKAT DI ALAF KE-21**

Pengerusi :

YBrs. Prof. Madya Dr. Shamila binti Mohamed Shuhidan

Pensyarah Kanan

Universiti Teknologi MARA

Pembentang:

YBrs. Dr. Ezza Rafedziawati binti Kamal Rafedzi

Timbalan Dekan Hal Ehwal Akademik

Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA

Pembentang:

YBrs. Dr. Samsul Farid bin Samsuddin

Pensyarah Kanan

Universiti Malaya

Pembentang:

Puan Siti Nur Aishah binti Bohari

Penolong Pengarah

Perpustakaan Negara Malaysia

: Sesi Soal Jawab

10.30 pagi : Berehat

ATUR CARA

SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

29 SEPTEMBER 2022 (Khamis) – Hari Ketiga

11.00 pagi : **SESI KEEMPAT: PROGRAM LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT DI PERPUSTAKAAN**

Pengerusi :

YBrs. Dr. Mohamad Fazli bin Baharudin

Pensyarah Kanan

Universiti Teknologi MARA

Pembentang:

YBrs. Dr. Rosnani binti Ahmad

Pustakawan Kanan

Universiti Sains Malaysia

Pembentang:

Puan Shahidatul Akhmam binti Rambeli

Pustakawan Kanan

Perpustakaan Tun Abdul Razak

Universiti Teknologi MARA

Pembentang:

Encik Razman Shah bin Mohd Razali

Penolong Pengurus

International Medical University (IMU)

: Sesi Soal Jawab

1.00 tgh hari : Makan tengah hari/Solat

ATUR CARA

SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

29 SEPTEMBER 2022 (Khamis) – Hari Ketiga

2.30 petang : **SESI KELIMA: PENDIDIKAN LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT DAN CABARAN DALAM MEMPEROLEH MAKLUMAT BERKESAN**

Pengerusi :

Encik Yamin bin Kamis

Pensyarah Kanan

Universiti Teknologi MARA

Pembentang:

YBrs. Prof. Madya Dr Shamila binti Mohamed Shuhidan

Pensyarah Kanan

Universiti Teknologi MARA

Pembentang:

YBrs. Dr Mohd Fazli bin Baharuddin

Pensyarah Kanan

Fakulti Pengurusan Maklumat

Universiti Teknologi MARA

Pembentang:

Puan Fadzliaton binti Zainudin

Ketua Penolong Pengarah

Kementerian Pendidikan Malaysia

: Sesi Soal Jawab

ATUR CARA

SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

29 SEPTEMBER 2022 (Khamis) – Hari Ketiga

3.30 petang : **SESI KEENAM: RESOLUSI/PENUTUP SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022**

Pengerusi :
Encik Yazid bin Ibrahim
Timbalan Pengarah
Perpustakaan Negara Malaysia

Pembentang Resolusi:
YBrs. Prof. Ts. Dr. Mohamad Noorman bin Masrek
Dekan Fakulti Pengurusan Maklumat
Universiti Teknologi MARA

Pembentang Resolusi:
YBrs. Puan Salasiah binti Abdul Wahab
Ketua Pengarah
Perpustakaan Negara Malaysia

4.30 petang : Bersurai

PERTANDINGAN INOVASI LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN

Pertandingan Inovasi Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan diadakan pada 27 September 2022 dan penyertaan dibuka kepada kategori sekolah, Institut Pengajian Tinggi dan Professional. Tujuan pertandingan ini diadakan bagi memberi ruang kepada peserta untuk menghasil dan mengumpulkan idea inovatif dan kreatif dalam memperkasa pemikiran kritis. Ia juga bertujuan untuk mewujudkan platform perkongsian idea, bahan dan mewujudkan persaingan sihat dalam bidang Literasi Media dan Maklumat.

PEMENANG PERTANDINGAN INOVASI LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN

KATEGORI INSTITUT PENGAJIAN TINGGI

ORGANISASI	TAJUK	PINGAT
Institut Kemahiran Tinggi Belia Negara Bukit Mertajam	Gas Stove Safety System	Emas
Kolej Vokasional Sungai Petani 1	Meja Laptop Pelbagai Guna (Multipurpose Laptop Table)	Emas
Institut Latihan Perindustrian Pasir Gudang	Mini Anchovies Peeler	Emas
Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi Mara (UiTM)	Marketing Practices in Providing Information Services Among Undergraduate in Uitm Selangor During Covid-19	Emas
Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi Mara (UiTM)	Malaysian Homeland Fighters Web Archive Repository	Emas
Kolej Vokasional Sungai Petani 1	Smart Rim Opener	Emas
Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi Mara (UiTM)	Help University Archive	Perak
Institut Kemahiran Tinggi Belia Negara Bukit Mertajam	Sistem Keselamatan Tali Pinggang Kereta Menggunakan Arduino Mega	Perak
Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi Mara (UiTM)	Designing The Framework Of Health-Related Literacy's Initiatives Programs And Activities Of School Resource Centre	Perak
Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi Mara (UiTM)	Digital Information Literacy (Dil) Competency Framework for Ict-Based Projects	Perak
Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi Mara (UiTM)	A2s Academic Programmes Database (A2s-Apdb)	Perak
Universiti Malaya	An Event-Based Ontology Model for The Content Knowledge Of Historical Malay Manuscripts	Perak
Kolej Vokasional Sungai Petani 1	Mysvm Bahasa	Gangsa
Universiti Malaya	Lembah Bujang Archaeology Digital Library (Lbadl)	Gangsa
Universiti Malaya	Developing Manual to Create Tactile Map for Blind and Visually Impaired Users of Mab Library	Gangsa
Kolej Vokasional Sungai Petani 1	Dried Chilli Seed Separator	Gangsa
Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi Mara (UiTM)	Smart Learning Method by Cea In Children's Library (Creative Educational Aids)	Gangsa

PEMENANG PERTANDINGAN INOVASI LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN

KATEGORI PROFESIONAL

ORGANISASI	TAJUK	PINGAT
Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi Mara (UiTM)	The Significant Fives in Addressing The Challenges of Beautique Library	Emas
Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi Mara (UiTM)	Electronic Management of Literature Review (Emlr)	Emas
Sekolah Kebangsaan Kompleks Gong Badak, Kuala Nerus, Terengganu	Bilik Tayang dan Studio Pintar Skkgb	Emas
PTAR UiTM Shah Alam	My Knowledge Mangement (Mykm)	Emas
Universiti Teknologi MARA	E-Buku 'Soalan dan Jawapan Lazim Tentang Rawatan Ketumbuhan Kilang Telur'	Perak
Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi Mara (UiTM)	Health Literacy Matters in Library Services	Perak
Fakulti Pendidikan, Universiti Teknologi MARA	Mobile Addiction Screening Kit (Mask)	Perak
Universiti Selangor	Health Information Seeking Behaviour (Hisb) Among Malaysian Parents of Children with Autism Spectrum Disorder (Asd): A Conceptual Framework	Perak
Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi Mara (UiTM)	Gamification of Records Management Practices	Gangsa
Kolej Komuniti Tasek Gelugor	Refrigeration Cycle Simulator (Rcs)	Gangsa
Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi Mara (UiTM)	Model Perpustakaan Penjara di Pusat Koreksional dan Sekolah Integriti, Jabatan Penjara Malaysia	Gangsa
Kolej Vokasional Sungai Petani 1	Moderno Alatan Canai Bersudut untuk Kegunaan Paip	Gangsa

PEMENANG PERTANDINGAN INOVASI LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN

KATEGORI SEKOLAH

ORGANISASI	TAJUK	PINGAT
Sekolah Menengah Kebangsaan Kampong Selamat	Organic Wastes As Additions In Artificial Asphalt Production (Owaa)	Berlian
Sekolah Menengah Kebangsaan Kampong Selamat	Artificial Organic Concrete Clay	Emas
SMK Raja Mahadi,Klang	Food Waste Composting: Environmentally Friendly And Economical Solutions To Recycle Kitchen Waste	Emas
SMK Raja Mahadi,Klang	Economical Water Filtration From Household Grey Water	Emas
SJK (T) Ladang Highlands	Ers - Emergency Disaster Relief System	Emas
TMP Little Scientist Club	Eco – Friendly Green Tea Waste Dishwash	Emas
SBP Integrasi Rawang	Thermogen	Perak
SBP Integrasi Rawang	Clove Candle	Perak
Sekolah Menengah Sains Pendang @ Akademi Sains Pendang	Hands-Free Door Handles: A Pandemic Innovation	Perak
Tadika Manja Pintar Little Science Club	Cattle Dung And Rice Straw Biodegradable Horticultural Pots: Greener Approach To Reduce Plastic Waste And Improve Plant Health	Perak
Akademi Sains Pendang	Bleess Candle	Perak
Sekolah Menengah Kebangsaan Kampong Selamat	Piper Betle Fever Cooling Patch & Piper Betle Cool Pack	Perak
SJKT Ladang Highlands	Used Oil Disposal: Smart Bin With Real Time Iot Monitoring System, Greener Approach To Reduce Environmental Impact Through Proper Disposal	Gangsa
SMK Tropicana	Automated Medicine Dispense System V2.0 (Amds)	Gangsa
Sekolah Menengah Sains Pendang @ Akademi Sains Pendang	Constellations: The Beauty Of Light	Gangsa
Sekolah Menengah Sains Pendang @ Akademi Sains Pendang	Eco Printing: Pilot Study Toward Green Environments	Gangsa
Nobel International School	Digital Story Of Malaysia	Gangsa
SJKC Yuk Chai	Iot Life Guardian	Gangsa

LENSA PERTANDINGAN INOVASI LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN

Pemenang Pingat Berlian Pertandingan Inovasi Literasi Media dan Maklumat
Kebangsaan 2022

Lensa bersama pemenang-pemenang Pertandingan Inovasi Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan 2022

Lensa bersama pemenang-pemenang Pertandingan Inovasi Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan 2022

Lensa bersama pemenang-pemenang Pertandingan Inovasi Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan 2022

MESYUARAT MEJA BULAT AGENDA LITERASI MAKLUMAT NEGARA/NATIONAL INFORMATION LITERACY AGENDA (NILA)

“Literasi Maklumat”

Frasa penggunaan Literasi Maklumat telah dipersetujui oleh Ahli Mesyuarat untuk diseragamkan bagi penggunaan perkataan oleh semua jabatan atau agensi di Malaysia.

Definisi Literasi Maklumat

Literasi Maklumat (LM) adalah satu keupayaan bagi memperkasa individu untuk mengenal pasti, menilai, mengurus, mencipta dan menyebarkan maklumat yang diperlukan dalam pelbagai medium dan format secara beretika untuk menyokong pembelajaran sepanjang hayat.

Definisi Celik Maklumat

Individu celik maklumat berkeupayaan untuk:

- i. Mengetahui maklumat untuk keperluan semasa
- ii. Membina strategi pencarian maklumat secara efektif dan efisien
- iii. Menilai maklumat yang diperolehi secara kritis untuk mendapatkan maklumat berkualiti.
- iv. Mengurus maklumat dalam pelbagai medium dan format secara sistematik
- v. Menggunakan maklumat secara beretika dengan memahami isu-isu berkaitan dengan penggunaan maklumat tersebut
- vi. Mencipta ilmu baharu berasaskan maklumat yang diperolehi untuk menyokong pembelajaran sepanjang hayat
- vii. Menyebarkan dan berkongsi maklumat secara bertanggungjawab dengan individu lain serta masyarakat sivil melalui pelbagai medium dan format.

HALATUJU AGENDA LITERASI MAKLUMAT NEGARA/NATIONAL INFORMATION LITERACY AGENDA (NILA)

Definisi

- Membangunkan definisi
 - i. Literasi maklumat
 - ii. Celik maklumat
 - iii. Modul literasi maklumat
 - Komuniti pendidikan,
 - Komuniti sekolah
 - Komuniti awam
- Lantikan Ahli Jawatankuasa NILA
- Lantikan Ahli Jawatankuasa Kepakaran Pemandu NILA

2021 - 2022

Piawaian

- Membangunkan standard dengan indikasi pencapaian, hasil pembelajaran dan alat penilaian (assessment tools)
- Membangunkan indeks literasi maklumat

2023

Institut Latihan

- Mewujudkan:
 - i. Pusat literasi maklumat, atau
 - ii. Institut literasi maklumat atau
 - iii. Menaik taraf Bahagian sedia ada
- Membangunkan portal literasi maklumat

2024 - 2025

LENSA MESYUARAT MEJA BULAT AGENDA LITERASI MAKLUMAT NEGARA/NATIONAL INFORMATION LITERACY AGENDA (NILA)

Mesyuarat Meja Bulat Meja Bulat Agenda Literasi Maklumat Negara/National Information Literacy Agenda (NILA) dipengerusikan oleh Timbalan Ketua Pengarah Perpustakaan Negara Malaysia

Lensa bersama Ahli Mesyuarat Meja Bulat Agenda Literasi Maklumat Negara/National Information Literacy Agenda (NILA)

Sesi Mesyuarat bersama AJK Agenda Literasi Maklumat Negara/National Information Literacy Agenda (NILA) dan pemegang taruh Agenda Literasi Maklumat Negara/National Information Literacy Agenda (NILA)

Sesi Mesyuarat bersama AJK Agenda Literasi Maklumat Negara/National Information Literacy Agenda (NILA) dan pemegang taruh Agenda Literasi Maklumat Negara/National Information Literacy Agenda (NILA)

BIODATA PENYAMPAI UCAPTAMA

YBhg. Datin Ts. Dr. Siti Hanom binti Marjuni

Penyampai ucap tama adalah seorang Pegawai Teknologi Maklumat (PTM) yang berkhidmat selama 33 tahun di pelbagai Kementerian/Jabatan Perkhidmatan Persekutuan. Beliau mendapat pendidikan tertinggi dalam Doktor Falsafah dalam bidang Keselamatan Komputeran (Sains Komputer dari Universiti Putra Malaysia. Berpengalaman luas dalam bidang teknikal ICT seperti keselamatan, rangkaian, pusat data, pembangunan sistem dan strategi ICT. Menjawat jawatan sebagai Timbalan Pengarah di Bahagian Pembangunan Gunasama dan Infrastruktur ICT MAMPU juga diiktiraf sebagai Pakar Bidang Khusus (SME) dalam Pengurusan Insiden dan Forensik ICT. Aktif menjadi penasihat dan pakar runding di agensi dan jabatan Sektor Awam.

BIODATA Pengerusi

Pengerusi Sesi Pertama: Penggunaan Media Sosial Sebagai Agen Perkongsian Maklumat dalam Perspektif Integriti dan Keselamatan

Encik Mohd Zairul bin Masron

Beliau merupakan Pensyarah Kanan di Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi MARA (UiTM). Merupakan pemegang Ijazah Sarjana Pengurusan Maklumat dari Universiti Teknologi MARA. Pernah bertugas di beberapa jabatan kerajaan, universiti awam dan swasta sebelum memulakan kerjaya sebagai Pensyarah di Fakulti Pengurusan Maklumat. Penerima Anugerah Perkhidmatan Cemerlang tahun 2015 selain turut memenangi beberapa pingat emas, perak dan gangsa pada Pertandingan Rekacipta dan Inovasi Peringkat Kebangsaan. Beliau juga merupakan mantan Ketua Media Sosial UiTM dari tahun 2015 hingga 2022. Bergiat aktif sebagai Ahli Persatuan Sejarah Lisan dan dilantik sebagai Ahli Majlis Persatuan Pustakawan Malaysia.

PENGERUSI SESI KEDUA: PERANAN LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT MASYARAKAT DI ALAF KE-21

Encik Hussain bin Hashim

Beliau merupakan Pensyarah Kanan, Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA (1998-sekarang). Berkelulusan Sarjana Sains Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA (1999). Beliau pernah menjawat jawatan sebagai Penolong Pegawai Perpustakaan, Pusat Pendidikan Persediaan, Institut Teknologi MARA (1994-1998). Selain itu, pernah menerima Anugerah Khidmat Cemerlang pada tahun 2016. Antara sumbangan beliau adalah pernah menjadi Penyelaras Alumni Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA (2021-2023), Ketua Pusat Pengajian, Institut Pendidikan Berterusan & Pengajian Profesional (iCEPS) - 2014-2020 dan Kordinator Program, Sarjana Sains Pengurusan Maklumat Mod Pengajian Fleksibel (2000-2003).

PENGERUSI SESI KETIGA: TAHAP LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT MASYARAKAT DI ALAF KE-2

YBrs. Prof Madya Dr. Shamila binti Mohamed Shuhidan

Beliau merupakan seorang Pensyarah Kanan yang telah berkhidmat selama 22 tahun di Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA (UiTM). Beliau menerima Ijazah Kedoktoran di dalam bidang "*Information Storage and Retrieval*" di RMIT Australia, dan membuat kajian berkaitan perilaku dan proses pencarian maklumat di kalangan murid sekolah. Sehingga kini, beliau masih lagi aktif dan sangat berminat menjalankan penyelidikan dan konsultasi berkaitan literasi maklumat di era digital, pengurusan pusat sumber sekolah, pengurusan pengetahuan di peringkat kebangsaan dan antarabangsa. Selain daripada tugas mengajar, beliau giat membuat kolaborasi dan kerjasama dengan agensi kerajaan dan swasta sebagai pakar rujuk dan penasihat, antaranya menjalankan aktiviti pengurusan pusat sumber sekolah dan terlibat dalam pembangunan modul literasi maklumat, serta menyumbang sebagai ketua editor dalam menterjemah Garis Panduan Perpustakaan Sekolah dalam Bahasa Melayu untuk IFLA.

PENGERUSI SESI KEEMPAT: PROGRAM LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT DI PERPUSTAKAAN

YBrs. Dr. Mohamad Fazli bin Baharudin

Beliau merupakan Pensyarah Kanan di Universiti Teknologi MARA (UiTM). Berkelulusan Doktor Falsafah dalam Pengurusan Maklumat (Literasi Digital) dari UiTM. Pernah berkhidmat sebagai Guru Media di Maktab Rendah Sains MARA (MRSM) Balik Pulau, Pulau Pinang. Beliau aktif dalam menjalankan penyelidikan dan menghasilkan penulisan dalam bidang literasi maklumat dan digital, memberikan ceramah berkaitan literasi maklumat dan pernah terlibat di peringkat kebangsaan anjuran Persatuan Pustakawan Malaysia untuk sekolah-sekolah di Malaysia.

PENGERUSI SESI KELIMA: PENDIDIKAN LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT DAN CABARAN DALAM MEMPEROLEH MAKLUMAT BERKESAN

Encik Yamin bin Kamis

Beliau merupakan Pensyarah Kanan di Fakulti Pengurusan Maklumat, Univeristi Teknologi MARA (UiTM) dan telah berkhidmat dengan UiTM sejak tahun 2004 sehingga sekarang. Sepanjang tempoh perkhidmatannya beliau telah diberi kepercayaan sebagai koordinator Program dan Kepimpinan Pelajar. Kelayakan Pendidikan yang tertinggi ialah Sarjana Teknologi dari Univeristi Teknologi Malaysia (UTM) pada tahun 2004. Beliau Pakar dalam pensijilan NLP 8 kategori iaitu *Master Trainer, Coach, Practitioner, LAB Profile Practitioner, Meta Reflection Practitioner, NLP Framer & Reframer, Hypnotic Communication Practitioner* dan *TTT Platform Skill*. Kebolehan dan bakat beliau dalam bidang ini seringkali dilantik sebagai motivator bagi program-program pelajar dan pembangunan staf khususnya warga fakulti.

PENGERUSI SESI KEENAM: PENDIDIKAN LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT DAN CABARAN DALAM MEMPEROLEH MAKLUMAT BERKESAN

Encik Yazid bin Ibrahim

Beliau merupakan Timbalan Pengarah Bahagian Gerakan Literasi Maklumat, Perpustakaan Negara Malaysia (PNM). Beliau berkelulusan Sarjana Sains Maklumat, Universiti Malaya (UM). Antara pencapaian yang telah diperoleh adalah Panel Congress of Southeast Asian Librarians, Bangkok, Thailand (2015), Panel World Library and Information Conference, Worclaw, Poland (2017), Panel Congress of Southeast Asian Librarians, Naphitydaw, Myanmar (2018), Panel World Library and Information Conference, Kuala Lumpur, Malaysia (2018) dan Panel Persidangan Tahunan Pustakawan Malaysia, Kuala Lumpur, Malaysia (2022). Beliau juga adalah Ketua SME LMM PNM dan banyak menjadi tenaga pengajar bengkel LMM untuk pekerja profesional seperti doktor, pensyarah, jurutera dan penyelidik.

BIODATA PEMBENTANG

PEMBENTANG SESI PERTAMA: PENGGUNAAN MEDIA SOSIAL SEBAGAI AGEN PERKONGSIAN MAKLUMAT DALAM PERSPEKTIF INTEGRITI DAN KESELAMATAN

Encik Mohd Sharulnizam bin Kamarulzaman

Beliau merupakan Pengurus, Jabatan Pengurusan Strategi, Cybersecurity Malaysia. Beliau menamatkan pengajian di peringkat Sarjana Muda Perakaunan dan Sarjana Sains Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA (UiTM). Beliau mempunyai pengalaman bertugas selama 13 tahun di Cybersecurity Malaysia di Jabatan Pengurusan Strategi, mengurus pejabat pengurusan projek (PMO) bagi Rancangan Malaysia dan dana berkaitan serta perancangan korporat. Selain itu, beliau membantu dalam pengurusan pembangunan organisasi, penambahbaikan proses strategik dan pengurusan transformasi CyberSecurity Malaysia. Beliau dilantik sebagai panel pakar komersial dalam menilai dan mengurus Dana R&D&C yang melibatkan 9 geran dan 40 projek yang diberikan kepada projek ICT yang berkecayaan.

Cik Nurul Amira Mat Ariffin

Beliau merupakan pemegang Sarjana Antarabangsa Pengurusan Maklumat daripada Universiti Malaya dan Ijazah Sarjana Sains Komputer daripada Universiti Teknologi Malaysia. Telah berkhidmat selama 5 tahun di Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia (MCMC). Kini beliau berkhidmat di Jabatan Media Baharu sebagai Timbalan Pengarah, dan skop tugas beliau merangkumi pengurusan dan kawal selia kes-kes berkaitan kandungan dalam talian di bawah peruntukan Akta Komunikasi dan Multimedia 1998 (AKM 1998), urus tadbir inisiatif terhadap polisi berkaitan media baharu, serta memberikan khidmat nasihat kepada agensi-agensi penguatkuasa yang lain dalam isu-isu berkaitan media baharu.

Encik Wan Shafuiddin bin Zainudin

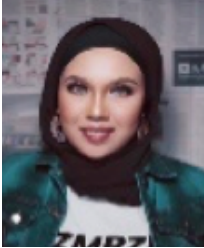
Beliau merupakan Ketua Jabatan, Jabatan Badan Pensijilan Keselamatan Maklumat, Cybersecurity Malaysia. Berkelulusan Sarjana Muda Sains Komputer, Universiti Sains Malaysia (USM). Berpengalaman bertugas selama 15 tahun di Cybersecurity Malaysia, Jabatan Badan Pensijilan Keselamatan Maklumat. Beliau juga merancang, mengurus strategi dan operasi jabatan disamping pembangunan perkhidmatan baru dibawah Rancangan Malaysia. Pernah dilantik sebagai Pengerusi Common Criteria Executive Subcommittee bagi menguruskan pengauditan dan keahlian baru dalam CCRA (Common Criteria Recognition Agreement) dan Pengerusi bagi SC7 untuk mengepalai aktiviti di bawah kumpulan 3 iaitu ISO/IEC JTC 1/ SC 27/WG 3 - Penilaian, Pengujian dan Spesifikasi Keselamatan.

Encik Mohd Khairul Ezam bin Mohd Rasali

Beliau merupakan seorang Pegawai Tadbir dan Diplomatik yang berkhidmat di Jabatan Perkhidmatan Awam (JPA). Mempunyai pengalaman selama 16 tahun di pelbagai Kementerian dan Jabatan seperti Kementerian Pembangunan Usahawan dan Koperasi (MECD), Kementerian Perdagangan Dalam Negeri dan Hal Ehwal Pengguna (KPDNHEP), Kementerian Perdagangan Antarabangsa dan Industri (MITI), Kementerian Pertanian dan Industri Makanan (MAFI) dan Jabatan Audit Negara Malaysia (JANM). Selain daripada bertugas sebagai pegawai khas, beliau juga telah menguruskan program-program keusahawanan dan menguruskan program ekuiti Bumiputera serta pengurusan integriti. Pemegang Ijazah Sarjana Sains Bioteknologi Tumbuhan daripada Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) pada tahun 2007 dan kini sedang mengikuti pengajian peringkat Doktor Falsafah di Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA (UiTM).

PEMBENTANG SESI PERTAMA: PENGGUNAAN MEDIA SOSIAL SEBAGAI AGEN PERKONGSIAN MAKLUMAT DALAM PERSPEKTIF INTEGRITI DAN KESELAMATAN

YBrs. Dr. Mayasari binti Abdul Majid

Beliau kini bertugas sebagai Pustakawan Kanan di Nobel International School, Petaling Jaya. Berkelulusan Sarjana Muda di dalam Pengurusan Maklumat dan Perpustakaan (2010), Sarjana di dalam Pengurusan Pengetahuan (2013) dan Doktor Falsafah di dalam Pengurusan Maklumat (2020), Universiti Teknologi MARA (UiTM). Beliau memulakan karier sebagai Guru Sandaran Tidak Terlatih pada tahun 2011, dan meneruskan kerjaya sebagai guru di beberapa sekolah swasta. Beliau kemudian menjadi Ketua Pustakawan di salah sebuah universiti swasta di Malaysia. Telah dianugerahkan Anugerah Penyelidik Terbaik (2020) daripada UiTM untuk hasil kajian beliau yang berjudul, *"Influence of School Resource Centres' roles on student motivation and student performance"*. Beliau telah memenangi beberapa anugerah untuk projek inovasi dan kolaborasi di peringkat antarabangsa antaranya *"Best Booth"* dan *"Special Award"* pada tahun 2022.

Puan Siti Jasiah binti Jasmi

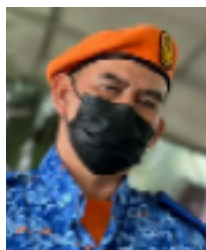
Beliau merupakan Guru Media di Maktab Rendah Sains MARA (MRSM) Kuala Kubu Bharu, Selangor. Berkelulusan Sarjana Pengurusan Pengetahuan (KM), Universiti Teknologi MARA (UiTM). Beliau pernah menjawat jawatan sebagai Pensyarah di Kolej Swasta & Pembantu Tadbir Sambilan di Pejabat Perdana Menteri Kementerian Keselamatan Dalam Negeri. Pernah dinobatkan sebagai Pembentang Perkongsian Amalan Terbaik Simposium Pustakawan MARA 2016 dan merupakan Ketua Auditor MS ISO 9001:2005 MRSM Kuala Kubu Bharu.

Encik Abdul Jalil bin Toha @ Tohara

Beliau merupakan Ketua Penolong Pengarah di Sektor Pendidikan Khas, Bahagian Pembangunan Kurikulum, Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM). Berkelulusan Sarjana

Muda dan Sarjana Sains Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA (UiTM). Berpengalaman bertugas sebagai guru Pendidikan Khas selama 16 tahun dengan pengkhususan Guru Perpustakaan dan Media dan tenaga pengajar untuk kursus Batik Production Operation (BPO) di Sekolah Menengah Pendidikan Khas Vokasional Shah Alam. Beliau pernah menerima Anugerah Hadiah Latihan Persekutuan (HLP), 2019. Beliau pernah menerima pingat emas dalam *International Putra InnoCreative Carnival in Teaching and Learning 2020*. Antara sumbangan beliau adalah mengetuai program seni sekolah secara maya *Folk Tales Illustration* bersama IFLA untuk *International Library Month 2021*, Illustrator Nenek Bukit Cahaya yang bekerjasama dengan Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP) untuk manuskrip buku cerita kanak-kanak bergambar dan penulis dan illustrator Zidni 2 yang bekerjasama dengan Fakulti Bahasa dan Pengurusan UIAM dalam membina buku cerita kanak-kanak bergambar untuk inovasi pendidikan khas.

Encik Shah Ridha bin Abdul Jalil

Beliau merupakan Guru Perpustakaan dan Media (GPM) di SMK Seri Pulai Perdana, Johor Bahru. Pernah dinobatkan sebagai Guru Cemerlang GPM 2012, Ikon GPM Negeri Johor 2017 dan 2018, Ikon GPM Kebangsaan 2018, Ikon Guru Sukarelawan Johor 2022 dan Ikon Guru Pembaca Kebangsaan 2022. Antara sumbangan beliau adalah menjadi Pengerusi Pertubuhan GPM Malaysia, Naib Pengerusi Jawatankuasa Pusat Sumber Persatuan Pustakawan Malaysia dan Jawatankuasa Pembangunan Pustakawan di Malaysia (Sekolah).

PEMBENTANG SESI KETIGA: TAHAP LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT MASYARAKAT DI ALAF KE-21

YBrs. Dr. Ezza Rafedziawati binti Kamal Rafedzi

Beliau merupakan Timbalan Dekan Hal Ehwal Pelajar, Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA. Beliau menerima PhD dalam bidang Sains Perpustakaan (Keperluan Maklumat) pada tahun 2016 dari Universiti Malaya. Beliau mula berkhidmat sebagai Pensyarah pada tahun 2000 di UiTM Kampus Machang, Kelantan. Pernah dilantik sebagai Koordinator Fakulti Pengurusan Maklumat, Pegawai Disiplin UiTM Kelantan dan Pegawai Pembangunan Pelajar. Pada tahun 2007, beliau berpindah dan berkhidmat di UiTM Kampus Puncak Perdana sehinggalah hari ini. Merupakan Pegawai Kehormat Kesatria Negara. Aktif dalam menjalankan penyelidikan dan menghasilkan penulisan berkaitan perpustakaan penjara dan pesalah juvana. Minat yang mendalam untuk membantu pesalah juvana telah mendorong beliau untuk sentiasa berbincang dan melibatkan diri bersama pakar/pensyarah perundangan kanak-kanak, NGO dan pihak universiti awam. Malah, beliau masih lagi berhubung dengan bekas tahanan juvana untuk mendapatkan maklumat berkaitan penjara.

YBrs. Dr. Samsul Farid bin Samsuddin

Beliau merupakan Pensyarah Kanan di Jabatan Perpustakaan & Sains Maklumat di Fakulti Sastera & Sains Sosial, Universiti Malaya (UM). Pernah bertugas sebagai Pustakawan Kanan di Perpustakaan Universiti Putra Malaysia (2010-2018) sebelum menyertai UM pada 2018. Beliau merupakan alumni Diploma Ukur Bangunan dan Sarjana Muda Sains Pengajian Maklumat (Perpustakaan & Pengurusan Maklumat) daripada Universiti Teknologi MARA (UiTM). Seterusnya memperoleh Ijazah Sarjana Sains Perpustakaan & Maklumat (MLIS) dari Universiti Malaya dan Ijazah Kedoktoran (PhD) dalam Pemajuan Desa dari Universiti Putra Malaysia. Penyelidikan beliau menjurus kepada perkhidmatan perpustakaan & pengurusan maklumat, literasi maklumat, keperluan & tingkah laku pengguna, perkhidmatan maklumat untuk kemajuan luar bandar, penggunaan ICT untuk pembangunan dan pembangunan komuniti. Beliau pakar dalam bidang pencarian maklumat dan penghasilan kertas kajian literatur sistematik (SLR). Selain daripada menyandang jawatan Ahli Majlis Persatuan Pustakawan Malaysia (PPM) sesi 2022-2024, beliau juga bergiat aktif dalam memberi sumbangan tenaga kepada komuniti sebagai jurulatih bertauliah bola sepak akar umbi bersama Kelab Bola Sepak Junior Bangi.

Puan Siti Nur Aishah binti Bohari

Beliau merupakan Penolong Pengarah di Bahagian Pembangunan dan Perpustakaan Desa, Perpustakaan Negara Malaysia (PNM). Beliau mendapat pendidikan di peringkat Ijazah Sarjana Muda (Kepujian) Sains Perpustakaan pada tahun 2013 sehingga tahun 2015. Beliau telah berkhidmat di Perpustakaan Negara Malaysia selama 3 tahun dan juga telah menjadi salah seorang SME bagi Literasi Media dan Maklumat (LMM). Beliau telah melaksanakan beberapa sesi program LMM yang melibatkan pelajar-pelajar sekolah rendah dan menengah.

PEMBENTANG SESI KEEMPAT: PROGRAM LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT DI PERPUSTAKAAN

YBrs. Dr. Rosnani binti Ahmad

Beliau ialah seorang Pustakawan Kanan di Bahagian Rujukan dan Sokongan Akademik, Perpustakaan Hamzah Sendut, Universiti Sains Malaysia. Berkelulusan Doktor Falsafah Pengurusan Maklumat dari Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi MARA (UiTM) pada 2019, Sarjana Sains dalam Pengurusan Maklumat (2009), Sarjana Muda Sains (Kepujian) Pengurusan Maklumat (2006) dan Diploma Pengurusan Maklumat (2003) dari UiTM. Beliau dilantik menjadi Koordinator Akademik bagi Kursus Executive Masters Environmental Management & Sustainability (EMEMS), penyelaras Program Pengajaran dan Pembelajaran Perpustakaan USM, fasilitator/ penceramah/ konsultan bagi Program Sokongan Penyelidikan kepada staf akademik, penyelidik, staf pentadbiran dan para siswazah (sarjana muda dan pasca siswazah) di peringkat universiti awam dan swasta selain berpengalaman sebagai pengarang penulisan ilmiah.

Puan Shahidatul Akhmam binti Rambeli

Beliau merupakan Timbalan Ketua Pustakawan, Bahagian Penyelidikan, Pembelajaran dan Rujukan Perpustakaan Tun Abdul Razak, Universiti Teknologi MARA, Shah Alam, Selangor. Beliau merupakan graduan Sarjana Sains Pengurusan Pengetahuan (UiTM) dan Sarjana Muda Sains Pengajian Maklumat (Pengurusan Perpustakaan) (UiTM). Pernah bekerja di PTAR UiTM Cawangan Selangor (2014-2020), PTAR Shah Alam (2008-2013) dan Perpustakaan Kuala Lumpur (2005-2007).

Encik Razman Shah bin Mohd Razali

Beliau merupakan Penolong Pengurus, Universiti Perubatan Antarabangsa. Melanjutkan pengajian ke peringkat sarjana Fakulti Pengurusan Maklumat Universiti Teknologi MARA (UiTM) dalam bidang Pengurusan Maklumat pada tahun 2019. Pengalaman bekerja sebagai Pustakawan di Boston College pada tahun 2008 dan di Masterskill University College of Health Science pada tahun 2009. Pada tahun 2012, perkhidmatannya telah beralih arah ke International Medical University sehingga kini. Pada tahun 2018, telah berkhidmat sebagai salah seorang sukarelawan di IFLA World Library and Information Congress yang berlangsung di Kuala Lumpur. Telah membentangkan kertas kerja bertajuk *Basic Information Literacy License: IMU Experience di Congress of Southeast Asian Librarians (CONSAL)* yang ke-17 di Nay Pyi Taw, Myanmar. Beliau bersama pasukan Pustakawan IMU membantu dua buah sekolah rendah di Kelantan pada tahun 2014 untuk membaik pulih perpustakaan mereka selepas dilanda banjir besar dan membantu pembangunan KOHA library system di Methodist Girls School Kuala Lumpur pada tahun 2016.

PEMBENTANG SESI KELIMA: PENDIDIKAN LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT DAN CABARAN DALAM MEMPEROLEH MAKLUMAT BERKESAN

YBrs. Prof Madya Dr. Shamila binti Mohamed Shuhidan

Beliau merupakan seorang Pensyarah Kanan yang telah berkhidmat selama 22 tahun di Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA (UiTM). Beliau menerima Ijazah Kedoktoran di dalam bidang "*Information Storage and Retrieval*" di RMIT Australia, dan membuat kajian berkaitan perilaku dan proses pencarian maklumat di kalangan murid sekolah. Sehingga kini, beliau masih lagi aktif dan sangat berminat menjalankan penyelidikan dan konsultasi berkaitan literasi maklumat di era digital, pengurusan pusat sumber sekolah, pengurusan pengetahuan di peringkat kebangsaan dan antarabangsa. Selain daripada tugas mengajar, beliau giat membuat kolaborasi dan kerjasama dengan agensi kerajaan dan swasta sebagai pakar rujuk dan penasihat, antaranya menjalankan aktiviti pengurusan pusat sumber sekolah dan terlibat dalam pembangunan modul literasi maklumat, serta menyumbang sebagai ketua editor dalam menterjemah Garis Panduan Perpustakaan Sekolah dalam Bahasa Melayu untuk IFLA.

YBrs. Dr. Mohamad Fazli bin Baharudin

Beliau merupakan Pensyarah Kanan di Universiti Teknologi MARA (UiTM). Berkelulusan Doktor Falsafah dalam Pengurusan Maklumat (Literasi Digital) dari UiTM. Pernah berkhidmat sebagai Guru Media di Maktab Rendah Sains MARA (MRSM) Balik Pulau, Pulau Pinang. Beliau aktif dalam menjalankan penyelidikan dan menghasilkan penulisan dalam bidang literasi maklumat dan digital, memberikan ceramah berkaitan literasi maklumat dan pernah terlibat di peringkat kebangsaan anjuran Persatuan Pustakawan Malaysia untuk sekolah-sekolah di Malaysia.

Puan Fadzliaton binti Zainudin

Beliau merupakan Ketua Penolong Pengarah Sektor Dasar Perancangan dan Penyelidikan Bahagian Sumber dan Teknologi Pendidikan Kementerian Pendidikan Malaysia. Mempunyai 26 tahun pengalaman dalam bidang pendidikan, 22 tahun dalam bidang teknologi pendidikan dan 10 tahun sebagai guru Bahasa Inggeris sekolah menengah. Selain daripada melaksanakan tugas hakiki beliau dalam perancangan dan penyelarasan dasar pendidikan khususnya sumber dan teknologi pendidikan, beliau aktif menyumbangkan kepakaran profesional dalam bidang pendidikan digital, pengurusan sumber dan maklumat, perancangan strategik dan pembangunan profesionalisme. Beliau turut aktif di peringkat antarabangsa dalam bidang teknologi pendidikan dan pendidikan digital melalui penglibatan sebagai penulis dan pembentang kertas kerja serta panel forum diskusi. Sepanjang perkhidmatannya, beliau telah menerima Anugerah Perkhidmatan Cemerlang sebanyak tiga kali iaitu pada tahun 2000, 2010 dan 2017 serta menerima Anugerah Perak (*Silver Award*) dalam *International Exposition on Syariah Compliant Idea, Invention, Innovation and Design* pada tahun 2014. Bagi pihak KPM, beliau telah berjaya mendapatkan anugerah *Malaysia Book of Records: Ministry of Education - The Largest Participation in a Basic Computer Coding Programme* pada tahun 2017 dan *Malaysia Book of Records: Ministry of Education - The Most Number of Children Reading Storybooks in Schools in a Day* pada tahun 2010 dan 2011, melalui program yang dilaksanakan oleh beliau.

PROSIDING SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

SESI PERTAMA: PENGGUNAAN MEDIA SOSIAL SEBAGAI AGEN PERKONGSIAN MAKLUMAT DALAM PERSPEKTIF INTEGRITI DAN KESELAMATAN

Encik Mohd Sharulnizam bin Kamarulzaman

Kemahiran Literasi Digital dan Tingkah Laku Keselamatan Maklumat di Kalangan Pekerja dalam Persekitaran Kerja Secara Atas Talian bagi Memupuk Budaya Keselamatan Maklumat.

Cik Nurul Amira binti Mat Ariffin

Integriti Individu: Elak Salah Guna Media Sosial Sebagai Medium Perkongsian Maklumat.

Encik Wan Shafuiddin Bin Zainudin

Penggunaan Perisikan Sumber Terbuka (OSINT) Dalam Penyiasatan.

Encik Mohd Khairul Ezam bin Mohd Rasali

Kepimpinan dan Integriti: Perspektif Perkhidmatan Awam.

PROSIDING SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

SESI KEDUA: PERANAN LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT MASYARAKAT DI ALAF KE-21

YBrs. Dr. Mayasari binti Abdul Majid

Literasi Media dan Maklumat di Perpustakaan Sekolah Antarabangsa.

Puan Siti Jasiah binti Jasmi

Hubungan Kemahiran Literasi Digital Terhadap Penglibatan Pembelajaran Secara Atas Talian dalam Kalangan Pelajar Maktab Rendah Sains Mara (MRSM).

Encik Abdul Jalil bin Toha @ Tohara

Meneroka Kemahiran Literasi Digital Menggunakan Pendekatan Pembelajaran Gamifikasi sebagai Dorongan Motivasi dalam Kalangan Berkeperluan Pendidikan Khas (MBPK) Kategori Masalah Pembelajaran.

Encik Shah Ridha bin Abdul Jalil

Literasi Maklumat Mudah.

PROSIDING SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

SESI KETIGA: TAHAP LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT MASYARAKAT DI ALAF KE-21

YBrs. Dr. Ezza Rafedziawati binti Kamal Rafedzi

Literasi Maklumat dikalangan Pesalah Juvana Malaysia.

YBrs. Dr. Samsul Farid bin Samsuddin

Literasi Media dan Maklumat di Kalangan Komuniti Luar Bandar: Peranan Perpustakaan Desa.

Puan Siti Nur Aishah binti Bohari

Pendekatan LMM melalui Perpustakaan Desa bagi Meningkatkan Tahap Literasi Maklumat Masyarakat Luar Bandar.

PROSIDING SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

SESI KEEMPAT: PROGRAM LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT DI PERPUSTAKAAN

YBrs. Dr. Rosnani binti Ahmad

Profesionalisme Pustakawan Akademik Berasaskan Penjenamaan Peribadi Autentik dalam Merencanakan Perkhidmatan Berkesan di Universiti Sains Malaysia.

Puan Shahidatul Akhmam binti Rambeli

Inisiatif Pelaksanaan Literasi Maklumat di Perpustakaan Universiti Teknologi MARA (PUIiTM)

Encik Razman Shah bin Mohd Razali

Kursus Literasi Maklumat dan Media di Perpustakaan IMU.

PROSIDING SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

SESI KELIMA: PENDIDIKAN LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT DAN CABARAN DALAM MEMPEROLEH MAKLUMAT BERKESAN

YBrs. Prof. Madya Dr Shamila binti Mohamed Shuhidan

Pendidikan Literasi Media dan Maklumat di Era Digital: Agenda Literasi Maklumat Negara Malaysia.

YBrs. Dr Mohd Fazli bin Baharuddin

Pengaruh Literasi Digital Terhadap Tingkah Laku Kerja Inovatif Dalam Kalangan Guru.

Puan Fadzliaton binti Zainudin

Literasi Maklumat dalam Ekonomi Digital dari Perspektif Kementerian Pendidikan Malaysia.

PROSIDING SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

SESI KEENAM: RESOLUSI SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

YBrs. Prof. Madya Dr Shamila binti Mohamed Shuhidan

Resolusi Seminar Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan 2022, 28 September 2022.

YBrs. Encik Edy Irwan bin Zulkafli

Resolusi Seminar Literasi Media dan Maklumat Kebangsaan 2022, 29 September 2022.

RESOLUSI SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022 (28 SEPTEMBER 2022)

1. Amalan konsep berintegriti dalam kehidupan harian termasuk di media sosial haruslah ada pada setiap individu. Cabaran Media Sosial dalam perkara "kebergantungan kepada Media Sosial boleh memberikan impak di dalam kehidupan seseorang individu termasuk terhadap nilai integriti" (seperti ingin mendapat sanjungan dengan mengejar like atau followers), budaya, pemikiran dan corak kehidupan dari aspek adat, tatasusila, dan agama.
2. Kepentingan privasi maklumat harus dititikberatkan dalam kalangan pengguna Siber selari dengan inisiatif pihak SiberSecurity Malaysia dalam usaha mengemaskini ISO/IEC 27701:2019 iaitu berkaitan Privacy Information Management System (PIMS).
3. Langkah ke arah privasi maklumat bermula dari individu dengan mengawal perkongsian maklumat di media sosial serta mengurangkan memuat naik mengemaskini aktiviti-aktiviti harian di platform berkenaan.
4. Pemimpin perlu mengawal tingkahlaku staff dan memastikan mereka peka terhadap larangan membuat pernyataan awam. Hanya pernyataan bertulis melalui pengesahan ketua organisasi yang boleh diedarkan.
5. Peranan perpustakaan sekolah perlu dilebarluas bukan sahaja sebagai pemangkin pembelajaran sendiri pelajar, bahkan pembangunan modul khusus Literasi Maklumat juga dapat membantu pelajar dari segi peningkatan motivasi dan pencapaian pelajar. Modul Literasi Maklumat perlu dijadikan modul/silibus dalam pembelajaran di sekolah.
6. Kerjasama pakar pembangun aplikasi, guru-guru media, penggiat literasi maklumat serta kementerian berkaitan adalah perlu bagi menghasilkan aplikasi modul Literasi Maklumat yang dapat mengukur tahap literasi pelajar secara khusus seperti tahan pembacaan yang bersesuaian dengan persekitaran pelajar-pelajar di Malaysia.
7. Pembelajaran abad ke-21 memerlukan pelajar dilengkapi dengan kemahiran literasi digital sebagai alat dan strategi teknologi dalam kurikulum sekolah untuk pelajar terutamanya Murid Berkeperluan Pendidikan Khas (MBPK).
8. Instrument penilaian kepada kemahiran literasi digital khas bagi MBPK perlu dibangunkan untuk menyokong pelajar agar lebih berdaya saing dan celik maklumat dalam dunia digital yang semakin mencabar.

9. Aktiviti-aktiviti literasi maklumat secara santai boleh diterapkan oleh semua pihak tanpa mengira sempadan ruang, sama ada didalam pusat sumber, perpustakaan mahupun di luar seperti Kembara Ilmu, Bazar Buku Johor, Eksplorasi Literasi Maklumat dan Pameran bertemakan hobi.
10. Aktiviti seperti hari keluarga dengan menerapkan elemen explorasi literasi maklumat dan pameran bertemakan hobi mampu menarik minat ramai untuk turut serta.
11. Penyediaan instrumen penilaian literasi maklumat juga harus berasaskan set-set soalan mengikut tahap kemajuan kognitif setiap pelajar agar tidak terbeban mindanya.
12. Oleh itu, program literasi maklumat perlu dianjurkan dan dijalankan oleh pasukan yang mahir dan berkeyakin serta mendapat kerjasama organisasi atau pemegang taruh yang sudi menjadi penaja.

RESOLUSI SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022 (29 SEPTEMBER 2022)

1. Penghasilan kerangka literasi maklumat, definisi literasi maklumat dan definisi celik maklumat oleh NILA boleh digunakan oleh kesemua perpustakaan di Malaysia dalam membangunkan program-program literasi maklumat seperti perpustakaan universiti, pusat sumber sekolah, perpustakaan negeri, perpustakaan desa dan perpustakaan khusus.
2. Menyeragamkan penggunaan modul-modul literasi maklumat iaitu
Modul satu (1): Mengenal pasti Keperluan Maklumat,
Modul dua (2): Pencarian Maklumat Berkesan,
Modul tiga (3): Penilaian Maklumat,
Modul empat (4): Pengurusan Maklumat,
Modul lima (5): Etika Penggunaan Maklumat dan
Modul enam (6): Penciptaan Maklumat
Modul Tujuh (7) : Penyebaran Maklumat.
3. Membangunkan satu piawaian dan standard untuk melihat hasil pembelajaran serta mewujudkan alat penilaian (assessment tools) untuk menilai tahap Literasi Maklumat. Mewujudkan Pusat Literasi Maklumat (PGLM)
4. Menyediakan kerangka keperluan maklumat bersasar kepada golongan yang berhadapan dengan tapisan kepada akses maklumat
5. Memperkasa fungsi perpustakaan desa sebagai hub literasi setempat
6. Menaiktaraf infrastruktur dan perkhidmatan komunikasi bagi merealisasikan komuniti digital Malaysia.
7. Mengembeling usaha secara berterus dari pihak kerajaan, badan bukan kerajaan, sekolah, komuniti dan ibubapa untuk meningkatkan tahap literasi maklumat keluarga Malaysia.
8. Menjalankan penyelidikan membaca di Kawasan yang tidak terdapat perpustakaan desa. Mempertingkatkan penyelidikan berkaitan amalan membaca secara digital dan kebolehan literasi digital kepada golongan kurang bernasib baik, warga emas dan kanak-kanak
9. Penglibatan ahli politik bukan Melayu (Cina dan India) sangat penting dalam pembangunan perpustakaan desa.
10. Mempergiatkan inisiatif pempakejan maklumat terpilih bagi meningkatkan tahap literasi maklumat secara bersasar

11. Penambahan program etika dalam pencarian dan penggunaan maklumat
12. Setiap perpustakaan adalah disarankan untuk membentuk kerangka penawaran perkhidmatan maklumat tersendiri dan komprehensif.
13. Memanfaatkan kerangka antarabangsa seperti *Framework for Information Literacy for Higher Education* yang diperkenalkan oleh ACRL (Association of College and Research Libraries) dalam mengenal pasti domain pengetahuan pustakawan.
14. Pustakawan akademik perlu mempelbagaikan inisiatif baharu sebagai usaha meningkatkan tahap literasi maklumat di kalangan seluruh warga akademik.
15. Mengkaji serta menjalankan uji lari atau simulasi ke atas modul-modul literasi maklumat terkemuka bagi mengenalpasti potensi yang boleh diterapkan kepada acuan tempatan.
16. Sokongan daripada pengurusan atasan organisasi terutamanya guru besar dan pengetua sekolah dalam usaha menggabungkan falsafah pendidikan negara dan literasi maklumat.
17. Memperkenalkan agenda Literasi Maklumat Negara sebagai kerangka kerja yang akan menyediakan dasar, piawaian dan amalan yang boleh menyokong pendidikan literasi maklumat untuk semua sektor di Malaysia.
18. Pendekatan pembelajaran LM secara bersepadu dalam menerapkan penggunaan teknologi digital yang kreatif, inovatif dan beretika bagi membangunkan generasi fasih digital pewaris negara yang berdaya saing.
19. Sekolahku Sejahtera menitik beratkan nilai-nilai etika, eksplorasi, dan artikulasi di kalangan warga sekolah.
20. LM diambil kira dalam Pembangunan Pelan Pendidikan Digital
21. Faktor kritikal kepada berjayanya usaha LM adalah: hala tuju dan usaha yang jelas, rakan kongsi pintar yang aktif, pemeraksanaan kompetensi pegawai Pendidikan, dan mewujudkan Champion LM.
22. Latihan dan pendidikan literasi maklumat untuk GPM perlu dirancang dengan serius dan dilaksanakan secara sistematik.

LENSA SEMINAR LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT KEBANGSAAN 2022

Persembahan tarian oleh GENIUS Seni Tari

Ucapan oleh YBhg. Profesor Datin
Dr. Suzana Sulaiman, Timbalan Naib
Canselor, (Akademik & Antarabangsa)
Universiti Teknologi MARA

Ucapan oleh YBrs. Encik Edy Irwan
bin Zulkafli, Timbalan Ketua Pengarah
Perpustakaan Negara Malaysia

Ucapan Perasmian oleh YBrs. Encik Mohd Yusri
bin Mohd Yusoff
Timbalan Ketua Setiausaha (Kebudayaan)
Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya

Seminar dirasmikan oleh
YBrs. Encik Mohd Yusri bin Mohd Yusoff
Timbalan Ketua Setiausaha (Kebudayaan)
Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya

Sesi bergambar bersama peserta Seminar Literasi
Media dan Maklumat Kebangsaan 2022

Sesi bergambar bersama pemegang taruh
Agenda Literasi Maklumat Negara/ National
Information Literacy Agenda (NILA)

Lawatan YBrs. Encik Mohd Yusri Mohd Yusoff,
Timbalan Ketua Setiausaha (Kebudayaan)
Kementerian Pelancongan Seni dan Budaya ke
reruai Fakulti Pengurusan Maklumat, UiTM

Sesi Pembentangan Kertas Kerja Seminar

Peserta Seminar

Sesi Soal Jawab
Encik Ali Imran dari Warta Hidup

Pembentangan Resolusi Seminar
oleh YBrs. Encik Edy Irwan bin
Zulkafli, Timbalan Ketua Pengarah
PNM dan YBrs. Prof. Madya Dr
Shamila binti Mohamed Shuhidan,
Pensyarah Kanan UiTM

BIODATA EDITOR

NOR EDZAN CHE NASR (Ph.D.)

Dr Nor Edzan Che Nasir telah dilantik sebagai Ahli IFLA Regional Standing Committee Asia Oceania bagi penggal 2021/2023 dan 2023/2025. Selain daripada itu, beliau juga adalah Setiausaha IFLA Regional Standing Committee Asia Oceania bagi penggal 2021/2023. Beliau juga dilantik untuk menjadi Ahli IFLA Information Literacy Section bagi penggal 2021/2025. Buat masa kini, beliau adalah Ahli Lembaga Pengarah Perbadanan Perpustakaan Awam Pahang dan beliau juga menganggotai beberapa Jawatankuasa di peringkat kebangsaan. Beliau merupakan Presiden PPM dari 2014 hingga 2016. Dengan pengalaman lebih 26 tahun sebagai pustakawan akademik dan 8 tahun sebagai ahli akademik, bidang kepakaran

beliau ialah Literasi Maklumat. Pada masa yang sama, bidang penyelidikannya tertumpu kepada penggunaan media sosial, pengurusan persatuan perpustakaan dan penerbitan jurnal. Jawatan-jawatan yang telah beliau pegang adalah:

- Universiti Malaya: Ketua Pustakawan, November 2007-Mei 2017 (10 tahun)
- Fakulti Sains Komputer & Teknologi Maklumat, Universiti Malaya: Timbalan Dekan (Pengajian Lepas Ijazah), Januari 2007- November 2007 (11 bulan)
- Fakulti Sains Komputer & Teknologi Maklumat, Universiti Malaya: Pensyarah dan Profesor Madya, November 1999-November 2007 (8 tahun)
- Perpustakaan Undang-undang, Universiti Malaya: Pustakawan, April 1991-November 1999 (8 tahun)
- Perpustakaan, Universiti Sains Malaysia: Pustakawan, April 1983-April 1991 (8 tahun)

Selain daripada Anugerah/Sijil Perkhidmatan Cemerlang dari Universiti Malaya, beliau juga telah Selain daripada Anugerah/Sijil Perkhidmatan Cemerlang dari Universiti Malaya, beliau juga telah menerima anugerah-anugerah lain, iaitu:

- PPM Writing Award (English) 2000
- Tokoh Pustakawan PPM 2017
- Darjah Paduka Cura Si Manja Kini (Perak Darul Ridzuan) 2017
- PPM Writing Award (English) 2021
- CONSAL Outstanding Librarian Award (Gold Medal) 2022
- Best Paper Award (3rd) 8 th International Conference of Asian Special Libraries (ICOASL) 2023

BIODATA EDITOR

SHAMILA MOHAMED SHUHIDAN (Ph.D.)

Shamila Mohamed Shuhidan merupakan seorang Pensyarah Kanan di Pusat Pengajian Sains Maklumat, Kolej Pengkomputeran, Informatik dan Matematik di Universiti Teknologi MARA (UiTM) dengan pengalaman mengajar selama 23 tahun. Dia menerima B.Sc. ijazah dalam Perakaunan dari Hull University, United Kingdom, pada tahun 1998, Ijazah Sarjana dalam Pengurusan Maklumat dari Universiti Teknologi MARA, Malaysia, dan ijazah kedoktoran dalam "Information Storage and Retrieval" dari RMIT University, Melbourne, Australia, pada tahun 2013.

Selain daripada tugas mengajar, beliau juga aktif bertindak sebagai penasihat pakar dan penyelidik, terutamanya dalam pengurusan perpustakaan sekolah, literasi maklumat dan pengurusan pengetahuan. Beliau terlibat dengan aktiviti International Association of School Libraries (IASL) dan pernah menjadi Pengerusi Bengkel Serantau ke-3 mengenai Perpustakaan Sekolah pada tahun 2017. Pada tahun 2018, menyumbang sebagai ketua editor untuk menterjemah Garis Panduan Perpustakaan Sekolah dalam Bahasa Melayu untuk Persekutuan Persatuan dan Institusi Perpustakaan Antarabangsa (IFLA). Pada tahun 2023, beliau telah bertindak sebagai editor untuk buku Pendidikan Literasi Maklumat dalam Pendidikan Tinggi di Negara Asia yang diterbitkan oleh Springer.

Beliau juga bekerjasama dengan sekolah-sekolah di Malaysia untuk pembangunan modul literasi maklumat dan bengkel pengurusan pusat sumber sekolah dan kini terlibat dengan Geran Penyelidikan Antarabangsa untuk Pengetahuan Orang Asli. Menerima Anugerah Geran Antarabangsa dan Kebangsaan untuk Pengetahuan Orang Asli, Celik Maklumat, Perilaku Mencari Maklumat, dan Pusat Sumber Sekolah.

YAZID IBRAHIM

Encik Yazid Ibrahim bertugas sebagai Timbalan Pengarah, Bahagian Gerakan Literasi Maklumat, Perpustakaan Negara Malaysia (PNM) bermula 21 Julai 2022 sehingga kini. Selain itu, beliau juga pernah bertugas di bahagian-bahagian berikut:

- Pusat Penyerahan Terbitan Negara (2003 – 2006)
- Pusat Rujukan Malaysiana (2009 – 2019)
- Bahagian Rangkaian Sistem Perpustakaan (2019 – Julai 2022)

Beliau juga aktif membentangkan kertas-kertas kerja pada seminar kebangsaan dan antarabangsa. Antaranya adalah:

- Congress of Southeast Asian Librarians XVI, Bangkok, Thailand (2015)
- 83rd World Library and Information Conference, Wroclaw, Poland (2017)
- Congress of Southeast Asian Librarians XVII, Naypithidaw, Myanmar (2018)
- 84rd World Library and Information Conference, Kuala Lumpur, Malaysia (2018)
- Persidangan Tahunan Pustakawan Malaysia, Kuala Lumpur, Malaysia (2022)
- 8th International Conference of Asian Special Libraries (ICOASL), Cebu City, Philippines (2023)

Penglibatan beliau dalam bidang perpustakaan adalah seperti berikut:

- Penceramah literasi media dan maklumat
- Penceramah u-Pustaka
- Penceramah perkhidmatan kaunter berkesan

ADAM ZULKARNAIN (PH.D)

Dr. Adam Zulkarnain bin saleng bertugas sebagai Timbalan Pengarah di Bahagian Khidmat Nasihat dan Perundingan, Perpustakaan Negara Malaysia (PNM) bermula 21 Julai 2022 sehingga kini. Selain itu, beliau juga pernah bertugas di bahagian-bahagian berikut:

- Jabatan Perangkaan Malaysia (2003 – 2009)
- Bahagian Rangkaian Perpustakaan (2010 – 2011)
- Bahagian Pembangunan Modal Insan (2015 – Julai 2017)
- Bahagian Penyelidikan (2017-2022)

Beliau juga aktif menulis artikel berkaitan perpustakaan antaranya seperti:

- Peranan Guru Dalam Menerapkan Budaya Membaca Murid Sekolah Rendah, *International Journal of Education, Psychology and Counselling (IJEPC)*, 2020
- Pemahaman dan Amalan Budaya Membaca dalam Kalangan Murid Sekolah Rendah, *International Journal of Modern Trends in Social Sciences (IJMTSS)*, 2020
- Perkhidmatan Digital PNM Semasa Pandemik COVID-19, *Sekitar Perpustakaan*, 2020
- Pandemik: Pendekatan Pelaksanaan Latihan di Perpustakaan Negara Malaysia (PNM), *Sekitar Perpustakaan*, 2020
- Pembangunan Koleksi Perpustakaan Desa bagi Melestari Pembelajaran Sepanjang Hayat Masyarakat Luar Bandar, *Sekitar Perpustakaan*, 2021
- Pengenalan Kepada Koleksi Malaysiana Perpustakaan Negara Malaysia, *Sekitar Perpustakaan*, 2021
- Maklum Balas Warga Perpustakaan Negara Malaysia Mengenai Program Imunisasi COVID-19, *Sekitar Perpustakaan*, 2021
- Impak Pelaksanaan Program Galakan Membaca Kepada Masyarakat, *Sekitar Perpustakaan*, 2022
- Peranan Sekolah Dalam Memupuk Budaya Membaca dalam Kalangan Pelajar Sekolah Rendah di Kawasan Sub-Bandar, *International Journal of Modern Trends in Social Sciences (IJMTSS)*, 2022

Beliau ada juga membentangkan kertas-kertas kerja pada seminar kebangsaan dan antarabangsa. Antaranya adalah:

- The 6th UPI-UI International Conference on Teacher Education, Bandung, Indonesia (2014)
- 84th IFLA World Library and Information Congress, Kuala Lumpur, Malaysia (2018)
- Persidangan Tahunan Persatuan Pustakawan Malaysia, Kuala Lumpur, Malaysia (2022)
- 8th International Conference of Asian Special Libraries, Cebu City, Philippines (2023)
- The 9th UPSI-UI International Conference, UPSI, Malaysia (2023)
- Persidangan Tahunan Persatuan Pustakawan Malaysia, Kuala Lumpur, Malaysia (2023)

Penglibatan beliau dalam bidang perpustakaan seperti menjadi penceramah literasi media dan maklumat, sebagai panel pakar kesahan instrumen kajian dan pengajar kursus berkaitan penulisan ilmiah kepada kakitangan perpustakaan.

Beliau juga telah menerima beberapa insentif seperti Perkhidmatan Cemerlang (2019) dan Hadiah Latihan Persekutuan (2011)

NOR SHAMSINAR BINTI BAHAROM

Nor Shamsinar Baharom dilahirkan pada tahun 1986 di Kuala Lumpur. Mula berkhidmat sebagai pustakawan di Perpustakaan Negara Malaysia (PNM) pada tahun 2010 dan merupakan Subject Matter Expert (SME) bagi Literasi Maklumat. Beliau terlibat aktif dalam penyediaan modul literasi maklumat, pembangunan platform sistem e-pembelajaran literasi maklumat dan dilantik untuk menganggotai National Information Literacy Agenda (NILA). Bidang kepakaran lain beliau ialah Pengurusan Projek Awam dan berpengalaman dalam mengurus projek pembangunan serta penyenggaraan ICT. Beliau juga berpengalaman luas sebagai seketariat dalam penganjuran persidangan di peringkat kebangsaan dan antarabangsa. Kini beliau merupakan Setiausaha Persatuan Pustakawan Malaysia (PPM) dan menganggotai Lembaga Eksekutif Congress of Southeast Asian Librarians (CONSAL). Kelayakan akademik beliau:

- Institut Tadbiran Awam Negara: Sijil Kepujian Pengurusan Projek Sektor Awam (2016)
- University Malaya: Sarjana Sains Perpustakaan dan Maklumat (2014)
- Universiti Teknologi MARA: Ijazah Sarjana Muda Sains (Hons.) Pengajian Maklumat (Pengurusan Perpustakaan dan Maklumat) (2010)
- Universiti Teknologi MARA: Diploma Pengajian Maklumat (2008)

Beliau telah menerima Anugerah/ Sijil Perkhidmatan cemerlang sebanyak empat kali sepanjang 13 tahun perkhidmatan di PNM. Pengalaman perkhidmatan beliau:

- Perpustakaan Negara Malaysia, Bahagian Rangkaian Sistem Perpustakaan, Unit Pengurusan dan Operasi u-Pustaka: Pustakawan (3 tahun)
- Perpustakaan Negara Malaysia, Bahagian Pengurusan Projek Digital, Unit Pengurusan Projek: Pustakawan (6 tahun)
- Perpustakaan Negara Malaysia, Bahagian Perkhidmatan Digital, Unit Perkhidmatan Siber: Pustakawan (2 tahun)
- Perpustakaan Negara Malaysia, Bahagian Perkhidmatan Digital, Unit Pengurusan Koleksi: Pustakawan (2 tahun)

Pencapaian lain yang beliau pernah terima ialah mendapat tempat Ke-3 Anugerah Kertas Terbaik di 8th International Conference of Asian Special Libraries (ICOASL) pada tahun 2023.

**PROSIDING
SEMINAR
LITERASI MEDIA
DAN MAKLUMAT
KEBANGSAAN
2022**

KEMAHIRAN LITERASI DIGITAL DAN TINGKAH LAKU KESELAMATAN MAKLUMAT DI KALANGAN PEKERJA DALAM PERSEKITARAN KERJA SECARA ATAS TALIAN BAGI MEMUPUK BUDAYA KESELAMATAN MAKLUMAT

MOHD SHARULNIZAM KAMARULZAMAN dan SHAMILA MOHAMED SHUHIDAN

*Faculty of Information Management & Universiti Teknologi MARA Puncak Perdana Campus,
Seksyen U10, 40150, Shah Alam, Selangor, Malaysia*

KHALID ABDUL WAHID

*Universiti Teknologi MARA Cawangan Kelantan, Bukit Ilmu, 18500 Machang,
Kelantan, Malaysia*

DAN ABDUL JALIL TOHA

*Bahagian Pembangunan Kurikulum Kementerian Pendidikan Malaysia, Aras 4-8, Blok E9,
Kompleks Kerajaan Parcel E, Pusat Pentadbiran Kerajaan Persekutuan,
Presint 1, 62000 Putrajaya*

Budaya Keselamatan Maklumat (BKM) telah dicadangkan sebagai cara untuk mengukuhkan keselamatan maklumat pekerja di tempat kerja. Walau bagaimanapun, peranan pekerja dan kemahiran digital mereka dalam proses itu telah banyak diabaikan terutamanya dalam persekitaran kerja dalam talian. Mempunyai pekerja yang celik digital dapat mempengaruhi pewujudan budaya keselamatan maklumat dan memberi pengaruh ke atas tingkah laku pekerja berkenaan. Keselamatan siber dalam sesebuah organisasi merupakan salah satu langkah yang dapat mengurangkan risiko yang disebabkan oleh manusia. Sejak tercetusnya pandemik, kebanyakan pekerja dikehendaki bekerja secara dalam talian, sekali gus meningkatkan bahaya ancaman keselamatan siber pada aset maklumat organisasi. Oleh itu, budaya keselamatan maklumat sesebuah organisasi adalah penting dengan memahami literasi digital (LD) dan kesan tingkah laku keselamatan maklumat (TLKM) terhadap pekerja di persekitaran kerja dalam talian. Inisiatif ini akan memberikan pemahaman lanjut tentang isu-isu dan menjadi sebahagian daripada penyelesaian dengan menyumbang kepada literatur baharu dan dalam mempertingkatkan inisiatif, rangka kerja dan garis panduan semasa yang sedia ada. Selain itu, ia akan meningkatkan pemetaan rangka kerja kecekapan LD pekerja Malaysia dengan budaya keselamatan maklumat dan rangka kerja tingkah laku dalam persekitaran kerja dalam talian, serta memberikan pemahaman dan pengetahuan kepada kerajaan, penggubal dasar dan organisasi mengenai jurang itu. Kepentingan kajian untuk meningkatkan tahap LD dan TLKM dalam kalangan pekerja yang terlibat terutamanya dalam melaksanakan rancangan pembangunan negara, seperti meningkatkan fungsi pentadbiran, infrastruktur sosial, dan prestasi pertumbuhan ekonomi negara selaras dengan inisiatif MyDigital, serta sebagai menambah baik BKM dalam organisasi.

Kata Kunci: Literasi digital, budaya keselamatan siber, tingkah laku keselamatan maklumat, kerja atas talian.

PENDAHULUAN

Keselamatan maklumat adalah komponen penting dalam kehidupan seharian dalam era moden. Maklumat digunakan dalam semua aspek kehidupan profesional dan peribadi kita. Menurut Alhogail, 2015, berdasarkan penyelidikan oleh Van Niekerk dan Von Solms (2010), mengekalkan aset maklumat mesti menjadi perhatian utama kerana banyak organisasi tidak dapat berfungsi tanpa data mereka. Menurut penyelidikan 2018 oleh PriceWaterhouseCoopers, kira-kira 30% kebimbangan keselamatan dicetuskan oleh pekerja, 27% oleh bekas pekerja, dan 23% oleh penggodam yang tidak diketahui. Pelanggaran keselamatan boleh mengakibatkan kehilangan atau kerosakan data sensitif. Walaupun hakikat bahawa kesilapan manusia menyumbang sebahagian besar insiden, hanya 34% daripada organisasi telah menyediakan program untuk mengajar kakitangan tentang kebimbangan keselamatan. Selain itu, hanya 31% organisasi mengatakan bahawa dasar keselamatan data adalah mandatori dan latihan amalan terbaik perlu dilaksanakan (PriceWaterhouseCoopers, 2019). Menurut petikan Nel dan Drevin berdasarkan kajian Thomson, Von Solms, dan Louw (2006), komitmen syarikat terhadap keselamatan maklumat adalah sangat penting (Nel & Drevin, 2019).

Di samping itu, penyelidikan lepas telah menunjukkan bahawa majoriti pelanggaran data disebabkan oleh pekerja yang tidak bertanggungjawab (Cheng et al., 2017; MyCert, 2017). Ini menyerlahkan lagi keperluan pentingnya bagi pekerja Malaysia untuk membina budaya keselamatan maklumat. Alhogail, 2015, memetik kajian Schlienger & Teufel, 2003, menyatakan bahawa budaya keselamatan maklumat merangkumi semua teknik sosiobudaya yang menyokong langkah keselamatan teknologi dalam usaha untuk mengintegrasikan keselamatan maklumat ke dalam aktiviti harian pekerja (Alhogail, 2015). Ia juga konsisten dengan penyelidikan mengenai budaya keselamatan maklumat yang dijalankan oleh Ramachandran, Rao, dan Goles pada tahun 2008, yang menunjukkan bahawa pemahaman terhadap kepercayaan, sikap dan nilai berkaitan keselamatan dapat membentuk dan mengarahkan tingkah laku berkaitan keselamatan. Menurut penyelidikan Alhogail, yang memetik hujah oleh Malcolmson, 2009, "Budaya keselamatan" boleh mempengaruhi cara pekerja berinteraksi dengan sistem dan proses organisasi pada bila-bila masa, yang membawa kepada tingkah laku yang boleh diterima atau tidak boleh diterima. Budaya keselamatan maklumat ditakrifkan sebagai "kumpulan persepsi, nilai, sikap, andaian, pengetahuan, dan kemahiran yang mengawal penglibatan manusia dengan aset maklumat dalam organisasi dalam usaha untuk mempengaruhi tingkah laku keselamatan pekerja bagi mengekalkan keselamatan maklumat" (Alhogail & Mirza, 2014b). BKM diterangkan lebih lanjut oleh Masrek et al. (2018) sebagai keadaan di mana kakitangan bukan sahaja memiliki kesedaran dan kebolehan yang diperlukan untuk keselamatan maklumat, tetapi juga mempunyai pemahaman tentang proses dan prosedur yang memastikan keselamatan maklumat. Organisasi dilihat mempunyai BKM yang baik jika ia melengkapkan kakitangannya dengan latihan, pengetahuan dan kemahiran yang diperlukan.

Penggunaan teknologi telah membawa kebimbangan baharu tentang cara melindungi privasi dan keselamatan maklumat peribadi dalam mengambil kesempatan daripada faedah dan kemudahan yang berkaitan. Pertimbangan juga mesti diberikan kepada literasi digital. Dari segi sejarah, hanya profesional yang mempunyai akses kepada teknologi; namun, ini telah berubah secara drastik dari semasa ke semasa. Peningkatan zaman maklumat dan perkembangan pesat media digital akan mengubah interaksi pekerja dengan maklumat secara dramatik selama-lamanya. Teknologi baharu, seperti komputer dan peranti mudah alih, telah membentuk semula cara orang menerima maklumat. Memandangkan teknologi maklumat dan komunikasi (ICT) telah maju, begitu juga konsep yang digunakan untuk mentakrifkan literasi. Idea ini telah dirujuk pada masa lalu dan sekarang sebagai "celik ICT", "celik komputer", "celik elektronik", "celik rangkaian", "celik maklumat", dan "celik media". Secara amnya dipersetujui bahawa konsep literasi harus berkembang seiring dengan evolusi ICT, dan penyelidikan lepas telah menunjukkan bahawa kedua-dua perkataan dan kriteria penilaian telah disesuaikan dengan perubahan landskap (Ng, 2012). Literasi perlu berubah mengikut definisi untuk menjadi berkesan dalam dunia di mana maklumat terus berkembang. Namun begitu, kajian kesusasteraan

kontemporari mengenai subjek ini mendedahkan bahawa 'literasi digital' telah menggantikan 'literasi maklumat' sebagai titik fokus baharu wacana. Disebabkan oleh perkembangan pesat teknologi maklumat dan percambahan sumber dan sistem maklumat baharu, pengguna dijangka meningkatkan carian maklumat, tingkah laku dan kebolehan mereka, di samping menyesuaikan diri dengan budaya keselamatan maklumat.

Sesungguhnya, integrasi teknologi ke dalam kewujudan manusia telah meningkat. Untuk pekerja menjadi berkesan dan produktif dalam kerjaya mereka, mereka mesti memiliki atau mencapai tahap pengetahuan tertentu. Dalam era maklumat yang pantas, privasi dan keselamatan data sentiasa berisiko. Akibatnya, organisasi bertanggungjawab untuk mematuhi undang-undang yang mengawal perlindungan aset maklumat dengan memupuk budaya berpaksikan keselamatan maklumat. Kakitangan juga diperlukan untuk beroperasi dalam rangka kerja tertentu organisasi, yang menonjolkan isu literasi digital dalam tenaga kerja untuk mencapai matlamat yang dinyatakan. Keselamatan maklumat mesti diperiksa untuk memastikan pematuhan dengan rangka kerja sistem maklumat organisasi. Seperti yang dinyatakan dalam istilah tersebut, melindungi privasi maklumat memerlukan pengendalian kerahsiaan sebarang butiran yang boleh mendedahkan identiti individu dan juga organisasi. Privasi adalah berkenaan dengan pemeliharaan hak dan keistimewaan individu berbanding data yang serupa, manakala keselamatan adalah berkenaan dengan perlindungan sumber maklumat dan matlamat korporat (Burkell, 2015).

Menurut huraian sebelum ini, adalah penting untuk memahami cara pekerja berkelakuan dengan betul semasa mengurus maklumat sebagai individu yang celik digital semasa bekerja bukan sahaja di pejabat tetapi juga secara dalam talian, terutamanya dari rumah. Untuk memahami tingkah laku pekerja, adalah perlu untuk mengkaji budaya keselamatan maklumat yang telah ditubuhkan oleh organisasi, kerana tingkah laku keselamatan maklumat pekerja membentuk budaya keselamatan maklumat organisasi. Disebabkan kepentingan keselamatan maklumat, penyelidikan dan kajian terdahulu mengenai literasi digital tertumpu terutamanya pada sektor pendidikan, dengan hanya sejumlah kecil literatur menangani masalah dari sudut organisasi. Ia harus dipandang serius kerana dalam situasi keadaan semasa, yang menyokong kerja secara atas talian dan bekerja dari rumah, pekerja bersendirian tanpa sebarang pemantauan atau langkah keselamatan, berbanding ketika mereka bekerja di pejabat. Dengan cara ini, tingkah laku keselamatan maklumat pekerja mungkin berdasarkan pengetahuan dan tingkah laku mereka sendiri, khususnya kemahiran literasi digital mereka dan budaya keselamatan maklumat organisasi mereka sendiri. Disebabkan kekurangan kawalan dalaman dan pengurusan, adalah jauh lebih sukar bagi sesebuah organisasi untuk memastikan kakitangannya mengamalkan amalan keselamatan maklumat yang betul. Untuk memahami tingkah laku keselamatan maklumat pekerja, organisasi mesti memupuk budaya keselamatan maklumat. Ini memerlukan pengajaran satu set nilai dan sikap yang sama dalam diri pekerja untuk membantu mereka dalam mewujudkan persekitaran maklumat yang selamat.

KAJIAN LITERATUR

Keselamatan Maklumat dalam Konteks Malaysia

Risiko dan serangan keselamatan, seperti ancaman yang timbul daripada faktor luaran atau diiktiraf sebagai ancaman luaran yang dikaitkan dengan orang luar yang melanggar keselamatan maklumat organisasi, boleh menambahkan ketidakcekapan dan kekurangan produktiviti organisasi. Malah pengurusan dan kakitangan mungkin terdedah kepada bahaya dalaman.

Mengenai isu ini, Malaysia telah pun mengeluarkan dasar keselamatan siber yang praktikal; diarahkan oleh Majlis Keselamatan Negara (MKN), Strategi Keselamatan Siber Malaysia 2020-2024 bertujuan memastikan keselamatan maklumat di samping menggalakkan kemajuan ekonomi dan kebajikan awam serta memperkukuh rangkaian pertukaran maklumat, saluran

dan rujukan untuk agensi kerajaan, syarikat dan orang awam mengenai keselamatan dan bahaya siber (Majlis Keselamatan Negara, 2020). Selain itu, kesedaran situasi, kerjasama, dan kapasiti untuk mengurangkan bahaya mesti dipertingkatkan. Di samping memberi penerangan tentang keperluan mengutamakan keselamatan di peringkat nasional, kajian ini menunjukkan kepentingan melaksanakan pendekatan atas ke bawah termasuk semua warganegara Malaysia dari segi keselamatan maklumat.

Memandangkan krisis kesihatan global ini, kepentingan teknologi di tempat kerja telah meningkat. Pandemik Covid-19 menuntut sektor perniagaan celik digital agar mereka berkembang maju (Siti Aisyah Tumin, 2020). Sebelum pandemik, banyak insentif dilaksanakan untuk menggalakkan firma mengguna pakai inovasi teknologi terutamanya inisiatif Revolusi Perindustrian Keempat (Revolusi 4.0). Manakala inisiatif MyDIGITAL menghasilkan Pelan Tindakan Ekonomi Digital Malaysia untuk memastikan tiada rakyat Malaysia yang ketinggalan dalam revolusi digital dan mewujudkan asas bagi peralihan negara kepada ekonomi digital yang maju. Asas ini terdiri daripada rangka kerja untuk pertumbuhan infrastruktur, merangsang inovasi, dan menyediakan suasana di mana semua rakyat Malaysia boleh menyumbang untuk mencapai taraf hidup yang lebih tinggi. Takrif MyDIGITAL dalam Pelan Tindakan Ekonomi Digital Malaysia adalah berobjektif untuk mempercepatkan peralihan Malaysia kepada ekonomi berteknologi maju. Pada abad baru ini akan membina asas bagi kedudukan strategik Malaysia sebagai kuasa berdaya saing. MyDIGITAL merupakan pemangkin yang amat diperlukan bagi pelaksanaan Rancangan Malaysia Kedua Belas, 2021-2025 (RMKe-12), yang bertujuan merealisasikan Wawasan Kemakmuran Bersama 2030 (Unit Perancang Ekonomi, Jabatan Perdana Menteri, 2020).

Inisiatif MyDigital ini disasarkan untuk menggalakkan rakyat Malaysia menggunakan teknologi digital dalam kehidupan seharian mereka. Sebagai sebahagian daripada Teras 1 Pelan Tindakan Ekonomi Digital Malaysia: untuk memacu transformasi digital dalam sektor awam dengan matlamat untuk mendidik semua peringkat kakitangan kerajaan, daripada kakitangan peringkat permulaan kepada kakitangan peringkat atasan, mengenai celik digital; dan Teras 6: untuk membina persekitaran digital yang dipercayai, selamat, beretika dengan matlamat meningkatkan kesedaran keselamatan siber dan memastikan semua rakyat Malaysia mempunyai kemahiran dan pengetahuan yang diperlukan untuk memerangi serangan siber, program literasi digital nasional akan dilaksanakan. (Unit Perancang Ekonomi, Jabatan Perdana Menteri, 2020). Inisiatif MyDigital ini akan menyiasat hubungan antara celik digital dan budaya keselamatan maklumat, serta pengaruh budaya keselamatan maklumat terhadap tingkah laku keselamatan maklumat pekerja jauh.

Budaya Keselamatan Maklumat

Organisasi harus memberikan penekanan yang lebih tinggi pada tingkah laku pekerja untuk mengurangkan kemungkinan berlakunya pelanggaran keselamatan maklumat. Dengan membina budaya yang mementingkan keselamatan, risiko kepada aset maklumat akan berkurangan (Da Veiga dan Eloff, 2010). Di sebalik risiko ini, pekerja mempunyai keupayaan untuk menjadi aset yang berharga dalam mengurangkan risiko kepada aset maklumat. Kunci untuk meningkatkan keselamatan maklumat ialah pematuhan pekerja kepada dasar dan prosedur keselamatan (Bulgurcu et al., 2010). Kakitangan yang terlatih dengan betul mempunyai potensi untuk menjadi penghubung terkuat organisasi dalam seni binanya (Thomson et al., 2006). Kakitangan sesebuah organisasi harus memiliki tahap literasi digital yang diperlukan untuk memastikan bahawa mereka cukup bersedia untuk mematuhi peraturan dan perundangan keselamatan maklumat, seterusnya memupuk budaya keselamatan maklumat yang sihat. (Bulgurcu et al., 2010). Pekerja harus melihat keselamatan maklumat sebagai sifat kedua dan bahagian intrinsik dalam kerja harian mereka. Ini memudahkan penggabungan keselamatan maklumat ke dalam budaya korporat. Budaya korporat organisasi harus mempengaruhi tingkah laku keselamatan pekerjaannya (Thomson et al., 2006).

Walaupun langkah keselamatan teknikal yang paling moden, pekerja (selalunya tanpa disedari) menyokong pelanggaran keselamatan melalui tingkah laku yang tidak bertanggungjawab, yang berpunca daripada budaya keselamatan maklumat yang lemah (Singh et al., 2014; Tsohou et al., 2015). Dari perspektif sistem sosioteknikal, organisasi hanya boleh selamat jika komponen teknologi dan sosiobudaya mereka berada dalam harmoni. Unsur manusia dalam keselamatan maklumat biasanya dirujuk sebagai "tingkah laku keselamatan maklumat" dan merupakan fokus utama kebanyakan penyelidikan keselamatan tingkah laku. Kesedaran keselamatan maklumat, tingkah laku penjagaan sedar, pematuhan kepada keperluan keselamatan, budaya perlindungan maklumat dan budaya keselamatan siber, serta beberapa model teori, telah dibangunkan dalam domain ini.

Pengetahuan Tingkah Laku Keselamatan Maklumat

Perkembangan teknologi komputer membolehkan masyarakat menggunakannya dalam beberapa situasi, atau konteks. Ini termasuk tempat kerja, rumah dan lokasi lain dengan komputer atau rangkaian awam. Dalam menetapkan tingkah laku keselamatan maklumat manusia dalam tetapan yang pelbagai mungkin rumit dan berubah-ubah. Individu boleh memilih sama ada dan bagaimana untuk melibatkan diri dalam tingkah laku keselamatan di rumah atau atas talian. Disebabkan oleh sifat subjektif dan sukarela keputusan pengguna yang bekerja dari rumah dan di mana saja di atas talian selain dari pejabat, serta hakikat bahawa persekitaran dan tetapan pengguna ini juga berbeza daripada organisasi, terdapat kemungkinan bahawa tingkah laku pengguna ini akan berbeza daripada yang diperhatikan di tempat kerja. Sebagai contoh, pekerja tidak perlu memasang anti-perisian pengintip kerana pentadbir IT mengendalikannya, manakala pengguna kediaman mesti memasangnya sendiri. Apabila memutuskan sama ada untuk memasang perisian atau tidak, pengguna rumah mungkin mempertimbangkan sama ada komputer itu menimbulkan ancaman atau tidak, sama ada mereka memerlukan perisian itu atau tidak, dan sebarang kriteria lain yang berkaitan. Contoh ini menunjukkan bahawa semasa di waktu pejabat, pekerja mempunyai akses kepada bantuan IT, sebaliknya apabila mereka berada luar waktu pejabat, yang mungkin mempengaruhi pertimbangan dan tindakan mereka berkenaan keselamatan komputer. Ini kerana pengaruh kontekstual. Pekerja boleh merahsiakan kata laluan berkaitan kerja mereka, kerana terdapat dasar keselamatan yang ketat, dan mereka bertanggungjawab terhadap masalah yang dibuat dengan mendedahkan kata laluan berkaitan kerja mereka kepada orang lain. Mungkin tiada undang-undang mengenai kata laluan peribadi mereka. Orang ramai boleh berkongsi kata laluan yang tidak berkaitan dengan kerja dengan keluarga, rakan dan rakan sekerja. Perbezaan ini berdasarkan jenis penggunaan, sama ada untuk kegunaan bekerja atau bukan kerja.

Kebimbangan Keselamatan Berkenaan Kerja Dalam Talian

Rangkaian syarikat terdedah kepada pelbagai jenis kelemahan, had dan penjenayah siber. Memandangkan kerja pejabat boleh dipindahkan secara atas talian selain waktu pejabat, pengguna boleh log masuk ke rangkaian syarikat dari rumah atau tempat lain. Pengguna kekangan akhir ini juga akan diambil kira dalam perlindungan rangkaian korporat (Thompson et al., 2017). Tiada penyelidikan yang jelas mengenai pengguna komputer bagi mereka yang bekerja secara atas talian atau dari rumah yang menyerang rangkaian korporat. Selain itu, walaupun Penyedia Rangkaian Keselamatan (Network Security Provider) secara amnya berpendapat bahawa meminimumkan kelemahan memerlukan peningkatan komponen teknologi rangkaian seperti perkakasan, perisian dan rangkaian, budaya, dasar dan proses dalaman yang masih belum dipertimbangkan (White, 2015; White, Ekin & Visinescu; 2017). Adalah dijangkakan bahawa lebih separuh daripada semua pelanggaran keselamatan akan mengakibatkan akses sistem yang tidak dibenarkan untuk pengguna. Penyelidikan juga mendedahkan bahawa insiden keselamatan maklumat semakin meningkat. Kesan sedemikian boleh dikurangkan jika organisasi memberi lebih tumpuan kepada risiko terhadap pekerja, terutamanya yang berkaitan dengan kerja luar pejabat dan atas talian (Bulgurcu et al., 2010;

Guo, Yuan, Archer, & Connelly, 2011; Shropshire et al., 2015; Spears & Barki, 2010). Oleh itu, pembekal keselamatan rangkaian korporat bimbang tentang kelemahan pengguna ketika diluar waktu pejabat, terutamanya pengguna di rumah.

PERBINCANGAN

Teknologi adalah elemen penting dalam kehidupan. Ia telah menjadi begitu meluas sehinggakan semua yang dilakukan, sama ada di tempat kerja atau di rumah, memerlukan interaksi dengan teknologi. Untuk menikmati faedah atau kemudahan menggunakan teknologi tersebut disamping mengekalkan privasi dan keselamatan data seseorang, penggunaan teknologi terpaksa memikul tanggungjawab tambahan iaitu literasi digital. Pada masa lalu, hanya pakar yang boleh menggunakan teknologi, tetapi ini telah berubah secara dramatik dari semasa ke semasa. Sesungguhnya, interaksi dengan teknologi telah menjadi komponen penting dalam kehidupan seharian. Untuk individu menjadi berkesan dan cekap di tempat kerja, tahap kemahiran tertentu diperlukan atau mesti dipelajari.

Organisasi harus melihat literasi digital sebagai proses berterusan yang boleh dilihat dari segi pembangunan peribadi pekerja (bergantung kepada persekitaran kerja mereka) dan kemajuan teknologi. Maklumat atau data adalah salah satu aset organisasi yang paling penting. Oleh itu, pengendalian dan perlindungannya adalah penting. Oleh itu perlunya menumpukan pada perspektif pekerja tentang penggunaan atau penglibatan dengan teknologi. Beberapa kajian telah dijalankan untuk mengkaji cara untuk meningkatkan privasi dan keselamatan maklumat dalam konteks meningkatkan celik digital dalam organisasi, serta halangan yang mereka hadapi apabila menggunakan atau terlibat dengan pelbagai platform teknologi. Di samping itu, untuk menentukan inisiatif yang boleh membantu dalam merapatkan jurang tersebut.

Kajian terdahulu telah menilai literasi digital pengguna maklumat dalam usaha untuk menentukan sama ada tahap literasi digital mereka memberi kesan kepada tingkah laku penggunaan maklumat mereka. Kajian memperincikan tingkah laku penggunaan maklumat sebagai satu set aktiviti diskret, seperti pemilihan dan kekerapan jenis sumber dan jumlah masa yang diperuntukkan dalam menggunakan peralatan dan sumber. Bates dan Maack (2010) menerangkan tingkah laku maklumat sebagai "cara di mana manusia terlibat dengan maklumat, terutamanya cara manusia mencari dan menggunakan maklumat." Ia adalah penting kepada perpustakaan atau mana-mana organisasi yang menyediakan akses kepada maklumat, serta saintis sosial yang ingin memahami cara individu menggunakan dan memahami maklumat setiap hari.

Walaupun data yang luas ini, tidak ada penyiasatan terhadap perkaitan antara celik digital dan gelagat keselamatan maklumat. Semasa menjalankan kajian literatur ini, Hos EBSCO, LISA, Google Scholar, perpustakaan negara beberapa negara dan pangkalan data lain yang berkaitan telah disemak. Walau bagaimanapun, tiada kajian ditemui yang mengkaji korelasi antara celik digital dan tingkah laku keselamatan maklumat. Kedua-dua topik sentiasa disiasat secara bebas.

Pendekatan organisasi terhadap keselamatan maklumat harus tertumpu kepada tingkah laku pekerja, kerana kejayaan atau kegagalan organisasi bergantung kepada tindak tanduk pekerjanya. Budaya mementingkan keselamatan maklumat akan mengurangkan risiko kepada aset maklumat, terutamanya bahaya salah laku pekerja dan hubungan negatif dengan aset maklumat. Organisasi memerlukan arahan dalam membina atau melaksanakan budaya kesedaran keselamatan maklumat yang sesuai. Mereka mesti pandai menilai dan melaporkan keadaan budaya keselamatan maklumat organisasi. Terdapat banyak kaedah untuk menangani bahaya yang mungkin diberikan oleh tingkah laku pekerja. Walau bagaimanapun, teknik ini tidak menumpukan secara langsung kepada hubungan antara tingkah laku pekerja dan budaya organisasi. Organisasi memerlukan rangka kerja yang komprehensif untuk memupuk budaya mementingkan keselamatan.

Komponen budaya organisasi, tingkah laku organisasi dan keselamatan maklumat perlu dikaji dengan lebih lanjut. Hubungan antara prinsip-prinsip ini perlu di buat melalui pembinaan kerangka bagi menunjukkan bagaimana budaya keselamatan maklumat dipengaruhi dan dipupuk. Budaya keselamatan maklumat berkembang sebagai hasil daripada tingkah laku keselamatan maklumat pekerja, sama seperti budaya organisasi berkembang sebagai hasil daripada tingkah laku pekerja dalam organisasi (Martins dan Eloff, 2002; Hellriegel et al., 1998). Oleh itu, budaya keselamatan maklumat organisasi diasaskan pada interaksi pekerja dengan aset maklumat dan tingkah laku keselamatan yang mereka paparkan dalam rangka kerja budaya organisasi.

KESIMPULAN

Literasi digital memainkan peranan dalam cara pekerja berinteraksi dengan platform digital. Intipatinya ialah bagaimana untuk melindungi aset maklumat sambil menggunakan teknologi. Ini boleh dipengaruhi oleh faktor luaran. Pendigitalan sentiasa perlu dan memperkasakan tenaga kerja adalah sangat penting dalam mana-mana organisasi. Melindungi aset maklumat juga penting, dengan mengeluarkan modal kepada pekerja, dengan memberikan set kemahiran yang diperlukan dan memastikan terdapat lebih banyak kesedaran mengenai platform baharu dan teknologi sedia ada. Penyelidikan masa depan akan diperlukan untuk menyiasat dan menyoal siasat cara pekerja berinteraksi dan melihat teknologi. Langkah-langkah yang diperlukan untuk memastikan literasi digital diperkukuh dan privasi dan keselamatan maklumat dipertingkatkan melalui program pembelajaran dan kesedaran.

Adalah penting bagi organisasi untuk mewujudkan rangka kerja yang teguh untuk melindungi aset maklumat mereka. Untuk membantu organisasi mengintegrasikan komponen keselamatan maklumat dengan cara yang akan mempengaruhi tingkah laku pekerja secara positif terhadap perlindungan aset maklumat, rangka kerja budaya keselamatan maklumat dibentangkan. Hasilnya, rangka kerja itu memberi hala tuju untuk memupuk budaya keselamatan maklumat yang menggalakkan tingkah laku keselamatan maklumat yang boleh diterima. Rangka kerja ini terdiri daripada elemen keselamatan maklumat, tingkah laku organisasi dan budaya. Rangka kerja ini boleh digunakan oleh pihak pengurusan sebagai strategi strategik untuk menyediakan kakitangan dengan hala tuju tentang cara mewujudkan budaya keselamatan maklumat. Pada asasnya, ini adalah budaya yang menggalakkan tingkah laku keselamatan maklumat yang sesuai untuk meminimumkan risiko dan yang membantu organisasi mencapai matlamatnya. Ia membentangkan set komprehensif komponen keselamatan maklumat yang mesti dinilai pada setiap peringkat tingkah laku keselamatan maklumat sebagai sebahagian daripada keseluruhan struktur budaya keselamatan maklumat.

RUJUKAN

- Alhogail, A. (2015). Design and validation of information security culture framework. *Computers in Human Behavior*, 49, 567-575. doi: 10.1016/j.chb.2015.03.054.
- Van Niekerk, J.F. and Von Solms, R. (2010). Information security culture: a management perspective. *Computers and Security*, 29(4), 476-486. doi: 10.1016/j.cose.2009.10.005
- PriceWaterhouseCoopers. (2019). *The Global State of Information Security® Survey 2018*. Retrieved October 2, 2019, from <https://www.pwc.com/us/en/services/consulting/cybersecurity/library/information-security-survey.html>.
- Thomson, K.L., Von Solms, R. and Louw, L. (2006). Cultivating an organizational information security culture. *Computer Fraud and Security*, 2006(10), 7-11
- Nel, F., & Drevin, L. (2019). Key elements of an information security culture in organisations. *Information and Computer Security*, 27(2), 146–164. <https://doi.org/10.1108/ICS-12-2016-0095>

- Cheng, L., Liu, F. and Yao, D. (2017). Enterprise data breach: causes, challenges, prevention, and future directions. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Data Mining and Knowledge Discovery*, 7(5), 1211. doi: 10.1002/widm.1211.
- MyCert (2017). *2017 data breaches known so far*. Retrived May 8, 2020, from www.mycert.org.my/data/content_files/27/831.pdf
- Schlienger T, Teufel S. (2005). *Tool supported management of information security culture* [Conference session]. 20th IFIP International Information Security Conference, Makuhari-Messe, Chiba, Japan.
- Ramachandran, S., Rao, S.V. and Goles, T. (2008). *Information security cultures of four professions: a comparative study*". 41stHIIInternational Conference on System Sciences.
- Malcolmson (2009). *What is Security Culture? Does it differ in content from general Organisational Culture?* IEEE Cody Technology Park.
- Alhogail, A. and Mirza, A. (2014b). Information security culture: A definition and a literature review. *Computer Applications and Information Systems* (pp. 1-7). Facet
- Masrek, M. N. (2018). *Assessing information security culture: The case of Malaysia public organization*. 1–1. <https://doi.org/10.1109/icitacee.2017.8257663>
- Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy? *Computers and Education*, 59(3), 1065–1078. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.04.016>
- Burkell, J. A., Fortier, A., Di Valentino, L., & Roberts, S. (2015). *Enhancing Key Digital Literacy Skills: Information Privacy, Information Security, and Copyright*. https://works.bepress.com/jacquelyn.burkell/2/%0Ahttps://www.researchgate.net/publication/283551425_Enhancing_Key_Digital_Literacy_Skills_Information_Privacy_Information_Security_and_CopyrightIntellectual_Property
- Majlis Keselamatan Negara(MKN). (2022, September 18). <https://asset.mkn.gov.my/wp-content/uploads/2020/10/MalaysiaCyberSecurityStrategy2020-2024.pdf>
- Da Veiga, A., & Eloff, J. H. P. (2010). A framework and assessment instrument for information security culture. *Computers and Security*, 29(2), 196–207. <https://doi.org/10.1016/j.cose.2009.09.002>
- Bulgurcu, B., Cavusoglu, H., & Benbasat, I. (2010). Qjarterly Special Issue Information Security Policy Compliance: An Empirical Study of Rationality-Based Beliefs and Information Security Awareness1. Source: *MIS Quarterly*, 34(3), 39.
- Singh, N., Gupta, A.M. and Ojha, A. (2014), Identifying factors of organizational information security management. *Journal of Enterprise Information Management*, 27(5), 644-667.
- Tsohou, A., Karyda, M. and Kokolakis, S. (2015), Analyzing the role of cognitive and cultural biases in the internalization of information security policies: recommendations for information security awareness programs, *Computers and Security*, 52, 128-141.
- Thompson, N., McGill, T. J., & Wang, X. (2017). Security begins at home: Determinants of Home Computer and mobile device security behavior. *Computers & Security*, 70, 376–391. <https://doi.org/10.1016/j.cose.2017.07.003>

- White, G. L. (2015). Education and prevention relationships on security incidents for the home computers. *Journal Of Computer Information Systems*, 55(3), 29-37. <http://iacis.org/>
- White, G., Ekin, T., & Visinescu, L. (2016). Analysis of protective behavior and security incidents for home computers. *Journal of Computer Information Systems*, 57(4), 353–363. <https://doi.org/10.1080/08874417.2016.1232991>
- Guo, K. H., Yuan, Y., Archer, N. P., & Connelly, C. E. (2011). Understanding nonmalicious security violations in the workplace: A composite behavior model. *Journal of Management Information Systems*, 28(2), 203–236. doi:10.2753/MIS0742-1222280208
- Shropshire, J., Warkentin, M., & Shaema, S. (2015). Personality, attitudes, and intentions: Predicting initial adoption of information security behavior. *Computers & Security*, 49, 177– 191
- Spears, J. & Barki, H. (2010). User Participation in Information Systems Security Risk Management, *MIS Quarterly*, 34(3), 503-522
- Bates, M. J., & Maack, M. N. (2010). *Information Behavior*. 3rd ed. (pp. 2381-2391). CRC Press. <https://pages.gseis.ucla.edu/faculty/bates/articles/information-behavior.html>
- Martins, A. and Eloff, J. (2002), *Assessing Information Security Culture*, Information for Security for South-Africa 2nd Annual Conference, pp1–14.
- Hellriegel D, Slocum .Jr JW, Woodman, RW. (1998). *Organizational behavior*. Eighth edition. South-Western College Publishing.

INTEGRITI INDIVIDU: ELAK SALAH GUNA MEDIA SOSIAL SEBAGAI MEDIUM PERKONGSIAN MAKLUMAT

NURUL AMIRA MAT ARIFFIN

Jabatan Media Baharu

Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia (MCMC)

**Emel: amira.ariffin@mcmc.gov.my*

Media sosial kini menjadi medium utama kepada segenap lapisan masyarakat tidak kira golongan sama ada remaja, dewasa, bangsa, agama dan lain-lain, dan ianya dimanfaatkan sebagai medium berkongsi dan menerima maklumat berkaitan sesuatu isu. Namun demikian, dalam kebaikan yang ada, kewujudan media sosial ini secara tidak langsung juga boleh menjejaskan nilai-nilai integriti seseorang individu dan mencetuskan potensi untuk disalahguna oleh individu yang tidak bertanggungjawab. Kebebasan untuk menyatakan pandangan, dan menerima serta menyampaikan maklumat secara terbuka dan telus di media sosial perlu dikekalkan, selaras dengan Perkara 10 Perlembagaan Persekutuan Malaysia. Namun, ianya harus dilaksanakan dengan cara yang berhemah dan beretika, serta tidak melanggar sebarang peraturan dan peruntukan undang-undang sedia ada di Malaysia. Objektif kertas kerja ini adalah bertujuan untuk membincangkan kepentingan nilai integriti individu sebagai pengguna media sosial, isu-isu berkaitan salah guna media sosial dari perspektif dan peranan Agensi Penguatkuasa, peraturan dan perundangan yang berkaitan dengan salah guna media sosial serta etika penggunaan media sosial. Hasil penulisan kajian ini diharapkan dapat memberikan manfaat agar setiap pengguna media sosial dapat mengadaptasi nilai-nilai integriti yang tinggi dalam diri bagi mengelakkan daripada salah guna media sosial sebagai medium perkongsian maklumat.

Kata kunci: media sosial, integriti, salah guna, perkongsian maklumat, etika

Pendahuluan

Media sosial kini telah menjadi sebahagian daripada norma kehidupan masyarakat, baik untuk aktiviti sosial mahupun sebagai medium untuk berkongsi dan menerima maklumat. Kajian Pengguna Internet di Malaysia yang dijalankan oleh Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia (SKMM) mencatatkan 93.3% responden menggunakan Internet bagi tujuan untuk melayari platform media sosial. Statistik yang direkodkan ini juga didapati meningkat hampir 10% iaitu dari 85.6% bagi tahun 2018 kepada 93.3% bagi tahun 2020 (SKMM, 2020). Namun demikian, peningkatan ini secara tidak langsung turut mempengaruhi masyarakat dalam pelbagai disiplin diri serta memberi ruang kepada salah guna media sosial. Hal ini kerana, kebergantungan kepada media sosial boleh memberikan impak dalam kehidupan seseorang individu termasuk terhadap nilai, budaya, pemikiran dan corak kehidupan dari aspek adat, tatasusila, dan agama (Ayub, Rozali & Marni, 2019). Nilai integriti dan prinsip moral dalam diri individu dilihat boleh terhakis dan masyarakat kini dilihat semakin berani memuatnaik kandungan yang menyalahi peruntukan undang-undang negara.

Meskipun kerajaan Malaysia telah mewujudkan pelbagai undang-undang dan akta berkaitan dengan salah guna media sosial, namun mekanisme ini bukanlah satu-satunya cara bagi

menghalang seseorang individu daripada tidak menyalahgunakan media sosial. Bukan sahaja tidak gentar akan undang-undang negara, malah, ada yang sering menggunakan tiket "hak kebebasan bersuara" untuk menyuarakan apa-apa bentuk pandangan dan pendapat di media sosial tanpa mengambil kira impaknya, terutamanya terhadap ketenteraman awam serta keselamatan negara.

Selain itu, peranan Agensi Penguatkuasa dalam dunia tanpa sempadan ini juga dilihat semakin mencabar rentetan daripada kemunculan pelbagai platform-platform media sosial baharu yang sentiasa bersaing untuk mendapat tempat di hati pengguna tegar media sosial. Saban hari, pengguna media sosial juga dihadapkan dengan pelbagai ciri dan fungsi baharu untuk berkongsi maklumat dengan lebih interaktif dan pantas. Melihat kepada keadaan ini, dalam usaha pihak Kementerian dan Agensi Penguatkuasa dalam menguatkuasa undang-undang, terdapat keperluan untuk turut berperanan memberikan panduan kepada pengguna media sosial di Malaysia dalam mengurus tata etika penggunaan media sosial sebagai medium perkongsian maklumat.

Kepentingan Integriti Dalam Penggunaan Media Sosial

Integriti adalah berasal daripada bahasa Latin iaitu "Integer" yang bermaksud menyeluruh, sempurna dan kesatuan yang teguh (Widang & Fridlund, 2003). Terdapat beberapa pendapat yang telah dibincangkan dalam usaha untuk memahami konsep dan maksud perkataan integriti. Antaranya, integriti individu ditakrifkan sebagai keselarasan di antara apa yang dikatakan oleh individu dengan apa yang diamalkan diantara tindakannya dengan prinsip moral, etika dan undang-undang. Seseorang dikatakan berintegriti apabila dia bertindak secara konsisten antara nilai moral yang dipegang dengan cerminan tingkah laku (perkataan atau perbuatan) yang ditunjukkannya (Megat Ayop & Abd. Halim, 2016). Selain itu, seorang penulis dan tokoh Inggeris terkenal C.S. Lewis juga pernah mengungkapkan integriti adalah bermaksud "melakukan sesuatu yang baik, walaupun tiada orang melihatnya".

Bertepatan dengan sifat media sosial yang membolehkan seseorang individu menyembunyikan identiti sebenar mereka, individu yang berada dalam kelompok ini cenderung untuk terjebak ke dalam kancah salah guna media sosial. Sisi gelap seseorang individu juga akan lebih terserlah melalui tindak tanduk mereka di alam maya. Fakta ini juga disokong dengan tindakan yang telah diambil oleh beberapa penyedia platform media sosial seperti Facebook, di mana bagi tempoh tiga (3) bulan pertama tahun 2022 sahaja, sejumlah 1.6 billion akaun Facebook palsu berjaya dialih keluar daripada platform Facebook kerana akaun-akaun ini didapati diwujudkan dengan tujuan jahat (Facebook, 2022). Manakala, dalam tempoh yang sama, Tiktok merekodkan sejumlah lebih 20 million akaun Tiktok palsu berjaya dialih keluar daripada platform mereka kerana melanggar terma perkhidmatan platform tersebut (Tiktok, 2022).

Dalam konteks penggunaan media sosial, nilai integriti adalah amat penting agar media sosial dapat dimanfaatkan untuk perkara-perkara yang positif. Keruntuhan nilai integriti telah membuka ruang berlakunya peningkatan salah guna media sosial. Pihak Kementerian mahupun Agensi Penguatkuasa telah mengambil berbagai-bagai langkah untuk membendung, mencegah dan menguatkuasakan undang-undang bagi mengatasi isu salah guna media sosial ini. Namun, saban tahun, masih sahaja masyarakat disajikan dengan laporan peningkatan jumlah salah guna media sosial. Antara Januari sehingga Julai 2022, sejumlah 12,279 aduan awam diterima oleh pihak SKMM berkaitan salah guna Internet dan media sosial (SKMM, 2022).

Melihat kepada senario ini, tanggungjawab dalam membendung isu salah guna media sosial tidak boleh diletakkan sepenuhnya kepada tanggungjawab Agensi Penguatkuasa mahupun platform media sosial. Hakikatnya, ianya adalah terletak kepada sikap, moraliti, integriti dan niat pengguna media sosial itu sendiri. Salah guna media sosial boleh diatasi jika setiap pengguna tahu peranan dan tanggungjawab masing-masing dalam menjaga batasan, memelihara

akhlak, moral, maruah, hal-hal kerahsiaan dan peribadi. Sekaligus, menjadikan integriti sebagai garis panduan atau pegangan dalam penggunaan media sosial dapat menjadi benteng kepada kita daripada terjebak dengan salah guna media sosial yang merugikan diri sendiri, masyarakat dan negara.

Jenis Kesalahan Berkaitan Dengan Salah Guna Media Sosial

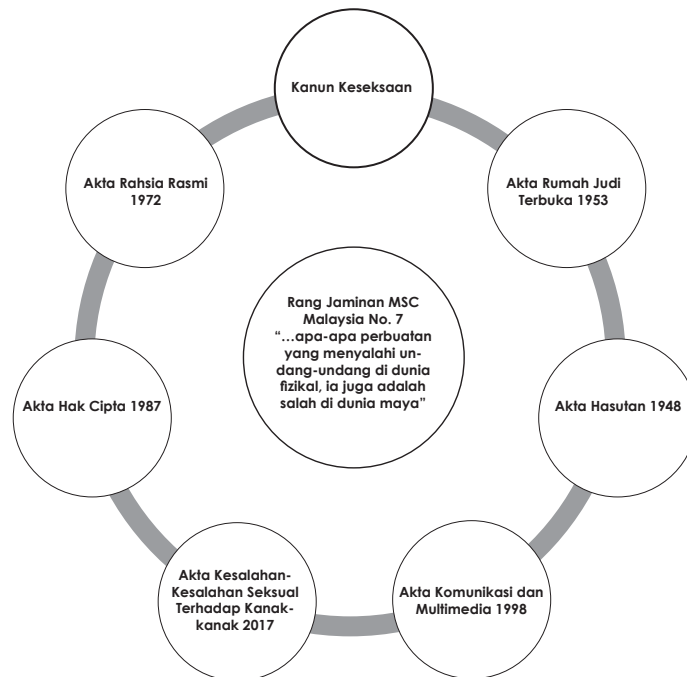
Terdapat pelbagai jenis kesalahan yang dilakukan di media sosial sama ada secara sengaja mahupun tidak sengaja. Antara jenis-jenis kesalahan yang berkait rapat dengan nilai moral dan integriti individu adalah seperti penyebaran maklumat palsu, menghasut atau membuat ucapan kebencian yang menyentuh sentimen perkauman, agama atau Institusi Diraja, gangguan berunsur seksual, pemalsuan identiti dan lain-lain. Penerangan lanjut berkenaan jenis-jenis kesalahan berkaitan salah guna media sosial disenaraikan dalam Jadual 1 seperti di bawah:

Jadual 1: Jenis-Jenis Kesalahan Berkaitan Salah Guna Media Sosial

Bil	Jenis Kesalahan	Penerangan Jenis Kesalahan
1.	Penyebaran Maklumat/Berita Palsu	Penyebaran maklumat/berita palsu yang sengaja direka-reka dan disebar, dengan niat untuk menipu, memperdaya dan mengelirukan pembaca, bagi menyebabkan kemudaratan kepada keselamatan negara dan ketenteraman awam.
2.	Ucapan Kebencian (Kaum, Agama dan Diraja)	Ungkapan yang menyebarkan, menghasut, Institusi membangkitkan, membenarkan, atau menjadi alasan bagi kebencian (perasaan sangat takut dan benci terhadap kelompok kumpulan yang disasarkan), berdasarkan sikap tidak bertoleransi.
3.	Pendedahan Dokumen / Maklumat dan Rahsia Kerajaan	Pendedahan sebarang dokumen yang Terperingkat diklasifikasikan sebagai 'rahsia', 'sulit' atau 'terhad' tanpa kebenaran.
4.	Buli atau gangguan	Merangkumi penggunaan kata-kata kesat atau tingkah laku berulang yang menasarskan individu atau sekumpulan orang bagi mendatangkan ketidakselesaan terhadap penyebaran individu/ pihak yang dibuli atau diganggu termasuk kandungan-kandungan yang bermaksud hendak mengaibkan dan mencabul kehormatan seseorang.
5.	Penyebaran Kandungan berunsur fitnah	Kandungan yang dimuatnaik dengan apa-apa tohmahan mengenai mana-mana orang, bagi maksud hendak merosakkan, atau dengan mengetahui atau dengan ada sebab mempercayai bahawa tohmahan itu akan merosakkan nama baik orang itu.
6.	Gangguan Seksual	Penghantaran kandungan atau gangguan yang bersifat seksual yang tidak diingini.
7.	Pemalsuan Identiti	Perbuatan mencuri identiti seseorang dan menyamar sebagai individu tersebut bertujuan untuk melakukan perkara yang tidak bermanfaat dan berniat jahat.

Undang-Undang Berkaitan Media Sosial

Akta Komunikasi dan Multimedia 1998 [Akta 588], yang diperuntukkan kuasa kepada Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia sering dijadikan sebagai akta utama yang berperanan dalam mengawal selia isu-isu berkaitan salah guna media sosial. Walau bagaimanapun, akta ini bersifat tidak menyeluruh dan masih terdapat keperluan untuk merujuk kepada akta-akta lain seperti Kanun Keseksaan [Akta 574], Akta Hasutan 1948, Akta Hak Cipta 1987, Akta Rahsia Rasmi 1972, Akta Rumah Judi Terbuka 1953, dan Akta Kesalahan-Kesalahan Seksual Terhadap Kanak-kanak 2017. Tindakan SKMM terhadap kesalahan berkaitan salah guna media sosial adalah terhad kepada kesalahan di bawah AKM 1998. Bagi kesalahan di bawah lain-lain akta, pihak SKMM berperanan untuk memberikan bantuan dan sokongan teknikal kepada agensi penguatkuasaan yang berkenaan.

Rajah. 1. Kerangka Sebahagian Undang-Undang di Malaysia

Kesalahan-kesalahan di Internet termasuk di media sosial juga tidak hanya termaktub di bawah peruntukan dan bidangkuasa SKMM semata-mata. Ia juga tertakluk kepada undang-undang sedia ada sebagaimana kesalahan yang dilakukan di dunia nyata. Undang-undang relevan yang lain juga terpakai mengikut fakta kes yang disiasat, dan juga tertakluk kepada kesalahan-kesalahan lain di bawah bidang kuasa agensi penguatkuasaan yang berkenaan. Sebagai contoh, sekiranya seseorang didapati menjalankan aktiviti perjudian dalam talian di mana-mana platform media sosial, aktiviti tersebut boleh menjadi satu kesalahan dan disiasat di bawah Akta Rumah Judi Terbuka 1953, di bawah bidangkuasa pihak Polis Diraja Malaysia (PDRM). Begitu juga dengan aktiviti penipuan memperdaya mangsa bagi mendapatkan sejumlah wang boleh menjadi kesalahan dan disiasat di bawah Kanun Keseksaan, di bawah bidangkuasa pihak PDRM. Walau bagaimanapun, keputusan bagi melakukan pendakwaan adalah bergantung kepada keputusan Timbalan Pendakwa Raya, mengikut hasil penyiasatan dan fakta kes.

Panduan Etika Penggunaan Media Sosial

Membudayakan nilai etika dalam diri dapat melahirkan individu yang mematuhi segala peraturan yang ditetapkan. Begitu juga jika ia disemai dalam diri setiap pengguna media sosial.

Antara lima (5) amalan etika yang diinspirasikan daripada prinsip Rukun Negara, yang boleh dijadikan panduan umum kepada masyarakat di Malaysia adalah seperti berikut:

i. Kepercayaan kepada Tuhan

Berdasarkan prinsip Kepercayaan Kepada Tuhan, semua masyarakat di Malaysia sememangnya mengakui bahawa Tuhan melebihi kuasa yang lain, serta agama menjadi unsur penting dalam membentuk sikap seseorang individu. Oleh itu, sebagai individu yang patuh dan taat setia kepada ajaran agamanya, amalan etika yang boleh diterapkan adalah seperti mengelakkan diri daripada berkongsi kandungan yang tidak baik atau membincangkan isu yang bercanggah dengan ajaran agama yang dianuti. Contohnya, sebagai seorang Islam adalah tidak elok untuk menggunakan media sosial sebagai medium untuk mengakses atau berkongsi bahan-bahan pornografi. Pengguna media sosial juga harus mengelakkan diri dari menyebarkan sesuatu perkara tentang seseorang terutama perkara yang dituntut syariat untuk menjaga aib dan aurat serta tidak menyebarkannya kepada orang ramai.

Bukan itu sahaja, sebagai pengguna media sosial yang beretika, haruslah tidak mengeluarkan pendapat atau khabar angin yang akan mendorong kepada fitnah, termasuk menyebarkan berita-berita palsu atau maklumat yang tidak diketahui sumbernya dan menimbulkan kekeliruan dalam kalangan pengguna yang lain.

ii. Kesetiaan kepada Raja

Mengambil kira prinsip Rukun Negara yang Kedua ini, semua masyarakat di Malaysia harus menumpukan sepenuh taat setia, jujur dan ikhlas kepada Raja, dengan tidak menggunakan media sosial sebagai platform bagi mendatangkan kebencian, atau penghinaan atau membangkitkan perasaan tidak setia terhadap mana-mana Raja atau Kerajaan. Selain itu, pengguna media sosial yang beretika juga perlu mengelakkan daripada membincangkan isu yang mempersoalkan apa-apa perkara, hak taraf, kedudukan, keistimewaan atau kedaulatan diraja.

iii. Keluhuran Perlembagaan

Keluhuran Perlembagaan bermaksud kemuliaan dan keagungan undang-undang dan kedudukannya terletak sebagai undang-undang tertinggi dimana ia menjadi sumber kepada semua undang-undang di Malaysia. Mengikut sejarah pula, prinsip Keluhuran Perlembagaan digubal berdasarkan tolak ansur antara kaum dalam beberapa perkara seperti hak istimewa orang Melayu, bahasa Melayu, agama Islam dan lain-lain lagi. Sebagai contoh, walaupun Perlembagaan memperuntukkan agama Islam sebagai agama rasmi negara, tetapi agama lain juga bebas diamalkan di Malaysia (Rosfazila, 2021). Jika ditelusuri prinsip ini, sebagai rakyat Malaysia adalah penting untuk sentiasa mewujudkan hubungan baik sesama pengguna media sosial yang lain tanpa mengira kaum, bangsa dan agama serta menghormati satu sama lain agar dapat mewujudkan suasana yang harmoni bukan sahaja di dunia nyata malah juga di dalam komuniti maya.

iv. Kedaulatan undang-undang

Prinsip ini menuntut kita sama-sama menghormati undang-undang dan berusaha menyokong penguatkuasaannya serta memelihara kedaulatannya. Semua rakyat adalah sama di sisi Kedaulatan Undang-Undang negara. Sesiapa yang

melanggar undang-undang negara akan dihukum tanpa mengira agama, bangsa dan kaumnya. Seperti yang diamalkan di seluruh dunia, hak kepada kebebasan bersuara juga diamalkan di Malaysia, namun ianya adalah tidak mutlak sehingga ia melanggar peruntukan undang-undang sedia ada, atau mengancam keamanan, kestabilan dan keharmonian negara. Oleh yang demikian, adalah penting untuk masyarakat menggunakan media sosial secara berhemah, positif, tidak bertentangan atau menyalahi mana-mana peruntukan undang-undang negara.

v. Kesopanan dan Kesusilaan

Prof. Datuk Dr Teo Kok Seong dari Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) pernah berkata tidak akan sempurna jati diri seseorang warganegara Malaysia itu sekiranya tidak memahami, menghayati dan menjiwai prinsip kelima Rukun Negara iaitu Kesopanan dan Kesusilaan terutama bagi mengekalkan perpaduan dan keharmonian dalam masyarakat berbilang kaum. Sebagai pengguna yang beretika adalah penting supaya sentiasa mencegah diri daripada melakukan sindiran dan penghinaan melampau terhadap orang lain sama ada dalam bentuk gambar atau komen sehingga boleh menyinggung perasaan orang lain.

Kesimpulan

Media sosial seperti Facebook, Instagram, Twitter, TikTok dan YouTube dilihat semakin berpengaruh dalam kehidupan seharian seseorang. Ianya digunakan untuk pelbagai tujuan seperti berinteraksi bersama kenalan, menyampaikan maklumat, bertukar pendapat serta sebagai sumber rujukan maklumat yang interaktif dan pantas. Namun, sementara pengguna menikmati pelbagai manfaat daripada media sosial dan sebarang mana pun pendapat dapat dilakar di ruangan media sosial, pengguna juga perlu sedar akan tanggungjawab sebagai seorang pengguna media sosial. Kita seharusnya juga sentiasa ingat bahawa tidak ada yang akan terlepas dan kebal daripada tindakan undang-undang sekiranya didapati melakukan kesalahan berkaitan salah guna media sosial. Justeru itu, penerapan nilai etika yang direvolusi daripada penghayatan Rukun Negara dapat memberikan panduan dalam mencegah perlakuan yang tidak bermanfaat dalam perkongsian maklumat di media sosial dan menjadikan seseorang individu itu lebih berintegriti.

Penerapan nilai-nilai etika ini akan mempunyai impak yang positif terhadap peningkatan tahap integriti pengguna media sosial. Permasalahan sikap dan tatakelakuan merupakan permasalahan yang tidak dapat diselesaikan dengan sekadar memberikan panduan umum. Oleh yang demikian, adalah penting untuk melakukan kajian semula yang lebih komprehensif dalam memahami hubungkait antara nilai integriti seorang individu dengan tingkah laku seseorang di media sosial.

Rujukan

- Widang, I., Fridlund, B. (2003). Self-respect, Dignity and Confidence: Conceptions of Integrity Among Male Patients. *Journal of Advanced Nursing*, 42(1), 47.
- Anak Sakai, Emily; Hj.A.Malek, Mohd Dahlan (2014). *Konsep Integriti Dan Nilai-Nilai Murni Terhadap Kesejahteraan Hidup Dalam Kalangan Pelajar Universiti Yang Tinggal Di Dandar Dan Luar Bandar: Satu Kajian Di Universiti Malaysia Sabah* [Paper presentation]. Seminar Kebangsaan Integriti Keluarga 2014.
- Ayub, Muhammad Syazwan; Rozali, Amirul Azha; Marni, Nurazmallail (2019). Media Sosial dan Kecanduan Penggunaan Menurut Islam" in Jasmi, Kamarul Azmi (Ed.). *Prosiding Seminar Sains Teknologi dan Manusia 2019* (SSTM'19), 313-330.

Malaysian Communications and Multimedia Commission (2020). *Internet User Survey 2020*. Retrieved from <https://www.mcmc.gov.my/skmmgovmy/media/General/pdf/IUS-2020-Report.pdf>

Abd Rahman, Rosfazila; Ong Hai Liaw, Jessica; Abdul Khalil, Adlina; Syed Sheikh, Sharifah Shahirah, S. Mama, Djhoanna; Abd. Razak, Munira (2021). *Prinsip Rukun Negara, Keluhuran Perlembagaan dalam kalangan Generasi Baru Masyarakat Majmuk Malaysia: Kajian Terhadap Pemahaman, Persepsi, Penerimaan Dan Cabaran* [Paper presentation]. Persidangan Antarabangsa Sains Sosial dan Kemanusiaan ke-6 (PASAK6 2021).

Facebook (2022). *Community Standards Enforcement Report*. Retrieved from <https://transparency.fb.com/data/community-standards-enforcement/fake-accounts/facebook/#content-actioned>

Tiktok (2022). *Community Guidelines Enforcement Report*. Retrieved from <https://www.tiktok.com/transparency/en-us/community-guidelines-enforcement-2022-1/>

PENGGUNAKAN PERISIKAN SUMBER TERBUKA (OSINT) DALAM PENYIASATAN

WAN SHAFIUDDIN BIN ZAINUDIN

Jawatan

Intitusi

Emel

Konsep dan definisi privasi sentiasa berubah sepanjang masa mengikut pengaruh kepelbagaian faktor. Pada masa yang sama, sempadan privasi mungkin berbeza dari satu tempat ke tempat lain yang dipengaruhi oleh budaya, agama, dsb. Namun begitu, tiada definisi unik yang diterima umum untuk privasi. Privasi telah dipertimbangkan daripada pelbagai disiplin seperti sosiologi, psikologi, undang-undang dan falsafah. Ia adalah domain pelbagai disiplin, mempunyai konsep yang mudah tetapi sukar untuk ditakrifkan. Walau bagaimanapun, dengan menyemak semua sudut pandangan yang berbeza, boleh disimpulkan bahawa privasi adalah kecenderungan individu, keinginan dan keperluan semula jadi untuk menjauhi kawalan dan pengawasan orang lain. Selain itu, kesedaran adalah penting untuk memulakan penyebaran ilmu dan institusi pengajian tinggi adalah kumpulan sasaran yang paling sesuai. Perisikan Sumber Terbuka (OSINT) melibatkan pengumpulan atau proses pengumpulan data dan pemprofilan sumber maklumat sektor swasta dan awam yang tersedia secara umum mengenai individu dan tujuan risikan perniagaan. Sumber-sumber ini termasuk Internet dan platform media sosial lain seperti Facebook, e-mel, dan Twitter. Banyak perbincangan dan kajian telah dilakukan mengenai ancaman, kelemahan dan kesan penggunaan laman media sosial tetapi kajian ini adalah untuk meminimumkan berat sebelah. Satu kajian kes akan ditunjukkan untuk memberi pengetahuan umum tentang cara OSINT digunakan untuk mengumpul data yang tersedia secara umum pada masa kini.

KEPIMPINAN DAN INTEGRITI: PERSPEKTIF PERKHIDMATAN AWAM

MOHD KHAIRUL EZAM BIN MOHD RASALI*

*Jabatan Perkhidmatan Awam (JPA)
Putrajaya, Malaysia*

*Faculty of Information Management
Universiti Teknologi MARA (UiTM)
Selangor, Malaysia*

**Email: ezamrasali2433.moa@gmail.com*

Tadbir urus yang baik dan cemerlang dalam sektor awam terbit daripada kepimpinan yang kukuh serta disertai dengan etos integriti terpuji. Pemimpin seumpama ini pada setiap lapisan struktur organisasi sektor awam perlu sentiasa bersikap professional, jujur dan amanah tanpa mengira keadaan. Kertas kerja ini memberi fokus kepada etos integriti pemimpin yang berupaya mempengaruhi dan memupuk integriti dikalangan ahli organisasi. Beberapa contoh yang diketengahkan adalah berdasarkan senario sebelum, semasa dan selepas Perintah Kawalan Pergerakan (PKP). Dokumen rujukan utama adalah berdasarkan kepada Kerusi Bersawang: Himpunan Contoh Kes-Kes Tatatertib Tidak Hadir Bertugas (JPA, 2011) dan Peraturan-peraturan Pegawai Awam (Kelakuan dan Tatatertib) 1993 (P.U. (A)395/1993).

Pendahuluan

Aspek tadbir urus dan integriti dalam kalangan penjawat awam Malaysia pelbagai peringkat sering dipaparkan di media cetak dan media sosial dari dahulu lagi. Berita – berita negatif berkaitan tadbir urus dan integriti ini telah memberi impak yang amat besar kepada perkhidmatan awam secara keseluruhannya. Rasuah, penyelewengan dan salah guna kuasa merupakan antara hakisan integriti yang menjadi tumpuan umum. Berdasarkan laman sesawang Suruhanjaya Pencegah Rasuah Malaysia (SPRM), bagi tempoh Januari hingga Ogos 2022 sejumlah 235 orang penjawat awam daripada keseluruhan 713 orang telah ditangkap atas kesalahan rasuah. Jumlah tersebut menurun jika dibandingkan bagi tempoh yang sama bagi tahun 2021 (330 orang penjawat awam terlibat). Hakisan integriti akibat aktiviti rasuah dalam sesebuah institusi awam telah menjadi barah dan perlu ditangani dengan segera.

Adalah amat jelas di mana tadbir urus dan integriti merupakan jalan terbaik kepada memerangi rasuah. Seseorang itu perlu bertindak dan konsisten dalam melakukan perkara yang betul walaupun tiada siapa melihatnya. Kepincangan yang sering berlaku dalam penyampaian perkhidmatan awam tanpa disedari atau disengajakan boleh menjurus kepada hakisan integriti dan memberi banyak impak negatif. Kelemahan ini boleh menjejaskan integriti dan seterusnya kepercayaan awam terhadap keupayaan dan kecekapan penjawat awam semakin merosot. Oleh demikian, pelbagai pendekatan telah diambil oleh Kerajaan dan diamalkan dalam institusi awam namun hakisan integriti terus menerus berlaku. Antara pendekatan terkini Kerajaan dalam memperkukuhkan tadbir urus dan integriti adalah menerusi Pelan Antirasuah Nasional 2019-2023 (NACP 2019-2023) yang telah dilancarkan pada 29 Januari 2019 bagi menggantikan Pelan Integriti Nasional (PIN).

Berdasarkan statistik tangkap pesalah rasuah dikalangan penjawat awam yang dikeluarkan oleh SPRM, majoriti pesalah terdiri daripada kumpulan sokongan dan pelaksana iaitu 64.25% bagi Januari - Ogos 2022 dan 67.0% bagi tempoh yang sama tahun 2021. Data ini selaras dengan laporan yang dibuat oleh Tanzi V. (1998) sebelum ini bahawa kumpulan sokongan dan pelaksana institusi awam kurang akauntabiliti dan senang terdedah kepada salah laku rasuah. Bagi tahun 2021, Indeks Persepsi Rasuah atau lebih dikenali dengan singkatannya iaitu CPI (Corruption Perception Index) Malaysia pula berada di kedudukan tangga ke-62 dengan skor sebanyak 48 mata menurun daripada kedudukan ke-57 (skor 51 mata) pada tahun 2020 dan tangga ke -51 (tahun 2019 dengan skor 53 mata).

Sehubungan dengan itu, NACP 2019-2023 di bawah inisiatif 2.1.5 yang mewajibkan sektor awam untuk membangunkan Pelan Antirasuah Organisasi (OACP) sebagai rujukan dasar antirasuah di peringkat organisasi dalam menangani kelemahan tadbir urus, integriti dan antirasuah dalam organisasi. Di sini, tanggungjawab Ketua Jabatan sebagai pemimpin ditagih untuk membangunkan dokumen tersebut dan sebagai contoh tauladan kepada organisasi dalam memartabatkan integriti dan tadbir urus yang baik.

Fokus daya kepemimpinan dalam institusi awam adalah memberi penekanan dan perubahan tingkah laku penjawat awam bagi mencapai objektif yang telah ditetapkan. Ketua Jabatan dan lapisan kepimpinan yang bagus berupaya memotivasikan kakitangan dan penjawat awam dalam organisasinya untuk menunjukkan prestasi serta kualiti kerja yang unggul dengan tahap integriti terpuji. Seseorang penjawat awam yang tiada motivasi diri yang tidak di dorong oleh kepimpinan sewajarnya tidak berupaya mematuhi peraturan atau dasar sedia dan seterusnya nilai integriti akan terhakis dari diri mereka walaupun mengetahui telah melanggar peraturan yang sedia ada. Oleh itu, sebarang perancangan ke arah perubahan pentadbiran institusi awam berpaksikan kepimpinan boleh dicapai sekiranya kakitangan sokongan dan pengurusan tertinggi menjiwai dan melaksanakan tanggungjawab secara ikhlas.

Namun begitu perubahan dalam daya kepimpinan perlu dilihat pada konteks senario yang mencabar seperti pandemik COVID-19 yang berupaya merubah tingkah laku individu. Kemunculan pandemik COVID-19 ini telah merubah segala aspek kehidupan di mana ia tidak hanya memberi kesan kepada kesihatan umum malah telah mengugat ekonomi, budaya, dasar Kerajaan dan pentadbiran awam (Jiuhardi, Darma & Heksarini, 2021).

Secara umumnya, tiada siapa berupaya meramalkan kemusnahan yang disebabkan oleh pandemik COVID-19 ini dan ia telah menyebabkan banyak negara kurang persediaan yang mencukupi. Sebagai contoh, pentadbiran awam Kerajaan Romania terganggu akibat daripada penyediaan perkhidmatan kesihatan dalam memerangi wabak COVID-19 (Davidescu et al., 2020). COVID-19 ini menyebabkan kemurungan, konflik kekeluargaan akibat daripada tumpuan kerja berlebihan dan menjaga keluarga telah menyebabkan mereka keletihan (Adisa, Aiyenitaju & Adekoya, 2021) dan perkara ini boleh menghakis integriti penjawat awam. Hakisan integriti ini akan membuka ruang dan peluang rasuah, penyelewengan dan salah guna kuasa dalam sesebuah institusi awam. Ancaman hakisan integriti ini boleh menjejaskan prestasi, produktiviti dan masa hadapan institusi awam serta seterusnya merosakan imej Kerajaan (Arifin, & Ahmad, 2016).

Oleh itu adalah wajar untuk meneliti hubungkait di antara kepimpinan institusi awam dengan integriti pada masa yang mencabar dan memberi kesan kepada tingkah laku individu. Ini kerana penjawat awam telah diamanahkan untuk berkhidmat kepada negara dengan penuh tanggungjawab, kesetiaan, bertanggungjawab terhadap tingkah laku diri dan integriti (Siddique, 2006). Kecemerlangan perkhidmatan awam bergantung kepada kualiti sumber tenaga kerja sektor awam (Hartini, 2018) termasuklah ketika dalam keadaan sukar seperti pandemik COVID-19. Tumpuan kompetensi penjawat awam bukan terletak kepada pengetahuan dan kemahiran tetapi merangkumi penyemaian integriti, etika kerja yang positif dan nilai moral yang baik (Zin, Latif, Ahmad, & Sulaiman, 2022).

Kajian Literatur

Kepimpinan perkhidmatan awam

Gaya kepimpinan dalam sektor awam telah berkembang bagi menampung keperluan professional dan penyampaian perkhidmatan yang cemerlang. Analisis gaya kepimpinan berbeza yang mempengaruhi outcome dan kepimpinan sektor awam tidak hanya terletak pada Ketua Jabatan semata-mata tetapi melibatkan pelbagai lapisan. Gaya kepimpinan yang baik, berkualiti dan berkesan dapat membantu mencapai hasil yang berkualiti dan positif kepada organisasi (Fries, Kammerlander, & Leitterstorf, 2021) seperti institusi awam. Ia juga merupakan kawalan keselamatan (Hinson et al., 2022) kepada ancaman seperti rasuah dan salah guna kuasa. Pemimpin memainkan peranan utama dalam memacu halatuju organisasi dan memberi kesan kepada individu lain dalam organisasi (Marques, 2010).

Peranan pemimpin dalam sesebuah institusi awam adalah amat penting dalam memperkasakan integriti. Kepimpinan tertinggi institusi awam perlu secara berterusan meningkatkan kesedaran integriti menerusi penganjuran kursus, latihan berkaitan dan pemerhatian sewajarnya (Brahim, et. al, 2021). Namun sekiranya pemimpin yang mempunyai etika yang rendah dan sering menipu merupakan tanda-tanda hakisan integriti diperingkat kepimpinan. Seterusnya kewujudan ruang dan kesempatan akibat daripada suasana persekitaran etika yang rendah seperti kelemahan pengurusan dan kelemahan penguatkuasaan undang-undang merupakan faktor utama yang menyebabkan hakisan integriti. Oleh itu, adalah menjadi tanggungjawab pemimpin mewujudkan persekitaran nilai etika yang baik dan penguatkuasaan undang-undang agar tahap integriti yang baik di kalangan penjawat awam terpelihara.

Kajian terdahulu telah mendapati bahawa kepimpinan dengan integriti yang tinggi memainkan peranan penting dalam menentukan identiti institusi awam yang disegani dan dipercayai (Ramdehal, & Madueke, 2022). Pengetahuan tentang hubungkait di antara gaya kepimpinan dan integriti ini boleh dijadikan panduan atau sandaran kepada sesebuah organisasi seperti institusi awam dalam memilih pemimpin baharu di masa hadapan (Ramdehal, & Madueke, 2022).

Integriti dalam perkhidmatan awam

Integriti bermaksud pegangan individu kepada kejujuran dan amalan moral tertinggi, keperibadian yang utuh, akhlak mulia, telus, berilmu, tekun dan bertanggungjawab. Menurut Institut Integriti Malaysia (2016) integriti adalah kualiti unggul yang wujud secara holistik pada individu dan organisasi yang berkaitan rapat dengan etika. Seterusnya Eusope (2021) mentakrifkan integriti sebagai keharmonian antara perbuatan dan pertuturan, tindakan berprinsip, etika, kepatuhan kepada undang-undang dan kepentingan diri serta awam. Selain daripada itu, integriti juga ditafsirkan dengan mencakupi aspek pembudayaan kerja berintegriti seperti ketepatan masa, penyampaian maklumat, penyampaian perkhidmatan, serta perhubungan dengan ketua jabatan, rakan sekerja, masyarakat dan kakitangan sokongan (Mohd Ishar, Md Azmi, Mokhtar, Risal, Abdullah, Ibrahim, Fadzullah Elias, Abd Hamid, Jaafar, & Mustari, 2021).

Berdasarkan sejarah, cendekiawan Kerajaan Rom telah mencirikan integriti dalam sesebuah organisasi termasuk institusi awam sebagai keutuhan tingkah laku organisasi, pentadbiran aser manusia dan kepimpinan (Alam et al., 2019). Hoekstra, Huberts, dan van Montfort (2022) menunjukkan di mana integriti adalah komplementari antara etika, keyakinan, tingkah laku individu dengan objektif organisasi.

Integriti penjawat awam pula menjurus kepada keperluan melaksanakan amanah, tanggungjawab, dan kuasa menurut kepentingan umum. Integriti dalam penjawat awam adalah komponen yang penting dalam membina dan mewujudkan kepercayaan rakyat

kepada Kerajaan memerintah (Heywood, Marquette, Peiffer & Zuniga, 2017). Sebagai penjawat awam, individu tersebut dikatakan berintegriti sekiranya melaksanakan amanah dan kuasa yang dipertanggungjawabkan demi kepentingan umum.

Aktiviti-aktiviti negatif seperti tiada tindakan susulan terhadap aduan yang diterima, penyalahgunaan kuasa, ketidakcekapan, kurangnya akauntabiliti, dan perhubungan awam yang lemah merupakan antara penyumbang kepada kemerosot integriti dalam institusi awam (Brahim, Hussin, Ismail, & Mohamad, 2021). Hakisan dan kemerosotan integriti dikalangan penjawat awam berupaya menjejaskan kepercayaan umum (Yusof, 2010). Menurut Asmar Abdul Rahim (2021), setiap individu yang bergelar penjawat awam perlu bertindak jujur berdasarkan bidang kuasa yang diamanahkan, mengelakkan dari konflik peribadi, akauntabiliti dan kepatuhan kepada peraturan sedia ada. Justeru, institusi awam selaku benteng dan jentera pembangunan negara perlu dilihat sebagai agensi penting dalam mempromosi integriti dan perlu lebih proaktif, kompetitif dan mengorak langkah secara holistik dalam meningkatkan integriti.

Hakikatnya penjawat awam seperti anggota unit beruniform sentiasa berhadapan situasi sangat sukar dan mencabar sewaktu melaksanakan tanggungjawab mereka terutama semasa pandemik COVID-19 (Brahim, et. al, 2021). Selain daripada sering berada dalam dilema kerana terdapat pihak lain yang menunggu peluang mengganggu tugas mereka, pandemik COVID-19 adalah senario yang baharu yang mereka tidak pernah hadapi. Maka, kebergantungan kepada Ketua Jabatan dan kepimpinan di pelbagai peringkat dapat membantu mereka melaksanakan tugas penuh professional dan berintegriti.

Integriti individu semasa pandemik COVID-19

Impak gaya kepimpinan institusi awam dianggap sebagai penentu kejayaan dalam krisis pandemik COVID-19 dan berupaya mempengaruhi kesejahteraan pekerja atau penjawat awam (Dirani et al., 2020). Kajian dan laporan berhubung gaya kepimpinan semasa krisis terutama sekali semasa pandemik COVID-19 adalah sedikit (Bartsch, Weber, Büttgen, & Huber, 2020), menyebabkan Usman, Ghani, Cheng, Farid dan Iqbal (2021) melaksanakan kajian terhadap tingkah laku terpuji seperti berintegriti. Pandangan Hoekstra et al. (2022) bersetuju supaya setiap Kerajaan mesti memastikan sistem terbuka melalui tadbir urus dan rangka kerja integriti yang mantap yang mana perkara ini dilaksanakan walaupun dalam keadaan sukar serta mencabar. Tanpa penjawat awam yang berintegriti semasa krisis melanda, kemungkinan cabaran yang dihadapi sesebuah negara akan bertambah parah dan akhirnya sukar untuk kembali ke keadaan pra-krisis.

Perbincangan

Kepimpinan yang efektif membantu dalam mencapai positif dan kualiti outcome yang dikehendaki. Berdasarkan teori social information processing (Salancik & Pfeffer, 1978) perbincangan ini akan cuba merungkai bagaimana pemimpin dapat memainkan peranan dalam memastikan tingkah laku pengikut atau penjawat awam adalah berdasarkan nilai organisasi (Lu, Zhang, & Jia, 2019). Teori social information processing berpendapat bahawa individu belajar daripada persekitaran konteks sosial dan menyesuaikan kepercayaan, sikap dan tingkah laku diri dengan konteks tersebut (Salancik & Pfeffer, 1978). Pemimpin merupakan teladan utama dan melambangkan sesuatu perkara dilaksanakan (Yam, Christian, Wei, Liao, & Nai, 2018) dan mereka membantu individu lain memahami persekitaran serta piawaian organisasi (Boekhorst, 2015).

Pemimpin dan pengikut yang berintegriti tinggi merupakan seseorang yang mempunyai kekuatan peribadi yang menjelaskan konsistensi dalam kepercayaan dan tindakan seseorang

(Schlenker, 2008). Sehubungan dengan itu, tingkah laku integriti ini perlulah konsisten semasa tempoh krisis seperti pandemik COVID-19. Pengikut dengan integriti yang tinggi, iaitu yang mempunyai konsistensi dalam prinsip dan tindakannya akan berkait rapat dengan pengorbanan dan kepentingan umum yang dianjurkan oleh pemimpin sejati berbanding daripada seseorang yang hanya dipujuk oleh karisma dan retorik pemimpin (Pradhan, Jena, & Bhattacharyya, 2018). Pekerja melakukan tugas tambahan dengan rela hati tanpa paksaan dan ini menunjukkan konsistensi antara ideologi dan tindakan peribadinya manakala pekerja melakukan sesuatu akibat terpengaruh dengan retorik atau pujukan oleh pemimpin.

Pemimpin dan pekerja dilantik berdasarkan kemampuan dan kemahiran yang dimiliki tetapi sebilangan kecil daripada mereka yang kurang integriti cenderung untuk mendapat lebih keuntungan secara tidak jujur dengan culas dalam menjalankan tanggungjawab yang diberikan (Eragula, 2015). Pemimpin dan pekerja seperti ini adalah tidak jujur kepada diri sendiri. Oleh itu Kerajaan telah memperkenalkan beberapa peraturan dan prosedur bagi memperkukuhkan integriti penjawat awam tidak kira pemimpin ataupun pekerja.

Peraturan-peraturan pegawai awam (Kelakuan & Tata tertib) 1993 (P.U.(A)395/1993)

Penjawat awam dalam kalangan pemimpin dan pekerja wajib mematuhi Peraturan-peraturan Pegawai Awam (Kelakuan & Tata tertib) 1993. Peraturan 3A: P.U.(A) 395/1993 menyatakan pegawai awam perlu mematuhi peruntukan di bawah peraturan ini dan sebarang pelanggaran boleh dikenakan tindakan tata tertib. Peraturan 3C: P.U.(A) 395/1993 pula khusus kepada tanggungjawab pemimpin untuk melaksanakan kawalan dan pengawasan ke atas pekerja bawahannya dan mengambil tindakan sewajarnya. Kegagalan pemimpin tersebut mengambil tindakan boleh disifatkan sebagai cuai dalam melaksanakan tugas dan boleh dikenakan tindakan tata tertib. Kedua-dua peraturan ini dianggap sebagai usaha kawalan dalaman institusi awam dalam memperkasakan integriti yang bermula sejak pra-pandemik COVID-19 lagi.

Wardiwiyono (2012) menyatakan bahawa kawalan dalaman yang sempurna berupaya memberi manfaat kepada organisasi seperti institusi awam dalam menghalang ketirisan, meningkatkan keupayaan pengoperasian dan mengesan penyelewengan yang berlaku. Kawalan dalaman yang fokus kepada integriti dan akauntabiliti yang merangkumi pelaksanaan di pelbagai peringkat adalah sangat berguna dalam institusi awam. Kawalan dalaman yang dilaksanakan ini harus diperkemas dan diubahsuai berdasarkan keadaan semasa bagi mengurangkan kerumitan atau birokrasi serta pada masa yang sama menyediakan perlindungan secukupnya kepada pihak berkepentingan (Abd Aziz, Ab Rahman, Alam, & Said, 2015).

Larangan membuat pernyataan awam oleh penjawat awam

Peraturan 19: P.U (A) 395/1993 menerangkan bahawa pegawai awam tidak boleh dengan cara apa pun membuat pernyataan awam yang boleh mendatangkan kesan negatif kepada Kerajaan atau memberikan ulasan berhubung dasar Kerajaan melainkan telah mendapat kebenaran bertulis daripada Menteri yang bertanggungjawab. Larangan membuat pernyataan awam ini termasuklah memberi ulasan dalam media sosial seperti Facebook, Instagram, Tweeter dan sebagainya. Kegagalan berbuat demikian akan menyebabkan penjawat awam tersebut boleh dikenakan tindakan tata tertib. Selain itu, etika penggunaan media sosial perlu dipatuhi oleh penjawat awam dengan tidak menggunakan kemudahan tersebut untuk tujuan peribadi semasa waktu pejabat, tidak mendedahkan maklumat rasmi atau sulit, tidak membuat ulasan bertujuan untuk memburukkan sesebuah agensi awam dan semak ketepatan sebelum berkongsi.

Membawa dokumen dan maklumat rahsia rasmi keluar dari pejabat

Adalah menjadi suatu kesalahan membawa dokumen atau maklumat rahsia rasmi keluar daripada premis Kerajaan. Perkara ini telah diperuntukan di bawah Akta Rahsia Rasmi 1972 yang menyatakan perlindungan rahsia rasmi terutama memelihara perkara-perkara rasmi daripada jatuh ke pihak yang tidak dibenarkan atau tidak bertanggungjawab. Akta ini mencegah kelalaian individu dan menghalang bantuan haram dengan sengaja memberikan maklumat kepada pihak asing. Akta ini juga menyatakan berhubung tanggungjawab pemimpin atau ketua jabatan untuk menarik perhatian penjawat awam lain mematuhi perkara ini.

Tindakan pemimpin dan akta ini dapat mencegah salahguna kuasa, pecah amanah dan sifat tidak bertanggungjawab yang mana dapat menghakis integriti individu. Namun begitu semasa PKP dan larangan kehadiran ke pejabat bagi anggota bukan penting telah menyebabkan pemimpin institusi awam melaksanakan peraturan baharu selaras dengan tuntutan semasa. Kerajaan telah mengeluarkan garis panduan berhubung membawa dokumen atau maklumat rahsia rasmi keluar dari pejabat semasa PKP berkuatkuasa menerusi surat arahan daripada Pejabat Ketua Setiausaha bertarikh 21 Oktober 2020. Pemimpin institusi awam dibenarkan untuk meluluskan permohonan membawa dokumen atau maklumat rahsia keluar dari pejabat semasa PKP, menentukan penjawat awam yang dibenarkan sahaja dan kebenaran diberikan menerusi arahan dalaman dengan syarat-syarat yang perlu dipatuhi penjawat awam terbabit. Penjawat awam yang mengendalikan dokumen atau maklumat tersebut perlu memastikan tiada ahli keluarga mempunyai akses kepada dokumen tersebut, penjawat awam melaksanakan secara sendirian dan sebagainya. Dalam masa yang sama penjawat awam tidak dibenarkan untuk menyimpan dokumen atau maklumat tersebut dalam emel peribadi atau public cloud dan perlu mengembalikannya dengan segera selepas tugas selesai. Sekiranya terdapat sebarang insiden keselamatan seperti kebocoran maklumat atau kehilangan atau sebagainya, penjawat awam perlu melaporkan kepada pemimpin institusi awam dengan segera serta laporan polis perlu dibuat menurut perenggan 117 atau 141 Arahan Keselamatan (Semakan dan Pindaan 2017).

Tidak hadir bertugas oleh penjawat awam

Isu ketidakhadiran ke pejabat oleh penjawat awam bukanlah satu isu yang baharu dan perkara ini telah melibatkan banyak institusi awam yang lain. JPA menerusi penerbitan buku bertajuk Kerusi Bersawang; Himpunan Contoh Kes-Kes Tatatertib Tidak Hadir Bertugas telah dikeluarkan pada tahun 2011. Ketidakhadiran ini boleh menyebabkan nama baik perkhidmatan awam tercemar dan mengganggu proses kerja seharian di pejabat. Berdasarkan kepada buku ini, ketidakhadiran penjawat awam melibatkan golongan pengurusan dan profesional dan bukan hanya kakitangan sokongan. Berdasarkan kes yang dikongsikan, terdapat penjawat awam yang tidak hadir ke pejabat sehingga 700 hari. Selain menunjukkan penjawat awam tersebut mempunyai integriti yang sangat rendah, perkara ini juga menunjukkan kelemahan kepimpinan yang ada. Bagi memastikan perkara seumpama ini tidak berulang ketika negara dilanda wabak pandemik COVID-19, Kerajaan telah memperkenalkan beberapa langkah seperti waktu bekerja BDR.

Cara baharu bekerja dari rumah (BDR)

MyPPSM Ceraian SR.4.1.2 Dasar Bekerja Dari Rumah telah disediakan oleh Kerajaan untuk melaksanakan berkaitan dasar bekerja dari rumah (BDR) bagi pegawai perkhidmatan awam persekutuan. Bagi menambahbaik sistem penyampaian perkhidmatan awam dan keseimbangan antara keperluan tugas dan kesejahteraan pegawai, maka dasar BDR merupakan cara bekerja baharu dalam perkhidmatan awam. Pekeliling ini telah digunakan secara meluas ketika Perintah Kawalan Pergerakan (PKP) dikuatkuasakan semasa pandemik

COVID-19. Pemimpin institusi awam diberikan kuasa dalam menguatkuasakan dasar ini di organisasi masing-masing dengan tidak berkompromi berkaitan aspek integriti.

Berdasarkan kepada pekeling ini, penjawat awam yang ingin melaksanakan BDR perlu mendapat kebenaran daripada Ketua Jabatan atau telah menerima arahan Kerajaan seperti yang berlaku ketika PKP dahulu. Penjawat awam yang sedang BDR perlu mematuhi waktu bekerja yang telah ditetapkan untuk berada di rumah dan bersedia untuk bertugas ditempat yang diarahkan. Pemimpin di setiap lapisan institusi awam perlu memastikan pelaksanaan dan pematuhan BDR dikalangan penjawat awam adalah mengikut peraturan yang ditetapkan. Untuk memastikan integriti penjawat awam terpelihara, mereka perlu menyatakan alamat rumah sebagai tempat melaksanakan BDR dan menyiapkan tugas yang diberikan mengikut tempoh yang ditetapkan.

Implikasi pengurusan

Dapatan literatur ini mencadangkan beberapa implikasi pratikal yang boleh dilaksanakan. Pemimpin institusi awam memainkan peranan dalam memastikan tingkah laku pengikut mengikut etika dan integriti yang tinggi bagi menghasilkan penyampaian perkhidmatan yang cemerlang. Pemimpin perlu sentiasa menunjukkan teladan yang baik dan pembuat dasar berkaitan integriti serta program latihan pembangunan yang bersesuaian dari masa ke semasa terutama dalam tempoh pandemik. (Ashford, Sutcliffe, & Christianson, 2009; Mayer, Kuenzi, Greenbaum, Bardes, & Salvador, 2009).

Institusi awam sebagai sebuah organisasi yang memberi perkhidmatan kepada umum perlu melabur dalam program pembangunan latihan yang bersesuaian untuk meningkatkan kesedaran dan pengetahuan pengurus integriti. Untuk itu, bagi mengoptimumkan pemindahan mesej integriti, institusi awam harus menyediakan bakal pemimpin dan pemimpin serta pengikut peluang berinteraksi tentang nilai organisasi (Eisenbeiss, 2012). Pemimpin yang dipilih atau yang dibentuk hendaklah telus dan menjadi tauladan kepada pekerja sekeliling yang berpaksikan kepada kepercayaan dan keyakinan diri (Eragula, 2015).

Kesimpulan

Laporan ini telah mengetengahkan peranan dan gaya kepimpinan dalam menghubungkan integriti dalam situasi krisis seperti pandemik COVID-19. Ia memfokus kepada hubungkait yang kompleks di antara kepimpinan dan integriti serta pembangunan yang sesuai yang dapat dipraktikkan oleh institusi awam. Kepimpinan yang memiliki integriti tinggi adalah faktor penting apabila menangani isu dalam sektor awam dan lebih dihargai oleh pengikutnya. Pemimpin sektor awam menggalas tanggungjawab memimpin organisasi besar dan sifat integriti yang tinggi sahaja berupaya memacu organisasi dalam mencapai matlamat.

Rujukan

- Abd Aziz, M. A., Ab Rahman, H., Alam, M. M., & Said, J. (2015). Enhancement of the accountability of public sectors through integrity system, internal control system and leadership practices: A review study. *Procedia Economics and Finance*, 28, 163-169.
- Adisa, T. A., Aiyenitaju, O., & Adekoya, O. D. (2021). The work-family balance of British working women during the COVID-19 pandemic. *Journal of Work-Applied Management*, 13(2), 241-260.
- Alam, M. M., Said, J., & Abd Aziz, M. A. (2019). Role of integrity system, internal control system and leadership practices on the accountability practices in the public sectors of Malaysia. *Social Responsibility Journal*, 15(7), 955-976.

- Arifin, M. A. M., & Ahmad, A. H. (2016). Kepentingan budaya integriti dan etika kerja dalam organisasi di Malaysia: Suatu tinjauan umum. *Geografia*, 12(9).
- Asmar Abdul Rahim, N. Y. (2021). Ketirisan Skim Subsidi Baja: Punca dan Peruntukan Perundangan di Malaysia. *Jurnal Undang-Undang dan Masyarakat*, 46-56.
- Ashford, S. J., Sutcliffe, K. M., & Christianson, M. K. 2009. Speaking up and speaking out: The leadership dynamics of voice in organizations. In J. Greenberg & M. S. Edwards (Eds.), *Voice and silence in organizations*: 175-202.
- Bartsch, S., Weber, E., Büttgen, M., and Huber, A. (2020). Leadership matters in crisis-induced digital transformation: how to lead service employees effectively during the COVID-19 pandemic. *J. Serv. Manag.* 32, 71–85. doi:10.1108/JOSM-05-2020-0160
- Brahim, M., Hussin, M. M., Ismail, M., & Mohamad, M. (2021). Kesedaran Pegawai dan Anggota Polis Diraja Malaysia Tentang Integriti dalam Penyampaian Perkhidmatan. *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH)*, 6(9), 166-184.
- Boekhorst, J. A. 2015. The role of authentic leadership in fostering workplace inclusion: A social information processing perspective. *Human Resource Management*, 54: 241-264.
- Davidescu, A. A., Apostu, S.-A., Paul, A., & Casuneanu, I. (2020). Work flexibility, job satisfaction, and job performance among Romanian employees: Implications for sustainable human resource management. *Sustainability*, 12(15), 6086.
- Dirani, K. M., Abadi, M., Alizadeh, A., Barhate, B., Garza, R. C., Gunasekara, N., et al. (2020). Leadership competencies and the essential role of human resource development in times of crisis: a response to COVID-19 pandemic. *Human Resource Development International* 23, 380–394.
- Dirani, K. M., Abadi, M., Alizadeh, A., Barhate, B., Garza, R. C., Gunasekara, N., Ibrahim, G., & Majzun, Z. (2020). Leadership competencies and the essential role of human resource development in times of crisis: a response to COVID-19 pandemic. *Human Resource Development International*, 23(4), 380-394.
- Eisenbeiss, S. A. 2012. Re-thinking ethical leadership: An interdisciplinary integrative approach. *The Leadership Quarterly*, 23: 791-808.
- Eragula, R. (2015). A Blend of Integrity and Skill in Leadership. *Advances in Economics and Business Management*, 2(11), 1067-1069.
- Eusope, N. (2021). Integriti dalam Kalangan Pelajar Muslim di IPTA: Satu Tinjauan Awal: Integrity among Muslim Student in Public Universities. *Online Journal of Islamic Management and Finance (OJIMF)*, 1(2), 17-31.
- Fries, A., Kammerlander, N., & Leitterstorf, M. (2021). Leadership styles and leadership behaviors in family firms: A systematic literature review. *Journal of Family Business Strategy*, 12(1), 100374.
- Hartini, H. (2018). The Relationship between Cultural Intelligence, Emotional Intelligence, Social Intelligence, Islamic Work Ethics and Work Performance among Public Service Employees in Malaysia. Universiti Utara Malaysia.
- Heywood, P., Marquette, H., Peiffer, C., & Zúñiga, N. (2017). Integrity and integrity management in public life. University of Nottingham.

- Hoekstra, A., Huberts, L., & van Montfort, A. (2022). Content and design of integrity systems: Evaluating integrity systems in local government. *Public Integrity*, 1-13.
- Hinson, R. E., Madichie, N., Adeola, O., Nyigmah Bawole, J., Adisa, I., & Asamoah, K. (2022). New public management in Africa: An introduction. In *New Public Management in Africa* (pp. 1-15). Palgrave Macmillan, Cham.
- Institut Integriti Malaysia. (2016). Laporan Tahunan. Kuala Lumpur: Institut Integriti Malaysia.
- Jiuhardi, J., Darma, D. C., & Heksarini, A. (2021). The political-economy management: Indonesia's needs for the COVID-19 pandemic. *Problems of Management in the 21st Century*, 16(1), 19-27.
- Kerusi Bersawang: Himpunan Contoh Kes-Kes Tatatertib Tidak Hadir Bertugas, (Putrajaya: Jabatan Perkhidmatan Awam, 2011).
- Lu, J., Zhang, Z., & Jia, M. 2019. Does servant leadership affect employees' emotional labor? A social information processing perspective. *Journal of Business Ethics*, 159: 507-518.
- Mayer, D. M., Kuenzi, M., Greenbaum, R., Bardes, M., & Salvador, R. B. 2009. How low does ethical leadership flow? Test of a trickle-down model. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 108: 1-13.
- Mohd Ishar, M. I., Md Azmi, F. A., Mokhtar, M. H., Risal, A. R., Abdullah, M., Ibrahim, K. I., Fadzullah Elias, M. F., Abd Hamid, Z. M., Jaafar, M. F., & Mustari, N. F. (2021). Amalan Tidak Berintegriti: Remeh Tapi Salah. *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH)*, 6(8), 215 - 223.
- Pradhan, S., Jena, L. K., & Bhattacharyya, P. (2018). Transformational leadership and contextual performance: Role of integrity among Indian IT professionals. *International journal of productivity and performance management*.
- Ramdehal, D., & Madueke, C. (2022). Corporate American Employees Prefer Transformational Leaders with Integrity and Trust. *International Journal of Management Science and Business Administration*, 8(4), 28-36.
- Salancik, G. R., & Pfeffer, J. 1978. A social information processing approach to job attitudes and task design. *Administrative Science Quarterly*, 23: 224-253.
- Siddique, N. A. (2006). Pradoxes of Public Accountability in Malaysia: Control Mechanisms and Their Limitations. *International Public Management Review*, 7(2), 43-65.
- Tanzi, V. (1998). "Corruption around the world: Causes, consequences, scope, and cures". Working Paper of the International Monetary Fund. No. 63. pp: 10-22.
- Usman, M., Ghani, U., Cheng, J., Farid, T., & Iqbal, S. (2021). Does participative leadership matters in employees' outcomes during COVID-19? Role of leader behavioral integrity. *Frontiers in Psychology*, 1585.
- Yam, K. C., Christian, M. S., Wei, W., Liao, Z., & Nai, J. 2018. The mixed blessing of leader sense of humor: Examining costs and benefits. *Academy of Management Journal*, 61: 348-369.
- Zin, M. M., Latif, M. S. A., Ahmad, N. A., & Sulaiman, R. (2022). Integriti Islam dalam Tenaga Kerja Muslim Profesional. In *Proceedings Borneo Islamic International Conference* eISSN 2948-5045 (Vol. 13, pp. 388-391).

LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT DI PERPUSTAKAAN SEKOLAH ANTARABANGSA

MAYASARI ABDUL MAJID

Pustakawan Kanan

Nobel International School

Email: mayasari.abdulmajid@gmail.com

Abstrak : Literasi Media dan Maklumat (LMM) harus diterapkan ke dalam kurikulum sekolah seawal mungkin. Kurikulum LMM mesti mengikut peringkat umur pelajar. Pustakawan sekolah yang profesional perlu dipertanggungjawabkan untuk mempromosi LMM di sekolah. Kertas kerja ini membincangkan bagaimana pustakawan sekolah antarabangsa yang menggunakan modul LMM yang sesuai untuk pelajar di peringkat sekolah rendah dan menengah. Modul LMM meliputi pengetahuan penilaian Internet, carian maklumat dan rujukan. Di samping itu, pelajar akan belajar tentang untuk mengenalpasti ketepatan maklumat. Pustakawan sekolah telah memperkenalkan lima modul utama, yang setiap satunya mempunyai penilaian. Selepas melaksanakan modul ini untuk kelas perpustakaan, pustakawan sekolah telah mendapat maklum balas positif daripada guru-guru subjek yang menyatakan keberkesanan modul LMM telah membantu pelajar dari segi motivasi dan meningkatkan pencapaian pelajaran mereka.

Pendahuluan

Perpustakaan sekolah di Malaysia turut dikenali sebagai Pusat Sumber Sekolah di sekolah awam di Malaysia. Di beberapa negara luar, Pusat Sumber Sekolah dikenali sebagai Perpustakaan sekolah atau Pusat Media Perpustakaan Sekolah (Morris, 2013). Oleh itu, di dalam kertas kerja ini, pengarang menggunakan istilah perpustakaan sekolah. Manakala, individu yang mengendalikan perpustakaan sekolah adalah guru yang mempunyai profisien perguruan di mana mereka mempunyai sijil di dalam bidang Pendidikan namun tidak di dalam bidang pengurusan perpustakaan sekolah. Namun demikian, mereka diwajibkan menghadiri beberapa kursus pengendalian perpustakaan sekolah. Berbeza dengan sekolah antarabangsa di Malaysia, di mana individu yang mengendalikan perpustakaan sekolah adalah individu yang mempunyai sijil di dalam Pengurusan Perpustakaan dan Maklumat atau Pengurusan Pusat Sumber dan mereka digelar "Pustakawan Sekolah". Mereka juga perlu mengendali Kelas Perpustakaan atau "Library Lessons". Ada juga sekolah antarabangsa yang memerlukan Guru Pustakawan atau "Teacher-Librarian" di mana individu ini perlu mempunyai sijil di dalam pengurusan perpustakaan dan Pendidikan.

Tujuan kertas kerja ini adalah untuk mengkaji keberkesanan Literasi Media dan Maklumat (LMM) yang ditawarkan di perpustakaan sekolah antarabangsa. Sekolah Antarabangsa ini, yang dikenali sebagai IS1, menawarkan Kelas Perpustakaan untuk pelajar Rendah dan Menengah. Ianya diadakan untuk membantu dan membimbing pelajar melengkapkan diri dengan Kemahiran LMM untuk menyokong pembelajaran mereka. Modul Kemahiran LMM ini telah dimulakan oleh pustakawan sekolah IS1 dan bekerjasama dengan pakar daripada universiti dan guru sekolah. Terdapat lima Modul Literasi Maklumat dibangunkan iaitu: Sumber Maklumat,

Akses Katalog Awam. Atas Talian (OPAC), Sumber Maklumat Dalam Talian, Petikan & Rujukan dan Langkah-Langkah Penyelidikan Asas. Kajian ini melibatkan dua buah sekolah antarabangsa sekitar Lembah Klang dengan menemuramah tiga orang guru subjek yang terlibat.

Kajian Literatur

Berdasarkan Manifesto IFLA 2021, perpustakaan sekolah fokus kepada pertumbuhan pelajar dengan menyediakan akses yang saksama untuk pengalaman pembelajaran, sumber dan ruang pembelajaran yang membolehkan semua warga sekolah menjadi komuniti yang berfikir kritis, pembaca dan pengguna yang praktikal, mampu menilai dan mencipta maklumat yang beretika dalam pelbagai format sejajar dengan kehendak pembelajaran abad ke-21. Fadziaton (2015) menyebut perpustakaan sekolah pada abad ke-21 harus melengkapi pelajar dengan kemahiran literasi maklumat yang akan membantu mereka dalam pembangunan tabiat pembelajaran hidup, di mana ianya memungkinkan mereka untuk menjadi warganegara yang berpengetahuan dan bertanggungjawab. Kajian di peringkat pengajian tinggi juga telah menunjukkan bahawa kemahiran literasi maklumat sangat penting bagi membantu pelajar menyelesaikan tugas kajian mereka. (Shuhidan et al, 2019)

Sumber Maklumat

Menurut Bahagian Teknologi Pendidikan (2017), pelbagai jenis sumber yang terdapat di perpustakaan sekolah mampu meningkatkan kemahiran pencarian maklumat. Dalam masa yang sama, ianya mendorong pelajar untuk melakukan rujukan yang berkesan. Kebanyakan perpustakaan sekolah antarabangsa, menyediakan sumber maklumat dalam bentuk fizikal dan digital. Terdapat juga perpustakaan sekolah yang melanggan sumber maklumat yang berbentuk digital seperti pangkalan data dalam talian. Koleksi sumber maklumat yang bersesuaian dapat menyokong kurikulum dan kokurikulum di sekolah. Hal ini kerana, perpustakaan sekolah pada abad ke-21 mengutamakan pembelajaran berpusatkan pelajar.

Dengan adanya kandungan yang bersesuaian di perpustakaan sekolah, guru dan pelajar boleh menggunakan kemahiran perpustakaan, kemahiran belajar, kemahiran Teknologi Maklumat dan Komunikasi, serta kemahiran berfikir aras tinggi (KBAT) dalam konteks mencari, mengumpul, menyebarkan dan menggunakan kemahiran media dan literasi maklumat. Kemahiran-kemahiran ini membolehkan pelajar berupaya mengakses maklumat yang sesuai untuk pembelajaran. Justeru itu, adalah penting kandungan di perpustakaan sekolah perlu terdiri daripada bahan bercetak, bahan bukan bercetak dan digital untuk pelajar. Pelajar juga dapat mempraktikkan pembelajaran sepanjang hayat melalui pembelajaran dari kemahiran mencari maklumat yang membolehkan mereka bersedia untuk menjalani proses pembelajaran dan bersaing dalam persekitaran kerja yang sebenar pada masa akan datang.

Ruang pembelajaran

Perpustakaan sekolah menyediakan pelbagai ruang pembelajaran di perpustakaan sekolah kerana ianya membantu memastikan pengguna berasa selesa dan seronok melakukan aktiviti pembelajaran di perpustakaan sekolah. Sebagai contoh, di perpustakaan sekolah antarabangsa ada disediakan ruang untuk kajian (research centre), ruang untuk merekapi (Makerspace), ruang Literasi dan sebagainya. Bukan itu sahaja, perpustakaan sekolah perlu memastikan rak-rak buku diletakkan di sudut yang bersesuaian, sesuai dengan jenis sumber maklumat. Rak-rak buku tersebut perlu selamat dan mesra alam sekitar kerana setiap hari para pelajar akan datang dan mencari buku-buku di rak tersebut. Ruang pembelajaran yang selesa bergantung kepada pengawalan suhu dan kelembapan yang sesuai. Ruang pembelajaran yang selesa juga bergantung kepada pencahayaan dan pengaliran udara yang bagus.

Teknologi

Teknologi ialah koleksi teknik, kaedah, kemahiran, dan proses yang digunakan dalam pengeluaran barangan atau perkhidmatan dalam pencapaian matlamat dan saintifik penyiasatan (Mannix, 2005). Teknologi yang terdiri daripada digital dan elektronik alatan digunakan secara meluas dalam perpustakaan sekolah untuk menyimpan, memindahkan dan mengemas kini maklumat sumber dan perkhidmatan. Teknologi yang muncul dalam bentuk peranti boleh menyediakan kemudahan kepada pengguna apabila menggunakan perpustakaan sekolah (Small et al., 2010).

Keseimbangan kemahiran literasi pelajar juga boleh ditingkatkan dengan bantuan teknologi dan semestinya dengan pemantauan oleh pustakawan sekolah yang profesional. Literasi seimbang ialah pendekatan pengajaran membaca dan menulis yang menggabungkan kesemuanya elemen yang diperlukan untuk pelajar menjadi celik sepenuhnya dan terlibat dalam literasi. Tiga komponen utama literasi seimbang termasuk: bengkel membaca, menulis bengkel, dan kerja perkataan. Terdapat pelbagai platform bacaan adaptif di pasaran yang membantu pelajar sama ada di perpustakaan sekolah atau di dalam kelas di mana dengan bantuan teknologi ini ianya membantu meningkatkan kemahiran literasi mereka. Teknologi pembacaan ini membantu pelajar mempunyai akses kepada perpustakaan digital mereka yang dipenuhi dengan beribu-ribu teks yang menarik dan tepat untuk dipilih kerana teknologi ini membantu mereka mengenalpasti tahap literasi mereka (LightSailed, 2022).

Program

Persatuan Perpustakaan Amerika (ALA) (2000), bahawa "literasi maklumat ialah set kebolehan yang memerlukan individu mengenali bila maklumat diperlukan dan keupayaan untuk mencari, menilai dan menggunakan secara berkesan yang diperlukan maklumat" Hasil kajian daripada Lance selama beberapa tahun (Lance & Schawrz, 2012, 2013); Lance dan Hofschire (2011, 2012); Lance dan Kachel (2013, 2018); Lance et al. (2014) mendapati bahawa program LMM yang berkualiti memberi kesan kepada skor pembacaan pelajar bukan sahaja di Amerika Syarikat malah tetapi di seluruh dunia.

Beberapa sekolah di sekolah antarabangsa melanggan program membaca secara dalam talian untuk memantau perkembangan skor Lexile para pelajar dengan lebih tepat dan mudah. Antaranya program membaca dalam talian adalah seperti LightSail, Accelerated Readers dan banyak lagi. Program membaca ini adalah gabungan penggunaan teknologi terkini di mana ianya dapat mengenal pasti tahap penguasaan bacaan setiap pelajar dan mampu mencadangkan sumber maklumat yang bersesuaian dengan tahap penguasaan kemahiran membaca dan pemahaman mereka.

Pustakawan sekolah yang professional

Markah ujian pelajar lebih tinggi apabila perpustakaan sekolah dikendalikan oleh staf perpustakaan yang profesional atau pustakawan sekolah sepenuh masa untuk membantu para pelajar. Di kebanyakan sekolah antarabangsa, guru perpustakaan, pustakawan sekolah atau staf perpustakaan wajib memiliki sijil pengurusan perpustakaan dan maklumat tidak kira dari Malaysia mahupun luar negara. Mereka ditugaskan untuk memantau perkembangan program membaca para pelajar dan mereka mengambil inisiatif yang dirasakan sesuai untuk menaikkan tahap kemahiran membaca para pelajar. Pustakawan sekolah di sekolah antarabangsa berkolaborasi mempromosi program bacaan di sekolah.

Selain daripada itu, mereka juga membantu pihak pengurusan akademik menjadi fasilitator dalam tugas yang diberikan oleh guru-guru subjek mereka ketika pelajar menghadiri kelas perpustakaan yang dikendalikan oleh pustakawan sekolah yang profesional. Menurut Potter

dan Johnson (2017), kajian di seluruh Amerika Syarikat, terdapat lebih daripada enam puluh penyelidikan yang menunjukkan hasil yang jelas dari korelasi yang berjaya antara pencapaian akademik pelajar dan GPM yang berkecukupan.

Perpustakaan Sekolah dan Motivasi Pelajar

Motivasi boleh didefinisikan sebagai pemacu yang mendorong kita untuk melakukan sesuatu mengikut kepercayaan, harapan, persepsi, nilai, dan minat (Gredler, Broussard & Garrison, 2004; Lai, 2011). Oleh itu, sikap pelajar terhadap pembelajaran bertambah baik dan minat mereka untuk membaca semakin meningkat. Kajian yang dijalankan oleh Williams, Wavell, dan Morrison (2013) percaya bahawa perpustakaan sekolah dapat meningkatkan tahap motivasi di kalangan pelajar. Pelajar mendapat semangat positif sepanjang mereka mengenal pasti kaedah yang tepat untuk mencari maklumat. Hasil kajian mereka juga menyebut bahawa perpustakaan sekolah memberikan sokongan emosi untuk pelajar secara individual dengan bantuan pustakawan sekolah memberi kesan positif terhadap pelajar yang mengalami kesukaran membaca.

Perpustakaan Sekolah dan Prestasi Pelajar

Prestasi pelajar dapat diukur melalui skor ujian pelajar seperti seni bahasa berasaskan standard, ujian membaca, menulis atau kadar literasi (Lance & Kachel, 2018; Lance & Hofschire, 2011) dan ini disokong melalui kajian sebelumnya yang dilakukan oleh (Wardana, Prihatin, & Purwanti, 2019; Ida, 2016; Hoffman, 2016). Penyelidikan tersebut menyatakan bahawa prestasi pelajar itu terhasil dari pertolongan dan ketersediaan perpustakaan sekolah yang lengkap.

Perbincangan

Dapatan daripada hasil kajian mendapati ketiga-tiga responden bersetuju bahawa pelajar mereka telah dibimbing dengan baik oleh pustakawan sekolah tentang cara mencari maklumat yang boleh dipercayai dan berguna. Mereka juga memaklumkan ketika sesi temubual bahawa para pelajar boleh membuat tugas dan memahami cara mencari maklumat dengan bimbingan pustakawan sekolah. Hal ini kerana para pelajar telah didedahkan kepada video pendidikan, imej dan laman web sewaktu Kelas Perpustakaan yang mana mereka perlu menyediakan sekurang-kurangnya tiga sumber berbeza untuk laporan kajian ini. Oleh itu, pustakawan sekolah menyediakan senarai untuk mereka membuat pilihan dan penilaian sendiri. Menurut Kuhlthau (2021), inkuiri berpandu (self-guided) memberikan pelajar kemahiran dan pengetahuan yang mereka perlukan untuk menghadapi cabaran perubahan persekitaran dan pustakawan sekolah memainkan peranan penting dalam menyediakan pelajar akses kepada pelbagai maklumat dan saluran komunikasi yang berbeza. Dengan bantuan pustakawan sekolah yang mengendalikan Kelas Perpustakaan dengan merujuk kepada Modul LMM berkenaan, hasil mendapati berlaku peningkatan markah para pelajar serta pelajar menunjukkan minat dan motivasi untuk belajar. Modul LMM tersebut dibangunkan khas untuk International School 1 (IS1) mengikut kurikulum yang ditawarkan di sekolah berkenaan.

Manakala di International School 2 (IS2), telah diadakan program membaca sebagai salah satu program di bawah program LMM di sekolah tersebut. Kesemua pelajar sekolah rendah dan sekolah menengah adalah diwajibkan untuk menyertai program ini. Prestasi pelajar untuk kajian ini, adalah berdasarkan skor Lexile. Skor Lexile adalah kebolehan seseorang membaca pada sesuatu tahap mengikut tahap kemahiran membaca mereka. Pelajar Tahun 2-Tahun 9 menunjukkan 99% kenaikan skor Lexile dengan bantuan program membaca iaitu LightSail. Di samping itu, para pustakawan sekolah di IS2 berperanan mencadangkan bahan bacaan yang menarik di dalam LightSail bersesuaian dengan tahap pembacaan mereka. Data yang diambil adalah daripada rekod pembacaan yang disediakan secara automatik oleh LightSail. Selain daripada itu, pustakawan sekolah di IS2, memantau aktiviti membaca para pelajar dan menjalankan analisa setiap bulan bagi membantu pelajar meningkatkan prestasi yang positif.

Fig.1. Module Literasi Maklumat dan Media di IS1
Sumber - Mayasari et al., (2021).

		Lexile Averages		
Class	Q	Baseline Lexile ↓↑	Current Lexile ↓↑	Lexile Growth ↓↑
2		171	433	▲ 294
2		225	484	▲ 273
2		169	268	▲ 111
2		252	542	▲ 308

Fig.2. Kadar kenaikan skor Lexile
Sumber - LightSail (2022).

Kesimpulan

Modul LMM yang berkesan memerlukan kerjasama antara pengurusan sekolah dan perpustakaan sekolah. Perpustakaan sekolah pada abad-21 dianggap sebagai pusat pembelajaran. Dapatan daripada kedua-dua sekolah antarabangsa menunjukkan bahawa kerjasama antara pustakawan sekolah dan guru yang melaksanakan Modul LMM memberi impak yang besar kepada pelajar untuk menjadikan pelajar berdikari dan meningkatkan motivasi mereka untuk menyiapkan tugas. Pustakawan sekolah digalakkan untuk bekerjasama dengan organisasi

luar atau universiti untuk melakukan lebih banyak program bagi meningkatkan kesedaran tentang kepentingan LMM, terutamanya apabila berhadapan dengan maklumat yang salah. Diharapkan semua pihak yang berkepentingan memberi sokongan kepada perpustakaan sekolah untuk mewajibkan pelaksanaan kelas perpustakaan dengan merujuk kepada modul LMM yang bersesuaian dengan kurikulum di sekolah masing-masing.

Rujukan

- American Library Association. (2000). *Information literacy competency standards for higher education*. The Association of College and Research Libraries. <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracycompetency>.
- Bahagian Teknologi Pendidikan. (2017). *Buku panduan pengurusan pusat sumber sekolah abad ke-21: Untuk guru perpustakaan dan media (GPM)* [21st century school resource centre guideline: For GPM]. Bahagian Teknologi Pendidikan.
- Fadzliation Zainudin & Kamarulzaman Ismail. (2010, September 27–October 1). *Measuring Malaysia school resource centers' standards through iQ-PSS: An online management information system* [Paper presentation]. School Library Association of Queensland and the International Association of School Librarianship Conference incorporating the International Forum on Research in School Librarianship 2010, Brisbane, Queensland, Australia. <https://eric.ed.gov/?id=ED518590>
- Fadzliation Zainudin. (2015). *The Malaysian smart school: A conceptual blueprint* [PowerPoint slides]. SlideShare. <https://www.slideshare.net/Fadzliaton/the-malaysian-smart-school-a-conceptual-blueprint-54597455>
- Gredler, M.E., Broussard, S.C. & Garrison, M.E.B. (2004). The relationship between classroom motivation and academic achievement in elementary school aged children. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 33, 106-120. <https://doi.org/10.1177/1077727X042695>
- Hoffman, C. M. (2016). *Growing middle school readers: The impact of middle school classroom libraries on student achievement and motivation* (Publication No. 10147681) [Doctoral thesis, Wingate University]. ProQuest Dissertations Publishing.
- Ida, L. (2016). *Influence of library services on students academic performance in an ordinary certificate of secondary education examination in Mtwara Mikindani Municipality, Tanzania* [Master dissertation, University of Tanzania].
- Lai, E. R. (2011). *Motivation : A literature Review*. Pearson. https://images.pearsonassessments.com/images/tmrs/Motivation_Review_final.pdf
- Lance, K. C., & Schwarz, B. (2013). *How Pennsylvania school libraries pay off: Investments in student achievement and academic standards*. PA School Library Project. <http://paschoollibraryproject.org/research>
- Lance, K. C., Schwarz, B., & Rodney, M. J. (2014). *How libraries transform schools by contributing to student success: Evidence linking South Carolina school libraries and PASS & HSAP results*. South Carolina Association of School Librarians.
- Lance, K. C, Hamilton-Pennell, C., & Rodney, M. J. (2000). *Measuring up to standards: The impact of school library programs and information literacy in Pennsylvania schools*. Pennsylvania Citizens for Better Libraries.

- Lance, K. C. (2010). *Endorsed librarian positions in Colorado public schools trending downward*. Fast Facts Recent Statistics from the Library Research Service. http://www.lrs.org/documents/fastfacts/288_School_Staffing_Trends.pdf
- Lance, K. C., & Hofschire, L. (2012). Change in school librarian staffing linked with change in CSAP reading performance, 2005 to 2011. Colorado State Library, Library Research Service.
- Lance, K. C., & Schwarz, B. (2012). *How Pennsylvania school libraries pay off: Investments in student achievement and academic standards*. PA School Library Project. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED543418.pdf>
- Lance, K. C., & Hofschire, L. (2011). Something to shout about: New research shows that more librarians mean higher reading scores. *School Library Journal*, 57(9), 28 (33).
- Lance, K. C., & Kachel, D. E. (2013). Latest study: A full-time school librarian makes a critical difference in boosting student achievement. *School Library Journal*. <https://www.slj.com/?detailStory=librarian-required-a-new-study-shows-that-a-full-time-school-librarian-makes-a-critical-difference-in-boosting-student-achievement>
- Lance, K. C., & Kachel, D. E. (2018). Why school librarians matter: What years of research tell us. *Phi Delta Kappan*, 99(7), <https://doi.org/10.1177/0031721718767854>
- Lightsailed. (2022). *Why the LightSail readers has been shown to work?* <https://lightsailed.com/it-works/>
- Mannix, L. H., & Stratton, J. A. (2005). *Mind and hand: The birth of MIT*. MIT Press.
- Mayasari Abdul Majid, Shamila Mohamed Shuhidan, Haslinda Husaini, Siti Shahidatul Akmal, Mohd. Faizal Hamzah (2021). *Information Literacy Module*.
- Morris, B. (2013). Administering the school library media center. Libraries Unlimited.
- Potter, T., & Johnson, K. (2017). Preservice school librarian voices. *Knowledge Quest*, 45(5), 21-29.
- Shuhidan, S. M., Yahaya, W. A. W., Hashim, H., Shuhidan, S. M., & Abd Hakim, A. A. (2019). Malaysian research students encounter with information seeking process for academic purposes. *Journal of e-learning and higher education*, 1-10.
- Wardana, I. M., Prihatin, T., & Purwanti, E. (2019). Utilization of school library, learning strategy, motivation as intervening towards students learning achievement. *Journal of Primary Education*, 8(4), 49-57
- William, D., Wavell, C., & Morrison, K. (2013). The impact of school libraries on learning. Scotland: Scottish Library and Information Council (SLIC).

HUBUNGAN KEMAHIRAN LITERASI DIGITAL TERHADAP PENGLIBATAN PEMBELAJARAN SECARA ATAS TALIAN DALAM KALANGAN PELAJAR SEKOLAH MENENGAH DI MALAYSIA

SITI JASIAH BINTI JASMI AND SHAMILA MOHAMED SHUHIDAN

*Pusat Pengajian Sains Maklumat,
Kolej Pengajian Sains Pengkomputeran dan Informatik,
Universiti Teknologi MARA (UiTM)
Selangor, Malaysia
Email: jasiah.jasmi@mara.gov.my, shamila@uitm.edu.my

Abstrak: Tujuan kertas kajian ini dijalankan adalah untuk mengenal pasti hubungan antara kemahiran Literasi Digital terhadap penglibatan pembelajaran atas talian dalam kalangan pelajar Sekolah Menengah di Malaysia. Bagi tujuan pengumpulan data, satu set soal selidik telah diedarkan secara rawak kepada pelajar tingkatan satu hingga tingkatan lima di salah sebuah Sekolah Menengah terpilih di Malaysia dengan menggunakan kaedah Google Form. Maklumat responden seperti jantina, umur, kelas, pembolehubah kemahiran Literasi Digital dan penglibatan pembelajaran atas talian telah diselidik. Dapatan kajian mendapati bahawa komponen Literasi Digi-tal iaitu Literasi Maklumat, kandungan digital dan keselamatan atas talian dapat mempengaruhi penglibatan pembelajaran atas talian pelajar dan menyokong hipotesis kajian.

Kata kunci: Literasi Digital, Literasi Maklumat, kandungan digital, keselamatan atas talian, pembelajaran atas talian.

Pendahuluan

Pelajar-pelajar pada abad ke-21 merupakan golongan yang sentiasa menggunakan maklumat secara berterusan untuk pelbagai tujuan seperti berkomunikasi, sosial media, dan penggunaan sumber teknologi (ICT) untuk pembelajaran. Oleh itu, pengetahuan yang tepat tentang "kemahiran digital" adalah perlu untuk memahami dengan betul cara pelajar boleh mendapatk manfaat daripada sumber digital. Beberapa kajian telah memberikan terminologi yang berbeza bagi situasi dan kemahiran ini seperti Literasi Digital, Kewarganegaraan Digital, Literasi Maklumat, Literasi Media dan lain-lain. Namun begitu, penggunaan istilah yang paling sesuai dan diterima ialah Literasi Digital. Ia adalah suatu kemahiran yang diperlukan untuk mengurus maklumat yang tersedia dalam bentuk digital. Sehubungan itu, perkara ini telah menjadi agenda yang sangat penting kebelakangan ini disebabkan oleh isu kesihatan global iaitu wabak Covid19 yang telah menyebabkan perubahan dalam gaya hidup dan juga dunia pendidikan. Kajian yang dibuat oleh Almazova et.al, (2020) mendapati bahawa pendidikan atas talian boleh menjadi kaedah alternatif untuk melindungi kesihatan dan kehidupan pelajar yang melalui proses pendidikan. Kelas pembelajaran formal perlu diteruskan dengan menggunakan kaedah baharu iaitu melalui pembelajaran atas talian atau dipanggil "e-pembelajaran" sebagai alternatif bagi menggantikan bilik darjah fizikal. Dengan mengetahui dan menggunakan kemahiran Literasi Digital, ini akan membantu pelajar dan guru untuk berkomunikasi secara berkesan melalui medium digital.

Skop penyelidikan ini adalah untuk mengkaji kemahiran Literasi Digital yang dimiliki oleh pelajar Sekolah Menengah yang dapat menyokong penglibatan mereka dalam proses pembelajaran atas talian dan untuk mengakses sumber digital. Kajian ini bertujuan untuk mengenal pasti sama ada pelajar mempunyai pengetahuan terhadap Literasi Digital dan sejauh mana mereka mengaplikasikan kemahiran tersebut dalam menjalankan pembelajaran atas talian. Sekolah terpilih ialah sebuah sekolah dikategorikan sebagai sekolah menengah yang mana kebanyakan pelajar sudah mengetahui dan mengenali teknologi gajet seperti komputer, komputer riba, telefon pintar dan tablet. Namun begitu, tidak banyak kajian khusus pernah dibuat untuk mengenal pasti cara pelajar sekolah berasrama penuh mengakses Internet untuk mendapatkan bahan atau sumber pembelajaran. Ini merupakan topik penting untuk dikaji bagi memastikan para pelajar menggunakan cara yang cekap dan betul apabila terlibat dalam proses pembelajaran atas talian.

Kajian Literatur

Bahagian ini akan membincangkan literatur dan penyelidikan yang berkaitan dengan kemahiran Literasi Digital dalam kalangan pelajar sekolah berasrama penuh. Kajian literatur dapat memberikan pandangan yang jelas bagi setiap pembolehubah yang diguna pakai dalam kajian ini, iaitu Literasi Maklumat, kandungan digital dan keselamatan atas talian.

Literasi Digital

Literasi Digital merujuk kepada keupayaan untuk mengakses, mengurus, memahami, mengintegrasikan, berkomunikasi, menilai dan mencipta maklumat dengan selamat melalui teknologi digital untuk pelbagai pekerjaan dan keusahawanan. Ia termasuk pelbagai kecekapan yang dirujuk sebagai literasi komputer, literasi ICT, Literasi Maklumat dan literasi media (UNESCO, 2018). Definisi ini juga sepadan dengan (Osterman, 2012) yang merujuk Literasi Digital sebagai literasi abad ke-21, literasi Internet, multiliterasi, Literasi Maklumat, literasi teknologi komunikasi maklumat (ICT), literasi komputer, dan pemahaman bacaan dalam talian (ORC).

Walaupun secara terminologi nampak berbeza, tetapi ianya merupakan konsep literasi baharu yang sama. Kemahiran Literasi Digital telah dibincangkan dalam pelbagai bidang, bergantung kepada keperluan industri atau untuk siapa ia dikhususkan. Pada awalnya, ia merupakan pembangunan kemahiran dalam bidang sains perpustakaan, iaitu kemahiran Literasi Maklumat. Melalui kemajuan Internet dan dunia digital, satu kemahiran baharu dicadangkan untuk menampung percambahan landskap digital. IFLA, (2017) telah menerangkan Literasi Digital sebagai keupayaan untuk memanfaatkan potensi alatan digital untuk memenuhi keperluan maklumat dalam kehidupan peribadi, sivik dan profesional dengan cekap, berkesan dan beretika. Konsep ini mengintegrasikan elemen teknikal dengan menggunakan teknologi dan implikasi penggunaan Internet secara berkesan untuk mencapai keperluan peribadi. Takrifan itu juga menggabungkan pemahaman untuk keselamatan internet, risiko untuk privasi dan isu etika.

Para penyelidik juga telah mewujudkan model dan kajian mereka sendiri mengenai kemahiran atau kecekapan Literasi Digital. Dalam kajian penyelidikan Eaton (2020), penyelidik membuat contoh model Literasi Digital yang dibangunkan daripada kajian Eshet-Alkalai & Chajut (2009), yang menerangkan Literasi Digital mengandungi kemahiran kognitif dan sosiologi. Lima kemahiran yang diperlukan untuk melayari ruang digital ialah kemahiran foto-visual, kemahiran pembiakan, kemahiran bercabang, kemahiran maklumat dan kemahiran sosio-emosi. Tetapi perbincangan berbeza telah diutarakan oleh Ukwoma & Iwundu, (2016) yang menunjukkan kemahiran digital yang diperlukan agar menjadi pelajar cemerlang ialah kebolehan berkomunikasi dalam pelbagai media, kolaborasi, organisasi sendiri, pembacaan kritis dan ekspresi kreatif. Daripada huraian Literasi Digital di atas, ia mewakili kemahiran dan kecekapan yang harus difahami dan digunakan oleh pelajar dalam mencari, mendapatkan dan menggunakan maklumat bagi tujuan menambah pengetahuan dan keperluan tugas.

sekolah. Justeru, penyelidik telah mengenal pasti kemahiran yang paling diperlukan dan sesuai untuk kajian ini iaitu Literasi Maklumat, mengenal pasti kandungan digital dan pemahaman tentang isu kesela-matan atas talian.

Literasi Digital dalam Konteks Malaysia

Perkembangan teknologi dan penggunaan internet yang semakin meningkat dari tahun ke tahun tidak mengecualikan Malaysia daripada berhadapan dengan senario tersebut. Data daripada MCMC (2012) mendapati bahawa 46.3 peratus (46.3%) daripada keseluruhan isi rumah di Malaysia mempunyai akses Internet daripada komputer riba, 21 peratus (21%) akses daripada komputer peribadi dan 15.3 peratus (15.3%) me-layari Internet daripada tablet. Penggunaan komputer riba adalah yang tertinggi daripada tiga peranti walaupun di negeri yang mempunyai tahap akses paling rendah. Dalam tinjauan lain yang dijalankan oleh penyedia analisis web Alexa.com pada tahun 2013, laman web yang paling kerap dilayari adalah Google.com, Facebook, YouTube, Blogspot, Google.com.my, Yahoo.com, Wikipedia.org, maybank2u.com.my, blog-ger.com dan mudah.my.98. Walaupun data ini menunjukkan bahawa rakyat Malaysia terlibat dan terdedah kepada internet dan teknologi maklumat, namun tahap kompetensi Literasi Digital mereka masih tidak dapat diukur kerana tidak banyak kajian dilakukan dalam bidang tersebut. Kajian yang dijalankan oleh Tenku, Norizan & Nor Fariza (2012) mendapati bahawa pelajar bergantung kepada teknologi untuk mendapatkan maklumat dan berkomunikasi tetapi sebilangan besar mereka tidak menggunakan kemahiran digital yang betul. Oleh itu, andaian tentang keupayaan pelajar dalam literasi ini tidak boleh dibuat secara umum kerana tanpa kemahiran yang betul, pelajar tidak akan dapat menggunakan pelbagai alat ICT dengan cekap untuk mengakses dan mendapatkan maklumat untuk tujuan pembelajaran. Salah satu strategi untuk berhadapan dengan kemajuan teknologi ialah pelajar perlu diberi penekanan dan bersedia untuk memperoleh pengetahuan dan kemahiran baru dalam proses pendidikan. Rakyat Malaysia juga sudah berada di fasa celik teknologi dan boleh berurusan dengan alat komunikasi seperti tele-fon pintar dan komputer riba, tetapi cara mereka mengakses dan terlibat dengan medium dalam talian untuk kepentingan mereka sendiri tidak banyak ditemui dan dikaji dalam konteks persekitaran tempatan.

Literasi Maklumat

Keupayaan untuk memahami apabila sesebuah maklumat diperlukan, mencari, menilai, dan menggunakan pengetahuan itu secara berkesan dikenali sebagai Literasi Maklumat (ALA, 1989). Dalam nada yang sama, ACRL (2000) mencadangkan bahawa Literasi Maklumat ialah set kemahiran yang diperlukan untuk pembangunan individu dalam masyarakat moden. Definisi ini juga sepadan dengan pengkaji lain, Spengler (2015) yang mengenal pasti Literasi Maklumat sebagai alat yang memudahkan pelajar mencari, menilai, mensintesis dan menjana maklumat dengan menggunakan pelbagai teknologi digital seperti video, audio dan bentuk bercetak. Literasi Maklumat terdahulu memberi tumpuan kepada kemahiran penyelidikan, tetapi apabila teknologi sentiasa berubah dan berkembang, model penyelidikan ini perlu dikembangkan kepada definisi yang lebih holistik yang merangkumi lebih banyak kecekapan dan dita-krifkan semula sebagai Literasi Digital (Osterman, 2012). Menyokong kenyataan ini, American Association of School Librarians menerangkan Literasi Maklumat sebagai fokus pada kemahiran penyelidikan seperti bertanya soalan, mencari sumber yang sesuai, penemuan, analisis atau mensintesis data, atau menggunakannya dalam produk seperti mana pelajar-pelajar sekolah telah mempelajari konsep Literasi Maklumat melalui sistem perpustakaan mereka. Oleh itu, Literasi Maklumat ditekankan sebagai satu set kemahiran yang dipelajari untuk tujuan mengakses dan menilai maklumat tanpa mengira masa dan tempat.

Kandungan Digital

Perkembangan World Wide Web pada pertengahan 1990-an, terus menjadi topik perbincangan hangat dan agenda inovasi bagi kebanyakan negara termasuk Malaysia. (Tenku, Norizan & Nor Fariza 2012). Kemajuan ini juga mencetus perubahan dalam bidang pendidikan untuk

mengharungi perkembangan teknologi dan pembelajaran semasa. Laman web mempunyai kandungan digital yang dicipta sama ada oleh pakar IT atau oleh orang yang berhubung dengan penggunaan internet dalam kehidupan seharian mereka. Memandangkan pelajar pada masa kini ada-lah Generasi Z, juga dikenali sebagai Gen Z (lahir di antara akhir 1996 hingga awal 2010) yang membesar dengan persekitaran internet dan me-dia sosial, mencerminkan keupayaan mereka dalam menggunakan kandungan digital (salah satu kompetensi Literasi Digital) sama ada untuk kegunaan peribadi atau dalam tujuan pembelajaran. Kemahiran adalah aspek penting untuk membantu pelajar bertahan dalam persekitaran digital. Ini disokong oleh Gibson dan Smith 2018, menyatakan bahawa Literasi Digital adalah kemahiran penting untuk menghadapi perubahan teknologi dan membantu pelajar membina keupayaan mereka dalam mencari penyelesaian baharu untuk menyelesaikan tugas dengan kaedah baharu.

Keselamatan Atas Talian (*Online Safety*)

Pelajar yang mempunyai kemahiran Literasi Digital memahami asas keselamatan Internet, seperti membangunkan kata laluan yang baik, menggunakan tetapan privasi serta mengetahui sama ada perlu untuk menyiarkan sebarang maklumat di media sosial atau tidak. Selain itu, mereka sedar kepentingan melindungi maklumat peribadi seperti data peribadi termasuk gambar. Pelajar juga mesti benar-benar memahami dan boleh membezakan antara maklumat yang boleh dipercayai dan berita palsu. Kepentingan isu ini telah ditakrifkan oleh Becta (2010), Literasi Digital adalah gabungan kemahiran teknologi berfungsi, pemikiran kritis, kemahiran kolaboratif dan kesedaran sosial. Kesemua kemahiran, pengetahuan dan kefahaman ini perlu diketahui oleh golongan muda supaya dapat belajar dan selamat dalam dunia digital. Tabung Kanak-Kanak Per-tubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, UNICEF Malaysia (2014) mengekstrak hasil daripada The CyberSAFE in Schools National Survey 2013, yang mendapati bahawa, hampir 90 peratus (90%) responden bersetuju bahawa pembelajaran tentang keselamatan Internet adalah sangat penting untuk memahami pendedahan risiko dalam talian terutamanya untuk kanak-kanak dan remaja di Malaysia. Dapatan kajian daripada Ukwoma & Iwundu (2016) menunjukkan pelajar yang menggunakan alatan ICT untuk mendapatkan dan memproses maklumat, mempunyai kebolehan menggunakan internet dan komputer dengan selamat dan terjamin.

Pembelajaran dalam talian

Kemunculan teknologi dan revolusi Internet dalam beberapa dekad kebelakangan ini menjadikan pembelajaran dalam talian semakin popular sebagai alternatif kepada pembelajaran bersemuka atau gabungan kedua-duanya (hibrid). Pembelajaran dalam talian pada masa kini merupakan isu yang semakin meningkat kerana dunia pendidikan terjejas oleh wabak pandemik Covid19. Bilangan pelajar yang terjejas akibat penutupan sekolah kebangsaan di seluruh dunia ialah 1.38 bilion menjelang akhir Mac 2020 yang mewakili pelajar yang mendaftar di peringkat pendidikan pra-rendah, rendah, menengah rendah dan menengah atas serta di peringkat pendidikan tinggi, sumber grafik daripada UNESCO (2018). Pembelajaran dalam talian menjadi lebih mencabar berbanding kaedah tradisional pengajaran dan pembelajaran dalam bilik darjah dengan ketiadaan fizikal guru dan pelajar. Selain itu, ia juga ditakrifkan sebagai e-pembelajaran (pembelajaran elektronik) dengan cara menggunakan peralatan elektronik untuk melibatkan diri dalam pembelajaran. Perkara ini berkait dengan kajian Anderson (2008), yang mengaplikasikan pembelajaran dalam talian dalam situasi apabila pelajar berada pada jarak yang jauh daripada guru, yang memerlukan pelajar menggunakan sebarang bentuk teknologi yang sesuai untuk mengakses bahan pembelajaran. Kajian literatur yang dijalankan mendapati bahawa, pembelajaran dalam talian berla-ku apabila pelajar dapat menggunakan kandungan kursus melalui Internet dan membolehkan pelajar mengaksesnya mengikut keperluan mereka sendiri, pada bila-bila masa, di mana-mana sahaja, meningkatkan kemungkinan hasil akademik yang positif dan interaksi positif. (Eaton, 2020).

Literasi Digital dan Pembelajaran Atas Talian

Literasi Digital yang ditafsirkan oleh International Federation of Library Association (IFLA), ialah keupayaan untuk mengakses, mengurus, mengintegrasikan, berkomunikasi, menilai dan mencipta maklumat dengan selamat dan sewajarnya melalui teknologi digital dan peranti rangkaian untuk kelangsungan kehidupan sosial dan ekonomi. Institut UNESCO untuk Teknologi Maklumat dalam Pendidikan (2011), mewujudkan kecekapan Literasi Digital untuk perspektif guru dan pelajar yang merangkumi aktiviti mengakses, mengurus, menilai, mengintegrasikan, mencipta dan menyampaikan maklumat secara peribadi atau secara kolaboratif melalui rangkaian yang disokong komputer, dan persekitaran berasaskan laman web sama ada untuk belajar, bekerja atau beriadah. Kajian lain yang relevan ialah daripada Bates, 2016 yang menerangkan bahawa proses pembelajaran dalam talian berlaku apabila pelajar menggunakan sebarang peranti seperti tablet atau komputer untuk memudahkan pembelajaran mereka melalui kaedah dalam talian atau luar talian untuk mencari maklumat dan berkomunikasi dengan guru dan rakan. Pelajar yang mengintegrasikan Literasi Digital dalam pembelajaran mereka adalah lebih cekap dalam pengajian dan boleh diambil bekerja semasa tamat pengajian (JISC, 2012). Spengler (2015) dalam kajian penyelidikannya mendapati bahawa pelajar yang mempunyai kemahiran Literasi Digital akan memberi manfaat kepada mereka untuk menjadi warga abad ke-21 yang produktif sama ada dalam melanjutkan pelajaran atau dalam bidang pekerjaan. Kemahiran ini juga akan menyediakan pelajar dengan lebih baik untuk bersaing dalam persekitaran yang mencabar dengan menggunakan kemahiran dan amalan yang lebih baik. Berpandukan huraian dan maklumat berkaitan kajian, boleh dirumuskan bahawa kemahiran Literasi Digital adalah asas kecekapan dalam mendepani persekitaran digital sama ada untuk penglibatan pembelajaran dalam talian atau kegunaan peribadi. Pelajar yang dapat menggunakan kemahiran ini dalam melaksanakan pembelajaran atas talian dan melengkapkan tugas yang diberi, mempunyai banyak kelebihan kerana ianya dapat meningkatkan kecekapan, ketepatan dan kesahan hasil kerja.

Perbincangan

Bahagian ini akan membincangkan huraian dapatan berdasarkan persoalan dan hipotesis kajian yang dibangunkan. Ianya juga merangkumi hasil dapatan kajian dan sokongan kajian terdahulu. Berdasarkan analisis dapatan, kesemua pemboleh ubah kemahiran Literasi Digital menunjukkan hubungan yang signifikan dengan penglibatan pembelajaran dalam talian. Selain memahami kandungan pembelajaran dalam talian, perkara penting yang perlu pelajar kuasai ialah kemahiran untuk mengakses dan mengurus bahan pembelajaran mereka. Literasi Maklumat merupakan suatu kemahiran yang dipelajari untuk tujuan mengakses dan menilai maklumat tanpa sempadan masa dan tempat. Dalam kajian ini, Literasi Maklumat telah dikenalpasti mempunyai hubungan sederhana dengan penglibatan pembelajaran atas talian pelajar dengan korelasi ($r = 0.505$; $p < 0.01$), di mana jelas menunjukkan bahawa apabila Literasi Maklumat bertambah baik, begitu juga kepuasan pelajar dalam pembelajaran atas talian. Dapatan kajian ini selari dengan kajian Martzoukou et.al (2020). Mereka mendapati bahawa pelajar yang mempunyai kemahiran Literasi Maklumat dalam aktiviti harian mereka, memperoleh kebolehan digital yang penting untuk membantu pelajar menyiapkan tugas akademik. Tugas-tugas ini termasuk melibatkan diri dalam aktiviti pembelajaran atas talian, berkongsi ilmu pengetahuan yang diperolehi dan membimbing rakan lain untuk belajar dengan lebih baik. Eaton (2020) pula mendapati bahawa pelajar yang bersedia mengatasi kerumitan pembelajaran atas talian adalah mereka yang mempunyai ciri-ciri kognitif dan bukan kognitif yang baik, dan membolehkan mereka untuk berfikir, memahami dan mempelajari literasi dan kemahiran baharu. Oleh itu, daripada kajian terdahulu yang dinyatakan dan dapatan yang dihasilkan menunjukkan hubungan yang positif antara kemahiran Literasi Maklumat dan penglibatan pembelajaran atas talian. Justeru, hipotesis pertama telah disokong untuk objektif kajian pertama iaitu mengenal pasti penggunaan kemahiran Literasi Digital dalam kalangan pelajar.

Dalam kajian ini, kandungan digital mempunyai hubungan linear sederhana kuat dengan penglibatan pembelajaran atas talian ($r = 0.518$; $p < 0.01$). Oleh itu, pembolehubah dalam kandungan digital berkorelasi positif dengan penglibatan pembelajaran atas talian. Jumlah min dan sisihan piawai Skor Persepsi terhadap Kandungan Digital terkumpul pada skor yang sangat tinggi, 4.315 (min) dan 0.798 (sisihan piawai). Kebanyakan pelajar bersetuju bahawa mereka mempunyai keupayaan untuk membuat panggilan video dengan menggunakan internet. Dari segi akses kepada kandungan digital, pelajar mempunyai keupayaan untuk memuat naik atau memuat turun kandungan teks, video, audio dan grafik. Mereka juga boleh mencari kandungan untuk tujuan akademik tertentu dan mencipta kandungan baharu dengan menggunakan perisian asas seperti Microsoft Word dan Microsoft Power Point. Dapatan kajian menunjukkan bahawa pelajar mempunyai pengetahuan tentang bahan yang terdapat dalam bentuk digital, mampu berkongsi kandungan pembelajaran atas talian seterusnya menggalakkan penyertaan mereka untuk pembelajaran atas talian. Hubungan ini disokong oleh kajian Eaton, (2020) di mana kerja kursus digital pelajar boleh meningkatkan kemahiran teknologi dan Internet mereka (juga dipanggil celik maklumat). Literasi Maklumat juga dikenal pasti sebagai satu kaedah untuk memudahkan pelajar mencari, menilai dan menghasilkan maklumat berguna dengan bantuan kandungan digital seperti video, audio dan bahan bercetak (Spengler, 2015). Jelas bahawa hasil kajian ini menunjukkan bahawa pembelajaran atas talian menjadi lebih interaktif apabila pelajar mula menggunakan pelbagai kandungan digital untuk menyelesaikan tugas dan juga menyokong proses pembelajaran.

Keselamatan atas talian adalah salah satu elemen dalam kemahiran Literasi Digital yang ditakrifkan sebagai tindakan untuk melindungi peranti, kandungan, data peribadi dan privasi dalam persekitaran digital. Ia juga memupuk kesedaran tentang impak penggunaan dan kebaikan teknologi (UNESCO, 2018). Kajian ini juga adalah untuk menilai kesedaran pelajar tentang isu keselamatan atas talian apabila terlibat dengan pembelajaran atas talian. Dapatan kajian menunjukkan bahawa keselamatan atas talian mempunyai hubungan linear yang agak lemah dengan penglibatan pembelajaran atas talian dengan korelasi ($r = 0.413$; $p < 0.01$), yang menunjukkan bahawa peningkatan kefahaman untuk aspek keselamatan atas talian hanya mempunyai sedikit peningkatan dalam penglibatan pembelajaran atas talian, ia menunjukkan bahawa pelajar bersetuju dengan tanggungjawab mereka sendiri untuk melindungi maklumat peribadi dan keselamatan data atas talian. Walau bagaimanapun, pelajar mungkin tidak menyedari dan memahami sepenuhnya tentang semua jenis risiko yang mereka hadapi, sama ada kesan baik atau buruk melalui komunikasi dalam talian. Hasil kajian juga relevan dengan karya terdahulu oleh Purnama (2021) yang menyatakan bahawa kawalan sendiri pelajar adalah penentu utama berkaitan kesedaran penggunaan internet, serta faktor yang membolehkan pelajar mengenal pasti, menilai dan menggunakan sumber teknologi. Literasi Digital adalah kemahiran penting yang perlu dimiliki semasa pandemik Covid-19 di mana pembelajaran atas talian dilaksanakan sepenuhnya menggunakan capaian Internet dan teknologi pendidikan.

Kesimpulan

Secara keseluruhan, kemahiran Literasi Digital dilihat dapat mempengaruhi penglibatan pembelajaran atas talian pelajar dalam kajian ini. Penyelidikan ini dapat membantu penulis dan organisasi untuk memahami keupayaan dan kemahiran sedia ada pelajar untuk menjalankan pembelajaran atas talian. Beberapa cadangan diberikan untuk menyokong program Literasi Maklumat dan membantu pelajar menggilap kemahiran mereka. Pelajar digalakan untuk menyertai mana-mana latihan atau program Literasi Maklumat yang dianjurkan oleh institusi-institusi perpustakaan atau melalui bantuan guru perpustakaan dan media untuk membantu mereka membuat tugas sekolah. Selain daripada itu, penggubal dasar pendidikan dan kurikulum juga boleh mempertimbangkan modul Literasi Maklumat (LM) sebagai modul wajib untuk keperluan pengajian pelajar. Melalui kaedah ini, modul yang sesuai boleh dihasilkan, dengan peruntukan masa yang khusus untuk pelajar mempelajari kemahiran secara sistematik. Semua cadangan ini adalah selaras dengan cadangan pelajar tentang cara meningkatkan kemahiran Literasi Digital mereka untuk digunakan dalam proses pembelajaran. Berdasarkan

dapatan yang dianalisis, Literasi Maklumat (LM), kandungan digital dan keselamatan atas talian telah mempengaruhi penglibatan pembelajaran atas talian pelajar dalam persekitaran semasa. Pihak pengurusan sekolah dan badan autoriti dicadangkan mencari kaedah yang menarik untuk membangunkan sukatan pembelajaran Literasi Maklumat untuk menyokong pelajar supaya lebih berdaya saing dan celik maklumat dalam dunia digital yang semakin mencabar.

Rujukan

- Almazova, N., Krylova, E., Rubtsova, A., & Odinkaya, M. (2020). Challenges and Opportunities for Russian Higher Education amid COVID-19: Teachers' Perspective. *Education Sciences*, 10 (12), 368. Retrieve from, doi:10.3390/educsci10120368
- Bates, T. (2016). Online learning for beginners: 1. What is online learning?. Retrieve from, <https://www.tonybates.ca/2016/07/15/online-learning-for-beginners-1-what-is-online-learning/>
- Becta (2010), "Digital literacy: teaching critical thinking for our digital world". Retrieve from, http://archive.teachfind.com/becta/schools.becta.org.uk/index8264.html?section=tl&catcode=ss_tl_dl_02&rid=17453
- Brown, S. A. Conceptualizing digital literacies and digital ethics for sustainability education *International Journal of Sustainability in Higher Education*. Retrieve from, <https://www.emerald-com.ezaccess.library.uitm.edu.my/insight/content/doi/10.1108/IJSHE-08-2012-0078/full/html>
- Cranmer S. (2014) Digital Skills and Competencies in Schools. Key Competencies in ICT and Informatics. Implications and Issues for Educational Professionals and Management. *IFIP Advances in Information and Communication Technology*, vol. 444. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-662-45770-2_15
- Developing Digital Literacy Skills. https://www.webwise.ie/teachers/digital_literacy/
- Eaton, G. N. (2020). An examination of high school student success in online learning (Doctoral dissertation, Cleveland State University, p. Vi-140. Ann Arbor: ProQuest LLC. Retrieved from, <http://search.proquest.com.ezaccess.library.uitm.edu.my/dissertations-theses/examination-high-school-student-success-online/docview/2433253967/se-2?accountid=42518>
- Foo, S. & Majid, Shaheen & Mokhtar, Intan & Zhang, Xue & Chang, Yun-Ke & Luyt, Brendan & Theng, Yin-Leng. (2014). Information literacy skills of secondary school students in Singapore. *Aslib Journal of Information Management*. 66. 54-76. 10.1108/AJIM-08-2012-0066
- Foo, S., Majid, S. and Chang, Y.K. (2017), "Assessing information literacy skills among young information age students in Singapore", *Aslib Journal of Information Management*, Vol. 69 No. 3, pp. 335-353, available at: <https://doi.org/10.1108/AJIM-08-2016-0138>.
- Hassan, Hasmawati & Atan, Hanafi. (2012). Student Engagement in Online Learning: Learners Attitude Toward E-Mentoring. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 67. 464-475. Retrieve from, https://www.researchgate.net/publication/257718366_Student_Engagement_in_Online_Learning_Learners_Attitude_Toward_E-Mentoring
- Inductive vs. deductive reasoning (2019). Retrieve from, <https://www.scribbr.com/methodology/inductive-deductive-reasoning/#:~:text=The%20main%20difference%20between%20inductive,reasoning%20the%20other%20way%20around.>

- JISC (2012). Developing digital literacies. Retrieved from, <https://www.jisc.ac.uk/guides/developing-digital-literacies>
- Li, C. & Lalani, F. (2020). The COVID-19 pandemic has changed education forever. This is how. World Economic Forum. Retrieve from, <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning/>
- Majid, S., Foo, S. and Chang, Y.K. (2020), "Appraising information literacy skills of students in Singapore", *Aslib Journal of Information Management*, 72 (3), p.379-394. Retrieve from, <https://doi.org.ezaccess.library.uitm.edu.my/10.1108/AJIM-01-2020-0006> Malaysian Communication and Multimedia Commission, Communications & Multimedia Pocket Book of Statistics Q1 2014, p.13. Retrieved from: www.skmm.gov.my/skmmgovmy/media/General/pdf/Q1_2014C-MPocket.pdf.
- Martzoukou K., Fulton C., Kostagiolas P. & Lavranos C. (2020). A study of higher education students' self-perceived digital competences for learning and everyday life online participation *Journal of Documentation*, 76 (6) p. 1413-1458. Retrieve from, <https://www.emerald-com.ezaccess.library.uitm.edu.my/insight/content/doi/10.1108/JD-03-2020-0041/full/html>
- Mark L. K. & Nguyen, T. T. T. (2017). An Invitation to Internet Safety and Ethics: School and family collaboration. *Journal of Invitational Theory and Practice*. p.62-75. Retrieve from, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1184559.pdf>
- McGuinness, C., & Fulton, C. (2019). Digital literacy in higher education: A case study of student engagement with e-tutorials using blended learning. *Journal of Information Technology Education: Innovations in Practice*, 18, p.1-28. Retrieve from, <http://www.jite.org/documents/Vol18/JITEv18IIPp001-028McGuinness5256.pdf>
- Meyers E. M., Erickson I. & Small R. V. (2013). Digital literacy and informal learning environments: an introduction. *Learning, Media and Technology*, 38(4), p.355-367. Retrieve from, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17439884.2013.783597?needAccess=true>
- Norazilah Saubari and Mohammad Fazli Ba-haruddin (2016). Digital Literacy Awareness among Students. Retrieve from, <https://researchhub.uitm.edu.my/pdf/Fazli.pdf>
- Osterman, M. D. (2012). Digital literacy: Definition, theoretical framework, and competencies. In M.S. Plakhotnik, S. M. Nielsen, & D. M. Pane (Eds.), *Proceedings of the 11th Annual College of Education & GSN Research Conference*, p. 135-141. Miami: Florida International University. Retrieved from, <https://digitalcommons.fiu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1213&context=sferc>
- Purnama, S., Ulfah, M., Machali, I., Wibowo, A., & Narmaditya, B. S. (2021). Does digital literacy influence students' online risk? Evidence from Covid-19. *Heliyon*, 7(6). doi:10.1016/j.heliyon.2021.e07406
- Jasim, Khan Tariq (2017). Research philosophy: Research Notes. Retrieve from, <https://www.slideshare.net/DrJasimKhanTariqPhDA/research-philosophy-80102191>
- Sanders, J., and Langlois, M. (2005). E-learning and the Educator in Primary Care: Responding to the Challenge. *Education for Primary Care*, 16, p.129-133.

- Saunders, M., Lewis, P., Thornhill, A., & Bristow, A. (2019). "Research Methods for Business Students" Chapter 4: Understanding research philosophy and approaches to theory development. https://www.researchgate.net/profile/Mark-Saunders-10/publication/330760964_Research_Methods_for_Business_Students_Chapter_4_Understanding_research_philosophy_and_approaches_to_theory_development/links/5c53056f299bf12be3f0e2cf/Research-Methods-for-Business-Students-Chapter-4-Understanding-research-philosophy-and-approaches-to-theory-development.pdf
- Shirky, C. (2010). *Cognitive Surplus: Creativity and Generosity in a Connected Age*, Penguin Press: New York.
- Spengler, S. (2015). *Educators' Perceptions of a 21st Century Digital Literacy Framework*. Walden Dissertations and Doctoral Studies Collection, Walden University. Retrieve from, https://scholarworks.waldenu.edu/?utm_source=scholarworks.waldenu.edu%2F556&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages
- Tan, Kok Eng, Melissa L.Y. Nga, and Kim Guan Saw. (2009). *Urban Malaysian Adolescents' Online Activities*. Retrieve from, http://eprints.usm.my/11379/1/Urban_Malaysian_Adolescents_Online_Activities.pdf
- Tang, C. M. & Chaw, L. Y. (2016). Digital Literacy: A Prerequisite for Effective Learning in a Blended Learning Environment? *Electronic Journal of e-Learning*, 14 (1) p.54-65. Retrieve from, <https://eric.ed.gov/?id=EJ1099109>
- Ukwoma, S. C., Iwundu, N. E., & Iwundu I. E. (2016). Digital literacy skills possessed by students of UNN, implications for effective learning and performance: A study of the MTN Universities Connect Library. *New Library World*, 117 (11/12) p. 702-720. Retrieve from, <https://www.emerald-com.ezaccess.library.uitm.edu.my/insight/content/doi/10.1108/NLW-08-2016-0061/full/html>
- UNESCO Institute for Information Technologies Education (2018). *Digital literacy in education*. Retrieve from, https://iite.unesco.org/files/policy_briefs/pdf/en/digital_literacy.pdf
- United Nations Children's Fund (UNICEF) Malaysia (2014). *Digital landscape in Malaysia*. Retrieve from, https://www.skmm.gov.my/skmmgovmy/media/General/pdf/Digital_Landscape_in_Malaysia_3.pdf

MENEROKA KEMAHIRAN LITERASI DIGITAL MENGUNAKAN PENDEKATAN PEMBELAJARAN GAMIFIKASI SEBAGAI DORONGAN MOTIVASI DALAM KALANGAN BERKEPERLUAN PENDIDIKAN KHAS (MBPK) KATEGORI MASALAH PEMBELAJARAN

ABDUL JALIL TOHA @ TOHARA

*Ketua Penolong Pengarah, Bahagian Pembangunan Kurikulum Kementerian Pendidikan
Malaysia, Aras 4-8, Blok E9, Kompleks Kerajaan Parcel E, Pusat Pentadbiran Kerajaan
Persekutuan,
Presint 1, 62000 Putrajaya
thealeng@gmail.com*

SHAMILA MOHAMED SHUHIDAN

*Pensyarah Kanan, Pusat Pengajian Sains Maklumat, Kolej Pengkomputeran dan Informatik,
Universiti Teknologi MARA, Kampus Puncak Perdana 40150, Selangor, Malaysia,
shamila@uitm.edu.my.com*

MOHD SHARULNIZAM KAMARULZAMAN

*Penyelidik, Pusat Pengajian Sains Maklumat, Kolej Pengkomputeran dan Informatik, Universiti
Teknologi MARA, Kampus Puncak Perdana 40150, Selangor, Malaysia,
sharul.aimer@gmail.com*

Abstrak: Pelajar memerlukan kemahiran belajar, pengetahuan, literasi digital, dan kemahiran hidup untuk pembelajaran abad ke-21. Kurikulum sekolah termasuk alat digital dan cara untuk mengajar dan belajar, termasuk mereka yang mengalami masalah pembelajaran di kalangan Murid Berkeperluan Pendidikan Khas (MBPK). Penyelidikan ini meneroka kemahiran literasi digital, insentif dan penghalang dalam kalangan MBPK Bermasalah Pembelajaran menggunakan gamifikasi. Kajian ini dijalankan di sebuah sekolah menengah vokasional Malaysia menggunakan pengumpulan data kualitatif yang melibatkan menemu bual lima guru yang mengajar kelas Desktop Publishing untuk mendapatkan perspektif mereka tentang kemahiran literasi digital MBPK melalui satu permainan gamifikasi atau DCS yang telah dijalankan bersama mereka. Hasil dapatan menyatakan tiga domain utama yang mempengaruhi literasi digital MBPK iaitu Teknologi, Etika dan Kognitif. Menurut pandangan guru yang ditemubual domain etika lebih mudah difahami oleh MBPK berbanding dengan domain teknologi dan kognitif. Ini adalah kerana domain tersebut berkaitan dengan teknikal serta memerlukan jalan penyelesaian proses era pembelajaran digital. Teknik yang mudah perlu diselaraskan bagi MBPK untuk meningkatkan motivasi pembelajaran mereka.

Kata Kunci: Kemahiran literasi digital, murid berkeperluan pendidikan khas, kecekapan digital, motivasi pendidikan, guru pendidikan khas

Pendahuluan

Pendidikan memainkan peranan penting dalam pembangunan individu dan masyarakat. Pada masa kini, pendidikan bukan sahaja penting untuk membangunkan intelek individu, tetapi juga untuk menyokong dan memotivasikan harga diri pelajar (Zeynali et al., 2019). Para pendidik di seluruh dunia telah dipanggil dalam dua dekad yang lalu untuk menyediakan pelajar bagi abad ke-21 dan membantu mereka menavigasi iklim yang semakin global dan landskap yang saling berkaitan. Ini mewujudkan keperluan untuk pendidik menyediakan program yang ketat untuk pelajar dengan penekanan pada kemahiran hidup seperti komunikasi, kerja berpasukan silang budaya dan pemikiran kritis. Tambahan pula, komponen penting persekolahan abad ke-21 termasuk kurikulum yang digabungkan dengan teknologi (Teo, 2019). Pada masa kini pendidikan berkualiti merupakan salah satu agenda keutamaan dunia seperti yang dinyatakan dalam 4th Sustainable Development Goal (SDG) oleh UNESCO (Leading SDG 4 - education 2030) (n.d.). Bagi menyokong aspirasi global ini, Kementerian Pendidikan harus berusaha untuk menyediakan pendidikan yang sama rata dan saksama untuk semua pelajar, termasuk MBPK Bermasalah Pembelajaran yang turut merangkumi Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia (2015-2030) dalam Anjakan 7 dan Anjakan 11.

Akses pelajar kepada pendidikan dan pembelajaran adalah berbeza berbanding kaedah tradisional. Ia juga berbeza antara pelajar biasa dan MBPK Bermasalah Pembelajaran yang memerlukan sokongan guru dan penggunaan teknologi yang lebih baik. Pembelajaran pada abad ke-21 juga memerlukan pelajar untuk mempunyai kemahiran literasi digital yang boleh menyokong amalan literasi inklusif dan mewujudkan komuniti pelajar yang menggunakan alatan digital untuk menjadikan kurikulum mudah diakses dan boleh menghubungkan matlamat akademik dengan platform dunia sebenar (Price-Dennis et al., 2015). Pembelajaran abad ke-21 memerlukan pelajar dilengkapi dengan kemahiran belajar, pengetahuan, literasi digital dan juga kemahiran hidup. Untuk mencapai kemahiran ini, kurikulum sekolah mesti membenamkan alat dan strategi teknologi yang sepadan dengan strategi pengajaran dan pembelajaran semasa untuk semua pelajar, termasuk MBPK Bermasalah Pembelajaran. Di Malaysia, Pendidikan Khas adalah satu usaha berterusan untuk membina murid supaya terlatih, berdedikasi, berdikari dan bersedia merancang dan mengurus kehidupan mereka serta mencapai kejayaan sebagai individu dan ahli masyarakat yang sihat dan berjaya selaras dengan Falsafah Pendidikan Kebangsaan (Jabatan Pendidikan Khas, 2019).

Kerajaan Malaysia telah mewujudkan program khas untuk pelajar kurang upaya ringan, sederhana dan ekstrem serta pelbagai fungsi tahap tinggi hingga rendah yang dikenali sebagai Kurikulum Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran (PKBP). Kurikulum ini digunakan berdasarkan kepelbagaian kemahiran kumpulan sasar yang SWLD yang tidak dapat memanfaatkan sistem pendidikan konvensional. Proses pengajaran dan pembelajaran yang dijalankan dalam kalangan Murid Bermasalah Pembelajaran perlu lebih menarik, justeru menjelaskan penggunaan gamifikasi untuk mempengaruhi motivasi (Kusuma et al., 2018). terdapat kekurangan kajian tentang Pelajar Bermasalah Pembelajaran berkaitan kemahiran literasi digital, khususnya bagaimana literasi digital boleh menyokong proses pembelajaran harian mereka atau membantu mereka menyelesaikan tugas yang diberikan oleh guru di dalam bilik darjah. Keberkesanan pengajaran dan pembelajaran dapat direalisasikan melalui penggunaan bahan bantu mengajar dan sumber digital yang sesuai untuk menyokong murid kurang upaya khususnya murid berkeperluan khas. Rangka kerja yang kreatif untuk pengajaran dan pembelajaran bersama dengan bahan pengajaran interaktif telah menjadi asas penting untuk meningkatkan kefahaman pelajar ini. Sehubungan itu, menjadi tanggungjawab guru untuk menyelidik penyelesaian yang betul bagi kemahiran literasi digital serta reka bentuk pengajaran dan pembelajaran yang berjaya yang boleh meningkatkan keupayaan murid berkeperluan khas. Sehubungan itu, tujuan kajian ini adalah untuk mengkaji kemahiran literasi digital yang digunakan oleh Pelajar Bermasalah Pembelajaran untuk tujuan akademik menggunakan pendekatan gamifikasi.

Pendidikan memainkan peranan penting dalam merealisasikan aspirasi Malaysia untuk menjadi sebuah negara maju. Peraturan Pendidikan (Pendidikan Khas) 2013 mentakrifkan Pelajar Bermasalah Pembelajaran termasuk dalam enam kategori iaitu cacat pendengaran, cacat penglihatan, cacat pertuturan, cacat fizikal, masalah pembelajaran dan pelbagai kecacatan (Bahagian Pendidikan Khas, 2019). Bagi menyediakan keperluan masa depan dan pembangunan negara, adalah penting untuk menangani sistem pendidikan secara holistik kerana setiap kanak-kanak Malaysia berhak mendapat akses yang sama dalam pendidikan. Kerajaan Malaysia sedang berusaha ke arah persekitaran yang lebih inklusif untuk semua, termasuk Pelajar Bermasalah Pembelajaran.

Pelajar bermasalah pembelajaran tidak mempunyai kemahiran yang mencukupi untuk menggunakan teknologi bagi tujuan pembelajaran. (Alsalem, 2016). Ini telah menimbulkan literasi digital, yang merujuk kepada proses menerima maklumat, mengumpul pengetahuan, dan menyatakan pemahaman untuk tujuan pembelajaran dalam format digital. Menurut Damara (2018), pelajar masih mempunyai literasi digital yang rendah yang menyebabkan kurang motivasi dalam pembelajaran, yang mungkin termasuk pelajar bermasalah pembelajaran. Motivasi memainkan peranan penting dalam proses pembelajaran di kalangan MBPK Bermasalah Pembelajaran. Kajian oleh Boaler dan Lamar (2019), tidak semua pelajar akan mencapai tahap yang sama dan ini mewujudkan motivasi yang rendah dalam kalangan Pelajar Bermasalah Pembelajaran. Pelajar yang mempunyai perbezaan pembelajaran memerlukan pembelajaran yang menyeronokkan dan interaktif perhatian khusus dan sokongan emosi (Weiser, 2014). Juga tiada kajian seumpama itu dijalankan di Malaysia untuk menilai kemahiran literasi digital dalam kalangan MBPK terhadap motivasi pembelajaran

Kajian Literatur

Pendidikan Khas

Dasar dan amalan sistem pendidikan di semua negara telah berkembang sejak beberapa tahun (Meijer, 1999; 2003), dan begitu juga dengan sistem Pendidikan Khas. Istilah Pendidikan Khas digunakan secara bergantian merentas negara seperti yang digunakan oleh sesetengah negara persamaan dalam pendekatan dan matlamat untuk pendidikan inklusif; ini terutamanya di seluruh negara Eropah (Booth & Ainscow, 1998). Kanak-kanak istimewa keperluan Pendidikan atau MBPK Bermasalah Pembelajaran seperti autisme, gangguan defisit perhatian, dan disleksia sedang didiagnosis pada kadar yang semakin meningkat (Kinnamon et al., 2018). Ini telah menghasilkan permintaan yang kukuh untuk perkhidmatan dan pembiayaan lanjutan di kedua-dua sekolah awam dan swasta di seluruh dunia. Sesetengah negara dan budaya menganggap "masalah pembelajaran" sebagai gangguan yang dicirikan oleh kecerdasan melebihi purata dan kelewatan perkembangan dalam bidang tertentu (cth., membaca, ejaan, atau matematik), manakala yang lain menyamakan perkataan dengan terencat akal ringan (Alkahtani, 2016).

Ketidakupayaan pembelajaran mesti dikenal pasti oleh ahli psikologi pendidikan yang berkelayakan khas di beberapa negara seperti Malaysia, manakala guru atau ahli terapi pertuturan mendiagnosis ketidakupayaan pembelajaran di negara lain (Khas Peraturan Pendidikan, 2013). Jenis perkhidmatan sokongan yang ditawarkan dalam sekolah yang berbeza dipengaruhi oleh variasi dalam konsep dan diagnosis ini. Jabatan Kesihatan dan Perkhidmatan Manusia dan Pendidikan AS (2015) mengeluarkan kenyataan dasar bersama yang tidak pernah berlaku sebelum ini yang menyokong dan menyediakan panduan tentang integrasi kanak-kanak kurang upaya ke dalam program pendidikan awal kanak-kanak (ECE) berkualiti tinggi, menurut Love and Horn (2019). Hujahnya ialah kerana ia secara nyata menyebut kepentingan termasuk kanak-kanak kurang upaya dalam perkhidmatan ECE berkualiti tinggi tidak kira sama ada mereka berada di sekolah awam atau sebaliknya. Agenda ini selaras dengan aspirasi Malaysia; negara kemudiannya mengambil langkah besar dengan memperkenalkan Dasar

Penolakan Sifar dan agenda pembelajaran inklusif. Pada 2018, Malaysia mengorak langkah lebih jauh dengan memperkenalkan dasar seperti Dasar Penolakan Sifar untuk membolehkan pelajar kurang upaya menuntut hak mereka untuk mendapat pendidikan yang sama seperti keperluan pendidikan untuk pelajar normal. Malaysia telah mencapai kemajuan yang ketara dalam peruntukan pendidikan khas tempatan, terutamanya dari segi pertumbuhan dasar, hasil daripada komitmen yang dibuat oleh kerajaan Malaysia mengenai perancangan pendidikan khas antarabangsa (Lee & Low, 2014).

Pendidikan khas adalah konsep yang luas yang merangkumi bukan sahaja program atau pendekatan yang diperlukan untuk kanak-kanak yang mempunyai pelbagai jenis ketidakupayaan, tetapi juga pembelajaran kanak-kanak berbakat dan kanak-kanak lain yang kurang bernasib baik. Pendidikan inklusif boleh ditakrifkan sebagai proses mengintegrasikan murid berkeperluan khas ke dalam bilik darjah biasa di sekolah harian biasa. Dalam konteks Pendidikan Khas, proses ini bermakna Pelajar Bermasalah Pembelajaran ini akan belajar bersama-sama rakan sebaya yang lain dalam bilik darjah yang sama dan diajar oleh guru biasa. Ia juga memberi peluang kepada pelajar berkeperluan khas yang pelbagai dalam kategori ini untuk belajar bersama pelajar biasa di samping dapat meningkatkan kebolehan mereka dengan lebih optimum. Selaras dengan konsep "Pendidikan Untuk Semua" yang diperkenalkan oleh Kementerian Pendidikan Malaysia, satu sistem pendidikan yang berkaitan perlu disediakan kepada murid berkeperluan khas supaya mereka dapat mengembangkan potensi mereka ke tahap optimum (Special Education Department, 2021). Oleh itu, kanak-kanak berkeperluan khas di Malaysia diberi pendidikan sama ada dalam persekitaran khas atau persekitaran bersepadu yang dipanggil pendidikan inklusif.

Pendidikan Khas di Malaysia

Pendidikan Khas di Malaysia bermula sebelum merdeka dengan pembukaan Sekolah Cacat Penglihatan dan Sekolah Cacat Pendengaran pada tahun 1920-an melalui penglibatan sukarelawan. Laporan Jawatankuasa Kabinet yang mengkaji semula pelaksanaan Dasar Pendidikan melalui Sijil 169 berkembang melalui titik perubahan yang membawa kepada penekanan yang lebih jelas terhadap pembangunan pendidikan khas di Malaysia (Bahagian Pendidikan Khas Malaysia, 2019). Pelan pembangunan pendidikan Malaysia (PPPM) 2013-2025 mengesyorkan kurikulum sekolah rendah yang disemak semula yang menekankan penguasaan kemahiran abad ke-21 seperti pemikiran kreatif, inovasi, penyelesaian masalah dan kepimpinan. Pada tahun 2017, kurikulum untuk sekolah telah disemak, dan ini termasuk pendidikan khas. Kurikulum yang telah disemak mengambil kira elemen yang memupuk nilai perpaduan dan keharmonian kaum supaya pelajar mengenali, menghormati dan menerima perbezaan antara individu.

Mulai tahun 2017, Kurikulum Standard Sekolah Rendah Pendidikan Khas KSSRPK & KSSMPK (2017) telah dilaksanakan secara berfasa. Peraturan-Peraturan Pendidikan (Pendidikan Khas) 2013 menyatakan bahawa mana-mana kurikulum pendidikan khas yang disediakan oleh KPM hendaklah diikuti oleh MBPK Bermasalah Pembelajaran sama ada di Sekolah Pendidikan Khas (SPK), Program Pendidikan Khas Bersepadu (PPKI) atau Program Pendidikan Inklusif (PPI). di peringkat prasekolah, rendah, menengah dan pasca menengah. Bidang pendidikan khas tidak ketinggalan dalam konteks perkembangan pendidikan dunia. Pendidikan Khas merujuk kepada pendidikan kanak-kanak kurang upaya intelek, fizikal, sosial dan emosi yang tidak mencapai pertumbuhan seperti kanak-kanak normal yang lain (Mazlina, 2013).

Pada tahun 2021, Kementerian Pendidikan Malaysia (melaksanakan Program Pendidikan Khas. Program ini dilaksanakan melalui:

- Sekolah Khas untuk pelajar cacat penglihatan dan bermasalah pendengaran.

- Program Pendidikan Khas Bersepadu untuk Murid Bermasalah Pembelajaran-bermasalah pembelajaran, bermasalah pendengaran dan bermasalah penglihatan. Ia ditubuhkan di sekolah harian rendah dan menengah biasa dan sekolah menengah teknik/vokasional yang menggunakan pendekatan pengajaran dan pembelajaran terpencil dan separa inklusif.

Malaysia telah mencapai kemajuan yang besar dalam pendidikan khas, terutamanya berkaitan dengan kurikulumnya, penyediaan guru, pedagogi, dan pewujudan Jabatan Pendidikan Khas, yang kini telah menjadi Bahagian Pendidikan Khas, satu klausa pendidikan khas dalam Akta Pendidikan 1996. yang menyelia pelaksanaan Peraturan Pendidikan (Pendidikan Khas, 1997). Semua perkara di atas adalah untuk menyokong keperluan MBPK Bermasalah Pembelajaran yang merupakan tunjang pendidikan khas dalam proses pembelajaran harian mereka. Selain itu, terdapat juga pendapat berkaitan kurikulum pendidikan khas yang menyokong proses pembelajaran harian. Pendidikan adalah penting untuk membimbing MBPK Bermasalah Pembelajaran.

Nasa (2017) menulis bahawa Kementerian Pendidikan berpegang pada janjinya untuk meningkatkan akses kepada pendidikan untuk semua dengan memberi perhatian yang sewajarnya kepada Pelajar Bermasalah Pembelajaran dan terus mencari jalan untuk meningkatkan pendidikan khas. Dengan 78,310 Pelajar Masalah Pembelajaran di negara ini berdaftar dengan kementerian sehingga hari ini, kementerian dan kerajaan tidak teragak-agak untuk melabur dalam mereka dengan harapan mereka akan menjadi antara penyumbang kepada Malaysia yang lebih besar.

Murid Berkeperluan Pendidikan Khas (MBPK)

Murid Berkeperluan Pendidikan Khas (MBPK) memerlukan lebih perhatian daripada masyarakat khususnya dalam bidang pendidikan. Menurut Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2025, Murid Bermasalah Pembelajaran dikategorikan sama ada mengalami masalah penglihatan, gangguan pendengaran, kesukaran pertuturan, ketidakupayaan fizikal, pelbagai ketidakupayaan, dan ketidakupayaan pembelajaran seperti Gangguan Spektrum Autisme, Sindrom Down, kekurangan perhatian, gangguan hiperaktif (ADHD), dan disleksia (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2013). Dasar Penolakan Sifar menjamin bahawa murid berkeperluan khas mempunyai akses kepada pendidikan dan guru diharapkan dapat memenuhi keperluan semua murid berkeperluan khas, termasuk murid bermasalah pembelajaran (Omar & Farzeeha, 2019). Pelajar adalah pelbagai dalam pelbagai aspek seperti budaya, agama, latar belakang keluarga, wilayah, dan sekolah tempat mereka belajar. Oleh kerana kepelbagaian tersebut, keperluan pembelajaran pelajar juga menjadi semakin pelbagai. (Naz & Murad, 2017). Kanak-kanak mempunyai keperluan pendidikan khas apabila mereka mempunyai masalah pembelajaran atau ketidakupayaan yang menjadikannya lebih sukar untuk mereka belajar berbanding kebanyakan rakan sebaya mereka. Mereka mungkin mengalami masalah kerja sekolah, komunikasi atau tingkah laku. Keluarga boleh mendapatkan pakar, guru dan organisasi masyarakat untuk membantu memberikan nasihat (Bahagian Pendidikan Khas Malaysia, 2019). Peraturan Pendidikan 2013 (Pendidikan Khas) menerangkan pelajar berkeperluan khas sebagai mereka dalam salah satu daripada enam kategori ini: kurang upaya pendengaran, cacat penglihatan, cacat pertuturan, cacat fizikal, masalah pembelajaran dan pelbagai ketidakupayaan (Menon, 2019). Program untuk murid-murid ini termasuklah Sekolah Pendidikan Khas (SPK), Program Pendidikan Khas Integrasi (PPKI) dan Program Pendidikan Inklusif (PPI Arus Perdana).

Istilah pelajar bermasalah pembelajaran merujuk kepada gangguan yang menjejaskan satu atau lebih proses psikologi asas yang terlibat dalam memahami atau menggunakan bahasa, lisan atau bertulis, yang memanifestasikan dirinya dalam keupayaan terjejas untuk

mendengar, berfikir, bercakap, membaca, menulis, mengeja, atau melakukan pengiraan matematik, dan termasuk keadaan seperti ketidakupayaan persepsi, kecederaan otak, disfungsi otak yang minimum, disleksia, dan ketidakimbangan perkembangan (Adolphus, 2000). Menurut Che Ahmad et al. (2016), pelajar berkeperluan pendidikan khas ialah mereka yang bergelut dengan membaca, menulis, mengira dan berkomunikasi dengan orang lain. Pelajar Bermasalah Pembelajaran ini adalah individu yang menghadapi cabaran pembelajaran jika dibandingkan dengan pelajar lain dan dikenal pasti sedemikian oleh profesional perubatan. Di Malaysia, terdapat seramai 76,258 SWLD yang mendaftar di Sekolah Pendidikan Khas, Program Pendidikan Khas Bersepadu dan juga dalam Program Pendidikan Inklusif. Mempunyai masalah pembelajaran khusus dan memerlukan pendidikan khas dan perkhidmatan berkaitan akibat daripada kemerosotan tersebut.

Pengajaran dan Pembelajaran untuk Pelajar Bermasalah Pembelajaran

Waseem et al. (2019) menyokong bahawa guru pendidikan khas perlu bekerjasama secara berkesan dengan pelajar berkeperluan khas untuk menggalakkan mereka membangunkan kemahiran menentukan sendiri di sekolah menengah dan kemudian dalam pembelajaran pendidikan tinggi. Mereka menambah kaedah pengajaran dan ketidakimbangan psikologi juga membolehkan MBPK Bermasalah Pembelajaran bertambah baik dalam proses pembelajaran mereka. Bagi pembelajaran abad ke-21, dalam semua tetapan sistem pendidikan, pelajar digalakkan untuk menjadi pelajar yang menentukan sendiri yang merangkumi pelajar berkeperluan khas kerana kemajuan teknologi telah mengubah cara pelajar mengakses dan berkongsi maklumat. (Blaschke & Hase, 2019). Transformasi ini telah mengubah pedagogi pembelajaran kepada pendekatan pembelajaran heutagogi yang memerlukan pelajar menjadi pelajar berdikari untuk belajar mengikut rentak dan masa mereka sendiri. Perkembangan teknologi juga telah dapat memupuk peluang baharu untuk kerjasama dengan mewajarkan komunikasi berterusan tanpa meninggalkan bilik darjah termasuk ke MBPK Bermasalah Pembelajaran. Kaedah pendidikan khas berbeza bergantung kepada sekolah dan keperluan pelajar yang mendaftar dalam program tersebut (Jabatan Pendidikan Khas Malaysia, 2019). Dan salah satu kaedah dalam teknologi pembelajaran ke-21 yang menjadi popular kepada semua pelajar termasuk MBPK ialah gamifikasi. Gamifikasi ditakrifkan sebagai pengenalan kepada konteks bukan permainan atau elemen permainan atau aplikasinya. Terdapat tiga ciri asas yang biasa kepada semua permainan: mereka mempunyai set peraturan yang jelas; sistem maklum balas yang cepat; dan objektif yang mantap (Gamification and the education future, 2016). Pada asasnya, gamifikasi merujuk kepada penggunaan sistem permainan dalam cara bukan permainan untuk menggalakkan tingkah laku yang diinginkan (Werbach & Hunter, 2015). Ramai penyelidik dan pengamal telah menggunakan kaedah ini dalam pelbagai bidang seperti pendidikan, kesihatan, pengurusan projek, keselamatan alam sekitar, penyumberan luar, dan penciptaan perisian dan gamifikasi kerana ia boleh membantu perniagaan dan syarikat meluaskan sektor mereka (Zeng et al., 2017). Hal ini terutama berlaku untuk pendidikan di mana keperluan untuk memastikan minat dan penyertaan MBPK Bermasalah Pembelajaran bermakna bahawa mekanik permainan seperti ganjaran dan tugas kumpulan telah menjadi alat pengajaran teras.

Pendekatan Pembelajaran Gamifikasi

Gamifikasi ialah aplikasi kegunaan permainan, terutamanya elemen permainan video, kepada konteks bukan permainan untuk tujuan memupuk galakan dan penyertaan dalam pembelajaran. Mengaplikasikan gamifikasi dalam erti kata pedagogi menawarkan beberapa remedi untuk ramai pelajar yang mendapati diri mereka terasing oleh kaedah pengajaran konvensional (Alsawaier, 2018). Pendekatan tersebut terdiri daripada mensistematikkan sesuatu proses dan mengarahkan pelajar ke arah pendekatan baharu bagi mendapatkan kemahiran yang boleh membantu pelajar menikmati pembelajaran yang lebih praktikal (Ifigenia et al.,

2018). Khususnya, ini termasuk mereka bentuk keadaan pembelajaran yang membolehkan mereka mengembangkan kemahiran dan kepakaran berdasarkan premis penerapan prinsip dan dinamik reka bentuk permainan yang meningkatkan dan menjadikan penglibatan pelajar dengan proses pembelajaran lebih menarik. Gamifikasi muncul sebagai alat untuk menambah baik bahan pengajaran dalam Pendidikan tetapan. Pelajar yang melengkapkan kuiz gamified akan menyelesaikan lebih banyak lagi kuiz dan akan menunjukkan pembelajaran yang lebih baik melalui kelebihan kesan ujian (Sanchez et al., 2020).

Kemahiran Literasi Digital dan Pelajar Bermasalah Pembelajaran

Dalam tahun-tahun kebelakangan ini, pakar pendidikan telah mengiktiraf kesan mendalam yang dimiliki oleh pelbagai inovasi teknologi dalam ICT terhadap pendidikan (Haseeb, 2018). Literasi digital kini dianggap sebagai kemahiran, pengetahuan dan keupayaan guru untuk menggunakan alatan dan kemudahan digital dengan sewajarnya untuk mengenal pasti, mengakses, mengurus, menyepadukan, menilai dan mensintesis sumber digital, membina pengetahuan baharu, mencipta ekspresi media dan berkomunikasi dengan orang lain. (Prior et al., 2016). Penggunaan teknologi ICT dalam bidang pendidikan khas bukan sahaja bertindak sebagai pembakar tetapi juga bertujuan untuk secara cekap dan berkesan menutup sebarang jurang. Oleh itu, penggunaan ICT dilihat sebagai satu keperluan dalam menangani perbezaan kategori kecacatan dan ke- pelbagaian individu. Bagi melengkapkan Dasar Penolakan Sifar, kerajaan perlu me- nyiasat penggunaan alat bantu teknologi mengajar di sekolah. Ini kerana dasar itu berkait- tan dengan memastikan sekolah memenuhi keperluan asas MBPK Bermasalah Pembelajaran mesra OKU dengan melaksanakan pelarasan yang munasabah. Justeru, bahan bantu mengajar teknologi telah menjadi satu keperluan dalam dunia pendidikan dan juga untuk menghadapi cabaran kehidupan seharian.

Motivasi dan Pelajar Bermasalah Pembelajaran

Pembelajaran dalam talian dan gamifikasi pada masa kini digunakan sebagai salah satu teknik yang boleh meningkatkan motivasi dan menggalakkan penglibatan pengguna khususnya dalam domain pendidikan yang memerlukan aktiviti pengajaran dan pembelajaran menjadi lebih menyeronokkan dan menarik (Buli-Holmberg & Jeyaprabathan, 2016; Hunicke et al., 2004). Tambahan, Hunicke et al. (2004) yang mencadangkan teori gamifikasi memerlukan pengalaman pengajaran dan pembelajaran yang lebih menggembirakan dan menarik, terutamanya dalam bidang pendidikan. Menggunakan gamifikasi boleh memberikan penyelesaian separa kepada kemerosotan motivasi dan komitmen pelajar yang dihadapi oleh sistem persekolahan hari ini (Hunicke et al., (2004). Konteks dan teknik pedagogi yang diperlukan untuk memotivasikan disleksia dan Pelajar dengan Pembelajaran. Kecacatan menggunakan gamifikasi. Dalam konteks pendidikan yang lebih luas, keperluan untuk mengekalkan motivasi murid telah lama diiktiraf. Satu pendekatan kontemporari yang telah menunjukkan janji untuk meningkatkan penglibatan pelajar ialah "gamifikasi": penggabungan komponen permainan, seperti ganjaran digital, ke dalam persekitaran bukan permainan (Gooch et al., 2016)

Perbincangan

Pendidikan di seluruh dunia telah mengalami perubahan yang ketara kerana kebanyakan kurikulum kini dibenamkan dengan teknologi yang digunakan untuk semua jenis pelajar, termasuk MBPK Bermasalah Pembelajaran. Di sebalik kelebihan mengaplikasikan teknologi untuk memotivasikan MBPK Bermasalah Pembelajaran da- lam proses pembelajaran, kajian lepas mendapati MBPK Bermasalah Pembelajaran masih kurang kemahiran literasi digital. Domain Teknologi, Kognitif dan Etika telah dibincangkan secara terperinci sub tema yang diperolehi daripada penemuan.

Teknologi

Dari segi teknologi, pengkaji memberi tumpuan kepada menilai kemahiran literasi digital melalui DCS on Students with Learning Disabilities' dalam pembelajaran dan mengenal pasti halangan kepada kemahiran literasi digital dalam kalangan Pelajar Bermasalah Pembelajaran. Tidak dinafikan bahawa dengan ICT, pelajar boleh maju dalam pembelajaran mereka dengan mudah. Namun begitu, tidak semua pelajar dapat memahami penggunaan teknologi dengan cepat untuk pembelajaran. Guru mesti memastikan pelajar memahami dan menggunakan konsep dan operasi teknologi yang dianggap sebagai kesediaan teknikal. Guru yang menggunakan teknologi serta gamifikasi dalam bilik darjah boleh meningkatkan hasil pendidikan dan memotivasikan MBPK Bermasalah Pembelajaran, dan mempunyai potensi yang luas untuk membangunkan bahan dalam sektor pendidikan khas.

Kognitif

Apabila menganalisis aspek kognitif melalui pemerhatian terhadap aliran ex-posure DCS, didapati MBPK Bermasalah Pembelajaran adalah agak rendah. Tahap pemikiran sederhana atau terhadap MBPK Bermasalah Pembelajaran memerlukan banyak kerja praktikal untuk membangunkan tingkah laku mencari pengetahuan mereka dan meningkatkan kedua-dua kemahiran literasi digital dan kemahiran pengaturcaraan komputer. Terdapat fakta, guru bersetuju bahawa sebahagian daripada MBPK Bermasalah Pembelajaran masih lemah dalam membaca dan memahami perkataan atau makna terutamanya dalam Bahasa Inggeris. Apabila mereka menghadapi isu ini, MBPK Bermasalah Pembelajaran tidak dapat menangani cabaran Wira DCS-Tapir, kerana mereka tidak dapat memahami dan mentafsir pengenalan tugas dalam cabaran tersebut. Sejujurnya, cikgu akan membantu sebaik mungkin untuk menyampaikan ilmu dengan pelbagai cara yang sesuai untuk setiap MBPK Bermasalah Pembelajaran. Guru bersetuju bahawa teknologi akan membantu dalam tafsiran pengetahuan dan meningkatkan kemahiran membaca dan matematik dalam pendidikan khas (Lämsä et al., 2018; Cheng & Lai, 2020). Menurut Branstetter (2020), adalah bahawa pendidik boleh mempunyai dos tetap rawatan penimbangan untuk kanak-kanak dengan keperluan khas dengan bijak melibatkan diri pada tahap peribadi dengan mereka. Pelajar mengalami emosi yang lebih positif apabila mereka berasa sihat, didengari dan digalakkan, kualiti yang meningkatkan sumber kognitif untuk pembelajaran dan keupayaan untuk melaksanakan tugas yang betul, atau menjawab soalan dan menyelesaikan tugas dengan baik. Ada yang memerlukan guru pada awal tugas sahaja dan mampu menguruskan tugas dengan baik, tetapi ada juga yang memerlukan bimbingan sepanjang ujian kerana tidak memahami maklumat atau soalan yang diberikan. Menurut Seale et al. (2010) mencadangkan guru harus memperkasakan pelajar kurang upaya untuk menggunakan teknologi dengan "mengiktiraf dan menggunakan ketangkasan digital pelajar kurang upaya serta kelancaran strategik mereka dalam merundingkan keputusan yang kompleks".

Etika

Bahagian ini membincangkan hasil tema etika DLS dalam kalangan MBPK Bermasalah Pembelajaran, yang menunjukkan terdapat hubungan positif antara pendekatan literasi digital dan motivasi pelajar dalam persekitaran pembelajaran digital MBPK Bermasalah Pembelajaran. MBPK Bermasalah Pembelajaran yang terlibat sangat mengambil berat tentang etika penggunaan DCS, dan mematuhi prosedur penggunaan DCS dengan baik dan teratur. Sieberer-Nagler (2015) menyebut bahawa guru mesti menangani kejadian yang tidak dijangka dan mempunyai kebolehan mengawal tingkah laku pelajar menggunakan strategi pengurusan bilik darjah yang berkesan. Pengurusan bilik darjah yang berkesan dan pembinaan iklim bilik darjah yang positif adalah matlamat penting untuk semua guru. Isu keselamatan siber yang dihadapi oleh pelajar di sekolah mesti ditangani dalam pendidikan abad ke-21. Kebimbangan keselamatan siber berleluasa, dan pelajar mesti bersedia untuk mengendalikan dalam dunia

yang bahaya dan risiko siber sentiasa wujud. (Soon et al., 2019). Guru mesti boleh melihat semua paparan komputer secara berpusat, memudahkan pemantauan. Guru dan pengu- rusan sekolah mengawal dan menyekat sumber maklumat yang mengelirukan dan dilarang. Kaedah ini juga memudahkan kawalan ke atas MBPK Bermasalah Pembelajaran. Menurut Zulkifli et al. (2020), rakyat Malaysia didedahkan dengan In- ternet sejak usia remaja. Walau bagaimanapun, tindakan dalam talian harus dipantau dengan lebih kerap dan rapat, dan data yang diperoleh menunjukkan kehadiran risiko siber. Kanak-kanak juga dijangka berpengetahuan tentang cabaran dunia siber kontem- porari dan mempunyai naluri untuk keselamatan dalam talian.

Malah domain lain seperti dari segi keupayaan teknologi dan kognitif masih memer- lukan bimbingan dan sokongan emosi daripada guru. Menurut Van Der Steen et al. (2012) dalam kajian mereka mendapati bahawa pelajar berkeperluan khas mempunyai masalah emosi yang mengganggu keupayaan mereka untuk menggunakan tahap kognitif mereka. Walau bagaimanapun, kajian terdahulu oleh Salleh (2018) mendakwa bahawa sesetengah kanak-kanak bermasalah pembelajaran mempunyai tahap pemikiran dan kejayaan pendidikan yang setara dengan pelajar biasa. Oleh itu, kemahiran ICT dan literasi digital boleh dibangunkan sebagai pelajar biasa dan akan meningkatkan sikap mereka terhadap kemahiran belajar dengan keperluan untuk memasuki pendidikan tinggi dan memasuki tenaga kerja, (Adam & Tatnall, 2017).

Dengan konsep literasi digital ini, teknologi telah berkembang menjadi alat untuk memotivasikan dan menarik minat semua pelajar melalui pelbagai teknik dan platform yang dapat meningkatkan pengalaman pembelajaran pelajar kurang upaya dengan ketara (Alsalem, 2016). Di sebalik pelbagai faedah, terdapat juga cabaran yang dihadapi oleh SWLD dalam menghadapi pembelajaran digital kerana kekurangan kemahiran literasi digital mereka.

Motivasi belajar ialah proses melibatkan diri dalam aktiviti pembelajaran melalui aktiviti bermatlamat yang dinyatakan dalam sikap dan tingkah laku manusia dalam domain kognitif, emosi, dan tingkah laku. (Che-Ha et al., 2014). Kedua-dua aktiviti pembelajaran dalam talian dan dalam kelas memerlukan motivasi untuk menyelesaikannya. Literasi digital telah dikaitkan dengan peningkatan motivasi pelajar, manakala pembelajaran digital telah ditunjukkan untuk meningkatkan motivasi pelajar, penglibatan dan minat dalam pengajian mereka. Terdapat motivasi yang timbul daripada pembelajaran dan pengajaran dengan penggunaan ICT dan kebolehan literasi digital. Walaupun banyak penyelidikan pendidikan menekankan motivasi pembelaja- ran, hubungan antara pembelajaran yang ditentukan sendiri dan teknologi belum diteliti secara menyeluruh, termasuk dengan Pelajar Bermasalah Pembelajaran (Ngan et al., 2015). Dapat disimpulkan bahawa SWLD boleh didorong oleh pengaruh dalaman dan luaran. Spielman et al. (2014) mendefinisikan motivasi sebagai "kehendak atau keper- luan yang memandu tindakan ke arah matlamat."

Kesimpulan

Kajian ini meneroka literasi digital dalam kalangan MBPK Bermasalah Pembelajaran dan cabaran yang mereka hadapi dalam proses pembelajaran. Didapati bahawa MBPK Bermasalah Pembelajaran ternyata sangat beretika dalam pembelajaran dalam talian tetapi masih memerlukan bimbingan dan sokongan untuk teknologi dan domain kognitif. Kemahiran literasi digital yang dikaitkan dengan motivasi pembelajaran dalam persekitaran pembelajaran digital. Daripada kajian ini sumbangan kepada badan pengetahuan adalah lanjutan daripada Calvani's et al. (2010), di mana sub domain muncul seperti yang dibincangkan. Model Literasi Digital dilihat mampu memberi manfaat kepada penggubal dasar dan Kementerian Pendidikan dalam menyokong Dasar Penolakan Sifar atau inisiatif pembelajaran inklusif kerana MBPK Bermasalah Pembelajaran mampu belajar dalam era digital dengan bimbingan yang betul dan dilengkapi dengan kemahiran literasi digital untuk menyediakan mereka untuk menjadi pelajar yang menentukan sendiri. Namun begitu, kajian terdahulu oleh Lee dan Low (2014) mencadangkan bahawa integrasi dasar pembelajaran inklusif dan pertumbuhan untuk meningkatkan keterangkuman melalui pendidikan masih mencabar.

Terzi (2014) berpendapat bahawa pendidikan inklusif mesti dilihat sebagai sumber untuk kesaksamaan dalam pekerjaan dan kesaksamaan dalam kapasiti, keadilan dan kesejahteraan pelajar. Akses pelajar kepada pendidikan dan pembelajaran adalah berbeza berbeza dengan kaedah tradisional, dan juga antara pelajar biasa dan Pelajar Bermasalah Pembelajaran yang memerlukan sokongan guru dan penggunaan teknologi yang lebih baik. Pembelajaran pada abad ke-21 juga memerlukan pelajar mempunyai kemahiran literasi digital yang boleh menyokong amalan literasi inklusif dan mewujudkan komuniti pelajar yang menggunakan alatan digital untuk mengakses kurikulum dan menghubungkan matlamat akademik dengan platform dunia sebenar. Memandangkan pelajar perlu dilengkapi dengan kemahiran belajar, pengetahuan, literasi media dan kemahiran hidup pada abad ke-21, terdapat keperluan untuk mengetengahkan teknologi dan menyokong kedua-dua pelajar dan guru dalam persekitaran pengajaran dan pembelajaran. Diharapkan penggubal dasar dan Kementerian Pendidikan akan memberi tumpuan kepada kemahiran literasi digital dalam kalangan MBPK Bermasalah Pembelajaran kerana pelajar perlu dilengkapi dengan kemahiran pembelajaran, yang sejajar dengan Matlamat Pembangunan Mampan, SDGs4 untuk kualiti pendidikan dan menyokong Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia (2013-2025).), dengan memberikan tumpuan khusus untuk menyediakan akses yang sama rata (Anjakan 1), memanfaatkan ICT (Anjakan 7), dan bekerjasama dengan ibu bapa, komuniti dan industri (Anjakan 9).

Rujukan

- Alhogail, A. (2015), "Design and validation of information security culture framework", *Computers in Human Behavior*, Vol. 49, pp. 567-575, doi: 10.1016/j.chb.2015.03.054.
- Zeynali, S., Pishghadam, R., & Fatemi, A. H. (2019). Identifying the motivational and demotivational factors influencing students' academic achievements in language education. *Learning and Motivation*, 68, 101598. <https://doi.org/10.1016/j.lmot.2019.101598>
- Teo, P. (2019). Teaching for the 21st century: A case for dialogic pedagogy. *Learning, Culture and Social Interaction*, 21, 170–178. <https://doi.org/10.1016/j.lcsi.2019.03.009>
- Leading SDG 4 - education 2030. (n.d.). Retrieved June 04, 2021, from <https://en.unesco.org/themes/education2030-sdg4>
- Price-Dennis, D., Holmes, K. A., & Smith, E. (2015). Exploring digital literacy practices in an inclusive classroom. *The Reading Teacher*, 69(2), 195–205. <https://doi.org/10.1002/trtr.1398>
- Bahagian Pendidikan Khas. (2019). <https://www.moe.gov.my/korporat/bahagian-dan-unit/bahagian-pendidikan-khas>
- Kusuma, G. P., Wigati, E. K., Utomo, Y., & Putera Suryapranata, L. K. (2018). Analysis of gamification models in education using MDA framework. *Procedia Computer Science*, 135, 385–392. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2018.08.187>
- Peraturan-Peraturan Pendidikan (Pendidikan Khas). (2013). Retrieved June 4, 2021, from <https://dokumen.tips/education/peraturan-peraturan-pendidikan-pendidikan-khas-2013.html>
- Alsalem, M. A. (2016). Redefining literacy: The realities of digital literacy for students with disabilities in K-12. *Journal of Education and Practice*, 7(32), 205–215.
- Wan, C. D., Sirat, M., & Razak, D. A. (2018). Education in Malaysia towards a developed nation. Yusof Ishak Institute, 20.
- Boaler, J., & Lamar, T. (2019, February 28). A better way to teach students with learning disabilities. *Time*. <https://time.com/5539300/learning-disabilities-special-education-math-teachers-parents-students/>
- Weiser, B. (2014). Academic diversity: Ways to motivate and engage students with learning disabilities. *Council of Learning Disabilities*, 1–16.

- Naz, F., & Murad, H. S. (2017). Innovative teaching has a positive impact on the performance of diverse students [Special collection]. SAGE Open. 1–8. <https://doi.org/10.1177/2158244017734022>
- Mushtaq, R., & Bruneau, C. (2019). Microfinance, financial inclusion and ICT: Implications for poverty and inequality. *Technology in Society*, 59, 101154. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2019.101154>
- Meijer, C. J. W. (Ed.). (1999). Financing of special needs education. European Agency for Development in Special Needs Education.
- Booth, T., & Ainscow, M. (Eds.). (1998). From them to us: An international study of inclusion in education. Routledge.
- Kinnamon, S., Ruttenberg, A., & Rodriguez, P. (2018). Special education needs 2018. <https://www.worldwideerc.org/news/special-education-needs-2018>
- Alkahtani, M. A. (2016). Review of the literature on children with special educational needs. *Journal of Education and Practice*, 7(35), 70–83.
- Lee, L. W., & Low, H. M. (2014). The evolution of special education in Malaysia. *British Journal of Special Education*, 41(1), 42–58. <https://doi.org/10.1111/1467-8578.12048> Malaysia Special Education Division. (2019). <https://www.moe.gov.my/korporat/bahagian-dan-unit/bahagian-pendidikan-khas>
- Nasa, A. (2017, October 26). Education for all students. *News Straits Times*. <https://www.nst.com.my/education/2017/10/295271/education-all-students>
- Omar, M., & Farzeeha, D. (2019). A review of vocational education for special needs learners. 58–65. Ministry of Education. (2019). Special education school list. <https://www.moe.gov.my/index.php/en/special-education/sekolah-pendidikan-khas/4559-senarai-sekolah-pendidikan-khas>
- Menon, S. (2019, January 6). Plans for students with learning disabilities. *The Star*. <https://www.thestar.com.my/news/education/2019/01/06/plans-for-special-needs-students>
- Adolphus, M. (2000). Students with learning disabilities. Emerald Publishing. https://www.emeraldgrouppublishing.com/archived/learning/study_skills/life/learning_disabilities.htm
- Che Ahmad, A., Ghani, M. Z., Omar, S., & Md Isa, Z. (2016). Kanak-kanak bermasalah tingkahlaku. *Digest Pendidik*, 10(2), 21–27.
- Blaschke, L. M., & Hase, S. (2019). Heutagogy and digital media networks: Setting students on the path to lifelong learning. *Pacific Journal of Technology Enhanced Learning*, 1(1), 1–14. <https://doi.org/10.24135/pjtel.v1i1.1>
- Werbach, K., & Hunter, D. (2015). The gamification toolkit: Dynamics, mechanics, and components for the win. Wharton School Press.
- Zeng, Z., Tang, J., & Wang, T. (2017). Motivation mechanism of gamification in crowdsourcing projects. *International Journal of Crowd Science*, 1(1), 71–82. <https://doi.org/10.1108/IJCS-12-2016-0001>
- Ifigenia, P. R. D., Jaime, M. A., Julien, B., & Cesar, P. G. J. (2018). Integration of gamification to assist literacy in children with special educational needs. *IEEE Global Engineering Education Conference*, 1949–1956. <https://doi.org/10.1109/EDUCON.2018.8363474>

- Sanchez, D. R., Langer, M., & Kaur, R. (2020). Gamification in the classroom: Examining the impact of gamified quizzes on student learning. *Computers & Education*, 103666. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103666>
- Haseeb, A. S. M. A. (2018, January 10). Higher education in the era of IR 4.0. *New Straits Times*. <https://www.nst.com.my/education/2018/01/323591/higher-education-era-ir-40>
- Prior, D. D., Mazanov, J., Meacheam, D., Heaslip, G., & Hanson, J. (2016). Attitude, digital literacy and self-efficacy: Flow-on effects for online learning behavior. *The Internet and Higher Education*, 29, 91–97. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2016.01.001>
- Buli-Holmberg, J., & Jeyaprabhan, S. (2016). Effective practice in inclusive and special needs education. *International Journal of Special Education*, 31(1), 119–134.
- Hunicke, R., LeBlanc, M., & Zubek, R. (2004). MDA: A formal approach to game design and game research. *AAAI Workshop - Technical Report*, WS-04-04, 1–5.
- Gooch, D., Vasalou, A., Benton, L., & Khaled, R. (2016). Using gamification to motivate students with dyslexia. *Proceedings of the 2016 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems - CHI '16*, 969–980. <https://doi.org/10.1145/2858036.2858231>
- Lämsä, J., Hämäläinen, R., Aro, M., Koskimaa, R., & Äyrämö, S.-M. (2018). Games for enhancing basic reading and maths skills: A systematic review of educational game design in supporting learning by people with learning disabilities. *British Journal of Educational Technology*, 49(4), 596–607. <https://doi.org/10.1111/bjet.12639>
- Cheng, S.-C., & Lai, C.-L. (2020). Facilitating learning for students with special needs: a review of technology-supported special education studies. *Journal of Computers in Education*, 7(2), 131–153. <https://doi.org/10.1007/s40692-019-00150-8>
- Seale, J., Draffan, E. A., & Wald, M. (2010). Digital agility and digital decision-making: Conceptualising digital inclusion in the context of disabled learners in higher education. *Studies in Higher Education*, 35(4), 445–461. <https://doi.org/10.1080/03075070903131628>
- Sieberer-Nagler, K. (2015). Effective classroom-management & positive teaching. *English Language Teaching*, 9(1), 163–172. <https://doi.org/10.5539/elt.v9n1p163>
- Zulkifli, Z., Abdul Molok, N. N., Abd Rahim, N. H., & Talib, S. (2020). Cyber security awareness among secondary school students in Malaysia. *Journal of Information Systems and Digital Technologies*, 2(2), 28–41.
- Van Der Steen, S., Steenbeek, H., Wielinski, J., & Van Geert, P. (2012). A comparison between young students with and without special needs on their understanding of scientific concepts. *Education Research International*, 2012, 1–12. <https://doi.org/10.1155/2012/260403>
- Salleh, S. F. (2018). Masalah pengajaran guru dalam program pendidikan inklusif di sekolah. *Asian People Journal (APJ)*, 1(2), 243–263.
- Adam, T., & Tatnall, A. (2017). The value of using ICT in the education of school students with learning difficulties. *Education and Information Technologies*, 22(6), 2711–2726. <https://doi.org/10.1007/s10639-017-9605-2>
- Alsalem, M. A. (2016). Redefining literacy: The realities of digital literacy for students with disabilities in K-12. *Journal of Education and Practice*, 7(32), 205–215.

- Che-Ha, N., Mavondo, F. T., & Mohd-Said, S. (2014). Performance or learning goal orientation: Implications for business performance. *Journal of Business Research*, 67(1), 2811–2820. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2012.08.002>
- Ngan, S.-C., & Law, K. M. Y. (2015). Exploratory network analysis of learning motivation factors in e-learning facilitated computer programming courses. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 24(4), 705–717. <https://doi.org/10.1007/s40299-014-0223-0>
- Spielman, R., Dumper, K., Jenkins, W., Lacombe, A., Lovett, M., & Perlmutter, M. (2014, December 8). Motivation. Retrieved June 01, 2021, from <https://opentextbc.ca/psychologyopenstax/chapter/motivation/>
- Calvani, A., Fini, A., & Ranieri, M. (2010). Digital competence in K-12. Theoretical models, assessment tools and empirical research, *Anàlisi*, 40, 157–171. <https://doi.org/10.7238/a.v0i40.1151>
- Lee, L. W., & Low, H. M. (2014). The evolution of special education in Malaysia. *British Journal of Special Education*, 41(1), 42–58. <https://doi.org/10.1111/1467-8578.12048>
- Terzi, L. (2014). Reframing inclusive education: Educational equality as capability equality. *Cambridge Journal of Education*, 44(4), 479–493. <https://doi.org/10.1080/0305764X.2014.960911>

LITERASI MAKLUMAT MUDAH

SHAH RIDHA BIN ABDUL JALIL

Guru Perpustakaan Dan Media

Smk Seri Pulai Perdana

Kulai, Johor

Email: lowprofile155@gmail.com

Abstrak: Literasi Maklumat adalah salah satu cabang yang perlu ada dalam pengurusan pusat sumber sekolah. Literasi Maklumat adalah proses yang memerlukan pelajar untuk menentu, mencari, menilai maklumat bagi membantu dalam pembelajaran mereka. Namun, ianya terpulang kepada kreativiti Guru Perpustakaan dan Media (GPM) untuk melaksanakannya di dalam program aktiviti atau pertandingan. Mesti dimulakan di dalam perpustakaan dahulu untuk warga Pusat Sumber Sekolah (PSS) dan warga sekolah. Literasi Maklumat juga perlu dimasukkan didalam rancangan pengajaran harian GPM atau semasa menjadi guru ganti matapelajaran. Literasi maklumat mudah ini bermula dengan membaca, merujuk, mencari jawapan dan menyelesaikannya. Literasi maklumat perlu dipermudahkan dan mesra pengguna kerana GPM perlu berhadapan dengan murid seawal 6 tahun (pra –sekolah) sehinggalah Pra-U (19 tahun) dan jika diambil kira umur guru pula adalah diantara 25 hingga 60 tahun. GPM juga perlu menjalankan tugas selain daripada mengajar, mereka juga perlu menguruskan PSS. Oleh yang demikian, pendekatan Literasi Maklumat perlulah mudah bagi menganjurkan aktiviti dan program secara santai tetapi dapat mencapai matlamat program tersebut. Antara cadangan program Literasi Maklumat ialah tidak menggunakan program aras tinggi dan ianya leboh kepada didik hibur yang mana pelajar boleh faham dan berminat untuk menyiapkannya. Perkongsian melalui pengalaman yang pernah mengurus dan terbukti berjaya bukan hanya bergantung kepada teori semata-mata.

Kata Kunci: Literasi maklumat, Guru Perpustakaan dan Media, Sekolah, Pelajar

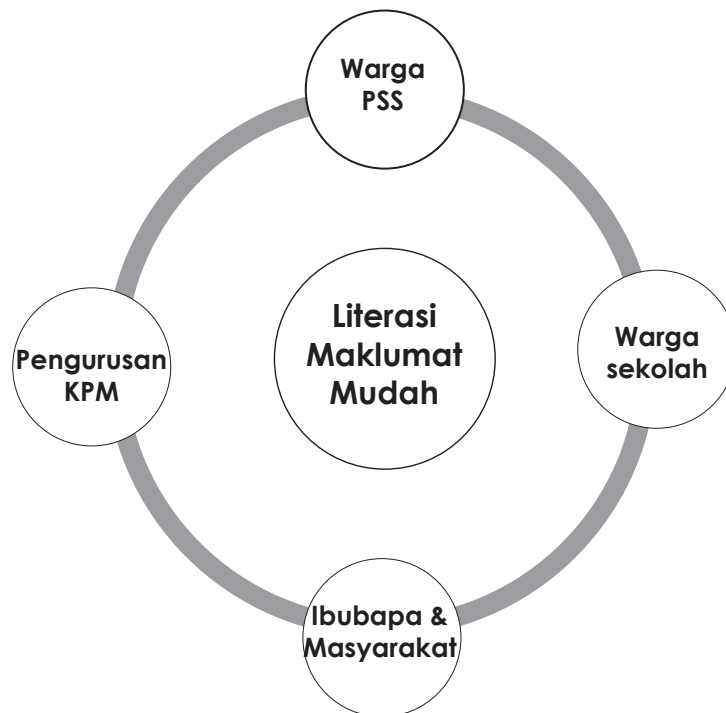
Pendahuluan

Literasi maklumat adalah salah satu antara perkara penting dalam pengurusan Pusat Sumber Sekolah yang mana dinyatakan dalam buku garis panduan yang di keluarkan oleh Bahagian Sumber dan Teknologi (BSTP), Kementerian Pendidikan Malaysia, 2017. Ini menunjukkan BSTP memandang serius pelaksanaan Literasi Maklumat. Objektif utama kertas kerja ini adalah untuk menekankan bahawa Literasi Maklumat ini boleh dilakukan oleh semua GPM dengan cara yang mudah melalui pengalaman penulis yang telah melaksanakannya. Selain daripada menyediakan pengisian Program Literasi Maklumat Mudah, ianya juga perlu diselitkan dengan penyampaian cenderahati, makan dan minum serta 'task' yang perlu diselesaikan bagi memberi motivasi dan minat di kalangan pelajar untuk menyertai program tersebut.

Literasi Maklumat diolah mengikut kreativiti GPM sendiri untuk menjalankan Literasi Maklumat tersebut. Oleh itu pendekatan dan aktiviti yang mudah dan sesuai lebih menarik minat pelajar terhadap literasi maklumat. Untuk permulaan program atau aktiviti perlu diuji kesesuaiannya dengan warga pusat sumber sendiri (GPM dan Pengawas Pusat Sumber) bagi menghasilkan

program LM yang berkesan dan kreatif. Idea program LM juga boleh didapati daripada warga sekolah ataupun cadangan daripada ibubapa serta masyarakat setempat untuk memenuhi minat dan daya tarikan kepada pelajar

Untuk melaksanakan Literasi Maklumat Mudah ini, pertama kita mesti mencuba dengan warga pusat sumber sendiri iaitu GPM dan Pengawas PSS. Setiap program perlu ada refleksinya untuk mengetahui kelebihan atau kelemahan program tersebut, maka keterlibatan dan kerjasama juga diperlukan daripada warga sekolah, pengurusan KPM, ibubapa dan masyarakat.

Penglibatan warga untuk melaksanakan Literasi Maklumat Mudah

Perbincangan

Literasi Maklumat Mudah perlu perancangan dan perbincangan yang teliti dengan warga PSS sendiri termasuk JK tetinggi PSS Tingkatan 5 serta mendapat kelulusan pihak pengurusan sekolah sebelum dilaksanakan bagi memastikan berjalan lancar. Semua program Literasi Maklumat (LM) mestilah konsisten dengan matlamat yang jelas iaitu untuk memberi pendedahan pengurusan maklumat dikalangan pelajar dan program ini juga bertujuan meningkatkan motivasi pembelajaran yang boleh dilakukan di luar bilik darja serta sesiapa sahaja yang telah menyertainya. Antara pekara lain yang penting adalah, perlu menggunakan bahasa yang refleksinya sama, yang boleh difahami oleh setiap tahap pelajar. Melalui pengalaman penulis, antara program Literasi Maklumat yang pernah dilaksanakan di dalam PSS dan juga secara maya di Portal PSS, ialah Kursus LM untuk semua guru sekolah, eksplorasi bersama keluarga sekolah yang memastikan semua menyiapkan tugas LM, mengadakan LM semmasa pameran Dunia Dinasour, Dunia Hobi, Dunia Pahlawan di PSS, menganjurkan LM untuk semua murid yang hadir ke Bazar Buku Johor seperti gambar di bawah. Kesemua program ini mendapat sambutan yang menggalakkan dan mendapat Kerjasama yang baik oleh Pengawas Pusat Sumber sepenuhnya. Dengan adanya program sebegini, ianya dapat juga melatih Pengawas Pusat Sumber membina kemahiran mereka secara holistik dan secara tidak langsung boleh menyiapkan diri mereka untuk kemahiran bekerja seperti profesion Pustakawan atau Pengurus Maklumat.

Kesimpulan

Secara kesimpulan, semua GPM perlulah mengerakkan program LM yang mudah dahulu serta menyeronokkan bagi menarik minat pelajar dan kemudian bolehlah merancang program LM yang agak menjurus mengikut tahap kemahiran yang diperlukan oleh pelajar bagi membantu pembelajaran mereka. Refleksi itu penting untuk menyedarkan sesuatu yang kita sampaikan di fahami atau tidak sampai ke hati. Bagi saya, 'pengkritik' yang hebat dan jujur adalah pengunjung PSS sendiri iaitu murid dan warga sekolah sendiri bukan orang luar.

Rujukan

- Majid, M. A., & Shuhidan, S. M. (2017). The Impact of School Resource Center on Students' Achievement and Motivation: A Proposed Framework. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(12), 2222-6990.
- Majid, M. A & Shuhidan, S. M. (2020). *Pengaruh Pusat Sumber Sekolah Ke Atas Motivasi Pelajar Di Malaysia*. Shaut Al-Maktabah: Jurnal Perpustakaan, Arsip dan Dokumentasi, 12(2), 155-174.
- Norhayati Razali, Firdaus Press, (2015) *Kemahiran LITERASI MAKLUMAT untuk Guru Perpustakaan & Media*.

LITERASI MAKLUMAT DI KALANGAN PESALAH JUVANA MALAYSIA

E.R. K. RAFEDZI, PHD. & MOHD ZAIRUL MASRON

Fakulti Pengurusan Maklumat

Universiti Teknologi MARA

Kampus Puncak Perdana, Shah Alam

E-mel: ezza464@uitm.edu.my & zairul_masron@uitm.edu.my

Abstrak: Mengikut Akta 537: Akta Penjara 1995, pesalah juvana atau banduan muda adalah banduan yang berusia 21 tahun ke bawah. Seringkali kita didedahkan oleh media mengenai kehidupan 'ngeri' pesalah juvana di sebalik tirai besi; sedangkan kehidupan mereka di sana adalah semata-mata untuk mengubah mereka menjadi manusia yang baharu; bertanggungjawab, berdikari dan menyesal serta tidak akan mengulangi semula kesilapan atau kesalahan terdahulu. Disebabkan usia pesalah juvana yang terlalu muda, Jabatan Penjara Malaysia ada menyediakan kemudahan-kemudahan seperti sekolah yang mengikuti sukatan silibus Kementerian Pelajaran Malaysia, kewujudan bengkel kemahiran seperti menjahit, bertukang atau menggunting rambut, kelas 3M (membaca, menulis dan mengira) serta kelas persekolahan biasa atau kelas pengajian bagi pesalah juvana yang melanjutkan pelajaran di peringkat tinggi (diploma/ijazah sarjana muda/pasca siawazah). Malah, Jabatan Penjara Malaysia juga ada menyediakan kelas keagamaan dan muzik untuk pesalah juvana. Tentunya ramai ingin mengetahui pelbagai kemudahan yang disediakan; apakah maklumat yang mereka sering perlukan dan apakah jenis bahan yang diperlukan mereka.

Kata kunci: Pesalah Juvana, Perpustakaan Penjara, Malaysia

Pengenalan

Pertukaran daripada kanak-kanak kepada dewasa agak kompleks dan mengelirukan kepada orang muda. Kebiasaannya, orang muda seperti ini masih mencari-cari identiti sendiri untuk menjadikan mereka dewasa. Ketika inilah individu dan persekitaran memainkan peranan penting dalam membentuk pemikiran, penampilan dan psikologi orang muda. Lambakan maklumat di dalam dunia siber juga adalah antara faktor penyumbang kepada pembentukan identiti orang muda. Jika terdedah dengan maklumat yang salah atau maklumat yang tidak sihat, secara tidak langsung akan memberikan kesan mendalam terhadap pembentukan identiti mana-mana individu. Di Malaysia, populasi remaja adalah yang kedua lebih besar berbanding kumpulan umur yang lain. Dengan kedudukan sebagai kumpulan kedua terbesar di Malaysia, golongan remaja juga merupakan golongan yang paling mudah terdedah dengan aktiviti jenayah atau kesalahan kecil. Pada tahun 2006, sebanyak 8,113 remaja yang berumur antara 16 hingga 18 tahun telah ditangkap kerana melakukan kesalahan jenayah. Terdapat juga kes yang melibatkan kanak-kanak yang berusia antara 7 hingga 10 tahun. Jika dilihat kepada statistik, aktiviti jenayah dikalangan remaja semakin meningkat walaupun jumlah peningkatan pada setiap tahun adalah tidak terlalu tinggi. Mengikut Akta 537: Akta Penjara 1995, pesalah juvana atau banduan muda adalah banduan yang berusia 21 tahun ke bawah. Peristiwa paling mengejutkan rakyat Malaysia yang melibatkan juvana berlaku pada tahun 2015 iaitu apabila seorang juvana yang berusia 19 tahun telah ditahan di Kuala Lumpur

International Airport (KLIA) kerana telah menyertai kumpulan pengganas Al Jund Al-Aqsa dan dipercayai telah menerima latihan penggunaan senjata oleh pengganas Hamar dan Idlip di Syria. Juvana ini telah ditahan oleh Pasukan Khas Bukit Aman.

Faktor Penyumbang kepada Jenayah

Peningkatan kepada bilangan jenayah di kalangan remaja adalah merugikan masa depan mereka dengan meringkuk di dalam penjara. Berdasarkan kepada kajian yang dilakukan oleh Institut Penyelidikan Malaysia dengan kerjasama Youth Development Centre for Psychology and Development Malaysia telah meletakkan punca kepada kejadian jenayah dikalangan kanak-kanak dan remaja di Malaysia adalah disebabkan oleh:

- (a) 48.1% mengatakan bahawa kehidupan mereka adalah membosankan
- (b) 38 % mengatakan bahawa itu adalah hobi mereka
- (c) 27.8% mengatakan bahawa jenayah dilakukan adalah disebabkan oleh pengaruh rakan sebaya.

Tambahan lagi, faktor penyumbang paling ketara adalah disebabkan pendapatan hasil rumah keluarga adalah sekitar RM1000.00 ke bawah (Hasan, 2004) dan dikategorikan sebagai B40. Sehingga hari ini dan selepas Perintah Kawalan Pergerakan (PKP) Covid-19, isu gaji dibawah paras kemiskinan ini semakin memuncak dan menggalakkan juvana terlibat dengan kes-kes jenayah.

Berdasarkan kepada penyelidikan yang telah dibuat oleh Social Exclusion Unit (SEU), UK; terdapat empat (4) faktor penyumbang kepada kejadian jenayah di kalangan juvana di seluruh dunia iaitu:

- (a) Tahap pendidikan yang rendah
- (b) Latarbelakang keluarga
- (c) Masalah sikap dan kesihatan mental
- (d) Ketagihan alkohol

Kes-kes Jenayah Juvana

Kepesatan pembangunan dan pertambahan penduduk dunia telah mewujudkan pelbagai masalah kepada masyarakat dunia khususnya golongan juvana yang mencari-cari identiti sendiri. Di dalam menghadapi cabaran kepesatan pembangunan dan pertambahan penduduk, masalah paling utama bagi negara miskin dan negara yang membangun adalah berkaitan kemiskinan keluarga, ketiadaan rumah, remaja yang tidak bersekolah dan tidak bekerja, keadaan sesak di kawasan perumahan setinggan, masalah keluarga dan masalah sistem pendidikan sesebuah negara (World Youth Report, 2003). Tekanan di sekeliling juvana ini akan menyebabkan mereka mudah terdedah dengan aktiviti jenayah.

Di Malaysia, kes jenayah yang melibatkan juvana adalah seperti kes samun motorsikal, mat rempit, pembunuhan bayi, penyalahgunaan dadah, merogol, pengguguran bayi, pergaduhan, mencuri atau merompak, gengsterisme dan jenayah peras ugut. Kesemua kes ini berlaku di kalangan juvana yang masih bersekolah. Jika dilihat daripada penglibatan juvana dari segi umur, statistik daripada Jabatan Penjara Malaysia konsisten menunjukkan umur di antara 16 hingga 17 tahun adalah paling ramai terlibat dengan kejadian jenayah. Ini adalah disebabkan faktor kegagalan akademik pada usia 15 tahun dan pengaruh rakan sebaya. Pada usia 17 tahun iaitu selepas Sijil Pelajaran Malaysia (SPM) dan tamat persekolahan, kebanyakan juvana di Malaysia telah mula mencari pekerjaan dan tinggal berjauhan daripada keluarga masing-masing. Mereka akan memilih untuk menetap bersama rakan-rakan sebaya. Corak kes jenayah di kalangan juvana dan kumpulan umur juvana terlibat dengan kes jenayah di Malaysia adalah sama seperti di negara luar seperti United States of America (USA) dan di negara Eropah.

Pendidikan Pesalah Juvana di Malaysia

Kanak-kanak di Malaysia pada amnya akan melalui sistem persekolahan selama enam (6) tahun di sekolah rendah dan lima (5) tahun di sekolah menengah. Dalam erti kata lain, juvana di Malaysia akan melalui 11 tahun pengalaman persekolahan seawal usia tujuh (7) tahun. Selepas tamat 11 tahun di dalam sistem pendidikan persekolahan, juvana akan didedahkan dengan pilihan untuk melanjutkan pengajian di peringkat kolej atau universiti.

Walaupun pesalah juvana berada di dalam dunia yang terasing dan terkurung, peluang pendidikan masih lagi diberikan kepada mereka. Penjara hanyalah tempat untuk mengubah penghuni di dalamnya agar menjadi lebih baik daripada sebelumnya (Rafedzi, 2016; Chiam & Chan, 2011). Sebelum pesalah juvana ini memasuki penjara, mereka hanyalah juvana bermasalah yang tidak berminat untuk menghadiri sesi persekolahan. Bagi mereka, sesi persekolahan hanyalah sesi yang membosankan. Penyelidikan mengenai pesalah juvana pada tahun 2012–2015 oleh Rafedzi telah membuktikan bahawa pesalah juvana menganggap kehadiran mereka di sekolah hanyalah untuk menjadi mangsa kemarahan para guru.

"Kelas ramai orang. Siapa tak pandai, akan tercicir. Cikgu bukan peduli pun. Baik tak payah sekolah."

Di dalam persekitaran penjara di Malaysia, pesalah juvana akan menduduki ujian penetapan tahap pendidikan sebelum ditempatkan pada kelas yang bersesuaian sama ada kelas 3M, kelas menengah rendah atau menengah atas. Penjara bukanlah tempat yang kondusif untuk mengikuti sistem pembelajaran (Asher, 2006) tetapi Jabatan Penjara Malaysia telah mengambil inisiatif untuk memperkukuhkan sekolah integriti di Pusat Koreksional Penjara Malaysia dengan kemudahan yang bersesuaian untuk pesalah juvana mendapatkan ilmu pendidikan di peringkat sekolah atau di peringkat universiti dan juga ilmu kemahiran atau vokasional yang ditawarkan di beberapa lokasi penjara.

"Saya lagi seronok belajar di sini berbanding belajar di luar. Di sini.. cikgu fokus kepada semua orang. Tak kisahlah pandai atau tidak; sama sahaja."
(Rafedzi, 2016).

Keperluan Maklumat oleh Pesalah Juvana

Di atas faktor usia, pesalah juvana kebiasaannya hanya terdedah kepada keperluan maklumat seperti:

(a) Keperluan maklumat harian

Maklumat harian diperlukan oleh semua pesalah juvana yang baharu memasuki penjara. Pesalah juvana yang baharu biasanya akan berasa takut dengan cerita-cerita yang mereka dengar sebelum ini mengenai penjara. Bukan hanya persekitaran yang membuatkan mereka takut, tetapi cara penerimaan pesalah juvana yang lama juga mengganggu pemikiran dan perasaan mereka.

Sebagai pesalah juvana yang baharu, keperluan untuk mengetahui siapa yang berkuasa adalah penting untuk memastikan mereka tidak dipulaukan. Hari pertama berada di penjara juga penting kepada mereka untuk mencari sahabat yang boleh atau sentiasa bersedia membantu mereka yang baharu memasuki penjara.

(b) Maklumat operasi penjara

Terdapat peraturan yang dicipta oleh pesalah juvana senior kepada pesalah juvana baharu. Peraturan ini kebiasaannya tidak diketahui oleh pihak penjara.

Antara persoalan yang bermain difikiran pesalah juvana:

- (i) Berapa lama masa bertugas anggota?
- (ii) Siapa yang bertugas di 'dorm'? Kelas? Dewan makan?
- (iii) Siapa anggota yang paling tegas dan garang?
- (iv) Siapa anggota yang paling mudah didekati?

(c) Maklumat keluarga

Di penjara, perasaan sunyi dan rasa kehilangan itu adalah pasti. Pesalah juvana tidak menafikan mereka merindui perbualan harian bersama keluarga terutama dengan ibu dan bapa masing-masing, perkongsian pengalaman dan gelak tawa bersama keluarga. Bagi pesalah juvana yang telah berkahwin, kerinduan jelas tergambar apabila mereka merindui isteri masing-masing malah ada yang tidak sempat untuk bersama anak sulung mereka. Pesalah juvana kerap memikirkan apa pandangan ahli keluarga mereka terhadap diri mereka dan kejujuran pasangan masing-masing ketika mereka berada di dalam penjara.

(d) Maklumat berkaitan seks

Konsep 'boys-will-be-boys' adalah norma biasa bagi pesalah juvana. Pesalah juvana yang telah mendirikan rumah tangga biasanya dijadikan rujukan terus oleh pesalah juvana. Pelbagai soalan ditujukan dan kebiasaannya soalan berkenaan hanya kedengaran pada waktu malam sebelum waktu tidur. Jika tidak cukup dengan maklumat yang diperolehi, kebiasaannya, pesalah juvana berminat untuk bertanya soalan kepada ustaz yang membimbing mereka fardhu ain dan perkara asas sebagai seorang muslim.

(e) Maklumat kesihatan

Penghuni penjara amat mementingkan tahap kesihatan mereka. Tidak terkecuali kepada pesalah juvana. Paling menakutkan mereka adalah 'demam penjara' dan melihat parut kesan daripada pergerakan cacing pada kulit kaki mereka selepas bertugas membersihkan tandas penjara.

(f) Maklumat rekreasi

Ada beberapa orang pesalah juvana yang ditemui mula berminat untuk membaca ketika berada di dalam penjara. Pesalah juvana seperti ini berminat untuk berada di perpustakaan penjara untuk mencari buku atau majalah yang berkaitan dengan hobi mereka. Hobi memancing adalah hobi paling diminati oleh pesalah juvana. Buku berkaitan ikan dan memancing amatlah digemari oleh pesalah juvana.

"Saya tidak pandai membaca. Apabila saya melihat ikan ini (sambil menunjukkan gambar ikan pada buku); saya rindukan ayah saya. Dia rajin bawa saya pergi memancing."

"Saya akan pergi ke sungai ini apabila bebas nanti. Katanya, banyak ikan di sini."

(g) Maklumat perundangan

Pesalah juvana yang ditahan ada yang merupakan tahanan reman (kes masih dibicarakan) dan ada yang telah dijatuhkan hukuman. Bagi pesalah juvana tahanan reman, mereka lebih menggemari membaca surat khabar yang diperolehi di kawasan

tahanan mahkamah atau dibawa oleh peguam mereka atau lebih berminat untuk berbicara dan berbincang atau mendapatkan maklumat mengenai kes jenayah mereka (Bagi situasi begini melibatkan tahanan reman pesalah juvana yang mempunyai peguam sendiri).

Bagi pesalah juvana yang telah dijatuhkan hukuman seperti hukuman penjara seumur hidup dan hanya boleh dilepaskan dengan mendapat pengampunan daripada Sultan; maklumat perundangan amat penting kepada mereka terutama apabila tiba hari anggota penjara mengarahkan mereka untuk menyediakan surat memohon pengampunan daripada Sultan atas kesalahan yang dilakukan.

*"Saya hanya hendak mengetahui prosedur perundangan sahaja. Saya diampunkan atau tidak?
Selepas itu, hari esoknya.. saya lupa semuanya. Tak penting pun."*

(h) Maklumat pendidikan

Maklumat pendidikan amat penting buat pesalah juvana sama ada yang sedang mengikuti kelas 3M, menengah rendah, menengah atas, vokasional atau institusi pengajian tinggi. Desakan untuk menyiapkan tugas sekolah atau universiti menyebabkan mereka lebih fokus untuk mencari bahan bacaan berkaitan. Ada juga pesalah juvana yang tidak berminat untuk belajar, tetapi atas sokongan moral daripada anggota penjara dan pesalah juvana yang lain menyebabkan mereka berminat untuk menyambung pelajaran sekolah di dalam penjara.

Subjek Popular

Subjek popular di kalangan pesalah juvana adalah berdasarkan kepada peringkat umur, kebolehan membaca dan peringkat pengajian atau persekolahan.

- (a) Bagi pesalah juvana muda yang berusia dibawah 14 tahun, mereka lebih berminat untuk mendapatkan bahan bacaan seperti buku keagamaan, hiburan (komik) dan berkaitan hobi.
- (b) Bagi pesalah juvana yang berada di dalam kelas 3M, mereka lebih berminat untuk mendapatkan bahan bacaan seperti buku cerita kanak-kanak, buku mengeja, mengira dan mewarna dan koleksi bahan berkaitan sukan.
- (c) Bagi pesalah juvana yang terlibat dengan kelas vokasional, mereka lebih berminat untuk mendapatkan bahan bacaan di dalam bidang yang diminati mereka tetapi bahan berkenaan tidak terdapat di dalam perpustakaan penjara. Selain daripada itu, mereka juga berminat untuk membaca buku berkaitan motivasi dan keagamaan.
- (d) Manakala bagi pesalah juvana yang terlibat dengan kelas pengajian tinggi, mereka lebih berminat untuk mendapatkan bahan bacaan berunsurkan teknologi atau bidang yang berkaitan dengan pengajian mereka.

Penapisan Maklumat

Penapisan maklumat merupakan hal paling sensitif bagi pustakawan penjara (Lehmann, 1999). Ada beberapa kes di perpustakaan penjara tidak membenarkan koleksi bahan pendidikan dan rekreasi dibawa masuk sebagai bahan bacaan penghuni penjara.

Jabatan Penjara Malaysia telah menggariskan koleksi yang tidak dibenarkan berada di dalam perpustakaan penjara untuk dirujuk oleh penghuni penjara terutamanya kepada pesalah juvana. Malah, bahan bacaan seperti ini juga tidak dibenarkan dibawa masuk oleh keluarga pesalah juvana. Bahan bacaan mereka akan disemak terlebih dahulu sebelum diserahkan kepada pesalah juvana. Koleksi yang diharamkan adalah seperti:

- (a) Keganasan
- (b) Dadah
- (c) Peperangan
- (d) Senjata
- (e) Gengsterisme
- (f) Tingkahlaku negatif
- (g) Teknologi internet/computer
- (h) Gambar/foto/imej wanita

Justifikasi Penggunaan Perpustakaan Penjara

Berdasarkan kepada penyelidikan 2012-2015 dan 2018-2020 yang dilaksanakan; ternyata bahawa pesalah juvana gemar untuk memasuki perpustakaan penjara ketika waktu senggang sesi persekolahan atau selepas tamat sesi persekolahan. Tetapi, masa penggunaan perpustakaan penjara selepas waktu sekolah adalah terlalu singkat memandangkan tiada guru yang bertugas selepas tamat waktu sesi persekolahan. Antara sebab kenapa pesalah juvana amat menggemari perpustakaan adalah untuk:

- (a) Melihat warna
"Tiada warna di tempat tidur kami. Saya tengok warna yang sama sahaja. Saya rasa seperti telah menjadi manusia buta warna. Bila masuk di sini, saya dapat melihat majalah ini; saya rasa gembira sangat. Ada warna biru, warna hijau."
- (b) Melihat gambar
"Saya tidak pandai membaca. Sekarang saya tengah belajar mengenal huruf. Saya tengok gambar sahaja, saya rasakan saya tahu buku ini mengenai apa."
- (c) Mengisi masa lapang
"Daripada saya bersukan, lebih baik saya duduk disini. Baca apa sahaja. Saya tidak pandai bersukan. Kalau bersukan pun, asyik kena tumbuk sahaja"
- (d) Peluang untuk berkomunikasi
"Duduk dalam ini, kita boleh belajar bercakap. Dengan cikgu. Dengan anggota. Macam-macam cerita boleh dapat. Saya gembira."
- (e) Mencari bahan
"Semasa di luar, saya tak pernah bersolat. Dalam sini, ustaz ajar kami cara bersolat. Saya suka mencari buku berkaitan solat. Banyak hikmahnya kalau kita bersolat ni. Tiada siapa beritahu kami dahulu"

Kesimpulan

Setiap individu adalah berisiko untuk menjadi penghuni penjara. Adalah penting kepada kita sebagai satu masyarakat untuk saling membantu dan memahami keperluan dan hak penghuni penjara sebagai seorang manusia. Mereka mungkin tersilap langkah dan penjaralah

tempat yang dipilih untuk memulihkan mereka untuk menjadi insan yang lebih berguna pada suatu hari nanti. Kerana itu, fungsi perpustakaan penjara di dalam menyediakan koleksi bahan bacaan kepada penghuni penjara amatlah penting. Koleksi bahan bacaan inilah yang dapat membantu dan membentuk mereka selain daripada kelas atau ceramah atau hukuman yang mereka terpaksa lalui. Bak kata Malcolm X "Buku boleh mengubah manusia".

RUJUKAN

- Chiam, H.K. & Chan, S.G. (2011). A profile of delinquents in an approved school. *Akademika*, 81(1), 101.
- Eze, J. U. (2014). *Information needs of prisoners in Southeast Nigerian prisons*. Retrieved from <http://idv.sagepub.com/content/early/2014/16/0266666914538042>
- Finn, J.D. (1989). Withdrawing from school. *Review of Educational Research*, 59(2), 117–142.
- Garrihy, J. & Watters, A. (2020). Emotions and agency in prison research. *Methodological Innovations*. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2059799120926341>
- Genzuk, M. (2003). *A synthesis of ethnographic research*. Retrieved May 28, 2010 from http://www-rcf.usc.edu/~genzuk/Ethnographic_Research.html
- Hasan Bahrom, Dr. (2004, September 4-6). *Remaja, kemiskinan dan juvana suatu reality? Seminar Antarabangsa Nilai dalam Komuniti Pasca Modenisma (SIVIC 2004)*, Langkawi, Kedah.
- Harris, F., Hek, G. & Condon, L. (2006). *Health needs of prisoners in England and Wales: the implications for prison health care of gender, age and ethnicity*. Retrieved July 29, 2012 from <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1365-2524.2006.00662.x/pdf>
- Harris, P. L. (1989). *Children and emotion: The development of psychological understanding*. Oxford: Basil Blackwell.
- Kennedy, T. (2006). *Libraries without librarians are just a room full of books: A study of NSW corrective services*. Retrieved May 19, 2008 from http://conferences.alia.org.au/alia2006/Papers/Toni_Kennedy.pdf
- Lehmann, V. (1999, August 20-28). *Prison librarians needed: A challenging career for those with the right professional and human skills*. 65th IFLA Council and General Conference, Bangkok, Thailand.
- Rafedzi, E.R.K., Jafalizan Md Jali, Irwan Kamaruddin Abd Kadir & Alwi Mohd Yunus (2022, September 20-21). *World of Colours For Boys Behind The Walls: Malaysian Prison Library Perspectives*. 5th International Conference on Information Science (ICIS 2022), Pulau Pinang, Malaysia.
- Rafedzi, E.R.K., Abrizah, A. & Yu, H. (2016). *The challenges in making library services accessible to incarcerated male juveniles in five correctional schools*. *Malaysian Journal of Library and Information Science* 21(2):95–110.
- Rafedzi, E.R.K. (2016). *Information needs and behavior of male juvenile delinquents in Malaysia*. [Unpublished doctoral's thesis]. Universiti Malaya.

Rafedzi, E.R.K. & A. Abrizah. (2014). Information needs of male juvenile delinquents: the needs to be met in a prison setting. *Information Development*, 32(3). <https://doi.org/10.1177/0266666914563357>

World Youth Report (2003). *Juvenile Delinquency*. Retrieved March 24, 2011 from <http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/ch07.pdf>

LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT (LMM) DI KALANGAN KOMUNITI LUAR BANDAR: PERANAN PERPUSTAKAAN DESA (PD)

SAMSUL FARID SAMSUDDIN, PHD

*Jabatan Sains Perpustakaan dan Maklumat,
Fakulti Sastera dan Sains Sosial
Universiti Malaya (UM)
Kuala Lumpur, Malaysia
E-mel: samsulfarid@um.edu.my*

Abstrak: Perpustakaan Desa (PD) berperanan terhadap pembangunan masyarakat di luar bandar. Peluang kesamarataan dalam menikmati pendidikan berkualiti yang inklusif dan saksama dalam bentuk kemudahan dan perkhidmatan yang dise-diakan mampu membentuk keupayaan peribadi serta meningkatkan kadar literasi masyarakat. Kertas kerja konsep ini mengumpulkan beberapa kajian lepas yang merangkumi skop literasi media dan maklumat (LMM) di kalangan komuniti luar bandar dengan perkaitan PD sebagai hub literasi masyarakat setempat. Objektif utama yang ingin diketengahkan adalah untuk menyampaikan beberapa dapatan kajian lepas yang berkaitan dengan LMM di kalangan komuniti luar bandar. Beberapa perkara utama yang perlu dititik beratkan dalam mengetahui dan mengenal pasti tahap LMM masyarakat pada masa kini, dibincangkan. Selain itu, peranan petugas dan PD turut dicadangkan untuk penambahbaikan dalam mengatasi cabaran teknologi semasa ke arah peluang pembelajaran sepanjang hayat untuk semua.

Kata kunci: Literasi media dan maklumat (LMM), kesamarataan pendidikan, Perpustakaan Desa (PD), kemudahan dan perkhidmatan perpustakaan, komuniti luar bandar.

Pendahuluan

Sehingga ke hari ini terdapat persoalan, bagaimana kaedah dan mekanisme pengukuran yang dilaksanakan bagi mengukur tahap LMM seseorang individu itu? Bagaimana pula dengan tahap kadar literasi semasa penduduk atau komuniti di luar bandar? Adakah kajian yang pernah dijalankan cukup dan menyeluruh? Dan apa pula tindakan pihak Kerajaan dalam memastikan tahap LMM komuniti di luar bandar sentiasa meningkat dan sekurang-kurangnya setara dengan komuniti di bandar?

Bagi menjawab persoalan-persoalan ini, beberapa kajian lepas yang berkaitan dengan tahap literasi komuniti luar bandar di Malaysia dikumpulkan dan dibincangkan. Kluster pelbagai peringkat dan persampelan rawak mudah telah digunakan dan seramai 400 responden daripada 16 buah PD di Sabah, Sarawak, Kedah, dan Kelantan yang tinggal berdekatan PD telah dipilih. Di dalam kertas kerja ini, PD dijadikan sebagai fokus tempat yang dikaji oleh beberapa kajian lepas berkaitan dengan LMM di kalangan komuniti luar bandar.

Masyarakat luar bandar diperkasakan melalui penubuhan perpustakaan. PD merupakan salah satu inisiatif pihak kerajaan dalam memastikan kualiti hidup komuniti di kawasan luar bandar terjamin. Selain daripada salah satu objektif penubuhan PD dalam menyediakan perkhidmatan sumber maklumat kepada masyarakat setempat, PD juga berperanan terhadap pembangunan masyarakat di luar bandar. Seiring dengan sasaran pembangunan mampan (SDG) negara dan global, peluang kesamarataan dalam menikmati pendidikan berkualiti yang inklusif dan saksama dalam bentuk kemudahan dan perkhidmatan yang disediakan mampu membentuk keupayaan peribadi serta meningkatkan kadar literasi masyarakat.

Kajian Berkaitan

Minat dan corak membaca pengguna PD di kawasan berkadar literasi yang rendah (Mohamed et al., 2020).

Hasil kajian yang diperolehi menunjukkan bahawa pengguna PD mempunyai minat terhadap aktiviti membaca. Melalui kajian ini juga, kebanyakan pengguna PD adalah terdiri daripada golongan wanita. Manakala jumlah buku yang dibaca oleh responden kajian adalah sebanyak dua (2) hingga lima (5) buku dalam seminggu, dan mereka lebih suka membaca bahan yang bercetak dalam versi bahasa Melayu. Media sosial juga merupakan salah satu medium bacaan yang paling digemari di kalangan responden kajian. Ini adalah kerana media sosial merupakan kaedah baharu dan terpantas dalam berkongsi maklumat walaupun kredibiliti maklumat yang dikongsikan tersebut sering dipersoalkan.

Selain itu, tidak terdapat perbezaan yang signifikan dalam minat membaca di antara status pekerjaan dan juga jantina. Keputusan yang diperolehi ini telah menjelaskan bahawa penduduk di kawasan luar bandar dengan kadar literasi rendah menikmati aktiviti membaca sebagai sebahagian daripada proses pembelajaran, tanpa mengira jantina dan status pekerjaan mereka. Ramai wanita di kawasan luar bandar merupakan suri rumah dan mereka giat menuntut ilmu untuk membantu mereka dalam kehidupan seharian. Dapatan kajian penyelidik menunjukkan bahawa penduduk di kawasan luar bandar mempunyai motivasi untuk melibatkan diri dalam aktiviti membaca yang boleh membantu pembangunan diri dan keluarga mereka.

Komuniti luar bandar sangat bergantung pada perpustakaan kerana ia merupakan tempat bagi mereka untuk mendapatkan bahan bacaan secara percuma dan mempunyai banyak koleksi buku termasuk buku rujukan, novel, biografi dan majalah yang terkini. Ekoran daripada itu, selain di rumah, perpustakaan juga merupakan tempat terbaik untuk aktiviti membaca. Penjelasan yang paling mungkin untuk perkara ini adalah kerana kemudahan dan ruang yang disediakan di perpustakaan memberi keselesaan kepada pengguna sekali gus menjadikannya tempat yang selesa untuk meluangkan lebih banyak masa dan beramah mesra dengan pengguna lain.

Memahami tabiat dan sikap membaca dalam kalangan masyarakat luar bandar di kawasan kadar literasi rendah di Malaysia: Perspektif PD (Samsuddin et al., 2020).

Tahap sikap membaca yang sederhana diperolehi daripada hasil kajian ini, di mana sebahagian daripada mereka mendapati membaca sebagai sesuatu yang sukar dan masih memerlukan bantuan untuk membaca. Namun begitu, kemahiran membaca ini harus dikuasai oleh semua lapisan masyarakat, kerana kita tidak mahu anak-anak golongan berpendapatan rendah mewarisi sesetengah sikap ibu bapa yang tidak minat membaca. Selain itu, didapati bahawa tahap pendidikan, pendapatan isi rumah dan masa yang dihabiskan untuk membaca menunjukkan hubungan yang signifikan dengan sikap membaca. Manakala dari segi tabiat membaca, hasil kajian menunjukkan bahawa masyarakat luar bandar yang terlibat

dalam kajian ini sememangnya menggemari bahan bacaan ringan. Responden kajian juga mengkategorikan membaca sebagai salah satu aktiviti kegemaran mereka pada masa lapang. Namun, ianya tidak menggambarkan aktiviti membaca sebagai aktiviti kegemaran utama masyarakat luar bandar kerana terdapat aktiviti lain yang turut dipilih oleh responden seperti menghabiskan masa mereka dengan melayari Internet pada masa lapang.

Pemahaman yang lebih baik tentang tabiat dan sikap membaca di kalangan masyarakat luar bandar ini dapat menghasilkan maklumat yang berguna berkaitan penyediaan perkhidmatan bagi menyokong penubuhan PD di kawasan kadar literasi rendah di Malaysia. Ini juga akan meningkatkan penggunaan sumber bacaan dan perkhidmatan yang disediakan.

Memahami keupayaan digital komuniti luar bandar di kawasan kadar literasi rendah di Malaysia ke arah masyarakat digital (Samsuddin et al., 2021a).

Analisis yang dilakukan telah mengesahkan bahawa masyarakat luar bandar di Malaysia, adalah masyarakat yang sentiasa terhubung secara digital dan masyarakat yang bermaklumat (Digital Society). Telefon pintar dan Internet merupakan jenis alatan ICT tertinggi yang digunakan oleh masyarakat luar bandar dalam kajian ini. Hasilnya menggambarkan, kebanyakan masyarakat luar bandar mampu memiliki telefon pintar mereka sendiri tanpa mengira peringkat umur. Masyarakat luar bandar sudah bersedia dan telah pun mengamalkan penggunaan digital, walaupun tidak secara sepenuhnya. Daripada aspek pemilikan, pengalaman, dan kemahiran dalam penggunaan alatan dan kelengkapan ICT, masyarakat luar bandar mengambil sikap positif terhadap pembudayaan masyarakat digital pada masa hadapan.

Penemuan ini juga dijangka dapat memberikan input yang berguna dalam memastikan kemajuan infrastruktur dan perkhidmatan komunikasi dalam menyumbang kepada penglibatan dan penyertaan semua segmen penduduk bagi merealisasikan Masyarakat Digital. Sementara itu, kajian yang dijalankan ini juga dapat memahami faktor manusia dan sosial, yang mempengaruhi dan menyumbang kepada penggunaan teknologi dan perkhidmatan digital.

Sesuat yang tidak diketahui: Adakah komuniti di kawasan kadar literasi rendah mengamalkan bacaan digital? (Samsuddin et al., 2021b)

Amalan membaca digital dalam kajian ini ditakrifkan sebagai “membaca kandungan atau format digital atau bahan bukan bercetak menggunakan alat digital dalam proses untuk mengekstrak makna daripada teks untuk pelbagai tujuan dengan pantas”. Kajian ini mendapati bahawa masyarakat luar bandar di kawasan kadar literasi rendah di Malaysia mengamalkan pembacaan secara digital, terutamanya melalui telefon pintar mereka. Ini mengandaikan bahawa walaupun mereka hidup dalam kawasan kadar literasi rendah, kebanyakan ahli komuniti mempunyai akses kepada teknologi, kandungan dan peralatan digital. Ia menunjukkan bahawa penduduk di kawasan luar bandar yang mempunyai sumber dan perkhidmatan maklumat yang terhad masih boleh menimba ilmu dan mendalami kaedah penyelesaian masalah dalam menjalani kehidupan seharian sebenar melalui kandungan digital yang tersedia. Adalah penting untuk mengetahui dan memahami amalan pembacaan digital mereka dalam konteks kehidupan seharian dan aktiviti yang menyokong mata pencarian hidup mereka.

Dapatan kajian ini juga mendapati bahawa amalan membaca digital bergantung kepada tujuan tertentu, bukan pada status pekerjaan, contohnya golongan pelajar lebih banyak mengamalkan bacaan digital berbanding orang dewasa yang bekerja. Begitu juga dengan kekerapan lawatan ke perpustakaan - tidak semestinya orang yang kerap mengunjungi perpustakaan cenderung lebih mengamalkan bacaan secara digital berbanding mereka yang tidak ke perpustakaan. Sesiapa sahaja dan pada bila-bila masa, dengan adanya rangkaian Internet yang terhubung, mereka boleh mengakses kandungan digital atau e-dokumen dengan mudah dan boleh dimuat turun pada peranti mudah alih semasa dalam perjalanan.

Dalam kajian ini turut mendapati amalan membaca digital boleh dipengaruhi oleh latar belakang pendidikan dan pendapatan isi rumah seseorang. Golongan yang berpendapatan rendah atau miskin dari segi ekonomi berkemungkinan terdapat kekangan dalam memiliki alat ICT atau langganan Internet, oleh itu sama ada mereka tidak menggunakan atau langsung tidak memerlukan ICT untuk aktiviti membaca. Mereka yang mempunyai sambungan Internet yang terhad lebih suka memilih bahan bacaan bercetak atau mungkin menolak untuk membaca sama sekali. Limitasi ini akan menjejaskan pelajar yang perlu menjalani pembelajaran dalam talian, dan akses yang terhad mungkin menghalang proses menimba ilmu pengetahuan dan menyekat keupayaan mereka untuk menggunakan sumber atas talian sepenuhnya.

Gambar rajah 1: Gambar-gambar aktiviti di PD

Perbincangan

Beberapa perkara utama yang perlu dititikberatkan dalam mengetahui dan mengenal pasti tahap LMM masyarakat pada masa kini, dibincangkan.

Dipercayai dengan peningkatan masa membaca, minat membaca juga boleh ditingkatkan. Diharapkan melalui beberapa usaha yang akan dijalankan pada masa hadapan, tidak wujud perbezaan dari segi minat dan sikap membaca golongan berpendapatan rendah dan tinggi. Oleh itu, semua kanak-kanak mempunyai hak untuk hadir ke sekolah untuk pendedahan awal tentang kemahiran membaca secara formal.

PD berfungsi dalam menjana masyarakat yang berpengetahuan dan terkini melalui pemupukan gaya hidup yang positif. Minat membaca merupakan asas kepada pembelajaran sepanjang hayat jika ia dipupuk dari peringkat awal (Aulia & Rachman, 2019). Lebih banyak perpustakaan perlu diwujudkan di kawasan luar bandar bagi memupuk budaya membaca ini. Selain daripada petugas perpustakaan atau pustakawan, pemimpin masyarakat juga perlu memainkan peranan dalam mempromosikan kemudahan perpustakaan kepada masyarakat setempat.

Peranan penting ibu bapa dan komuniti adalah termasuk dalam memupuk minat membaca di kalangan kanak-kanak. Ianya boleh dilaksanakan dengan cara meningkatkan aktiviti membaca di kawasan setempat seperti mengadakan kempen membaca, menganjurkan pertandingan membaca atau pertandingan bercerita yang boleh dijalankan di ruang awam seperti perpustakaan, dewan orang ramai, sekolah, pusat pengajian tinggi dan juga melibatkan aktiviti membaca di rumah. PD sebagai sumber dan perkhidmatan maklumat tempatan juga boleh menyediakan kelas membaca dan menulis untuk orang dewasa yang lebih tua.

Selain daripada itu, kesan positif terhadap beberapa penilaian kempen yang meningkatkan pengetahuan dan kesedaran juga dapat mengubah sikap dan tingkah laku komuniti luar

bandar. Apabila mereka merasakan kempen tersebut berjaya, ianya dapat menonjolkan kepentingan dan signifikan kepada populasi sasaran. Memandangkan mereka sudah biasa dengan masyarakat sekeliling, kajian ini mencadangkan penyelia PD dan pembantu mereka untuk melaksanakan kempen ini.

Pemahaman yang lebih baik tentang keupayaan digital ke arah capaian maklumat dan penggunaan digital dalam kalangan masyarakat luar bandar boleh menghasilkan maklumat yang lebih baik terhadap penyediaan perkhidmatan di kawasan luar bandar dan program pembangunan luar bandar yang lain di kawasan kadar literasi rendah di Malaysia. Penemuan ini juga dijangka memberi input berguna kepada Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia (SKMM) dalam membina strategi berkesan untuk memupuk penggunaan digital secara menyeluruh dalam kalangan pengguna yang enggan menggunakan teknologi sedia ada di kawasan luar bandar. Sementara itu, dapatan kajian dapat menunjukkan perubahan tingkah laku dalam masyarakat luar bandar dari segi tingkah laku pencarian maklumat ke arah pembelajaran sepanjang hayat dan kehidupan lestari melalui amalan digital.

Perubahan pesat dalam ICT dan teknologi digital menuntut orang ramai untuk terus berhubung dan membiasakan diri dengan maklumat digital, yang mana ianya lebih cepat dan mudah dari segi penghasilan dan penyebaran maklumat. Di sebalik kepentingan amalan membaca secara digital, penyediaan perkhidmatan maklumat dan program literasi dan membaca yang berterusan oleh kerajaan perlu selaras dengan keperluan dan tuntutan semasa yang akan memberi manfaat kepada masyarakat luar bandar secara amnya, sekali gus secara tidak langsung turut membantu dalam memperkukuh sosioekonomi pembangunan negara.

Di samping menaik taraf infrastruktur rangkaian, kerajaan perlu terus melabur dalam latihan literasi digital di kawasan luar bandar untuk meningkatkan kebiasaan dengan platform digital. Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia (SKMM), Perpustakaan Negara Malaysia (PNM), dan Institut Kemajuan Desa (INFRA) boleh bekerjasama dengan Kementerian Pembangunan Luar Bandar dalam mengumpul data mengenai keupayaan kawasan luar bandar dari segi langganan Internet dan penembusan rangkaian ke arah peningkatan literasi digital masyarakat luar bandar. Pemerkasaan literasi digital dipercayai dapat merapatkan jurang digital dalam kalangan masyarakat luar bandar secara keseluruhan, dalam bidang yang tertentu seperti pendidikan, pertanian dan juga perniagaan.

PD sebagai hub literasi masyarakat setempat

Pembangunan dari segi ekonomi, sosial, dan pembangunan masyarakat sering mendapat perhatian para penyelidik. Dengan penubuhan kemudahan seperti perkhidmatan maklumat dan perpustakaan di kawasan luar bandar, ia diyakini dapat membantu menambah baik kawasan setempat khususnya dalam pembangunan sosioekonomi (Mallik & Nayek, 2018). Masyarakat di luar bandar yang menggunakan perkhidmatan ini dapat meringankan tugas harian mereka seperti melaksanakan tugas sekolah dan mengulang kaji pelajaran. Ia turut dijadikan sebagai pusat rujukan orang dewasa dalam mendapatkan maklumat dan penyelesaian masalah. Gruber (2018) menyokong kenyataan bahawa salah satu peranan perpustakaan adalah sebagai sebuah perkhidmatan sokongan pembelajaran yang dapat membantu pelajar terlibat secara tidak langsung dengan pelbagai sumber bukan ilmiah.

Selain itu, PD berfungsi sebagai ruang pertemuan komuniti untuk orang dewasa tidak kira yang muda atau tua untuk bersosial dengan ahli komuniti yang lain. Manakala kanak-kanak menggunakannya sebagai tempat bermain bersama rakan sebaya. Peranan PD sebagai penyedia perkhidmatan awam kepada masyarakat luar bandar diiktiraf (Mehra et al., 2017) bukan sahaja dari segi penyediaan ruang fizikal, tetapi juga bantuan pelbagai sumber seperti maklumat Kerajaan, kewangan, cukai, dan undang-undang serta pembangunan sendiri serta latihan kemahiran, penyelarasan maklumat tempatan.

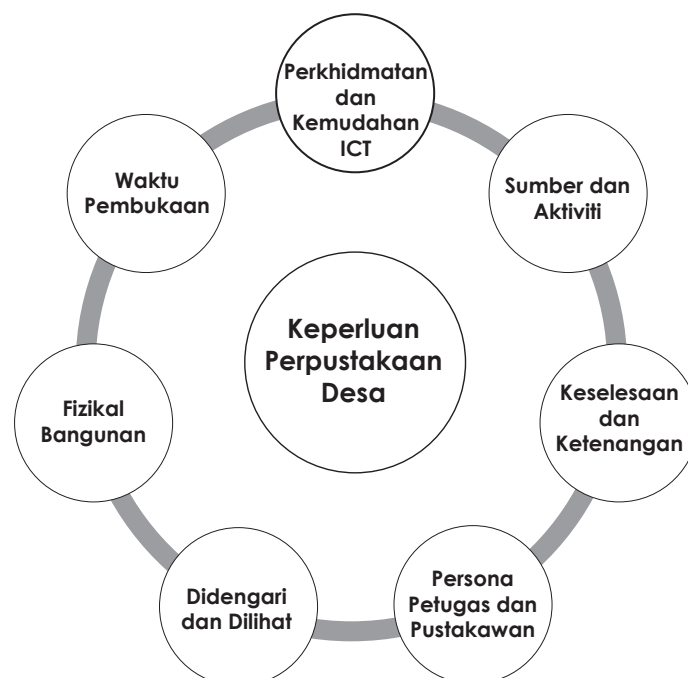
Terletak jauh dari kawasan bandar, masyarakat luar bandar akan kekurangan kemudahan tempatan seperti ruangan sosial dan pusat sumber tanpa PD. Ini mengukuhkan betapa pentingnya peranan PD sebagai penyedia kemudahan kepada masyarakat setempat (Mahwasane, 2017). Ia akan sentiasa relevan, terutamanya kepada penduduk luar bandar, kerana keunikan fungsinya dalam memberikan perkhidmatan kepada golongan kurang berkemampuan dan menyokong kekurangan kemudahan di kawasan luar bandar. Dapat disimpulkan bahawa masyarakat luar bandar diperkasakan melalui penubuhan PD.

Peranan petugas perpustakaan dan PD

Kewujudan PD masih relevan pada masa kini dan akan datang walaupun dengan ledakan Teknologi Maklumat (IT). Ia adalah sebagai suntikan awal untuk anak-anak mencintai ilmu dan menanam budaya suka membaca terutama golongan belia. PD di Malaysia adalah merupakan agen kepada penstrukturan semula sosial kerana ada menyediakan bimbingan dari segi pembelajaran dan kemahiran kepada masyarakat tempatan dalam bidang-bidang seperti kemahiran asas, pendidikan keluarga dan pendidikan golongan muda.

Antara objektif program jangkauan kepada masyarakat luar bandar yang ingin diketengahkan di sini adalah seperti berikut:

- Kenal pasti maklumat yang mereka perlukan atau membolehkan mereka untuk mengenal pasti jenis-jenis maklumat yang mereka mungkin perlukan;
- Menyediakan maklumat yang mereka perlukan atau membantu mereka untuk mengenal pasti dan menggunakan sumber-sumber maklumat yang bersesuaian (termasuk pakar dan sumber manusia yang lain);
- Membolehkan mereka untuk menilai maklumat yang ada atau yang telah diberikan supaya dikaitkan dengan tujuan asal;
- Meningkatkan literasi maklumat masyarakat, dan
- Melatih dan membantu mereka untuk menggunakan ICT untuk kegunaan peribadi serta komunikasi global yang lebih luas.

Gambar rajah 2: Keperluan PD (Samsuddin, 2013)

Selain daripada keperluan PD itu sendiri (Gambar rajah 2), beberapa strategi yang boleh diambil untuk meningkatkan lagi penggunaan perkhidmatan PD terutama di kalangan belia luar bandar (Samsuddin, 2013) antaranya adalah petugas perpustakaan boleh menunjukkan sikap yang sopan santun dalam menangani keperluan belia. Ia adalah penting bagi mereka untuk mengelakkan mana-mana sikap negatif, kerana pengguna kali pertama mungkin akan kecewa dan berasa rendah diri seperti tidak dialu-alukan dengan sikap yang ditunjukkan. Pustakawan dan pembantu seharusnya disediakan dengan beberapa latihan dan kursus yang berkaitan dengan kemahiran komunikasi. Ini dapat menghasilkan satu hubungan yang erat dan positif terhadap belia.

Sumber-sumber yang disediakan di PD perlu dipantau secara konsisten dengan perhatian khusus diberikan kepada sumber teknologi dan multimedia yang terkini. Selain itu, perancangan mengenai kaedah yang berkesan untuk mempromosikan perkhidmatan PD dan aktiviti yang perlu dibuat untuk menarik belia. Seterusnya, jalinan hubungan dengan sekolah-sekolah, pelajar-pelajar dan guru-guru perlu bersesuaian supaya mereka tidak akan melihat PD sebagai semata-mata tempat untuk membaca dan belajar.

Kepentingan untuk mempromosikan PD bukan sahaja untuk pelajar-pelajar dan guru-guru, tetapi juga kepada seluruh masyarakat, ibu bapa, golongan profesional dan pihak yang berkepentingan. Cadangan ini boleh menjadi begitu mendesak dan mencabar, tetapi ia sangat bernilai kepada pustakawan untuk mencari penajaan, ahli-ahli baru dan sokongan sama ada daripada pihak awam atau swasta yang sanggup dan minat untuk berkongsi tanggungjawab bersama.

Kajian yang berterusan melalui kaedah borang kaji selidik di mana ia dijawab oleh pengguna perpustakaan terutama sekali golongan belia dan organisasi yang berorientasikan masyarakat belia untuk mengenal pasti faktor yang mempengaruhi mereka untuk datang atau tidak datang ke perpustakaan dan seterusnya menggunakan perkhidmatan PD yang sedia ada. Pustakawan akan sedia maklum hasil dapatan kajian ini untuk mengatasi jurang yang sedia ada serta jenis sumber-sumber maklumat yang diperlukan dan tidak diperlukan oleh pengguna.

Kesimpulan

Komuniti luar bandar seringkali dikaitkan dengan kadar literasi yang rendah berbanding komuniti di bandar. Ini adalah kerana penyediaan kemudahan dan akses perkhidmatan yang tersedia di bandar lebih menyeluruh berbanding di kawasan yang jauh di pedalaman. Komuniti luar bandar yang tidak ada atau kurang mendapat pendedahan dan akses kepada teknologi maklumat dan komunikasi (ICT) ini dikatakan ketinggalan jauh dari perkembangan dan peredaran semasa. Sekaligus menyebabkan terdapatnya jurang antara kedua komuniti ini. Walau bagaimanapun dengan penyediaan infrastruktur yang mampan seperti kemudahan perpustakaan dan rangkaian Internet setempat mampu menyokong keperluan pembangunan di kawasan luar bandar.

Dari sudut pengukuran tahap literasi pula, kebanyakan kajian yang telah dijalankan boleh dikatakan hanya mengukur tahap literasi dari satu aspek iaitu tabiat membaca sahaja. Seperti mana, kita semua tahu tahap literasi boleh dikategorikan kepada tiga kategori iaitu membaca, menulis dan mengira. Manakala kategori media adalah kategori tambahan bagi pengukuran literasi terhadap penggunaan bahan media dan digital. Penglibatan kaedah pengukuran yang lebih menyeluruh dapat membantu dari segi pengumpulan data profil yang lengkap, menggambarkan keadaan yang sebenar dan boleh digunapakai untuk tujuan pembangunan sosioekonomi masyarakat setempat secara holistik.

Kajian melibatkan masyarakat luar bandar tanpa kemudahan PD dan kemudahan lain perlu dijalankan juga untuk mendapatkan hasil yang lebih menyeluruh dengan melibatkan lebih banyak pemboleh ubah seperti ketersediaan bahan bacaan dan amalan membaca digital. Selain itu, lebih banyak kajian perlu dijalankan bagi menilai kesan penyediaan kemudahan

PD terhadap masyarakat khususnya di kawasan kadar literasi rendah. Ini dapat mengukur pulangan pelaburan (ROI) yang telah dilaksanakan oleh badan kerajaan dan agensi-agensi terlibat.

Adalah dicadangkan lebih banyak kajian mengenai amalan membaca secara digital atau kebolehan literasi digital akan diteruskan pada masa hadapan dengan tumpuan masyarakat yang berbeza seperti warga emas, golongan kelainan upaya dan kanak-kanak serta skop kehidupan harian yang lebih khusus seperti pendidikan, pertanian dan perniagaan. Idea lain untuk penyelidikan masa depan adalah untuk mengkaji lebih lanjut perbezaan jantina dalam amalan membaca secara digital dan ini boleh dilakukan dengan mengkaji hanya peserta lelaki atau wanita sahaja secara berasingan dan bukannya mengumpulkan mereka bersama seperti yang telah dilakukan oleh kebanyakan kajian yang ada.

RUJUKAN

- Aulia, F. R., & Rachman, Y. B. (2019). Reading materials preference and family support towards the development of farmer children's reading interest. *Library Philosophy and Practice*, 1-10. Retrieved from <https://Search.Proquest.Com/Docview/2299765648?Accountid=27932>
- Gruber, A. M. (2018). Real-world research: A qualitative study of faculty perceptions of the library's role in service-learning. *Portal: Libraries and the Academy*, 18, 671–692.
- Mallik, S., & Nayek, J. K. (2018). Public library role for the development of socioeconomic conditions of Lodha community in Senna and Chandana mouza, Keshiary block, Paschim Medinipur. *Library Philosophy and Practice*, 1800, 1–20. <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/1800>.
- Mehra, B., Bishop, B. W., & Partee, R. P. (2017). Small business perspectives on the role of rural libraries in economic development. *The Library Quarterly*, 87, 17–35.
- Mahwasane, N. P. (2017). Conceptualizing the importance of libraries in student academic performance: A brief review. *Journal of Social Sciences*, 48, 259–266. <https://doi.org/10.1080/09718923.2016.11893589>.
- Mohamed, N.A., Samsuddin, S.F., Shaffril, H.A.M. & Bolong, J. (2020). Reading interest and reading pattern of rural library users in a low literacy rate area. *GEOGRAFIA Malaysian Journal of Society and Space*, 16, issue 4 (213-223) <https://doi.org/10.17576/geo-2020-1604-15>
- Samsuddin, S.F. (2013). Peranan dan Keperluan Perpustakaan kepada Generasi Masa Depan: Perpustakaan Desa. Seminar Kebangsaan Pustakawan Malaysia: "Transformasi Perpustakaan dan Perubahan Budaya: Peranan Pustakawan" 25 – 27 Ogos 2013, Mahkota Hotel, Melaka
- Samsuddin, S.F., Shaffril, H.A.M., Bolong, J. & Mohamed, N.A. (2020). Understanding the reading habit and attitudes among the rural community in low literacy rate areas in Malaysia: Rural library perspectives. *Library Management*, Vol. 41 No. 1, pp. 39-52. DOI 10.1108/LM-06-2019-0037
- Samsuddin, S.F., Mohamed, N.A., & Bolong, J. (2021a). Understanding the Digital Capabilities of Rural Communities in Low Literacy Rate Areas in Malaysia towards Digital Society. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 11(15), 174–184.
- Samsuddin, S.F., Shaffril, H.A.M., Mohamed, N.A. & Bolong, J. (2021b). Into the unknown: Do people in low literacy rate areas practise digital read-ing? *Malaysian Journal of Library & Information Science*, Vol. 26, no. 2, 23-36

PENDEKATAN LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT (LMM) MELALUI PERPUSTAKAAN DESA (PD) BAGI MENINGKATKAN TAHAP LITERASI MAKLUMAT MASYARAKAT LUAR BANDAR

SITI NUR AISHAH BINTI BOHARI

Bahagian Pembangunan dan Perpustakaan Desa

Perpustakaan Negara Malaysia

E-mel: sitinuraishah@pnm.gov.my

Abstrak: Seiring dengan era globalisasi yang pesat membangun, literasi media dan maklumat (LMM) bagi generasi alaf ke-21 dilihat semakin memberikan cabaran hebat dalam memastikan masyarakat di luar bandar mampu untuk berdiri sama tinggi dengan masyarakat di bandar. Banyak pendekatan yang telah dilaksanakan oleh Perpustakaan Negara Malaysia (PNM) dalam membantu masyarakat bagi memastikan tahap literasi media dan maklumat masyarakat di luar bandar seiring dengan masyarakat di bandar. Antara pendekatan yang telah dilaksanakan oleh PNM adalah dengan membangunkan Perpustakaan Desa (PD) di seluruh Malaysia termasuk Sabah, Sarawak dan Wilayah Labuan. Tujuan utama penubuhan adalah bagi memastikan masyarakat luar bandar tidak ketinggalan dengan arus era pemodenan sekaligus mendapat akses kepada maklumat sama seperti masyarakat di bandar. Pembangunan modal insan rakyat Malaysia sebagaimana yang dihasratkan Kerajaan dalam Misi Nasional boleh dicapai melalui tindakan bersepadu semua pihak. Pendidikan formal perlu digarapkan dengan pembelajaran secara tidak formal yang disediakan oleh beberapa institusi melalui pelbagai program. Program pembelajaran sepanjang hayat meliputi aktiviti membaca dan penguasaan ilmu yang disediakan melalui perkhidmatan perpustakaan yang lengkap dan sempurna, merupakan antara strategi terbaik dan berkesan. Secara tidak langsung dapat merealisasikan semangat Keluarga Malaysia dalam melahirkan satu tamadun yang lebih berjaya melalui penerapan budaya membaca di kalangan penduduk luar bandar di mana tiada rakyat Malaysia yang terpinggir daripada mendapat perhatian Kerajaan.

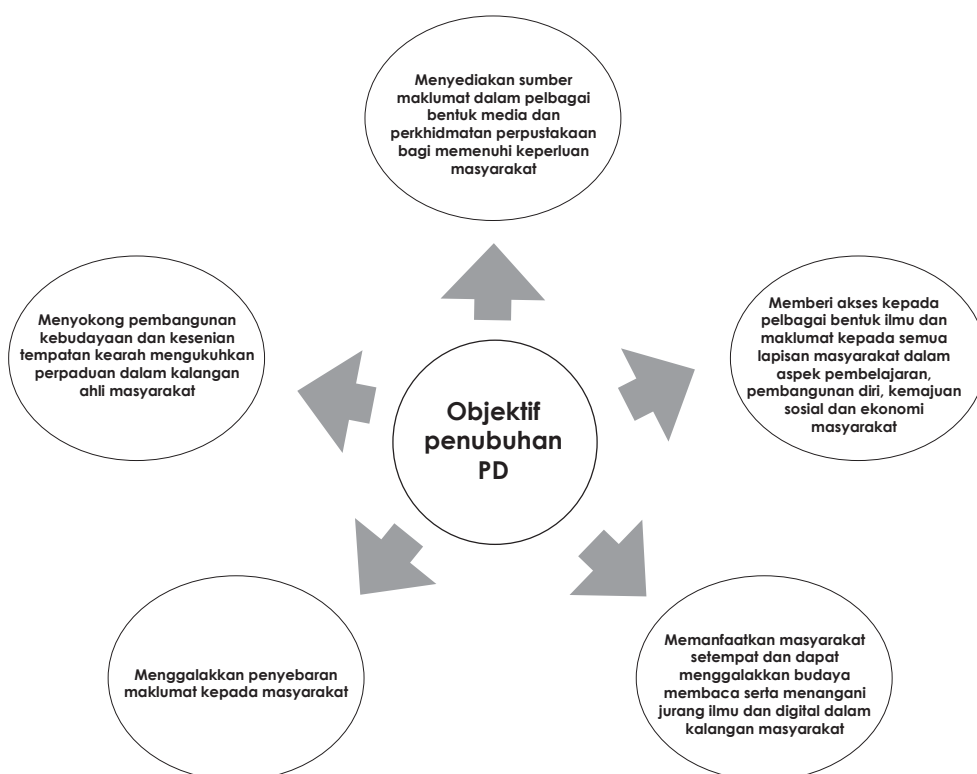
Kata Kunci: literasi maklumat, literasi media dan maklumat (LMM), Perpustakaan Desa (PD), Perpustakaan Negara Malaysia (PNM)

Pendahuluan

Penubuhan Perpustakaan Desa (PD) dilihat menjadi satu langkah awal bagi Perpustakaan Negara Malaysia (PNM) dalam memastikan maklumat dapat disalurkan kepada masyarakat luar bandar. Ini merupakan satu inisiatif dan usaha PNM dalam merapatkan jurang ilmu antara masyarakat bandar dengan masyarakat luar bandar. Matlamat utamanya juga adalah bagi menggalakkan budaya membaca dalam kalangan pelajar dan masyarakat luar bandar selain membangunkan minda melalui pembacaan. Pewujudan PD telah bermula sejak Rancangan Malaysia Keenam (RMKe-6). Sebanyak 614 buah telah diwujudkan dan diurus tadbir oleh Perpustakaan Awam Negeri (PAN), Perpustakaan Negara Malaysia (2010).

Pada tahun 2005, atas inisiatif Tun Abdullah bin Haji Ahmad Badawi, YAB Perdana Menteri pada ketika itu telah mencadangkan agar pusat-pusat maklumat di kawasan luar bandar dibangunkan bertujuan bagi menggalakkan dasar pembelajaran sepanjang hayat. PNM telah diberi tanggungjawab bagi tujuan tersebut. Pada awal pelaksanaan projek khas tersebut, sebanyak 200 buah PD di seluruh Malaysia telah dibangunkan dengan hanya melibatkan bangunan awam milik kerajaan sama ada kerajaan negeri ataupun persekutuan yang sedia ada di luar bandar menggunakan peruntukan Khas Belanja Mengurus sebanyak RM30 juta (Perpustakaan Negara Malaysia, 2010).

Sehingga kini, sebanyak 507 buah PD ditadbir oleh PNM dan sebanyak 614 buah ditadbir oleh PAN menjadikan jumlah keseluruhan PD di seluruh negara adalah sebanyak 1,121 buah. Pembangunan bangunan PD yang telah dilaksanakan memberi impak kepada tahap literasi maklumat bagi masyarakat luar bandar terutamanya yang ada di antara mereka sukar untuk memperoleh maklumat daripada perpustakaan awam berikutan kedudukannya jauh di tengah bandar.

Rajah 1: Objektif penubuhan PD
Sumber: Garis Panduan Pengurusan Perpustakaan Desa

Bagi mencapai matlamat dan objektif penubuhan PD, PNM telah meluluskan struktur perjawatan PD bertaraf Contract of Service seperti berikut:

Jadual 1: Perjawatan PD PNM
Sumber: Laporan Tahunan 2021 PNM

Gred	Jawatan	Pengisian	Kosong
Penolong Pustakawan (S29)	129	122	7
Pembantu Pustakawan (S19)	512	428	84
Pembantu Operasi (N11)	512	387	125
Jumlah	1,153	937	216

Kewujudan PD juga telah menjadikan ia sebagai satu titik sentuh bagi menjana aktiviti ke arah pembangunan sosio masyarakat, selain memenuhi kehendak masyarakat setempat (Perpustakaan Negara Malaysia, 2010).

Kajian Literatur

Literasi Maklumat dan Perpustakaan Desa (PD)

Menurut Che Norma (2020), literasi maklumat pada dasarnya memerlukan seseorang itu menilai maklumat bagi meningkatkan ilmu. Dalam erti kata lain, literasi maklumat membolehkan ilmu seseorang itu bercambah apabila berupaya untuk mentafsir maklumat yang diterima. Literasi maklumat bukan sahaja tertakluk kepada penerimaan maklumat semata-mata bahkan literasi maklumat melibatkan aspek keupayaan mengakses dan menilai maklumat yang diperolehi sekaligus dapat membantu dalam penyelesaian masalah secara efektif (Pusat Sumber Nukleus Sekolah, 2018). Pendekatan LMM di luar bandar melalui PD merupakan inisiatif yang diusahakan oleh PNM dalam mencapai matlamat melahirkan generasi celik maklumat disamping kebolehan untuk menilai maklumat yang diterima.

Inisiatif Perpustakaan Desa dalam Meningkatkan Tahap Literasi Maklumat Masyarakat Setempat

Dalam era serba canggih kini, penggunaan gajet beserta ketersediaan infrastruktur bagi memperoleh maklumat melalui Internet memberi cabaran dalam memastikan masyarakat dapat menilai maklumat yang diterima sekaligus dapat mencakupi keperluan masyarakat. Umum mengetahui bahawa jaringan Internet juga memainkan peranan penting dalam memastikan maklumat dapat disebar luas ke kawasan-kawasan pedalaman yang menjadi lokasi PD.

Menurut Novianti & Riyanto (2019), pada masa kini Internet bukan sahaja menjadi medium untuk menyampaikan berita tetapi lebih dari sekadar berita dan turut dibanjiri dengan pelbagai media sosial seperti Twitter, Instagram, Facebook, YouTube, dan sebagainya. Ledakan kandungan media sosial kini mengundang untuk masyarakat lebih menggunakan Internet bagi memenuhi keperluan maklumat selain menggunakannya sebagai medium komunikasi.

Bagi menyokong keperluan pengguna terutama bagi komuniti di sekitar PD, PNM dalam usaha untuk menyediakan perkhidmatan wi-fi di PD seluruh negara yang dapat digunakan bagi membantu komuniti setempat meningkatkan tahap capaian maklumat setaraf dengan komuniti di bandar. Berdasarkan rekod, sehingga kini sebanyak 350 buah PD daripada 507 buah PD telah dibekalkan dengan perkhidmatan wi-fi yang membolehkan pengguna mendapat akses kepada maklumat dengan cepat.

Sememangnya penubuhan PD adalah bertujuan bagi memastikan maklumat dapat disalurkan kepada masyarakat desa yang jauh dari bandar agar masyarakat di luar bandar juga mendapat kemudahan prasarana maklumat. Inisiatif PNM menubuhkan PD dekat dengan masyarakat khususnya masyarakat luar bandar adalah masih relevan dalam menyediakan prasarana maklumat secara menyeluruh dan selaras dengan Teras Pelan Strategik PNM 2019-2023 iaitu Teras Strategik Ke-4, perluasan Capaian Maklumat Melalui Penyampaian Perkhidmatan Perpustakaan.

Bagi menyokong Teras Strategik PNM Keempat tersebut, perluasan capaian maklumat dapat dilaksanakan melalui pemantapan perkhidmatan rujukan bagi masyarakat melalui PD PNM yang memberikan peningkatan sebanyak 0.3% setahun (Pelan Strategik Perpustakaan Negara Malaysia, 2022). PD melalui PNM telah menawarkan pelbagai bahan bacaan, bukan sahaja tertakluk kepada koleksi berunsur ilmiah, bahkan juga koleksi yang berkonsepkan bacaan

Jadual 2: Pemantauan Pemasangan Wi-fi di PD
Sumber: Pemantaun Pemasangan Wi-fi di PD Bagi Tahun 2022

BIL	NEGERI	JUMLAH PD	JUMLAH SELESAI PEMASANGAN WI-FI
1.	Kedah	58	21
2.	Kelantan	34	31
3.	Melaka	28	27
4.	Negeri Sembilan	60	35
5.	Pahang	33	18
6.	Perak	43	43
7.	Perlis	35	27
8.	Pulau Pinang	32	27
9.	Selangor	16	9
10.	Johor	37	18
11	Terengganu	39	23
12.	Sabah	51	41
13.	Sarawak	38	27
14.	W. Persekutuan Labuan	3	3
JUMLAH		507	350

santai bagi semua golongan peringkat usia. Perolehan koleksi bahan bacaan juga dilihat sebagai mekanisme yang membantu dalam memastikan masyarakat setempat mendapat akses kepada maklumat di samping meningkatkan tahap literasi maklumat oleh masyarakat setempat. Perolehan koleksi PD dilaksanakan setiap tahun dengan menggunakan peruntukan khusus mengurus PD PNM. Pada tahun 2022, sejumlah RM500,000.00 daripada RM42.5 juta telah diperuntukkan untuk koleksi PD (Bahagian Pembangunan dan Perpustakaan Desa, 2022). Statistik perangkaan menunjukkan peningkatan perolehan koleksi bahan bacaan bagi PD bertambah dari tahun ke tahun bagi menyokong keperluan masyarakat.

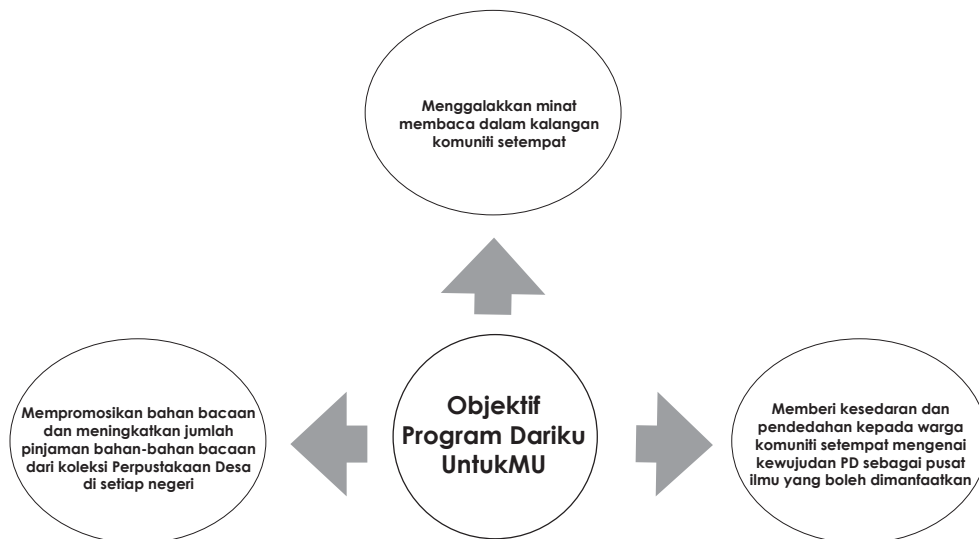
Jadual 3: Perolehan Koleksi PD dan Bahan Dirujuk
Sumber: Perangkaan PD PNM 2021

BIL	PARAMETER	DATA SIRI MASA LIMA (5) TAHUN				
		2017	2018	2019	2020	2021
1.	Bilangan PD Beroperasi	506	507	507	507	507
2.	Bahan Dirujuk	2,392,010	2,694,748	2,853,908	2,853,908	258,026
3.	Perolehan Koleksi	-	163,592	122,061	123,906	136,098

Selain daripada ketersediaan koleksi bahan bacaan yang membantu dalam meningkatkan tahap literasi maklumat dalam kalangan masyarakat setempat di kawasan PD, melalui PD juga, pempakejan maklumat disediakan oleh petugas PD bagi kemudahan pengguna setempat. Inisiatif pempakejan maklumat yang disediakan oleh PD telah dilancarkan pada tahun 2012 dan merupakan Projek Rintis Pembangunan Koleksi Pakejan Maklumat di PD terpilih. PD yang terlibat dalam projek tersebut adalah dipilih berdasarkan usaha yang dilihat dalam pengumpulan bahan dan artikel. PD Taman Mas Merah, Batu Berendam, Melaka telah dipilih untuk melaksanakan projek rintis pada waktu itu. Bagi melaksanakan projek rintis ini, sebanyak 15 tajuk pakejan telah diusahakan (Perpustakaan Negara Malaysia, 2013).

Keterlibatan komuniti setempat sedikit sebanyak mempengaruhi tahap literasi masyarakat setempat di sekitar PD. Kedudukan PD yang terletak berhampiran dengan masyarakat pedalaman mengukuhkan lagi keterlibatan masyarakat dalam program yang dianjurkan oleh PNM melalui PD. Antara inisiatif lain yang telah dilaksanakan adalah Program Dariku UntukMu yang dilancarkan di Sekolah Kebangsaan Sepinang, Segamat, Johor dan telah dirasmikan oleh YB Datuk Seri Santhara J.P. selaku Timbalan Menteri Pelancongan, Seni dan Budaya pada 14 Ogos 2022. Program ini dilaksanakan adalah bertujuan untuk menyemarakkan minat membaca dalam kalangan komuniti setempat dan mempromosikan Program Galakan Membaca yang dijalankan oleh PNM di seluruh negara.

PNM melalui PD dengan kerjasama sekolah-sekolah yang berdekatan di PD akan memilih 20 orang pelajar dalam kategori B40 untuk menyertai program ini. Senarai pelajar yang terpilih akan menerima pinjaman sebanyak 10 buah bahan bacaan yang akan digunakan dan dibaca selama dua (2) minggu dan akan menerima 10 buah bahan bacaan yang lain secara pinjaman untuk dua (2) minggu yang seterusnya. Inisiatif seperti ini dapat dilihat bahawa golongan B40 juga dapat diberi peluang untuk meningkatkan tahap literasi maklumat mereka. Secara tidak langsung, program seperti ini juga dapat menggalakkan minat membaca sekaligus meningkatkan jumlah pinjaman bahan-bahan bacaan dari koleksi PD di setiap negeri.

Rajah 2: Objektif Program Dariku UntukMu
Sumber: Bahagian Gerakan Literasi Maklumat (2022)

Bagi merancakkan percambahan maklumat penduduk di kawasan pedalaman, usaha berterusan dilaksanakan oleh PD dengan mengadakan kelas-kelas belajar seperti kelas-kelas belajar memasak, menganyam dan sebagainya. PD Kampung Hulu Meludam, Sarawak, sebagai contoh telah melaksanakan satu inisiatif bagi meningkatkan tahap literasi maklumat dalam kalangan golongan dewasa, di mana PD tersebut telah menganjurkan kelas membaca

dewasa yang telah membantu golongan dewasa (buta huruf) yang tidak boleh membaca sehingga boleh membaca. Inisiatif yang diketengahkan oleh petugas PD dengan mengadakan program kelas dewasa iaitu kelas membaca yang telah memberi peluang kepada 50 orang penduduk sekitar untuk menimba ilmu.

Kejayaan ini juga telah melayakkan petugas PD tersebut merangkul Anugerah Individu Cemerlang 2020 dan PD tersebut juga telah merangkul Anugerah Perpustakaan Awam Ketua Menteri Sarawak 2020 yang disampaikan oleh Ketua Menteri Datuk Patinggi Abang Johari Tun Openg di Pustaka Sibu pada 21 Oktober 2020 (Suara Sarawak, 2020).

Perbincangan

Sesungguhnya banyak cara dan inisiatif telah dilaksanakan oleh PD dan boleh dikembangkan lagi dengan penambahbaikan bagi inisiatif yang telah dilaksanakan. Ketersediaan koleksi dan penambahan koleksi yang pelbagai memberikan peluang kepada masyarakat setempat untuk menggunakan bahan koleksi tersebut untuk meningkatkan tahap literasi maklumat. Sumber koleksi yang meliputi bukan sahaja berunsur ilmiah, malahan berunsur bacaan santai dapat juga memberi sedikit sebanyak maklumat kepada masyarakat sekitar yang sukar untuk mendapat akses kepada maklumat berikutan faktor jarak dari tempat kediaman.

Sungguhpun begitu, kecanggihan dunia tanpa sempadan yang menghubungkan antara satu sama lain dengan dunia luar melalui jaringan capaian internet dapat meningkatkan lagi tahap literasi maklumat masyarakat di luar bandar. Bagi mencapai matlamat untuk meningkatkan capaian maklumat oleh masyarakat di luar bandar, inisiatif yang dilaksanakan oleh PNM terhadap seluruh PD dalam memberikan kemudahan talian Internet secara percuma kepada semua amatlah wajar. Ini juga dapat menggalakkan kehadiran orang ramai dalam menggunakan perkhidmatan yang disediakan sekaligus dapat memenuhi kehendak keperluan maklumat masyarakat setempat.

Program bersama masyarakat perlu diteruskan dan ditambah baik terutama bagi aktiviti yang juga melibatkan agensi lain. Penglibatan sekolah-sekolah berdekatan dapat meningkatkan lagi keupayaan literasi maklumat bagi mereka dari golongan B40 yang mendapat kurang pendedahan akibat kekangan kos sara hidup.

Kesimpulan

Walaupun dikatakan masyarakat di luar bandar tidak mempunyai akses yang luas terhadap ilmu dan maklumat, PNM melalui PD telah mengambil peluang dan cabaran ini sebagai satu titik tolak untuk memartabatkan dan membangunkan masyarakat yang berilmu dan menjadikan minat membaca itu sebagai satu amalan dalam kehidupan. Bermulanya dengan pembinaan bangunan PD di kawasan pedalaman dengan bermatlamat agar masyarakat luar bandar juga turut mendapat akses kepada perkhidmatan perpustakaan sama seperti masyarakat di bandar, kini usaha dan inisiatif PNM melalui PD telah melangkau jauh bagi memastikan tahap literasi maklumat masyarakat di luar bandar tidak lagi jauh ketinggalan.

RUJUKAN

Bahagian Gerakan Literasi Maklumat (2022). Program Dariku UntukMu [Review of the Program Dariku UntukMu].

Bahagian Pembangunan dan Perpustakaan Desa. (2022). Laporan Pemasangan WiFi PD PNM Bagi Tahun 2022 [Review of the Laporan Pemasangan WiFi PD PNM Bagi Tahun 2022].

Bahagian Penyelidikan. (2021). Laporan Perangkaan Perpustakaan Desa Perpustakaan Negara Malaysia (PD PNM) 2021 [Review of the Laporan Perangkaan Perpustakaan Desa Perpustakaan Negara Malaysia (PD PNM) 2021].

- Bahri, Che Norma (2004, Mei 25-27) Program literasi maklumat di perpustakaan akademik: Satu tinjauan kaedah dan pencapaian. *Seminar Kebangsaan Perpustakaan di Malaysia*, Langkawi, Kedah.
- Lawrence, A. (2020, October 23). *Saadiah Terima Anugerah Berganda*. Suara Sarawak. Retrieved September 20, 2022, from <https://suarasarawak.my/2020/10/saadiah-terima-anugerah-berganda/>
- NoviantiR., & RiyantoS. (2019). Tingkat Literasi Media Remaja Desa dalam Pemanfaatan Internet. *Jurnal Komunikasi Pembangunan*, 16(2), 158-171. <https://doi.org/10.46937/16201825628>
- Perpustakaan Negara Malaysia. (2010). *Garis Panduan Pengurusan Perpustakaan Desa* [Review of the *Garis Panduan Pengurusan Perpustakaan Desa*].
- Perpustakaan Negara Malaysia. (2022). *Laporan Tahunan 2021 Perpustakaan Negara Malaysia* (Perpustakaan Negara Malaysia, Ed.; pp. 32) [Review of I]. Perpustakaan Negara Malaysia.
- Perpustakaan Negara Malaysia. (2022). *Pelan Strategik PNM 2019-2023* [Review of the *Pelan Strategik PNM 2019-2023*]. Retrieved from <https://www.pnm.gov.my/index.php/pages/view/150>
- Perpustakaan Negara Malaysia. (2013). *Laporan Tahunan* [Review of *Laporan Tahunan*]. Retrieved from <https://www.pnm.gov.my/pnm/resources/pdf%20file/Laporan%20Tahunan/Laporan%20Tahunan%202012.pdf>
- Perpustakaan Negara Malaysia. (2022). *Laporan Tahunan 2021* [Review of *Laporan Tahunan 2021*]. Retrieved from <https://www.pnm.gov.my/pnm/resources/pdf%20file/Laporan%20Tahunan/Laporan%20Tahunan%202021.pdf>

PROFESIONALISME PUSTAKAWAN AKADEMIK BERASASKAN PENJENAMAAN PERIBADI AUTENTIK DALAM MERENCANAKAN PERKHIDMATAN BERKESAN DI UNIVERSITI SAINS MALAYSIA

**ROSNANI AHMAD, CIK RAMLAH CHE JAAFAR,
RABIAHTUL ADAUWIYAH ABU HANIPAH, SHAHRIZA FADLY MISARIDIN**

*Perpustakaan Hamzah Sendut, Universiti Sains Malaysia
11800 USM, Pulau Pinang*

EBRAHIM ABDUL MANAN

*Growth, Universiti Sains Malaysia
11800 USM, Pulau Pinang
ebrahim@usm.my*

Abstrak: Nilai teras profesionalisme bagi pustakawan akademik adalah menyokong penyediaan perkhidmatan perpustakaan bagi memenuhi keperluan pembelajaran, pengajaran, penyelidikan serta aktiviti sosial. Pustakawan akademik juga memainkan peranan penting ke arah pencapaian matlamat institusi pengajian tinggi (IPT) serta organisasi. Pustakawan perlu menerapkan kriteria penjenamaan peribadi autentik yang berkesan dengan menilai diri secara mendalam, mengenal pasti dan mengguna kepakaran serta kebolehan yang dimiliki dengan konsisten tanpa meniru individu lain. Pustakawan juga perlu cuba untuk mengurangkan persepsi negatif dan stereotaip masyarakat terhadap profesion kepustakawanan. Kini, peranan yang dimainkan oleh pustakawan akademik di Perpustakaan Universiti Sains Malaysia (USM) bukan hanya tertumpu kepada perancangan, pembangunan serta pengurusan sumber dan koleksi semata-mata, sebaliknya turut berperanan sebagai konsultan, koordinator, fasilitator, kurator, teknologis, jurutera, pemudahcara dan pegawai perhubungan awam untuk organisasi. Kertas ini bertujuan untuk berkongsi pengalaman dan amalan pustakawan akademik di Perpustakaan USM dalam merencana program serta inisiatif bagi Perkhidmatan Pendidikan Pengguna & Literasi Maklumat, Perkhidmatan Rujukan & Maklumat Elektronik serta Perkhidmatan Sokongan Akademik & Penyelidikan dengan menerapkan Association of College and Research Libraries Framework for Information Literacy for Higher Education sebagai standard kompetensi literasi maklumat.

Kata Kunci: Profesionalisme pustakawan akademik, Penjenamaan peribadi autentik, Literasi maklumat, Sokongan akademik dan penyelidikan, Pengurusan data penyelidikan

Pendahuluan

Penjenamaan peribadi autentik atau authentic personal branding dikalangan pustakawan akademik mempunyai nilai yang signifikan dalam pembentukan imej profesional di sesebuah organisasi. Ianya merangkumi reputasi pustakawan akademik di universiti, tanggungjawab terhadap pengguna dan perkhidmatan perpustakaan, serta pembentukan hubungan pustakawan dengan pengguna perpustakaan (Rosnani Ahmad, 2019). Secara asasnya,

penjenamaan peribadi autentik muncul daripada watak sebenar pustakawan akademik, nilai, kekuatan, keunikan dan kepintaran yang pada akhirnya adalah mengenai kemampuan, keaslian, konsistensi dan jenama peribadi yang tidak dapat dilupakan. Dalam erti kata lain, untuk mendapat kedudukan positif dalam fikiran orang lain, “memasarkan diri sendiri” adalah wajib bagi setiap individu (Srihasnita & Dharmasetiawan, 2018).

Namun begitu, dalam merencana sesebuah perkhidmatan yang berkesan kepada para pengguna perpustakaan, ianya bukan hanya tertumpu kepada pembangunan penjenamaan peribadi autentik pustakawan semata-mata, malah perlu melibatkan beberapa kombinasi penting yang menggabungkan elemen-elemen (i) berteraskan matlamat IPT/organisasi; (ii) mengguna peribadi autentik; (iii) penekanan kepada Standard Kompetensi Literasi Maklumat; dan (iv) penawaran perkhidmatan yang berkesan (Rajah 1). Kombinasi ini perlu teguh berpasak kepada nilai teras profesionalisme iaitu menyokong penyediaan perkhidmatan perpustakaan bagi memenuhi keperluan pembelajaran, pengajaran, penyelidikan serta aktiviti sosial dan memainkan peranan penting ke arah pencapaian matlamat institusi pengajian tinggi (IPT) serta organisasi.

Rajah 1: Kerangka Konseptual dalam Penawaran Perkhidmatan Berkesan di Perpustakaan USM

Mohd Nasir Md Rashid (personal communication, 2022) menegaskan bahawa “perpustakaan dan pustakawan perlu mencipta sebuah model baharu dalam penawaran perkhidmatan yang menggabungkan set kemahiran yang dimiliki oleh pustakawan berkaitan literasi maklumat dan media dengan subjek teras dalam bidang-bidang pengajian yang ditawarkan di universiti seterusnya menghasilkan keupayaan untuk membuat keputusan menerusi maklumat yang sah”. Ditambah pula dengan perubahan teknologi semasa yang cepat, perkembangan agenda revolusi industri, cabaran ketidaktentuan situasi semasa dunia, isu kerelevanan dan stereotaip profesion pustakawan, adalah antara permasalahan serta cabaran besar kepada perpustakaan dan pustakawan. Namun semua ini tidak melemahkan semangat seluruh warga Perpustakaan USM. Malah, Perpustakaan USM terus berdiri teguh serta bersama mengorak langkah menyokong matlamat universiti untuk “Mentransformasikan Pendidikan Tinggi untuk Kelestarian Hari Esok”.

Cabaran dan permasalahan yang telah dikenal pasti ditransformasi menjadi peluang dan kekuatan untuk melakukan inisiatif bagi penambahbaikan berterusan kepada perpustakaan

dan pustakawan yang pastinya dapat memberi manfaat kepada keseluruhan warganya. Perpustakaan USM juga terus berinovasi dalam merancang dan melaksana inisiatif bagi menawar perkhidmatan terbaik dan berkesan dengan mengambil kira agenda pengukuhan nilai perpustakaan dan keterlihatan peranan pustakawan dalam komuniti ilmu.

Matlamat Institusi Pengajian Tinggi (IPT) dan Organisasi

Merujuk kepada maklumat yang disediakan oleh Kementerian Pendidikan Malaysia (2019), pembentukan institusi pengajian tinggi (IPT) adalah untuk memastikan universiti awam (UA) berupaya dalam usaha membina reputasi dengan keupayaan yang dinamik dan berdaya saing. UA juga mampu meramal cabaran masa hadapan dan bersedia untuk bertindak secara berkesan seiring dengan perkembangan global. Ini menunjukkan bahawa peranan yang dimainkan oleh UA, terutamanya Universiti Sains Malaysia dengan moto “Kami Memimpin” serta matlamat untuk “Mentransformasikan Pendidikan Tinggi untuk Kelestarian Hari Esok”, dapat menggerakkan seluruh warganya untuk terus ke hadapan, mempelopori agenda tersebut dan kekal relevan dengan identiti tersendiri.

Perpustakaan USM serta USM menggalas aspirasi ini dengan memainkan peranan melalui pendekatan perancangan strategik organisasi. Semua perkara asas atau fundamental bagi IPT, USM dan Perpustakaan USM diletakkan dalam setiap perancangannya sama ada berkaitan dengan pengurusan tadbir urus, pengurusan sumber, penyediaan perkhidmatan, inovasi, pengembangan iktisad dan sebagainya.

Melalui cara ini, setiap perancangan bagi penawaran perkhidmatan menjadi lebih mudah dan sistematik kerana para profesional bidang kepustakawanan di USM dapat melihat dengan lebih jelas segala strategi terbaik untuk menyokong profesionalisme pustakawan akademik. Sebagai contoh, Matlamat Tahunan 2022 untuk Seksyen Sokongan Akademik dan Penyelidikan adalah (i) meningkatkan keupayaan penyampaian perkhidmatan yang mengatasi batasan fizikal melalui medium secara maya; (ii) memperkasa perkhidmatan e-rujukan melalui penggunaan platform dan aplikasi yang sesuai, dan (iii) membangun kompetensi dan mengembangkan kepakaran staf.

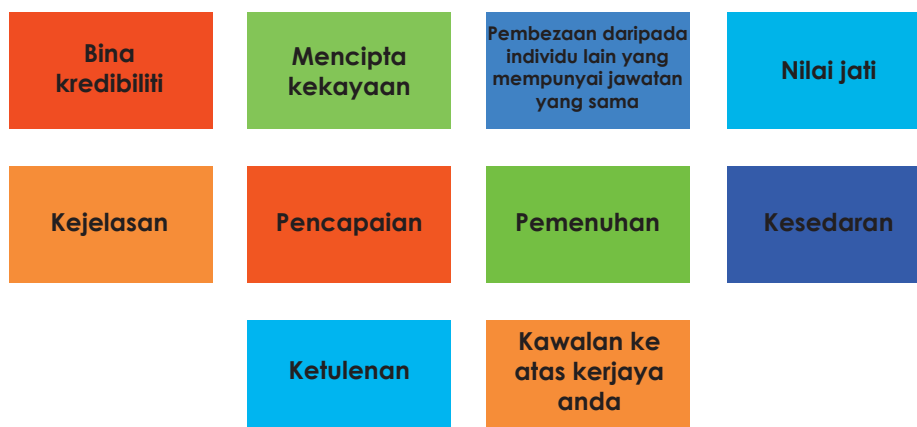
Penjenamaan Peribadi Autentik

Menurut Goldsmith (2009, p.1), “Membina jenama peribadi yang autentik ialah proses evolusi dan organik yang sepatutnya muncul daripada pencarian anda untuk identiti dan makna dalam kehidupan. Ia adalah mengenai penjelasan perkara yang anda mahukan, memberikan semua tenaga positif anda, melakukan perkara yang anda suka dan memperbaiki diri anda secara berterusan”. Kenyataan ini merujuk kepada definisi penjenamaan peribadi autentik yang menjelaskan kepentingan penjenamaan ini kepada setiap individu. Terdapat pelbagai faedah yang diperoleh melalui penjenamaan peribadi autentik (Jadual 1).

Pustakawan akademik adalah profesional yang memainkan peranan kritikal dalam menyumbang kepada proses kemunculan modal insan berkemahiran dan berpengetahuan. Oleh itu, pustakawan perlu mempersiapkan diri dengan kriteria-kriteria dalam penjenamaan peribadi autentik berkesan bagi melengkap dan membina personaliti diri dengan set kemahiran yang bersesuaian (Jadual 2).

Merujuk kepada Laporan Tahunan Perpustakaan USM 2021 yang diterbitkan oleh Perpustakaan USM (2022), jumlah keseluruhan staf profesional di bawah kategori kumpulan pengurusan dan profesional (Gred 41-54 dan Jusa C) adalah seramai 51 orang dan masing-masing memiliki nilai, kekuatan, keunikan dan kepintaran tersendiri. Mengikut Skim Perkhidmatan Pustakawan (S) dan berdasarkan justifikasi Suruhanjaya Perkhidmatan Awam Malaysia, pustakawan bertanggungjawab melaksana secara profesional program pembangunan sumber maklumat;

Jadual 1: Faedah Memiliki Penjenamaan Peribadi Tulen

pengurusan pentadbiran dan kewangan; aplikasi ICT di perpustakaan; pemeliharaan keselamatan sumber maklumat; dokumentasi dan pengurusan maklumat; penyediaan perkhidmatan dan kemudahan yang diperlukan oleh pengguna perpustakaan; dan penyeliaan kakitangan sokongan (Suruhanjaya Perkhidmatan Awam Malaysia, 2022).

Jadual 2: Kriteria Penjenamaan Peribadi Autentik Yang Berkesan (Rampersad, 2009)

i. Keaslian	Jadilah jenama anda sendiri, bina daripada personaliti sebenar anda yang mencerminkan watak, tingkah laku, nilai dan visi serta sejajar dengan cita-cita peribadi anda.
ii. Integriti	Mesti mematuhi kod moral dan tingkah laku yang ditetapkan oleh cita-cita peribadi anda.
iii. Konsisten	Konsisten dalam tingkah laku anda.
iv. Pengkhususan	Fokus pada satu bidang pengkhususan (tepat, tertumpu pada bakat teras tunggal atau kemahiran unik).
v. Autoriti	Dilihat sebagai pakar yang diiktiraf dalam bidang tertentu, sangat berbakat, berpengalaman luas dan dianggap sebagai pemimpin berkesan.
vi. Keistimewaan	Membezakan diri anda berdasarkan jenama anda. Ia perlu dizahirkan dengan cara unik yang berbeza daripada pesaing dan perlu menambah nilai kepada orang lain.
vii. Relevan	Perkara yang anda perjuangkan harus berhubung dengan perkara yang dianggap penting oleh khalayak sasaran anda.
viii. Keterlihatan	Mesti disiarkan berulang kali secara berterusan dan konsisten sehingga ia tertanam dalam minda penonton (tentang pengulangan dan pendedahan jangka panjang).
ix. Kegigihan	Jenama anda memerlukan masa untuk berkembang dan harus dibangunkan secara organik.
x. Muhibbah	Orang ramai menjalankan perniagaan dengan orang yang mereka suka dan jenama peribadi akan mengeluarkan hasil yang lebih baik dan bertahan lebih lama jika anda dilihat positif (nilai positif dan berbaloi).
xi. Prestasi	Elemen paling penting selepas jenama anda dikenali (perbaiki diri anda secara berterusan dan diterjemahkan ke dalam kad skor seimbang peribadi anda).

Realitinya, pustakawan di USM berperanan sebagai konsultan, koordinator, fasilitator, kurator, teknologis, jurutera, pemudahcara dan pegawai perhubungan awam untuk organisasi selain daripada melaksana tugas hakiki skim perkhidmatan. Ianya adalah satu keunikan yang turut disokong oleh universiti melalui pendekatan MyTalent, satu usaha untuk mengenal pasti bakat untuk organisasi bagi keperluan semasa dan masa hadapan. Langkah ini akan memastikan kesinambungan pembangunan kepimpinan dalam kalangan kakitangan di organisasi dapat dilaksanakan.

Standard Kompetensi Literasi Maklumat Menggunakan Rangka Kerja Association of College and Research Libraries (ACRL)

Association of College and Research Libraries (ACRL), yang merupakan sebahagian daripada American Library Association (ALA), adalah salah satu badan terpenting di dalam bidang kepustakawanan. Badan ini banyak mempelopori pustakawan dan perpustakaan akademik dan penyelidikan dalam memajukan pembelajaran dan mengubah kesarjanaan dalam pendidikan tinggi (ACRL, 2016).

Dengan memberi tumpuan kepada literasi maklumat, ACRL telah menyediakan satu rangka kerja, Framework for Information Literacy for Higher Education, bertujuan untuk membantu pustakawan serta perpustakaan menggalas tanggungjawab lebih besar dalam mengenal pasti idea teras di dalam domain pengetahuan mereka sendiri. Ianya boleh diguna pakai bagi (i) membantu meningkatkan pengalaman pembelajaran pelajar; ii) mewujudkan kurikulum literasi maklumat baharu yang lebih kohesif; dan iii) berkolaborasi dengan pusat pengajian, fakulti atau pusat penyelidikan dengan lebih efektif. Rajah 2 memberi perincian mengenai konsep rangka kerja ACRL serta terjemahannya ke dalam aspek penawaran perkhidmatan rujukan, sokongan akademik serta pengurusan data penyelidikan.

Rajah 2: Rangka Kerja ACRL

Autoriti (Pengaruh) Dibina dan Dikontekstual

Menurut ACRL (2016), “sumber maklumat mencerminkan kepakaran dan kredibiliti pencipta mereka, dan dinilai berdasarkan keperluan maklumat dan konteks di mana maklumat [tersebut] akan digunakan”. Autoriti bagi sesebuah sumber maklumat terbina dari kepakaran penulis atau

penciptanya dalam konteks atau komuniti ianya dihasilkan. Pakar-pakar sesuatu bidang akan mudah untuk membuat penilaian terhadap autoriti pencipta maklumat, manakala pelajar baharu atau novice learner perlu membuat penilaian autoriti sumber maklumat tersebut sebelum mengambil keputusan untuk mengguna maklumat yang diperolehi. Untuk menjadi celik maklumat atau information literate, novice learners harus bijak mengenal pasti kepelbagaian autoriti dari bidang berbeza. Sebagai contoh, pakar subjek (seperti ekonomi atau agama), kedudukan dalam politik atau masyarakat (seperti peguam atau doktor) dan pengalaman khas dalam sesuatu acara atau kejadian (seperti peristiwa bersejarah atau kemalangan).

Novice learners juga harus mempunyai kemahiran mengguna alatan penyelidikan atau research tools dan petunjuk untuk menentukan kredibiliti mana-mana sumber bagi memahami faktor yang mungkin mengganggu kredibiliti ini. Dalam membantu pencari maklumat menentukan kredibiliti autoriti sumber maklumat, pustakawan dan perpustakaan perlu merangka atau mencipta ruang sama ada dari sudut pengajaran literasi maklumat serta penambahbaikan laman sesawang yang berdedikasi terhadap pengenalan pastian autoriti.

Penciptaan Maklumat Sebagai Proses

Menjadi lumrah penciptaan maklumat, proses yang berlaku adalah berulang-ulang bermula dari penyelidikan, penulisan, penyemakan dan penambahbaikan, dan seterusnya penyebaran maklumat. Hasil daripada setiap fasa proses berbeza dan ini dicerminkan dalam kualiti maklumat tersebut. Sebagai contoh, susunan atau pakej maklumat yang terhasil sebelum dan selepas proses penyuntingan atau semakan penerbitan berbeza kualitinya. Begitu juga maklumat yang disebar di sumber berbeza seperti Twitter, Instagram, blog, majalah, jurnal ataupun buku berbeza nada atau pemberatunya.

Di sini pustakawan berperanan memberi pemahaman kepada pencari maklumat. Kaedah penyebaran maklumat berbeza dengan tujuan berbeza boleh digunakan bagi memenuhi keperluan maklumat mereka. Selain daripada itu, mereka juga wajar mempertimbang proses penciptaan maklumat untuk disampaikan dalam format maklumat yang berbeza.

Maklumat Mempunyai Nilai

Berdasarkan ACRL (2016), terdapat pelbagai dimensi maklumat termasuk “sebagai komoditi, pendidikan, medium untuk mempengaruhi, dan sebagai medium perundingan serta memahami dunia”. Sebaliknya, pengeluaran dan penyebaran maklumat itu pula dipengaruhi oleh undang-undang dan sosioekonomi. Menurut ACRL (2016) lagi, “nilai maklumat dimanifestasi dalam pelbagai konteks, termasuk amalan penerbitan, akses kepada maklumat, pengubahsuaian maklumat peribadi, dan undang-undang harta intelek”. Kesan daripada ini, maklumat yang diperolehi tidak boleh sewenang-wenangnya diguna pakai, lantaran kebimbangan “nilai” yang datang bersama maklumat tersebut disalah guna dengan sengaja ataupun tidak sengaja.

Pencari maklumat yang mungkin bergelut dengan isu-isu ketersediaan maklumat yang luas tanpa memahami perbezaan antara persekitaran yang menyediakan maklumat secara percuma dengan medium yang mempunyai sekatan terhadap penggunaan maklumat yang diberi. Peranan pustakawan dilihat penting bagi penyebaran pengetahuan, tujuan dan ciri-ciri yang membezakan hak cipta, penggunaan saksama (fair use), akses terbuka dan maklumat umum serta pengetahuan tentang kaedah pemberian atribusi atau kredit kepada sumber asal maklumat. Pencari maklumat perlu sedar bahawa maklumat boleh menjadi komoditi yang bernilai dan wajar diguna dengan bijak mengikut etika dan peraturan penggunaan.

Penyelidikan Sebagai Persoalan

Dalam sesuatu penyelidikan, sememangnya terdapat persoalan-persoalan yang ingin dirungkai malahan sepanjang proses pencarian maklumat, akan wujud lagi persoalan-persoalan baharu yang lebih kompleks atau lebih bercabang. Sewaktu proses penyelidikan, pencari maklumat

perlu menentukan dan menghadap skop penyiasatan dengan memecah soalan yang kompleks kepada bahagian-bahagian lebih kecil atau lebih mudah ditangani. Pencari maklumat juga perlu menggunakan pelbagai mod penyelidikan, menghubungkan kait maklumat dari pelbagai sumber berbeza, menyusun maklumat tersebut secara sistematik dan efisien serta membuka minda terhadap pelbagai kemungkinan hasil analisa dan tafsiran maklumat.

Bagi setiap fasa inilah pustakawan menjadi titik mula atau pencetus kepada segala kemungkinan. Ini dilakukan dengan menyediakan prasarana minda dan kemahiran berkaitan agar pencari maklumat atau penyelidik sentiasa terbuka kepada kepelbagaian sumber yang ada.

Pembelajaran Sebagai Perbualan

Bidang pembelajaran adalah satu bidang yang luas dimana ahlinya terdiri daripada sarjana atau cendekiawan, penyelidik dan profesional yang sentiasa terlibat dengan komunikasi ilmiah, pertukaran pandangan dan penemuan baharu dari semasa ke semasa. Membiasakan diri dengan sumber yang boleh menyokong dan menjadi bukti pandangan yang dilontarkan, serta menguasai kaedah dan mod komunikasi dapat membantu kelancaran serta penyampaian maklumat di dalam komunikasi tersebut.

Bagi menyokong keterlibatan pencari maklumat dan penyelidik dalam komunikasi ilmiah, pustakawan perlu mengenalpasti medium-medium yang pelbagai dan sesuai digunakan di setiap peringkat atau tahap kepakaran sarjana, penyelidik atau pelajar berkenaan.

Pencarian Sebagai Eksplorasi Strategik

Pencarian maklumat secara norma bermula dengan persoalan yang memandu kaedah maklumat diperoleh. Bagi pencari maklumat atau penyelidik yang baharu, mereka mungkin membuat pencarian dari sumber yang terhad berbanding dengan pakar yang mampu melakukan pencarian dengan lebih mendalam dan meluas. Begitu juga strategi pencarian yang digunakan, di mana kemahiran yang dimiliki oleh pencari maklumat atau penyelidik yang baharu mungkin lebih terhad dan terbatas.

Terdapat beberapa keperluan literasi maklumat, antaranya kemampuan untuk berfikir secara fleksibel dan terbuka; kemahiran pencarian yang meliputi strategi pencarian; kebolehan mengenalpasti dan menarik data dari pelbagai sumber (termasuk yang berbayar dan terbuka); dan kemahiran mengendali, menyusun, mengurus serta menganalisa data. Keperluan-keperluan literasi maklumat ini merupakan tunjang kepada pembentukan kepakaran seorang pencari maklumat atau penyelidik.

Rumusannya, di Perpustakaan USM, rangka kerja ACRL ini dirujuk dan dijadikan panduan atau standard kompetensi literasi maklumat dalam merancang, membangunkan dan menterjemah segala usaha untuk menghasilkan modul pengajaran, pembelajaran, penyelidikan dan aktiviti sosial mengikut acuan tersendiri. Di samping itu, ia terus bertransformasi dan berinovasi bagi mewujudkan proses pembelajaran sepanjang hayat yang mampan serta berkesan.

Penawaran Perkhidmatan Berkesan

Menerusi perkhidmatan yang disediakan untuk pengguna perpustakaan, pustakawan bukan sahaja bertindak sebagai knowledge keeper atau information specialist semata-mata. Mereka turut menjalankan fungsi sebagai pemudah cara, konsultan, jurulatih, teknologis, pereka kandungan, kurator, pegawai pengesahan malah bertindak sebagai pegawai perhubungan awam. Berikut adalah perkhidmatan-perkhidmatan yang ditawarkan selaras dengan fungsi-fungsi yang dinyatakan. Mod penyampaian kini dilaksanakan secara hibrid sejak kemunculan pandemik, iaitu secara bersemuka dan secara dalam talian terus memperkasa pustakawan dalam mencorak penawaran perkhidmatan berkesan.

Perkhidmatan Pendidikan Pengguna dan Literasi Maklumat

Berperanan selaku pemudah cara, konsultan serta jurulatih bagi Perkhidmatan Pendidikan Pengguna dan Literasi Maklumat, pustakawan terus bereksperimentasi bagi menghasilkan program terbaik untuk warga USM secara khusus dan umum amnya. Dijenamakan sebagai Program Pendidikan Pengguna dan Sokongan Penyelidikan, ianya terdiri daripada (i) Bengkel Kemahiran Literasi Maklumat (Am); (ii) Bengkel Kemahiran Literasi Maklumat (Khusus); (iii) Strategic Program in Research Support Service (SPiReSS); (iv) Fundamentals of Information Literacy Skills atau dahulunya dikenali sebagai Program Jom Cari Maklumat@Perpustakaan; (v) Taklimat Jerayawara; dan (vi) Taklimat Perpustakaan. Kesemua aktiviti ini membawa panji yang sama iaitu untuk menyokong 5P (pengajaran, pembelajaran, penyelidikan, penerbitan dan perundingan) di setiap pusat pengajian, pusat penyelidikan, pusat tanggungjawab atau organisasi.

Justeru, aktiviti pembangunan modul Perpustakaan USM ditunjangi oleh kitaran penyelidikan bermula dengan proses pencarian maklumat, penulisan, penerbitan dan keterlihatan serta perkongsian penyelidikan. Memandangkan sasaran peserta bagi setiap program berbeza, faktor ini turut diambil kira dalam memberi keseimbangan bagi setiap Perkhidmatan Pendidikan Pengguna dan Literasi Maklumat. Berdasarkan kekuatan dan kepakaran unik setiap pustakawan, kreativiti diterapkan di dalam setiap penyampaian latihan, bengkel atau program untuk memastikan komunikasi berkesan dapat dilaksanakan, seterusnya memberi kepuasan kepada setiap individu yang mengikuti program Perpustakaan USM.

Selain daripada itu, pustakawan juga berjaya memperkemas dan meningkatkan kandungan modul sokongan penyelidikan bagi menyediakan latihan relevan dengan keperluan masa kini warga pelajar, pensyarah dan penyelidik USM. Menerusi pengemaskinian modul sokongan penyelidikan oleh pasukan pakar modul Perpustakaan yang terdiri daripada pustakawan di Seksyen Sokongan Akademik dan Penyelidikan dan dibantu oleh pasukan SPIRESS yang juga sukarelawan dari kalangan staf profesional dan sokongan, modul-modul baharu telah dikenal pasti. Modul-modul lama pula diberi nafas baru. Ini menjadikan pustakawan sebagai inovator dalam penghasilan modul-modul tersebut serta memperkasa Perkhidmatan Sokongan Penyelidikan Perpustakaan ke satu tahap baharu.

Kaedah penyampaian latihan juga telah dipelbagaikan di mana terdapat modul-modul dalam bentuk latihan secara bersemuka dan juga dalam talian menerusi platform Webex. Modul-modul ini juga dijadikan video-video pendek sebagai bahan kandungan e-learning, kandungan video mengikut topik yang dimuat naik di laman Youtube Perpustakaan serta penghasilan kandungan bagi Massive Open Online Course (MOOC) serta Microcredential Perpustakaan. Menerusi kaedah ini, pustakawan turut bertindak sebagai teknologis serta pembangun kandungan dimana mereka perlu menguasai kemahiran mengguna aplikasi teknologi, peralatan ICT dalam membangun kandungan modul serta merangka dan menyusun atur topik modul bagi menghasilkan kandungan berkesan untuk pengguna perpustakaan.

Perkhidmatan Rujukan dan Maklumat Elektronik

Menerusi Perkhidmatan Rujukan dan Maklumat Elektronik, kemahiran pustakawan diperluas dengan pelbagai perkhidmatan secara langsung kepada pengguna. Antara perkhidmatan yang disediakan adalah khidmat Live Chat yang kini telah menjadi medium utama perhubungan pengguna Perpustakaan USM. Pustakawan menerima pertanyaan berkenaan perkhidmatan, kemudahan serta koleksi Perpustakaan. Justeru, pustakawan bertindak selaku pegawai perhubungan awam yang menjawab pelbagai persoalan berkaitan kelas literasi maklumat dan sokongan penyelidikan, kaedah pencarian bahan, kaedah penulisan dan penerbitan akademik, pengaksesan sumber maklumat Perpustakaan dan hal-hal sirkulasi bahan Perpustakaan. Selain medium Live Chat yang disediakan di laman sesawang Perpustakaan, pertanyaan juga diterima daripada media sosial seperti laman Facebook, Instagram serta emel rasmi Perpustakaan.

Bagi membantu pengguna secara lebih terperinci, Perkhidmatan Perundingan dan Konsultasi turut dikembangkan yang mana pustakawan sedaya upaya membantu para pelajar, pensyarah, mahupun penyelidik menyelesaikan permasalahan yang mereka hadapi berkaitan dengan kerja-kerja akademik dan penyelidikan menerusi sesi perundingan bersemuka atau dalam talian, secara perseorangan mahu pun kumpulan kecil. Program khas seperti Research on The Go (ROTG) yang ditambah baik daripada program Research Consultation Day sebelum ini juga dilaksana di mana pustakawan sekali lagi selaku pemudahcara serta konsultan memberikan khidmat rundingan kepada warga USM di lokasi-lokasi tumpuan di sekitar kampus Universiti.

Perkhidmatan Pembekalan Artikel

Perkhidmatan Pembekalan Artikel merupakan sebuah perkhidmatan bagi menyokong proses penyelidikan dimana artikel yang tiada di dalam koleksi Perpustakaan namun masih diperlukan untuk rujukan para penyelidik akan diperolehi daripada sumber alternatif. Penglibatan Pustakawan sebagai pengawal perolehan bagi artikel yang diperlukan oleh warga Universiti dengan dibantu oleh staf sokongan bagi segala urusan pemprosesan dan perolehan bahan. Oleh yang demikian, bagi terdapat dua kaedah yang ditawarkan kepada penyelidik iaitu sama ada menggunakan kaedah pembekalan artikel melalui (i) pembekalan artikel antara perpustakaan atau (ii) pembekalan artikel secara 'pay-per-view'.

Pembekalan artikel antara Perpustakaan bermaksud artikel diperolehi daripada sumber terbuka mahupun daripada sumber koleksi ahli-ahli Perpustakaan PERPUN atau Kumpulan Perpustakaan Perubatan (MLG). Manakala, kaedah pembekalan artikel secara 'pay per view' pula adalah dengan membuat pembelian secara terus dengan pihak Penerbit Penerbitan Ilmiah. Kedua-dua perkhidmatan ini dilaksanakan dengan sebaik mungkin bagi memenuhi ekspektasi pengguna Perpustakaan. Bagi pembekalan artikel secara 'pay per vie', sasaran perbekalan artikel adalah dalam tempoh kurang 48 jam sebagai salah satu indikator perkhidmatan berkualiti yang diberikan kepada pengguna. Sehubungan itu, pustakawan dan staf sedaya upaya memberikan perkhidmatan terbaik bagi memenuhi ekspektasi serta matlamat yang telah disasarkan.

Perkhidmatan Sokongan Akademik dan Penyelidikan

Sebagai usaha berterusan untuk memberikan perkhidmatan terbaik dan berkualiti kepada pengguna terutamanya dalam kalangan penyelidik, Perpustakaan USM telah memperkenalkan beberapa perkhidmatan di bawah payung Perkhidmatan Sokongan Akademik dan Penyelidikan yang juga menjadi wadah kepada fungsi pustakawan di Perpustakaan. Perkhidmatan ini ditawarkan melalui Bahagian Pengurusan Data Penyelidikan dengan objektif untuk mencari, mengumpul, mengemas kini dan menganalisa data penerbitan USM agar lengkap dan terkini. Selain daripada itu, mereka juga memberi khidmat rundingan kepada penyelidik USM berkenaan data penyelidikan dan menyokong inisiatif sains terbuka di peringkat kebangsaan. Bahan-bahan tersebut disimpan, diurus dan disemak secara sistematik bagi memastikan penghasilan output penyelidikan yang berkualiti untuk pensyarah yang terlibat. Data yang telah disemak akan diguna untuk pelbagai tujuan seperti kenaikan pangkat, pencapaian key performance indicator (KPI) Pusat Pengajian dan juga untuk pelbagai jenis audit universiti. Sehubungan dengan itu, beberapa perkhidmatan yang bersifat personalized turut diwujudkan.

Perkhidmatan yang ditawarkan seperti Journal Verification for Publication, Request for List of Indexed Journals with Quartile Information Based on Specialization, Request for Merging Scopus ID, On Demand Training on RDM, Research Made Easy Webinar Series dengan kerjasama Elsevier dan Clarivate serta Open Science Webinar Series. Kini, pustakawan menggalas tanggungjawab sebagai kurator dan data steward yang mengurus data penerbitan dan penyelidikan serta menjadi pegawai pengesahan yang menjalankan verifikasi data penyelidikan para pensyarah dan penyelidik USM.

Bagi tahun 2021, permohonan Request for List of Indexed Journals with Quartile Information Based on Specialization merupakan perkhidmatan yang paling popular dan tertinggi dengan 212 permohonan daripada penyelidik. Perkhidmatan Request for Merging Scopus ID pula mendapat 123 permohonan. Selain daripada itu, perkhidmatan lain seperti Journal Verification for Publication, rundingan dan On Demand Training on RDM menunjukkan permohonan yang agak rendah kerana baharu sahaja diperkenal pada awal tahun 2022. Sepanjang tempoh endemik, perkhidmatan Request for List of Indexed Journals with Quartile Information Based on Specialization sentiasa mendapat permintaan daripada penyelidik kerana ia membantu dalam aktiviti penerbitan dan penyelidikan mereka. Permohonan bagi subjek daripada pangkalan data Scopus adalah lebih tinggi berbanding subjek dari pangkalan data WOS dengan sebanyak 1534 permohonan pada tahun 2021,

Perkhidmatan Sokongan Akademik dan Penyelidikan turut menarik perhatian para penerbit seperti Elsevier dan Claravate untuk berkolaborasi dengan Perpustakaan USM dalam penganjuran siri webinar yang dijenamakan sebagai Research Made Easy Webinar Series. Antara tema yang diketengahkan adalah Enabling Research and Learning with Science Direct, Author Profiles on Scopus, Research Metrics and How to Publish in a Quality Journal dan beberapa topik lain yang berkisar tentang penyelidikan. Perkhidmatan personalized begini memberi petunjuk yang amat signifikan dalam kalangan penyelidik kerana ianya lebih tertumpu kepada kehendak penyelidikan mereka yang lebih spesifik mengikut bidang dan kepakaran yang berbeza.

Impak

Berdasarkan pendekatan yang diguna pakai oleh Perpustakaan USM dalam merencana penawaran bagi perkhidmatannya, beberapa impak utama dapat dikenal pasti (Jadual 3).

Jadual 3: Impak Penerapan Kerangka Konseptual dalam Penawaran Perkhidmatan Berkesan di Perpustakaan USM

i.	Pembudayaan amalan terbaik di institusi pengajian tinggi, Universiti Sains Malaysia, Perpustakaan USM dan seluruh organisasi yang berkaitan dengan pengurusan perkhidmatan.	• Reputasi IPT, USM, Perpustakaan USM dan organisasi yang berkaitan dapat dipertingkatkan. • Tadbir urus sistematik dan berkesan. • Kerangka Konseptual dalam Penawaran Perkhidmatan Berkesan di Perpustakaan USM dapat dirujuk sebagai panduan oleh perpustakaan lain.
ii.	Penjenamaan peribadi autentik pustakawan dan staf Perpustakaan.	• Menjadi pakar rujuk bagi bidang ilmu yang berkaitan dengan kepakaran dan dapat meningkatkan reputasi serta keterlihatan profesion kepustakawanan disamping mengurangkan persepsi negatif dan stereotaip umum terhadap pustakawan.
iii.	Transformasi perkhidmatan Perpustakaan USM	• Mampu untuk menawar perkhidmatan terbaik dan berkesan kepada semua. • Dapat menyediakan perkhidmatan yang mencapai standard malah mampu mempelopori agenda IPT, USM dan Perpustakaan USM serta terus kekal relevan dengan identiti tersendiri.
iv.	Pembentukan agenda HEBAT dalam kalangan warga USM	• Melahirkan pelajar yang hebat kemahiran insaniah untuk keperluan pasaran pekerjaan. • Mampu untuk menjadi self learner yang boleh mengguna kemahiran literasi maklumat secara berkesan sepanjang hayat.

Kesimpulan

Pustakawan akademik di Perpustakaan USM telah merencana program serta inisiatif bagi Perkhidmatan Pendidikan Pengguna & Literasi Maklumat, Perkhidmatan Rujukan & Maklumat Elektronik serta Perkhidmatan Sokongan Akademik & Penyelidikan dengan menerapkan kombinasi

(i) Matlamat IPT, organisasi; (ii) Penjenamaan peribadi autentik; dan (iii) Standard Kompetensi Literasi Maklumat (ACRL Framework). Melalui perkongsian pengalaman dan amalan pustakawan akademik ini, diharapkan dapat memberi idea baharu kepada semua dalam perancangan dan pembangunan serta pelaksanaan perkhidmatan berkesan di perpustakaan dan organisasi masing-masing. Perpustakaan USM berminat untuk berkolaborasi dengan mana-mana pihak yang mempunyai aspirasi yang sama bagi "Mentransformasikan Pendidikan Tinggi untuk Kelestarian Hari Esok" dengan acuan yang unik.

Rujukan

Association of College and Research Libraries. (2016). *Framework for information literacy for higher education*. <https://www.ala.org/acrl/standards/ilframework>.

Goldsmith, M. (2009). *Authentic personal branding*. <http://www.marshallgoldsmithlibrary.com>

Kementerian Pendidikan Malaysia. (2019). *Kategori universiti awam*. <https://www.moe.gov.my/?view=article&id=6352:kategori-universiti-awam&catid=246>.

Perpustakaan Universiti Sains Malaysia. (2022). *Laporan tahunan perpustakaan Universiti Sains Malaysia 2021*. Pulau Pinang: Perpustakaan Universiti Sains Malaysia.

Rampersad, H. K. (2009). *Authentic personal branding*. Greenwich, Connecticut: Information Age Publishing.

Rosnani Ahmad. (2019). *The effects of authentic personal branding on academic librarians' professional image in Malaysia*. [Unpublished Master's thesis]. Universiti Teknologi MARA.

Srihasnita, R. dan Dharmasetiawan. (2018). Strategi membangun personal branding dalam meningkatkan performance diri. *Jurnal BAPPEDA*, 4(1), 19-25.

Suruhanjaya Perkhidmatan Awam Malaysia. (2022). *EZskim*. <https://www.interactive.jpa.gov.my/ezskim/>

INISIATIF LITERASI MAKLUMAT DI PERPUSTAKAAN UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA (PUiTM)

SHAHIDATUL AKHMAM RAMBELI

*Perpustakaan Tun Abdul Razak
Universiti Teknologi MARA (UiTM), Selangor
shahidatul@uitm.edu.my*

Abstrak: Perpustakaan Universiti Teknologi MARA (PUiTM) merangkumi 39 buah kampus di Malaysia. Seramai 40 orang pustakawan terlibat secara langsung dalam menjalankan sesi literasi maklumat (LM). Komponen LM di PUiTM terdiri daripada Kelas Literasi Maklumat (KLM), PhD Clinic, Taklimat/Orientasi, Chat with Librarian serta Khidmat Nasihat dan Rujukan. LM dijalankan secara bersemuka dan atas talian melalui platform Webex, Google Meet dan Microsoft Team. Sebanyak 11 buah modul KLM dibangunkan bagi menyokong penyelidikan, pengajaran dan pembelajaran. Bagi meningkatkan LM dalam kalangan warga UiTM, beberapa inisiatif telah dilakukan seperti program library outreach siri webinar, jalinan kolaborasi dengan fakulti dan pusat tanggungjawab, promosi di pelbagai saluran, pendekatan bersasar kepada pelajar mengikut fakulti, dan pelantikan pegawai perhubungan perpustakaan dan fakulti. Untuk meningkatkan teknik LM dalam kalangan pustakawan, latihan dan kursus bersesuaian diberikan dari semasa ke semasa. Melalui inisiatif ini, peningkatan penyertaan LM dapat dilihat melalui perbandingan penyertaan tahun 2020 dan 2021. KLM menunjukkan peningkatan besar sebanyak 24% dengan penambahan 14,659 orang peserta. Bagi khidmat nasihat dan rujukan pula, peratus peningkatan adalah sebanyak 5.5% berbanding tahun sebelumnya. Chat with librarian menunjukkan peningkatan sebanyak 10% dan PhD Clinic@PTAR meningkat sebanyak 45%. Bilangan peserta bagi taklimat dan orientasi bertambah seramai 3,210 iaitu sebanyak 5.1%. Inisiatif ini terbukti memberi kesan positif terhadap penerimaan LM dalam kalangan warga UiTM dan masyarakat luar.

Kata Kunci: Literasi maklumat, Inisiatif literasi maklumat, Perpustakaan akademik, PUiTM, Pustakawan

Pendahuluan

Perpustakaan akademik berperanan penting dalam menyokong pengajaran, pembelajaran dan penyelidikan di sesebuah universiti. Literasi maklumat (LM) merupakan sesi pengajaran dan pembelajaran yang diberi oleh pustakawan di perpustakaan akademik kepada warga institusi pendidikan tinggi. Ianya bertujuan mendidik dan menyalur maklumat sahih dan ilmiah bagi keperluan pembelajaran yang berkualiti. Pelajar didedahkan dengan kaedah dan proses pencarian maklumat yang berkesan, tepat dan bermutu. LM ini juga dilihat penting kerana ia bukan sahaja digunakan dalam pembelajaran di peringkat universiti, malah ia menyumbang terhadap pembelajaran sepanjang hayat. Atas sebab ini juga LM masih mempunyai kepentingan dan diteruskan dengan penambahbaikan bagi semua perpustakaan akademik demi menyahut saranan Association of College and Research Libraries (ACRL) untuk membangun warga negara celik maklumat. Perpustakaan akademik sentiasa berusaha menentukan pelajar dan warga universiti diberi pendedahan dan kemahiran intensif bagi memastikan mereka berpengetahuan dan berkemahiran dalam menghasilkan penulisan bermutu tinggi.

Zurkowski (1974) pertama kali memperkenalkan istilah LM dan menegaskan bahawa ia merupakan konsep yang sangat penting dalam bidang perpustakaan dan sains maklumat. Beliau turut menyatakan bahawa “orang yang terlatih dalam penggunaan sumber maklumat dan menggunakannya dalam urusan kerja boleh dipanggil celik maklumat”. Manakala, ACRL memberi takrifan bahawa LM merangkumi “kebolehan mengenalpasti keperluan maklumat dan keupayaan mengesan, menilai dan mengguna secara berkesan sesuatu maklumat” (ACRL, 2016). Ini terbukti LM amat penting terutama di era lambakan maklumat pada masa kini yang menyukarkan sesuatu maklumat itu disaring dengan tepat. Seseorang yang mempunyai kemahiran LM mampu mengklasifikasi, memproses serta menilai sesuatu maklumat yang diperlukan bagi memperoleh sumber rujukan yang berkualiti (Lokman, 2014).

Melihat keperluan dan kepentingan LM, Perpustakaan Universiti Teknologi MARA (PUIiTM) sebagai sebuah perpustakaan akademik terbesar merangkumi 39 buah kampus di seluruh Malaysia, giat menjalankan pelbagai inisiatif bagi memberi pendedahan, pengetahuan dan menggalakkan pelajar dan warga UiTM mengikut program LM yang dibangunkan secara komprehensif. Dengan kekuatan 40 orang pustakawan yang terlibat sepenuhnya dalam pelaksanaan LM ini, komitmen yang tinggi diberi khusus untuk merealisasikan objektif, misi dan visi PUIiTM khususnya dan UiTM amnya.

Kajian Literatur

Perpustakaan akademik dan literasi maklumat

Kajian LM di perpustakaan akademik masih aktif dijalankan hingga kini antaranya di United States, Pakistan, Zimbabwe dan Malaysia oleh Julien, Gross, dan Latham (2018); Iqal dan Idrees (2022); Tshuma dan Chigada (2018); dan Hashim, Mohamed Shuhidan dan Anwar (2022). Ini menunjukkan LM sinonim dengan perpustakaan akademik dan menjadi keutamaan dalam proses pengajaran dan pembelajaran di sesebuah universiti. Julien, Gross, dan Latham (2018) menyimpulkan perpustakaan akademik di United States berupaya mendidik pelajar bagi menghadapi cabaran pencarian dan pengumpulan maklumat. Manakala Iqal dan Idrees (2022) meneroka amalan-amalan LM yang terbaik di Universiti Pakistan yang memberi kesan terhadap pembelajaran pelajar. Melalui amalan terbaik LM, kaedah penyampaian dapat ditingkatkan bagi memenuhi keperluan pelajar dan warga universiti. Ini yang selalu dititikberatkan oleh mana-mana universiti dalam memastikan LM dapat disampaikan dengan efektif dan efisien. LM dilihat sebagai aspek penting dalam sesebuah universiti akademik kerana ia dapat melengkapkan pengetahuan komuniti universiti dengan pencarian maklumat dan penggunaan maklumat yang tepat (Tshuma & Chigada, 2018). Kajian oleh Hashim, Mohamed Shuhidan dan Anwar (2022) mendapati kaitan di antara keberkesanan penggunaan portal perpustakaan dan perkhidmatan maklumat dalam proses pembelajaran LM di perpustakaan.

Nor Asiah (2017) dari Perpustakaan Tun Seri Lanang UKM bukan sahaja tertumpu kepada program LM untuk warga universiti semata-mata malah melihat kepada kepentingan dan keberkesanan program dalam membentuk masyarakat bermaklumat. Ianya diperluas kepada komuniti setempat berketepatan dengan hasrat Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2015-2025 bagi membudaya pembelajaran sepanjang hayat. Tambah Nor Asiah lagi, LM bukan sahaja tertumpu kepada strategi dan kaedah pencarian maklumat tepat, malah ia dapat membantu universiti dan komuniti menghasilkan penulisan ilmiah berkualiti. Peranan perpustakaan dalam mendidik warga universiti melalui LM tidak dapat disangkal dan ia menjadi kayu pengukur penghasilan penulisan ilmiah sesebuah universiti. Perpustakaan di universiti mempunyai cabaran besar dalam melengkapkan graduan yang berkemahiran dalam persekitaran lambakan maklumat di era digital (White, 2021).

Bagi melahirkan masyarakat berilmu dan berpengetahuan tinggi serta disegani, ianya lahir dari pelajar yang mempunyai pelbagai kemahiran serta mampu berfikir secara kritis. Selain daripada itu, mereka juga dapat mengemuka idea-idea bernas dalam menyelesaikan permasalahan serta memastikan proses pembelajaran sepanjang hayat diteruskan walau pun telah menamatkan pengajian (Haberle, 2002). Matlamat utama sesebuah institusi adalah melahirkan pelajar

dan penyelidik yang celik maklumat, justeru kebanyakan perpustakaan universiti di negara barat telah menggabung LM dalam sistem pendidikan universiti (El Hassani, 2015). Beliau turut menambah, walaupun LM berjaya digabungkan dalam sistem pendidikan universiti, namun kaedah pelaksanaan masih di tahap konvensional. Justeru, perpustakaan akademik perlu mencari inisiatif baharu bagi meningkatkan pengajaran dan pembelajaran LM dalam kalangan warga universiti.

PUIiTM turut meletakkan LM sebagai satu elemen penting dalam memenuhi keperluan pengajaran, pembelajaran, penyelidikan dan penulisan bagi warga UiTM. Melalui 11 buah modul yang diperkukuh malah diperkasa, pelaksanaannya adalah melalui tenaga pengajar berkemahiran dalam kalangan pustakawan PuiTM. Mereka mempergiat LM ke seluruh warga terutama pelajar baharu dan penyelidik muda. Melihat kepada kepentingan LM yang menyokong pembelajaran sepanjang hayat, PUIiTM memperluas skop LM tidak hanya kepada pelajar malah ke seluruh staf pentadbir dan akademik serta masyarakat umum. PUIiTM sentiasa komited dengan arahan pengurusan tertinggi dan keperluan universiti terutama bagi meningkatkan keterlihatan penulisan ilmiah bagi mencapai Globally Renowned University 2025.

Pustakawan dan literasi maklumat

Pustakawan bertanggungjawab dalam melaksana LM kepada warga universiti. Pustakawan memperuntukkan masa, tenaga dan usaha bagi memastikan LM yang disampaikan mencapai objektif yang ditetapkan. Amalan LM yang baik di peringkat universiti memerlukan penglibatan aktif pustakawan memberi didikan dan berupaya membuktikan kepentingan LM kepada warga universiti (Flierl & Maybee, 2020). Selain daripada itu, mereka juga percaya terdapat pelbagai kaedah untuk pustakawan melaksana LM sama ada melalui permohonan KLM, konsultasi secara individu atau kumpulan kecil, berhubung melalui pelbagai platform dan lain-lain kaedah, agar pengajaran dan pembelajaran dapat disampaikan kepada warga universiti. Jika dahulunya LM dijalankan secara bersemuka, namun kini dengan perubahan global dan peningkatan teknologi, LM dapat diberi secara atas talian bagi memastikan LM dapat diteruskan kesinambungannya mengikut peredaran zaman. Ini berlaku ketika dunia dilanda pandemik COVID-19 yang memerlukan pengajaran dan pembelajaran dijalankan secara pendidikan jarak jauh (ODL). Pustakawan turut berdepan cabaran dan tangkas menyesuaikan diri dengan perubahan persekitaran baharu (Abidin et al., 2021). Ini diperkukuhkan lagi dengan pernyataan oleh Reale (2021) di mana pustakawan dilihat berjuang untuk menyampaikan LM secara berkesan kepada pelajar dan fakulti, dan ianya bukan sesuatu yang mudah. Pelbagai usaha dan inisiatif telah dilakukan agar pelajar diberi pendedahan kepada kepentingan dan keberkesanan LM dalam pembelajaran walaupun mereka tidak berada di universiti.

Pustakawan PUIiTM tidak berkecuali dalam berdepan dengan situasi yang sukar namun tindak balas yang pantas dilakukan melalui penambahbaikan platform chat with librarian atau sembang maya untuk terus berkomunikasi dengan pelanggan. Di samping itu, KLM turut dijalankan secara atas talian bagi memastikan LM disampaikan dengan berkesan. Perubahan pengajaran yang ditangani oleh pustakawan iaitu dari bentuk konvensional ke maya, bertujuan mengekalkan interaksi antara pustakawan, pelajar dan fakulti. Ini merupakan kaedah yang telah diterapkan dalam sesi LM secara atas talian bagi mengekalkan usaha adanya sentuhan manusia secara maya (Budhai & Williams, 2021). Pustakawan PUIiTM menjadikan platform chat sebagai saluran terbaik untuk berinteraksi secara meluas dengan seluruh warga UiTM. Hunter et al. (2019) menegaskan bahawa pustakawan yang meneruskan LM melalui sembang maya merupakan amalan terbaik untuk pembangunan pengajaran dan pembelajaran kepada warga institusi. Ini diperkukuhkan lagi dengan pernyataan daripada Rath (2022) iaitu LM merupakan amalan sosial bagi pengajaran oleh pustakawan akademik.

Inisiatif literasi maklumat

Banyak perpustakaan akademik menjalankan pelbagai inisiatif dalam melaksana LM. Nisha dan Varghese (2021) mendedahkan pelbagai inisiatif baharu diperkenal di peringkat pendidikan tinggi dan masyarakat di India bagi meningkatkan kemahiran LM bertujuan mengguna sumber

pengetahuan secara optimum. Ini turut disokong oleh El Hassani (2015) dimana Perpustakaan Mohammed VI, Universiti Al Akhawayn di Maghribi menjalankan inisiatif LM supaya penyelidikan dan pembelajaran berterusan. Ia menggalakkan aktiviti tanggungjawab sosial kepada masyarakat di samping meningkatkan aktiviti pembelajaran, pengajaran dan penyelidikan melalui bengkel, kursus, kelas, webinar dan library outreach. Perpustakaan ini turut menjalankan kerjasama baik dengan pihak fakulti disamping menjalankan orientasi perpustakaan pada setiap awal semester. Inisiatif LM di Perpustakaan Mohammed VI menampilkan hasil positif di mana 87 sesi pengajaran telah dijalankan dengan bilangan pelajar seramai 1,506 orang bagi tahun 2012 hingga 2013. Melalui inisiatif tersebut, ia membuktikan peranan LM sebagai hab pembelajaran untuk pelajar dan fakulti. Justeru, PUiTM amat komited dalam merangka dan melaksana pelbagai inisiatif dari semasa ke semasa bagi memastikan penglibatan warga UiTM dalam LM dipertingkatkan. Inisiatif PUiTM ini selari dengan perkembangan teknologi dan ia adalah usaha bagi merencanakan penggunaan perkhidmatan perpustakaan yang optimum (Perpustakaan Tun Abdul Razak, 2021), seterusnya menjadikan perpustakaan digital PUiTM sentiasa relevan, dirujuk dan dihormati.

Pelaksanaan LM berdasarkan model Big6 diguna secara meluas oleh semua perpustakaan di pelbagai peringkat (Rajah 1). Model ini dibangunkan oleh Mike Eisenberg and Bob Berkowitz yang berupaya menggabung kemahiran pencarian dan penggunaan maklumat secara sistematik melalui peralatan teknologi dalam proses mencari, mengguna, mengaplikasi dan menilai sesuatu maklumat (Eisenberg & Berkowitz, 2001).

Rajah 1. Model Big6 (Eisenberg & Berkowitz, 2001)

Perbincangan

Komponen-komponen LM PUiTM adalah:

- i. Kelas Literasi Maklumat (KLM)
- ii. PhD Clinic@PTAR
- iii. Chat with Librarian
- iv. Khidmat Nasihat dan Rujukan
- v. Taklimat pelajar dan staf baharu
- vi. Orientasi perpustakaan

Kelas Literasi Maklumat

PUiTM berjaya membangun dan menawarkan 11 buah modul KLM yang komprehensif dan meliputi keseluruhan peringkat pengajian. Ia disusun khusus bagi memenuhi keperluan pengajian

dan pembelajaran yang diperlukan di peringkat universiti dan turut menyokong pembelajaran sepanjang hayat. Warga universiti boleh membuat permohonan secara atas talian melalui sistem yang dibangunkan sendiri oleh kepakaran dalaman PUiTM. Setiap sesi dijalankan selama dua jam secara percuma mengikut tarikh, hari dan masa tempahan peserta. Diakhir sesi, peserta perlu memberi penilaian terhadap keberkesanan program. Penilaian ini juga perlu untuk melihat mutu pengajaran tenaga pengajar serta untuk penambahbaikan.

INFORMATION LITERACY CLASS

Want to learn how to find references easily? Let's Join
Our **Information Literacy Class**

Booked your slot

<https://ekkm.uitm.edu.my/>

FREE

SCAN ME

MODULES AVAILABLE

✓ LSC100: INTRODUCTION TO LIBRARY SYSTEM	✓ LMS300: LIBRARY MANAGEMENT SOFTWARE (ENDNOTE)
✓ LSC101: INTRODUCTION TO ELECTRONIC RESOURCES	✓ LMS301: LIBRARY MANAGEMENT SOFTWARE (MENDELEY)
✓ LSC102 : ONLINE DATABASE FOR LITERATURE	✓ LMS302: EASY WRITE WITH MICROSOFT WORD
✓ LSC200 : ADVANCED LITERATURE SEARCH (SCOPUS)	✓ LSA400: PUBLICATION ETHICS & PUBLISHING TOOLS
✓ LSC201 : ADVANCED LITERATURE SEARCH (WOS)	✓ LSA401: OPEN ACCESS FOR SCHOLARLY PUBLICATION
	✓ LSA402: GOOGLE SCHOLAR & GOOGLE DRIVE

Rajah 2. Modul Kelas Literasi Maklumat PTAR

PhD Clinic@PTAR

PhD Clinic@PTAR buat masa ini hanya dijalankan di Perpustakaan Tun Abdul Razak (PTAR) Shah Alam sahaja. Klinik ini merupakan sesi konsultasi percuma yang memberi tumpuan kepada bimbingan dalam penyelidikan dan penulisan terutama kepada pelajar pasca siswazah secara perseorangan atau dalam kumpulan kecil. Berkonsepkan waqaf ilmu oleh para pensyarah Fakulti Pengurusan Maklumat (FPM) UiTM, ianya adalah inisiatif pustakawan PTAR bersama Profesor Dr Norliya Ahmad Kassim, pensyarah FPM. Sesi dijalankan secara perseorangan atau kumpulan kecil pada setiap Selasa dan Rabu selama tiga jam.

Chat with Librarian

Chat with Librarian merupakan platform komunikasi dan konsultasi sembang maya bagi menjawab sebarang pertanyaan warga universiti berkaitan dengan pencarian maklumat, dapatan sumber dan lain-lain yang berkaitan dengan kadar segera. Soalan yang tidak berjaya dijawab oleh pustakawan akan disalurkan terus ke emel pustakawan untuk diambil tindakan selanjutnya.

Khidmat Nasihat dan Rujukan

Perkhidmatan yang dijalankan di meja rujukan adalah cara konvensional yang masih diteruskan dengan memberi perkhidmatan secara bersemuka serta menjawab sebarang soalan dari

pelajar dan penyelidik melalui telefon, emel, aplikasi WhatsApp dan media sosial. Ia direkod ke dalam Reference Desk Management System (RDMS) yang dibangunkan melalui kepakaran dalaman PUiTM hasil dari percambahan dan pencapaian inovasi.

Taklimat pelajar dan staf baharu

PUiTM turut mendedahkan LM kepada pelajar dan staf baharu melalui taklimat perpustakaan. Ini penting bagi memberi pendedahan sewajarnya mengenai sumber maklumat, koleksi dan perkhidmatan yang ditawarkan oleh PUiTM. Ini akan memudahkan warga UiTM memperoleh dan mengguna maklumat sahih, berilmiah dan berkualiti. Taklimat ini diadakan secara fizikal dan secara atas talian mengikut permintaan.

Orientasi perpustakaan

PUiTM turut terlibat dalam minggu orientasi pelajar setiap awal semester bagi kemasukan pelajar baharu. PTAR mengambil peluang dan kesempatan orientasi ini untuk menyampaikan LM yang asas bagi pendedahan umum kepada pelajar. Bermula fasa pandemik, orientasi disampaikan secara atas talian dalam bentuk interaktif.

PUiTM menggunakan pelbagai platform maya dalam penyampaian LM secara atas talian kepada warga UiTM seperti:

- i. Cisco Webex
- ii. Google Classroom
- iii. Google Meet
- iv. Microsoft Teams

Inisiatif literasi maklumat di PUiTM

PUiTM menjalankan pelbagai inisiatif bagi memastikan LM yang ditawarkan diketahui oleh setiap warga dan mereka mengikuti program yang ditawarkan. Antara inisiatif yang ditawarkan termasuk:

- i. Program Library Outreach
- ii. Pelantikan Pegawai Perhubungan Perpustakaan & Fakulti/Pusat Tanggungjawab
- iii. Siri webinar percuma
- iv. Jalinan kolaborasi dengan Institut Pengajian Siswazah (IPSiS).
- v. Promosi berterusan melalui emel, Facebook, kumpulan WhatsApp/Telegram (liason officer, Majlis Perwakilan Pelajar, pustakawan UiTM, Senat UiTM), blogspot, twitter dan lain-lain.
- vi. Peningkatan kompetensi tenaga pengajar melalui kursus, mock teaching dan lain-lain.
- vii. Targeted approach atau pendekatan bersasar kepada pelajar mengikut Fakulti.

Program Library Outreach melibatkan aktiviti seperti intellectual discourse, kunjungan hormat ke pejabat Dekan/Pengarah, konsultasi perkhidmatan perpustakaan, dan pameran dan aktiviti Read@UiTM. Peluang ini diambil bagi menyampaikan maklumat terkini berkaitan perkhidmatan, koleksi dan kemudahan terkini perpustakaan kepada warga universiti.

Pegawai perhubungan perpustakaan dilantik bagi menjalankan tugas dan tanggungjawab seperti menghadiri aktiviti anjuran perpustakaan, bertindak sebagai perantara bagi fakulti/bahagian/pusat bertanggungjawab dengan perpustakaan, membantu pembangunan koleksi/sumber pengajaran, pembelajaran dan penyelidikan, melaksana program library outreach, dan melaksana program Read@UiTM di fakulti.

PTAR Shah Alam melalui jalinan kolaborasi bersama Institut Pengajian Siswazah (IPSiS) turut dijemput dan diberi slot dalam setiap program anjuran IPSiS. Program-program yang dianjurkan

adalah seperti Research Skill Seminar & Thesis Boot Camp dan program-program lain yang berkaitan dengan penyelidikan dan penulisan kepada pelajar pasca siswazah secara bersemuka atau maya.

Pustakawan PUiTM yang bertindak sebagai tenaga pengajar diberi latihan dan kursus pengajaran peringkat asas dari pensyarah Fakulti Pendidikan UiTM. Ini dilakukan untuk meningkatkan teknik dan kaedah pengajaran yang betul dan berkesan. Antara objektif kursus adalah untuk memahami maksud dan kepentingan pedagogi dalam pengajaran dan pembelajaran, mengenalpasti kepelbagaian pelajar yang boleh mempengaruhi keberkesanan latihan, dan mengguna beberapa platform yang sesuai untuk pengajaran atas talian.

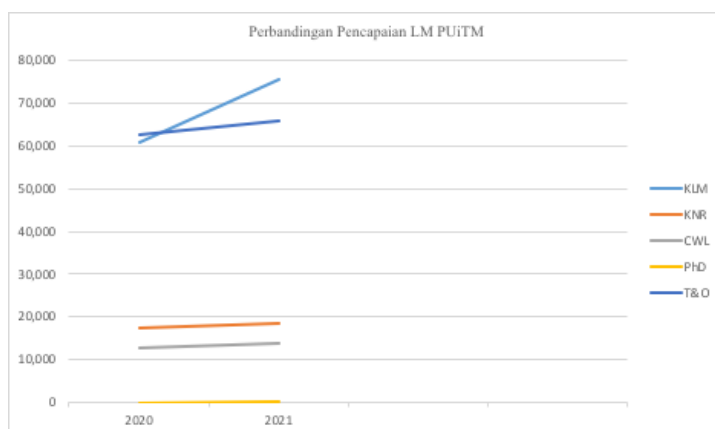
Targeted approach atau pendekatan bersasar merupakan inisiatif PUiTM dengan melihat keperluan pelajar dan fakulti. Kajian mengenai minat dan keperluan pelajar, pengkhususan subjek serta peringkat pengajian pelajar di fakulti dapat mengenal pasti pendekatan sesuai bagi penyampaian LM. Ini akan memberi kefahaman yang jelas kepada pelajar. Contoh-contoh maklumat yang sesuai dan berkaitan dengan keperluan pelajar akan lebih memudahkan pelajar dan fakulti memperoleh maklumat yang lebih tepat serta memberi fokus dan minat terhadap LM yang disampaikan.

Pencapaian literasi maklumat di PUiTM

Inisiatif PUiTM dalam memperkasa LM dilihat berkesan dan menunjukkan pencapaian yang memberangsangkan. Ini terbukti melalui pencapaian LM bagi tahun 2020 dan 2021 (Jadual 1).

Jadual 1. Perbandingan Pencapaian LM di PUiTM Bagi Tahun 2020 dan 2021.

Program LM	Jumlah peserta		Peningkatan (%)
	2020	2021	
Kelas Literasi Maklumat	60,704	75,363	24%
Khidmat Nasihat dan Rujukan	17,358	18,498	5.5%
Chat with Librarian	12,599	13,917	10%
PhD Clinic@PTAR	5	138	2660%
Taklimat & Orientasi	62,574	65,784	5.1%

Rajah 3. Perbandingan Pencapaian LM PUiTM Bagi Tahun 2020 dan 2021.

Kesimpulan

LM merupakan komponen dan menjadi keperluan utama bagi sesebuah perpustakaan akademik dalam menyokong pengajaran, pembelajaran, penyelidikan dan penulisan di universiti. Melalui inisiatif yang pelbagai dan pelaksanaan yang tersusun, terancang dan berfokus, PUiTM berjaya menunjukkan hasil positif dengan peningkatan kehadiran dan penglibatan warga UiTM serta masyarakat luar ke program LM. Menurut White (2021), LM mampu melengkapkan pelajar sesebuah universiti dengan kemahiran celik maklumat. Dengan kesemua komponen LM menunjukkan peningkatan positif, dapat disimpulkan bahawa perpustakaan akademik perlu mempelbagai inisiatif baharu dalam usaha meningkatkan penglibatan warga universiti ke arah masyarakat celik maklumat.

Rujukan

- Abidin, M. I. B., Sulaiman, J., Abdullah, A., & Hussin, M. H. M. (2021, 14-18 Jun). COVID-19 Response: Information literacy programme by Tun Abdul Razak Library, Universiti Teknologi MARA [paper presentation]. Persidangan Tahunan Perpustakaan Malaysia 2021. <http://irep.iium.edu.my/95890/13/e-prosiding.pdf>
- Association of College and Research Libraries. (2016). *Framework for information literacy for higher education*. <https://www.ala.org/acrl/standards/ilframework>.
- Budhai, S. S., & Williams, M. (2021). Humanizing virtual library instruction: Anchoring teaching presence in online information literacy sessions. *Journal of Library & Information Services in Distance Learning*, 15(3), 204-217.
- Eisenberg, M., & Berkowitz, R. 2001. A Big6 skills overview. <http://big6.com/pages/about/big6-skills-overview.php>
- El Hassani, A. (2015). The role of information literacy in higher education: An initiative at Al Akhawayn University in Morocco. *Nordic Journal of Information Literacy in Higher Education*, 7(1), 32-37.
- Flierl, M., & Maybee, C. (2020). Refining information literacy practice: Examining the foundations of information literacy theory. *IFLA Journal*, 46(2), 124-132.
- Haberle, N. 2002. Developing a theoretical evaluative framework for information literacy interventions: a South African initiative. *South African Journal of Higher Education*, 16(3), 21-30
- Hashim, H., Mohamed Shuhidan, S., & Anwar, N. (2022). Measuring the reliability analysis of university students' utilization of web-based library and information services in Malaysian academic libraries. *Library Philosophy and Practice*, 6880.
- Hunter, J., Kannegiser, S., Kiebler, J., & Meky, D. (2019). Chat reference: evaluating customer service and IL instruction. *Reference Services Review*, 47(2), 34-150.
- Iqal, S., & Idrees, H. (2022). The current status of information literacy instruction in university libraries of Pakistan. *New Review of Academic Librarianship*, 28(3), 303-320.
- Julien, H., Gross, M., & Latham, D. (2018). Survey of information literacy instructional practices in US academic libraries. *College & Research Libraries*, 79(2), 179.

- Lokman Mohamed. (2014). *Keberkesanan Kursus Literasi Maklumat di Perpustakaan UKM, Bangi*. [Project paper. Exec.Dip. Pengurusan Pentadbiran dan Operasi, Pusat Pendidikan Berterusan, Universiti Malaya]. <http://studentsrepo.um.edu.my/6037/>
- Nor Asiah Mohamad. (2017). Program literasi maklumat: pembelajaran sepanjang hayat kepada pelajar sekolah menengah. *Jurnal PPM: Journal of Malaysian Librarians*, 11(8), 93-101.
- Nisha, N. B., & Varghese, R. R. (2021). Literature on information literacy: A review. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*, 41(4).
- Perpustakaan Tun Abdul Razak. (2021). *Digital Library*. <https://library.uitm.edu.my/en/pages/about/tun-abdul-razak/84-ptar/about>
- Rath, L. T. (2022). Information literacy is a social practice: Refinement of a threshold concept for academic instruction librarians. In *Proceedings of the Association for Library and Information Science Education Annual Conference: ALISE 2022*. ALISE. <https://doi.org/10.21900/j.alise.2022.1083>
- Reale M. (2020). *Meeting the Challenge of Teaching Information Literacy*. 1st ed. Chicago: ALA Editions.
- Tshuma, T., & Chigada, J. (2018). Analysing information literacy practices at selected academic libraries in Zimbabwe. *South African Journal of Information Management*, 20(1), 1-7.
- White, A. M. J. (2021). Information literacy and critical thinking in higher education: Some considerations. *Research Anthology on Developing Critical Thinking Skills in Students*, 111-124.
- Zurkowski, P. G. (1974). *The Information Service Environment Relationships and Priorities*. Washington, D.C.: National Commission on Libraries and Information Sciences.

KURSUS LITERASI MAKLUMAT DAN MEDIA DI PERPUSTAKAAN IMU

ZUHANARIAH MOHD NORDIN

Chief Librarian

International Medical University (IMU), Kuala Lumpur

zuhanariah_mhdnordin@imu.edu.my

RAZMAN SHAH MOHD RAZALI

Assistant Manager (Reference Service)

International Medical University (IMU), Kuala Lumpur

RazmanShahRazali@imu.edu.my

Abstrak: Pencarian, penilaian, penggunaan dan perkongsian adalah kemahiran yang diperlukan oleh para pengguna sejajar dengan kepelbagaian maklumat di Internet. Keempat-empat kemahiran ini penting untuk dikuasai oleh para pelajar IMU kerana mereka dikehendaki untuk mengguna maklumat yang telah disahkan di dalam aktiviti pembelajaran dan penyelidikan mereka. Antara aktiviti-aktiviti ini termasuk menyiapkan tugas yang diberi, menulis laporan dan tesis serta berurusan dengan pesakit semasa sesi klinikal (praktikal). Justeru, program literasi media dan maklumat yang diperkenal di IMU bertujuan untuk melengkapkan para pelajar IMU dengan keempat-empat kemahiran ini. Kertas ini bertujuan untuk berkongsi tentang kursus yang dijalankan oleh pustakawan IMU dan teknologi yang diguna pakai untuk menjayakan kursus ini. Selain daripada itu, kertas ini bertujuan untuk berkongsi impak kursus yang dikendalikan ini terhadap para pelajar di IMU.

Kata kunci: Literasi maklumat, Celik maklumat, Literasi media, Literasi maklumat dan media, Celik media.

Pendahuluan

Menurut Zhang et al. (2017), literasi maklumat ditakrifkan sebagai kebolehan individu untuk mengenal pasti keperluan maklumat mereka. Mereka juga mesti mempunyai keupayaan untuk mencari, menilai dan mengguna maklumat yang diperlukan dengan berkesan. Pelaksanaan literasi maklumat penting terutamanya bagi pelajar kerana ia mengurangkan potensi bebanan maklumat yang berlebihan atau terlalu banyak maklumat atau lebih maklumat. Bawden et al. (1999) menyatakan bahawa lebih maklumat sebagai sejumlah besar sumber maklumat yang berpotensi dan berguna tetapi ia tidak semestinya mempunyai keputusan yang positif. Ini menunjukkan apabila terdapat terlalu banyak maklumat, ianya dianggap sebagai sesuatu yang negatif sekiranya pelajar tidak mempunyai kemahiran untuk menapis dan menilai maklumat tersebut.

Di peringkat institusi pengajian tinggi, konsep literasi maklumat yang kerap diguna ialah model SCONUL's Seven Pillars of Information Literacy. Model ini telah diterima pakai oleh pustakawan dan guru di seluruh dunia sebagai salah satu cara untuk membantu mereka menyampaikan kemahiran maklumat kepada para pelajar mereka. Tujuh tunjang model tersebut ialah (i) mengenal pasti, (ii) skop, (iii) merancang, (iv) mengumpul, (v) mengurus, (vi) menilai, dan,

(vii) pembentangan (SCONUL, 2011). Model ini dianggap sebagai model yang generik untuk institusi pengajian tinggi di mana ia boleh diubah suai mengikut kesesuaian kumpulan pelajar (SCONUL, 2011).

Kajian Literatur

Literasi maklumat seperti yang dinyatakan oleh Tronstad et al. (2009) adalah untuk mendedahkan para pelajar kepada cara mencari, menilai dan menggunakan sumber maklumat secara beretika. Dalam konteks pendidikan, literasi maklumat digunakan untuk mengajar penggunaan pangkalan data dan teknik carian tertentu (Tronstad et al., 2009). Kenyataan ini turut disokong oleh Mutula et al. (2006) di mana Association of College and Research Libraries (2016) mendefinisikan literasi maklumat sebagai kemahiran-kemahiran yang membolehkan individu mengenal pasti apabila maklumat diperlukan, mencari, menganalisis dan menggunakan maklumat tersebut dengan berkesan. Ala-Mutka (2011) pula menyatakan bahawa literasi maklumat meliputi aktiviti mengenal pasti keperluan maklumat, melayari laman sesawang, mencipta strategi pencarian, mengakses kesahihan dan kebolehpercayaan sumber yang diperoleh, dan membandingkannya dengan sumber-sumber lain.

Menurut Aufderheide (1992), literasi media adalah kebolehan untuk mengenal pasti sesuatu pergerakan, memahami maksud sesuatu imej, perkataan dan juga bunyi. Dia juga menyatakan "seorang yang celik media mengetahui tentang nyahkod, menilai, menganalisis dan menghasilkan kedua-dua bentuk media iaitu cetak dan elektronik. Objektif asas literasi media ialah hubungan autonomi yang kritikal kepada semua media".

Beliau menyatakan bahawa lima kualiti media adalah:

1. Media dibina untuk membina realiti,
2. Media mempunyai implikasi komersial,
3. Media mempunyai implikasi ideologi dan politik,
4. Bentuk dan kandungan media adalah berkaitan dalam setiap medium dan setiap satu mempunyai estetika, kod dan konvensyen yang unik, dan
5. Penerima media akan berunding tentang makna dalam media tersebut.

Pembelajaran atas talian adalah kaedah pembelajaran yang telah diguna secara meluas di seluruh dunia terutamanya apabila pandemik COVID-19 tercetus pada awal tahun 2020. Perintah kawalan pergerakan menguatkan lagi penggunaan aplikasi untuk tujuan pembelajaran secara atas talian di mana pelbagai aplikasi seperti Google Meet, Zoom dan Microsoft TEAMS telah diguna pakai untuk tujuan ini. Aplikasi seperti Microsoft TEAMS membolehkan para pelajar berinteraksi secara langsung dengan pelajar lain dan juga pustakawan. Ini secara langsung membuatkan suasana pembelajaran seakan-akan berada di dalam kelas pembelajaran secara fizikal (Pal & Vanijja, 2020). Poston et al. (2020) pula menyatakan platform ini juga membolehkan para pelajar untuk berkongsi imej dan nota tugas dan penyelidikan mereka selain daripada meningkatkan serta memperluas interaksi antara ahli dalam sesuatu kumpulan.

Pembelajaran sendiri dengan menggunakan pelbagai aplikasi seperti Moodle, Blackboard, Canvas, Drupal dan Classroom sudah lama diguna pakai di institusi pengajian tinggi untuk tujuan ini. Seperti yang nyatakan oleh Hall-Kenyon dan Smith (2013), Bullough dan Pinnegar (2001), Hamilton dan Pinnegar (1998) serta LaBoskey (2004), pembelajaran sendiri adalah satu bentuk penyelidikan kualitatif yang membolehkan para pendidik menyumbang kepada penyelidikan pendidikan melalui pengkajian dan penambahbaikan pengajaran mereka. Ianya merangkumi pengalaman peribadi mereka sendiri yang akan dianalisis oleh orang awam. Dalam erti kata lain, maklumat yang dikongsi bersama adalah berdasarkan apa yang mereka ketahui dan dikongsi dengan pengguna yang telah dikenalpasti. Dengan menggunakan aplikasi-aplikasi ini, para pelajar dapat mengakses maklumat yang disediakan menurut acuan mereka sendiri pada bila-bila masa dan dimana jua mereka berada melalui Internet.

Terdapat pelbagai perisian untuk tujuan penyampaian maklumat dalam pembelajaran sendiri seperti Storyline 360, Articulate Rise dan Articulate Captivate. Menurut Donnellan (2021), Storyline 360 ialah satu perisian yang direka untuk penciptaan sumber e-pembelajaran yang interaktif. Perisian ini mempunyai pelbagai pilihan untuk diguna seperti had percubaan untuk menjawab soalan, lapisan yang boleh diguna untuk memberi maklum balas segera, keupayaan untuk menyusun skor dan merawak pilihan jawapan. Jenis soalan pula adalah bebas untuk direka tanpa mengguna borang atau templat. Storyline 360 ialah perisian yang membolehkan aktiviti menjadi interaktif dan bukannya diguna pakai untuk tujuan pembentangan semata-mata. Pada mulanya para pengajar mempunyai sedikit masalah dalam penggunaan Storyline 360 kerana mereka telah terbiasa dengan penggunaan perisian pembentangan seperti Microsoft PowerPoint.

Perbincangan

Literasi Maklumat dan Media di Perpustakaan IMU

Program literasi maklumat telah mula diperkenal oleh Perpustakaan International Medical University (IMU) sejak tahun 2012 untuk semua palajar dan ianya dilaksanakan pada setiap semester untuk semua program. Lngganan pelbagai pangkalan data mengukuhkan lagi keperluan literasi maklumat untuk para pelajar kerana program ini mendedahkan mereka kepada pangkalan data yang boleh diguna berdasarkan subjek pada setiap semester.

Pada tahun 2016, program literasi maklumat ini telah diperkukuhkan lagi dengan pengenalan kepada kursus yang dikenali sebagai Basic Information Literacy License (BILL) dimana para pelajar yang memasuki semester tiga dikehendaki menyiapkan tugas yang diberi. Tugas ini juga akan diperincikan lagi apabila mereka memasuki semester empat. Pada tahun 2022, kursus BILL ini telah dinaiktaraf kepada Information & Media Literacy (IML) sejajar dengan kepelbagai maklumat dan media yang terdapat di Internet. Terdapat beberapa persamaan dan perbezaan antara kedua-dua kursus BILL dan IML (Jadual1).

Jadual 1: Persamaan dan perbezaan diantara kursus BILL dan IML

Kandungan kursus	BILL	IML
Pencarian maklumat melalui kata kunci	/	/
Pencarian maklumat melalui kaedah penerbitan	/	/
Teknik carian lanjutan (advanced searching techniques)	/	/
Penggunaan MeSH dalam pencarian	/	/
Penggunaan aplikasi dalam pencarian	X	/
Penggunaan media sosial dalam pencarian	X	/
Penilaian maklumat yang digunakan	/	/
Penggunaan perisian pengurusan rujukan seperti RefWorks	X	/
Penyerahan tugas oleh para pelajar	/	/

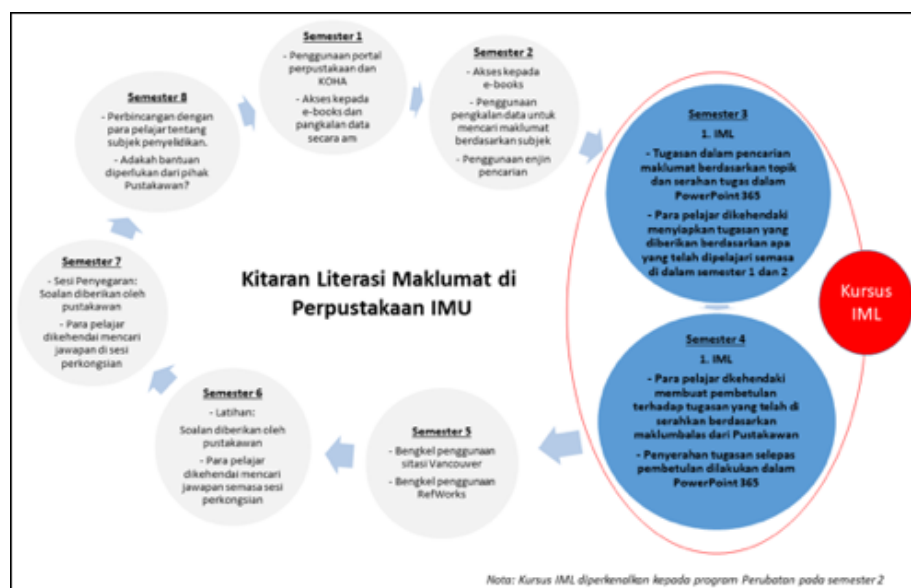
Jadual 1 menunjukkan kursus IML wajar dikendalikan untuk para pelajar kerana ianya merangkumi kesemua aspek pencarian, penggunaan Medical Subject Headings (MeSH), aplikasi dari pangkalan data seperti ClinicalKey, MedOne dan UpToDate dan juga penggunaan media sosial seperti Facebook, Twitter dan YouTube. Selain daripada itu, kursus ini juga menitikberatkan

tentang *citation* dengan penggunaan perisian pengurusan rujukan seperti RefWorks yang tidak terdapat dalam kursus BILL yang ditawarkan sebelum ini.

Kitaran Program Literasi Maklumat di Perpustakaan IMU

Gambaran kitaran program literasi maklumat yang dikendalikan oleh Perpustakaan IMU telah diubahsuai dari model SCONUL's Seven Pillars of Information Literacy (Rajah 1). Program literasi maklumat ini biasanya dikendali dalam minggu ketiga atau minggu keempat pada sesuatu semester. Ini bertujuan untuk para pelajar mengetahui tentang subjek pada semester tersebut terlebih dahulu sebelum pengenalan kepada pangkalan data diberikan kepada mereka oleh pihak perpustakaan. Kursus Literasi Maklumat & Media atau Information & Media Literacy (IML) ini pula akan diperkenalkan kepada para pelajar apabila mereka memasuki semester tiga dan akan disambung apabila mereka memasuki semester empat nanti. Bagi kursus IML, para pelajar perlu melakukan perkara berikut apabila mereka berada di semester tiga dan empat:

1. Semester tiga: Pembelajaran sendiri dan penyiapan latihan.
2. Semester empat: Persiapan latihan berdasarkan maklumbalas dari pustakawan.

Rajah 1: Kitaran program Literasi Maklumat di Perpustakaan IMU

Kursus IML

a. Objektif Kursus IML

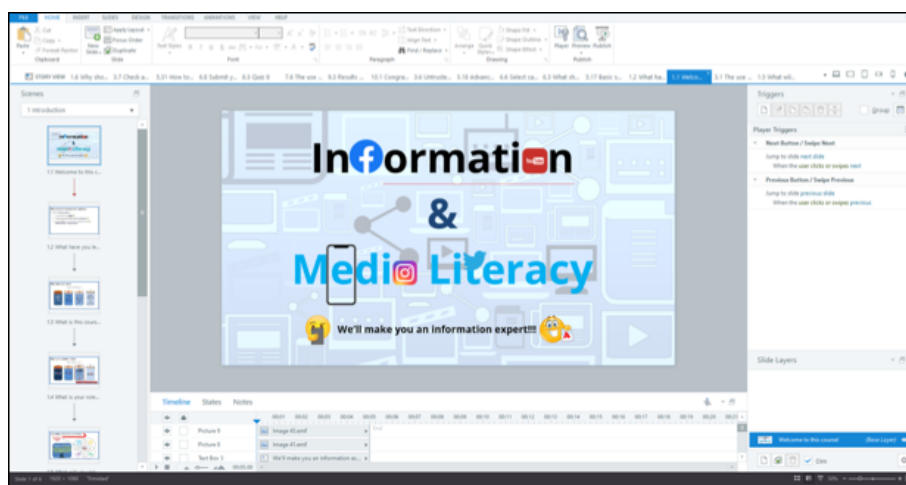
Objektif pengenalan kursus IML ini kepada para pelajar IMU adalah untuk membantu mereka dalam:

1. Proses pencarian dan penapisan,
2. Penggunaan pelbagai media,
3. Menilai data yang diperoleh dan mencipta maklumat baharu, dan
4. Perkongsian maklumat.

Dalam erti kata lain, objektif di atas bertujuan untuk menjadikan mereka individu celik literasi maklumat. Tujuan kursus IML ini diperkenalkan juga adalah untuk menyokong para pelajar dalam proses pembelajaran mereka di mana apa yang diperoleh semasa kursus ini boleh diaplikasi di dalam mata pelajaran penyelidikan, kajian literatur, laporan dan tugas-tugas lain yang mengguna keempat-empat objektif di atas.

b. Penggunaan Storyline 360, Moodle LMS dan Microsoft TEAMS dalam Kursus IML

Kursus IML ini telah direka khas dengan mengguna perisian Storyline 360. Penggunaan perisian ini bertujuan untuk menjadikan kursus ini lebih menarik untuk para pelajar selain dapat membangunkan kemahiran IT mereka. Perisian ini berfungsi seperti Microsoft PowerPoint dan ianya boleh di terbitkan dalam pelbagai format seperti laman sesawang, video, learning management system (LMS) dan juga Word. Untuk kursus IML ini, Perpustakaan IMU telah mengguna format laman sesawang dan kemudiannya ia dimuat naik ke laman sesawang portal IMU e-Learn. Pemilihan untuk mengguna format laman sesawang juga bertujuan untuk membolehkan kursus ini diakses oleh para pelajar dengan mengguna pelbagai gajet dan bukan melalui komputer semata-mata. Rajah 2 adalah gambaran kursus tersebut dalam perisian Storyline 360. Para pelajar hanya perlu mengguna emel IMU yang disediakan oleh pihak universiti untuk log masuk ke dalam laman sesawang tersebut. Selain daripada itu, penggunaan Moodle LMS seperti yang diguna pakai di portal IMU e-Learn, bertujuan supaya kursus itu dapat diakses oleh kohort yang khusus sahaja. Contohnya, kursus IML yang dikhususkan untuk program Medicine kohort ME221 semester dua (Rajah 3) hanya boleh di akses oleh kohort tersebut sahaja dan bukan kohort-kohort lain.

Rajah 2: Perisian Storyline 360 yang diguna pakai oleh Perpustakaan IMU untuk kursus IML

Terdapat empat jenis maklumat untuk diakses oleh para pelajar apabila kandungan IML dimuat naik ke dalam portal IMU e-Learn (Rajah 3). Setiap kandungan di dalam portal tersebut mempunyai tujuan yang berbeza. Terdapat pelbagai bahagian dalam kursus IML ini (Jadual 2).

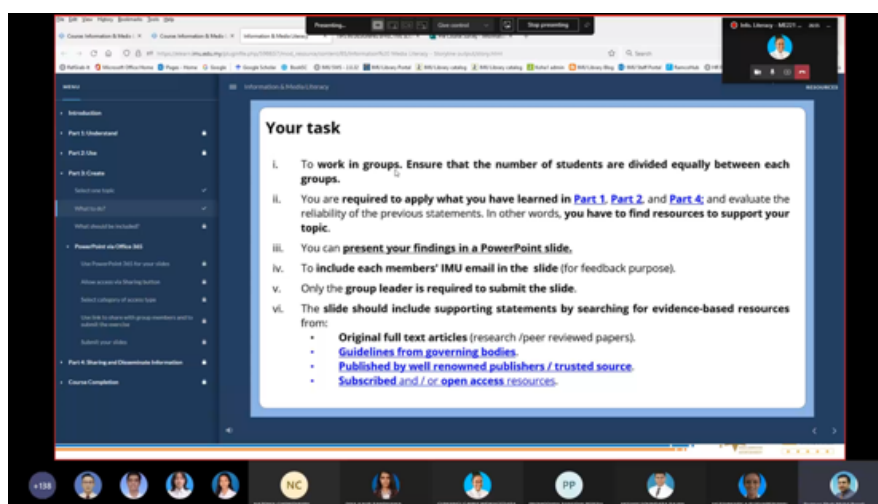

Rajah 3: Kandungan kursus IML yang telah diterbitkan di portal IMU e-Learn

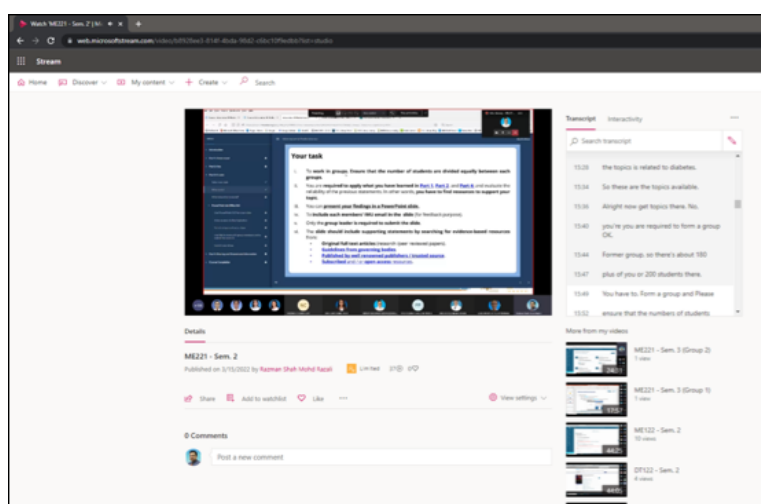
Jadual 2: Bahagian dalam kursus IML

Kandungan	Tujuan
Bahagian 1 (Part 1: Course Content)	- Pembelajaran sendiri - Maklumat berkenaan latihan yang diberikan
Bahagian 2 (Part 2: Participants Slides Submission)	- Latihan - Penyerahan slaid latihan - Maklumbalas latihan dari pustakawan
Bahagian 3 (Part 3: Participants Slides Submission (Corrected Version))	- Latihan - Penyerahan pembetulan slaid latihan berdasarkan maklumbalas dari pustakawan
Tips (Tips in Designing Effective Slides)	- Antara tips boleh digunapakai untuk tujuan pembuatan slaid yang berkesan

Di dalam kursus IML ini, para pelajar dikehendaki untuk menyiapkan latihan berdasarkan topik-topik yang diberi. Untuk tujuan ini, para pelajar dikehendaki untuk menyiapkan diri mereka dengan mempelajari empat kandungan yang terdapat di dalam kursus ini iaitu Faham (Part 1: Understand), Cari dan Tapis (Part 2: Search and Filter), Guna (Part 3: Use), dan Kongsi dan Sebar (Part 4: Disseminate). Selepas itu, mereka dikehendaki untuk melengkapkan latihan yang diberi dalam bahagian Cipta (Part 5: Create).

Rajah 4: Penggunaan Microsoft TEAMS semasa sesi taklimat oleh pustakawan

Rajah 5: Rakaman sesi taklimat di Microsoft STREAM IMU untuk tontonan semula

Kursus IML ini juga dikendalikan secara atas talian di mana penggunaan Microsoft TEAMS diguna pakai untuk tujuan taklimat oleh pustakawan kepada para pelajar IMU. Microsoft TEAMS diguna kerana ia memudahkan para pelajar mengakses kursus ini walau di mana mereka berada selain membolehkan sesi itu dirakam untuk tujuan tontonan semula. Rajah 4 menunjukkan sesi kursus yang dijalankan secara atas talian. Rajah 5 pula adalah rakaman sesi tersebut di mana ianya telah dirakam dan sedia diakses untuk tontonan semula di laman sesawang Microsoft STREAM IMU.

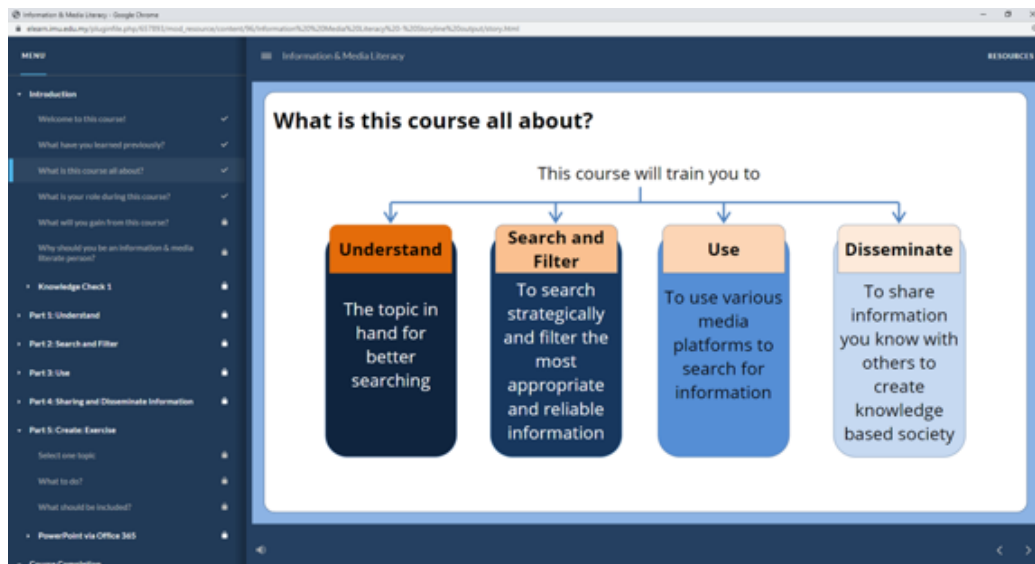
c. Kandungan yang terdapat dalam kursus IML

Maklumat yang terdapat dalam kursus IML ini berbentuk interaktif dimana para pelajar boleh mengakses maklumat yang terdapat dalam slaid dengan hanya menekan ikon di skrin (Rajah 6). Konsep interaktif ini sedikit sebanyak dapat menarik minat para pelajar untuk mengetahui lebih lanjut tentang maklumat yang hendak disampaikan selain mengurangkan kebosanan mereka semasa sesi pembelajaran sendiri. Kandungan kursus IML yang interaktif ini terbahagi kepada lima bahagian iaitu (1) Faham, (2) Cari dan Tapis, (3) Guna, (4) Kongsi & Sebar dan; (5) Cipta. Jadual 3 di bawah adalah huraian terperinci tentang kelima-lima bahagian tersebut. Rajah 6 adalah gambaran kursus tersebut di dalam portal IMU e-Learn.

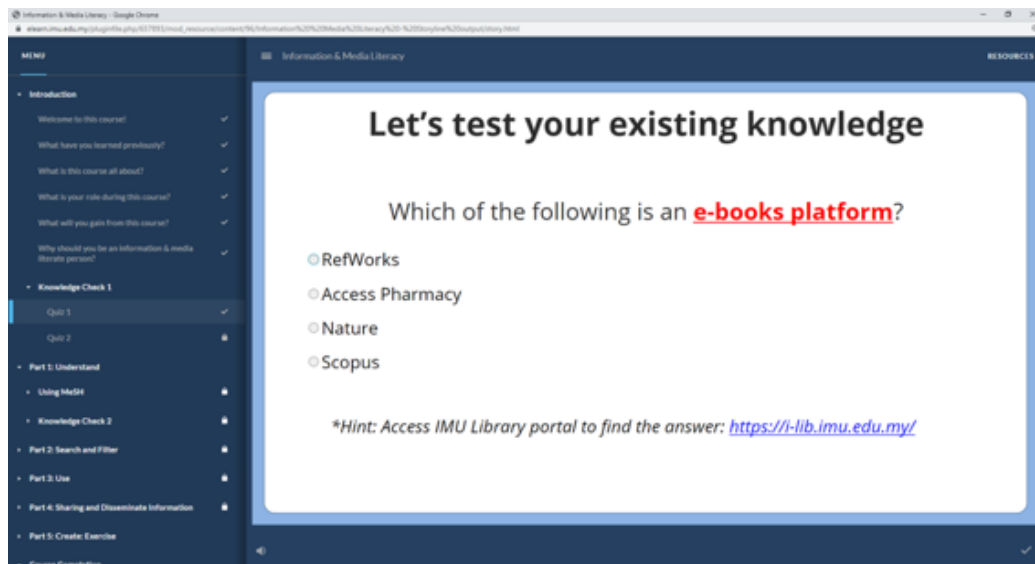
Jadual 3: Huraian bahagian-bahagian kursus IML

Bahagian	Huraian	Pembelajaran yang diterapkan
1. Faham (Understand)	Fahaman tentang topik untuk tujuan pencarian lebih efektif.	1. Penggunaan MeSH
2. Cari dan Tapis (Search and Filter)	Pencarian maklumat mengguna kaedah <i>advanced searching techniques</i> dan menapis maklumat yang didapati.	1. Pencarian artikel dalam pangkalan data 2. Kesahihan maklumat 3. Kelayakan penulis
3. Guna (Use)	Mengguna pelbagai media seperti laman sesawang serta aplikasi media sosial dalam tujuan pencarian.	1. Penggunaan pelbagai media dan aplikasi media sosial
4. Kongsi dan Sebar (Disseminate)	Berkongsi maklumat dengan orang ramai yang mempunyai minat yang sama	1. Perkongsian melalui media sosial 2. Tentang sitasi dan penggunaan sitasi jenis Vancouver 3. Penggunaan perisian pengurusan rujukan - RefWorks
5. Cipta (Create)	Menilai data yang diperolehi dan mencipta maklumat yang baru	1. Latihan untuk para pelajar 2. Penyerahan tugas mengguna PowerPoint 365

Selain daripada itu, latihan berbentuk kuiz juga diterapkan dalam kursus ini dan ia hanya terdapat pada setiap akhir slaid pembentangan untuk kesemua bahagian. Ini bertujuan untuk melatih para pelajar mengingati tentang apa yang telah dikongsi di dalam kursus selain membolehkan mereka memahami lebih lanjut tentang kandungan kursus. Para pelajar dikehendaki untuk menjawab soalan yang diajukan dan hanya boleh mengakses bahagian yang seterusnya jika soalan tersebut berjaya dijawab dengan betul. Rajah 7 menunjukkan contoh soalan kuiz yang terdapat pada setiap bahagian.

Rajah 6: Gambaran kandungan kursus IML dalam portal IMU e-Learn

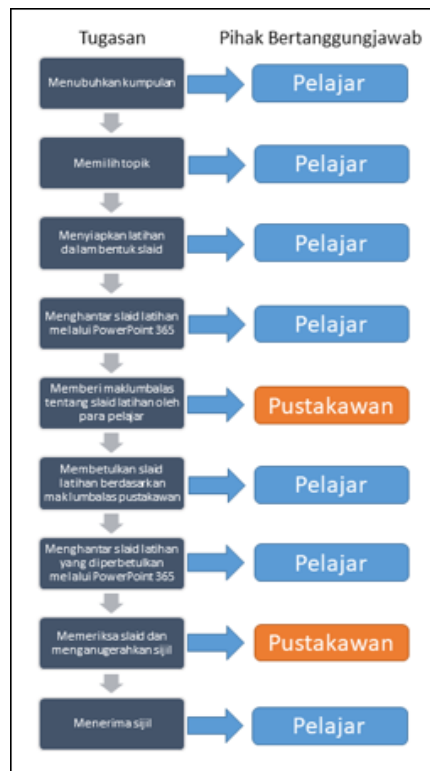

Rajah 7: Antara contoh soalan kuiz untuk setiap bahagian

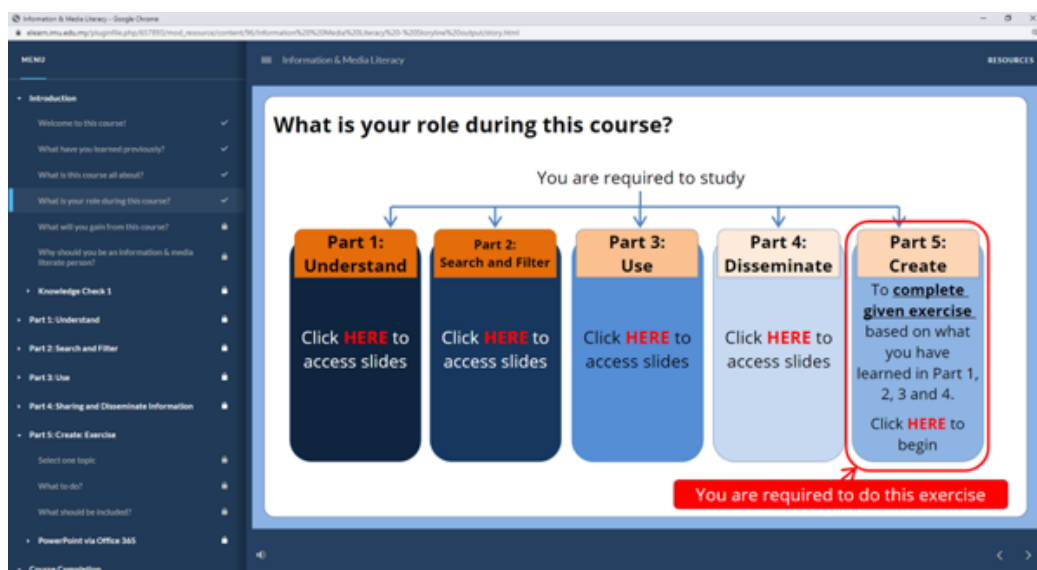
d. Peranan Para Pelajar dalam kursus IML

Carta aliran tentang peranan pelajar dalam kursus ini boleh dilihat dalam Rajah 8. Untuk menyiapkan latihan ini, para pelajar dikehendaki bekerja secara berkumpulan. Jumlah pelajar untuk satu kumpulan bergantung kepada jumlah pelajar dalam kohort tersebut dan jumlah ahli kumpulan hendaklah sama rata untuk semua kumpulan. Para pelajar perlu melantik seorang ketua atau wakil bagi setiap kumpulan. Ketua atau wakil bertanggungjawab untuk memastikan latihan yang diberi lengkap sebelum dihantar menggunakan PowerPoint 365.

Arahan latihan yang diberi terdapat dalam bahagian (5) Cipta (Rajah 9). Di dalam bahagian ini juga terdapat topik-topik yang boleh dipilih oleh setiap kumpulan dan juga maklumat-maklumat yang perlu disertakan di dalam slaid mereka. Rajah 10 pula adalah contoh senarai topik-topik yang boleh dipilih oleh setiap kumpulan.

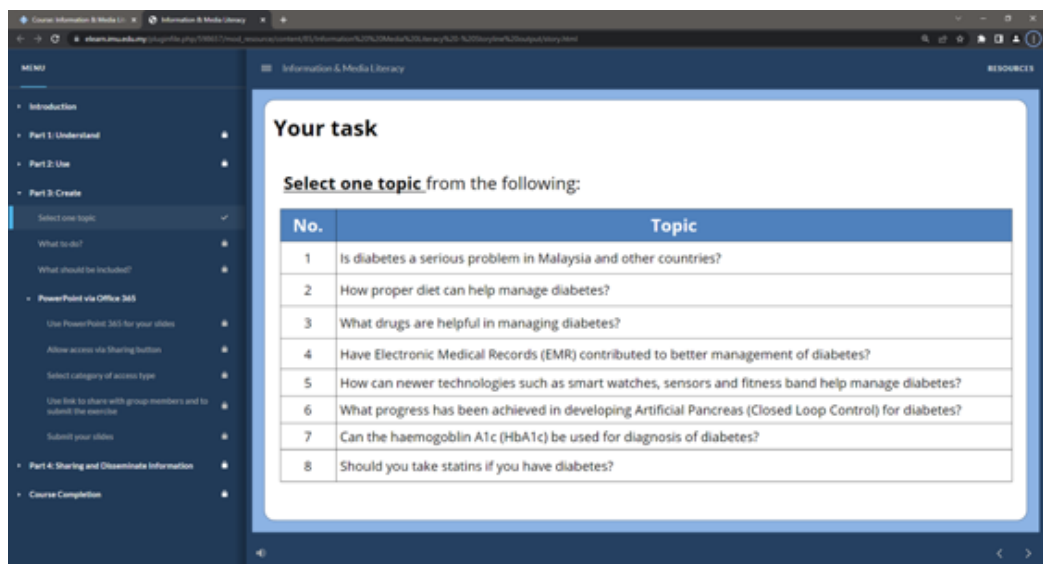

Rajah 8: Carta aliran peranan pelajar dalam kursus

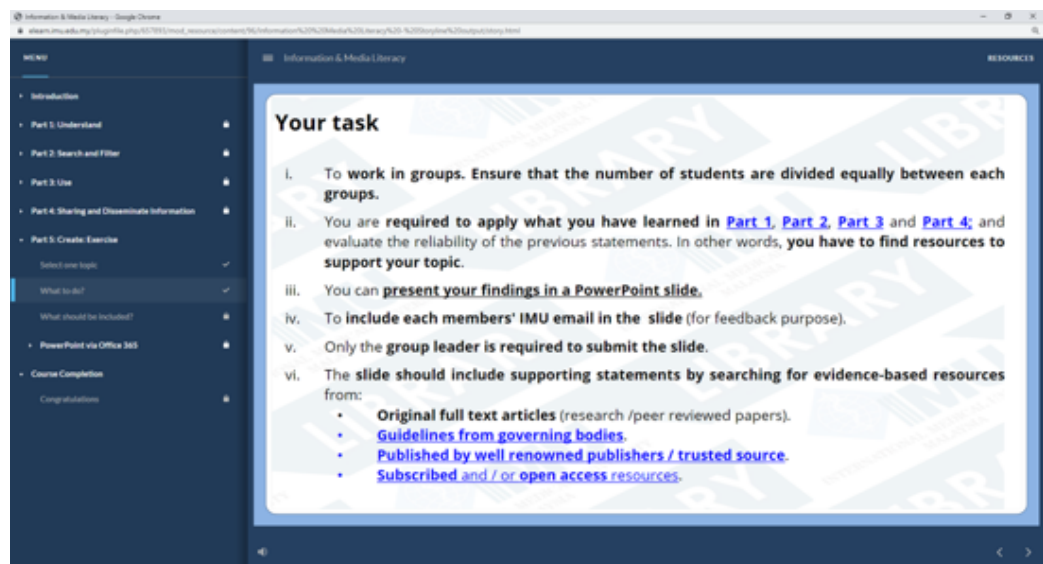

Rajah 9: Peranan pelajar dalam kursus IML

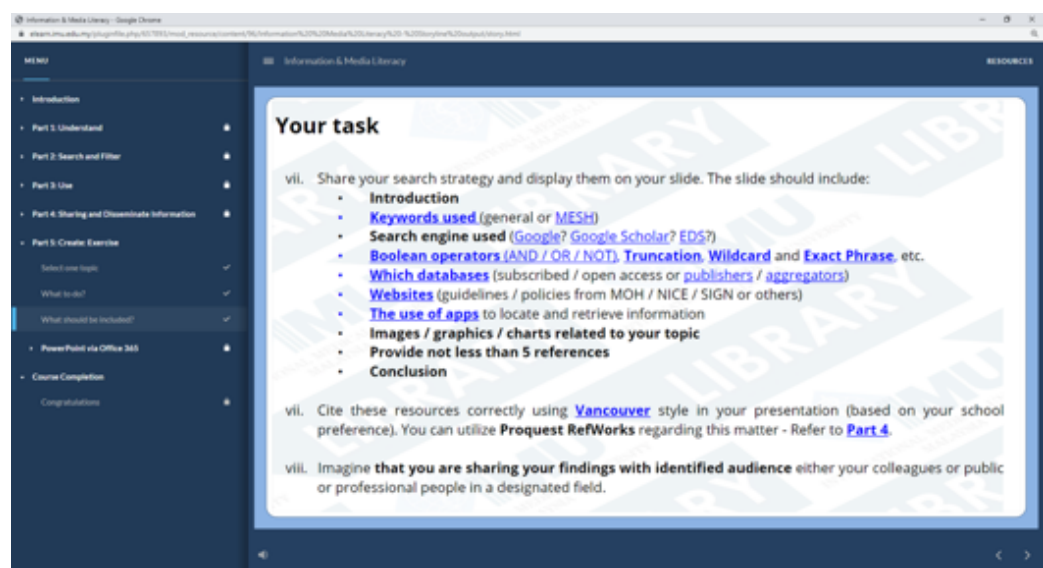
Para pelajar dikehendaki untuk menyiapkan latihan yang diberi dalam bahagian (5) Cipta dengan mengaplikasikan apa yang telah dipelajari di bahagian (1) Faham, (2) Cari dan Tapis, (3) Guna dan (4) Kongsi & Sebar di dalam kursus ini. Mereka perlu mencari maklumat berdasarkan artikel yang sudah terbukti (iaitu yang telah disunting oleh individu profesional dalam bidang tersebut), garis panduan dari badan-badan kerajaan, diterbitkan oleh penerbit terkemuka dalam bidang tersebut dan juga pangkalan data yang dilanggan oleh Perpustakaan IMU atau pangkalan data open access.

Rajah 10: Contoh topik-topik yang boleh dipilih oleh pelajar

Rajah 11: Arahan dan maklumat yang perlu diikuti oleh pelajar

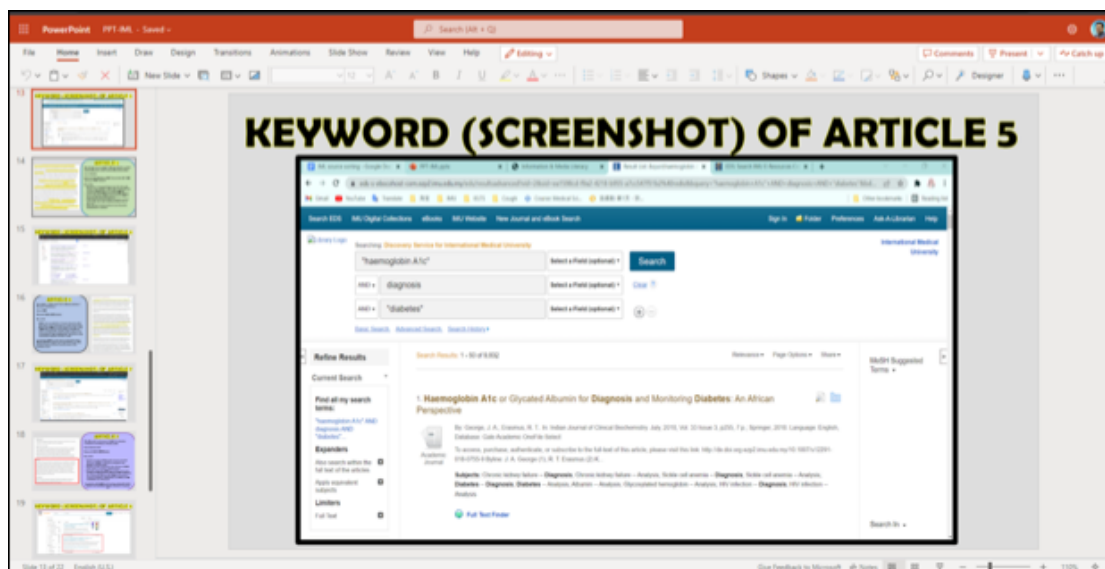

Rajah 12: Arahan dan maklumat yang perlu diikuti oleh pelajar

Untuk tujuan menghasilkan slaid pembentangan dengan mengguna PowerPoint 365, para pelajar dikehendaki menyertakan tangkap layar sebagai bukti pencarian mereka. Antara maklumat dan tangkap layar yang perlu dipaparkan dalam slaid pembentangan adalah seperti berikut:

1. Pengenalan kepada topik
2. Kata kunci yang diguna pakai (termasuk penggunaan kata kunci secara am atau dari MeSH)
3. Enjin pencarian yang diguna pakai (Google, Google Scholar atau EDS).
4. Pencarian maklumat mengguna teknik pencarian advanced (boolean, truncation, wildcard dan exact phrase)
5. Pangkalan data yang diakses
6. Laman sesawang yang diakses
7. Penggunaan aplikasi media sosial
8. Penggunaan rajah dan carta
9. Lima rujukan untuk tujuan sitasi
10. Rumusan tentang topik pembentangan

Selain daripada itu, para pelajar juga dikehendaki menyertakan sumber rujukan mereka dengan sitasi bersesuaian seperti gaya Vancouver dan juga gaya APA (bergantung kepada program mereka). Slaid PowerPoint akan dimuat naik oleh ketua atau wakil kumpulan ke Bahagian 2 (Part 2: Participants Slides Submission) (Rajah 3). Rajah 13 adalah contoh pencarian yang telah dilakukan oleh para pelajar dan telah dimuat naik ke dalam PowerPoint 365. Pencarian yang dilakukan adalah berdasarkan apa yang telah dipelajari dalam Bahagian 1 (Part 1: Course Content).

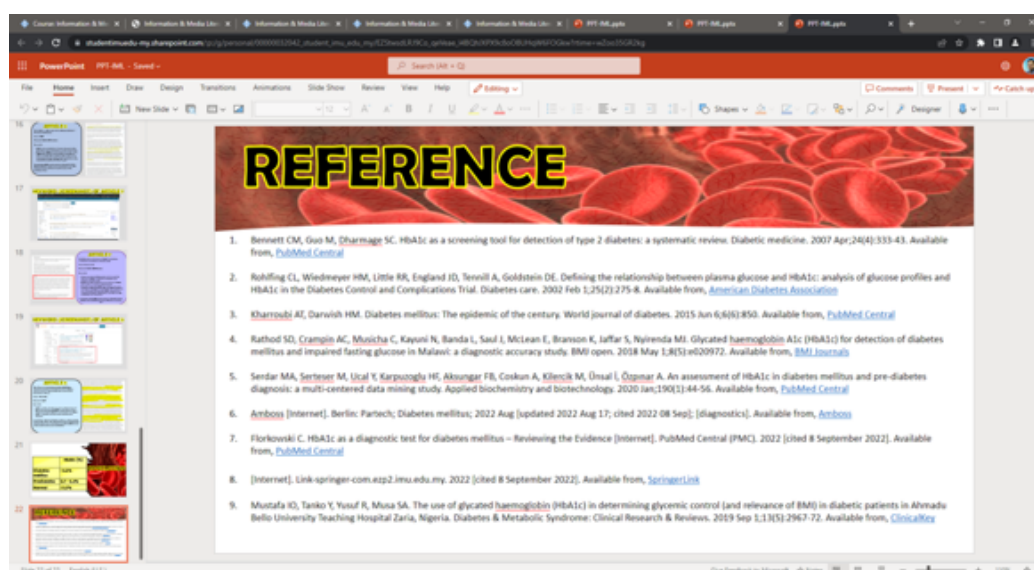
Rajah 13: Antara slaid pembentangan PowerPoint 365 oleh salah satu kumpulan

Rajah 14 adalah maklumbalas oleh pustakawan selepas semakan dilakukan terhadap slaid latihan yang telah dihantar.

Rajah 14: Maklumbalas dari Pustakawan selepas semakan dilakukan terhadap slaid latihan

Rajah 15 adalah contoh dimana pembetulan slaid pada bahagian sitasi telah dilakukan oleh para pelajar apabila slaid mereka telah dibetulkan.

Rajah 15: Citation gaya Vancouver yang guna oleh pelajar setelah slaid latihan diperbetulkan

e. Hasil dan kesan kursus IML terhadap para pelajar IMU

i. Jumlah pelajar yang terlibat dalam kursus IML

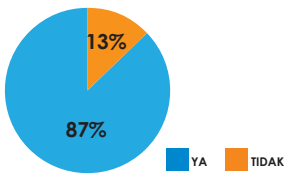
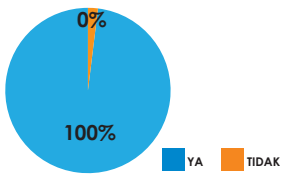
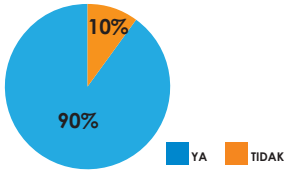
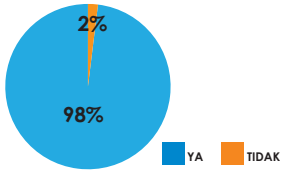
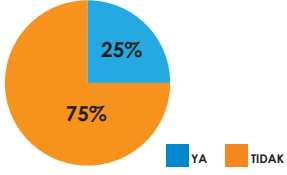
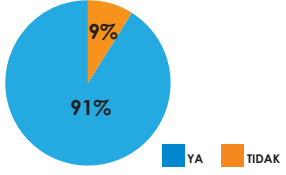
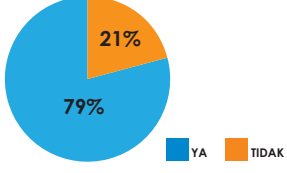
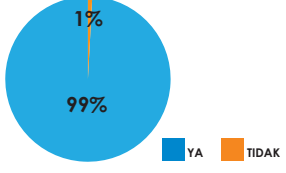
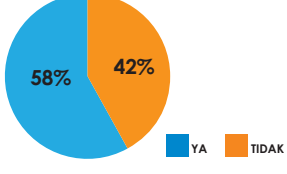
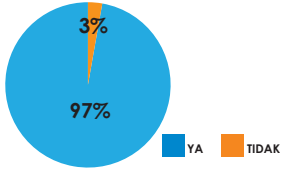
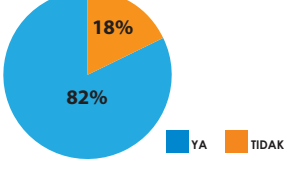
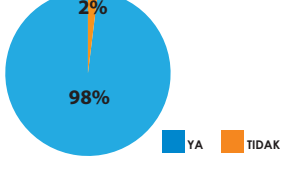
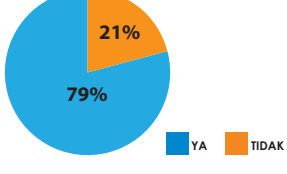
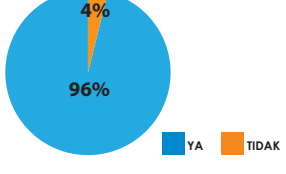
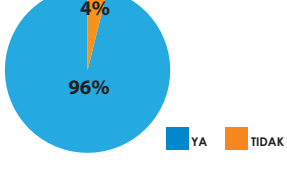
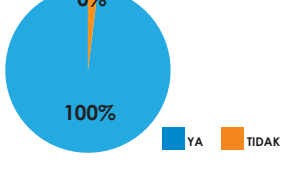
Kursus IML ini telah diperkenalkan sejak bulan Mac 2022 dan setakat ini telah disertai oleh 722 orang pelajar. Dari jumlah tersebut, 672 orang telah berjaya menghantar latihan slaid 1 manakala 272 orang telah berjaya menghantar latihan slaid 1 dan 2. Senarai program dan jumlah pelajar yang telah dan akan terlibat dalam kursus IML terdapat dalam Jadual 4.

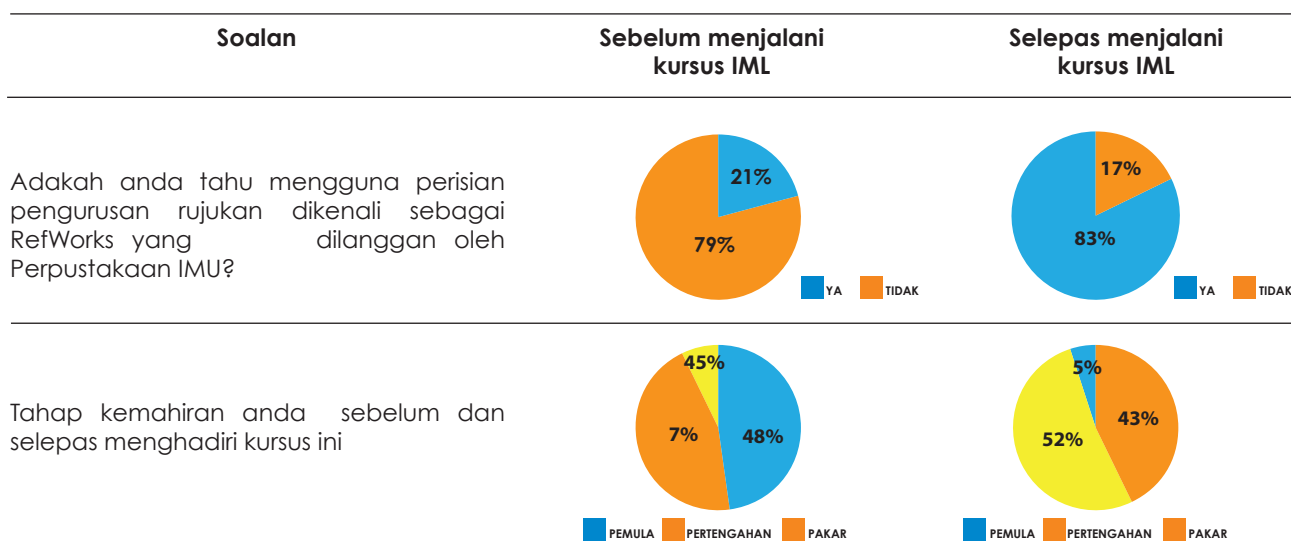
Jadual 4: Senarai program dan jumlah pelajar yang telah dan akan terlibat dalam kursus IML 2022

No.	Tarikh	Kohort	Program	Jumlah pelajar berdaftar	Jumlah pelajar yang menyerahkan latihan	
					Slaid yang pertama dihantar	Slaid kedua yang dihantar (versi yang diperbetulkan)
1	15 Mac 2022	ME221 (sem. 2)	Medicine	238	225	225
2	18 Mac 2022	DT121 (sem. 3)	Dentistry	59	59	51
3	18 Mac 2022	PS121 (sem. 3)	Psychology	5	5	Bermula 2023
4	21 Mac 2022	CM121 (sem. 3)	Traditional Chinese Medicine	9	9	Bermula 2023
5	08 April 2022	ME121 (sem. 3)	Medicine	164	140	Bermula 2023
6	13 April 2022	CH121 (sem. 3)	Chiropractic	33	30	Bermula 2023
7	5 Ogos 2022	BM121 (sem. 3)	Biomedical Science	58	49	Bermula 2023
8	9 Ogos 2022	PC221 (sem. 3)	Pharmaceutical Chemistry	24	24	Bermula 2023
9	15 Ogos 2022	MB121 (sem. 3)	Medical Biotechnology	15	15	Bermula 2023
10	17 Ogos 2022	BP121 (sem. 3)	Pharmacy	67	67	Bermula 2023
12	19 Ogos 2022	DN121 (sem. 3)	Dietetics with Nutrition	47	46	Bermula 2023
13	19 Ogo 2022	NT121 (sem. 3)	Nutrition	3	3	Bermula 2023
14	6 Sept 2022	ME122 (sem. 2)	Medicine	210	Sedang berjalan	Bermula 2023
15	5 Sept 2022	NU121 (sem. 3)	Nursing	19	Belum bermula	Bermula 2023
Jumlah				722	672	276

ii. Peningkatan dari segi kemahiran

Untuk mendapatkan reaksi dari para pelajar berkenaan tahap kemahiran mereka, pihak perpustakaan IMU telah menjalankan dua jenis banciai iaitu sebelum dan selepas para pelajar menjalani kursus ini. Tujuan banciai ini dilakukan sebelum mereka menjalani kursus adalah untuk meninjau tahap kemahiran mereka pada masa tersebut. Apabila slaid latihan pertama dihantar untuk tujuan semakan oleh pustakawan, para pelajar akan diminta untuk

Soalan	Sebelum menjalani kursus IML	Selepas menjalani kursus IML
Adakah anda dapat mengenal pasti maklumat yang dianggap sahih untuk digunakan?		
Adakah anda tahu cara mencari maklumat melalui platform media sosial (Facebook, Twitter, Instagram & YouTube)?		
Adakah anda tahu mencari maklumat dengan kaedah teknik pencarian advanced ? (<i>exact phrase, boolean, truncation dan wildcard</i>)		
Adakah anda tahu membuat sitasi dengan cara yang betul?		
Adakah anda tahu cara mencari maklumat dengan mengguna enjin pencarian EDS (enjin carian Perpustakaan IMU)?		
Adakah anda tahu cara mencari maklumat dengan mengguna enjin pencarian Google Scholar?		
Adakah anda tahu kewujudan aplikasi daripada pangkalan data yang dilanggan Perpustakaan IMU (Contoh: ClinicalKey, MedOne dan UpToDate)?		
Adakah anda tahu mengguna perisian PowerPoint 365 untuk tujuan perkongsian dan pembentangan?		

Rajah 16: Keputusan bancian

menjawab bancian ini sekali lagi. Kedua-dua bancian ini mengguna soalan yang sama di mana ianya bertujuan untuk membuat perbandingan dari segi kemahiran mereka sebelum dan selepas menjalani kursus ini. Hasil bancian para pelajar tersebut sebelum dan selepas mereka menjalani kursus ini tertera dalam Rajah 16.

Berdasarkan bancian yang dilakukan, dapat dirumuskan bahawa sebilangan besar para pelajar yang menyertai kursus ini sedikit sebanyak telah berjaya meningkatkan kemahiran mencari dan mengesah maklumat yang diperolehi. Mereka juga tahu akan kewujudan aplikasi daripada pangkalan data yang dilanggan oleh Perpustakaan IMU, mengguna pelbagai enjin pencarian, mengguna PowerPoint 365 dengan lebih berkesan dan membuat sitasi dengan cara yang betul.

Untuk tujuan sitasi, para pelajar juga telah didedahkan kepada perisian pengurusan rujukan seperti RefWorks yang sedikit sebanyak dapat membantu mereka untuk membuat sitasi dengan lebih mudah. Sebanyak 52% dari jumlah pelajar yang mengikuti IML telah meletakkan diri mereka dalam kategori pakar selepas mereka menghadiri kursus ini jika dibandingkan dengan 7% yang menyatakan mereka dari kategori yang sama sebelum menghadirkan diri dalam kursus ini.

iii. Pengurangan permintaan artikel

Sejajar dengan apa yang telah dipelajari dalam kursus ini dan juga semasa kursus BILL, jumlah permintaan artikel dari para pengguna Perpustakaan IMU telah berkurangan dari setahun ke setahun. Trend penurunan permintaan artikel dari para pelajar dari tahun 2016 (tahun di mana kursus BILL diperkenalkan) hingga 2022 (tahun kursus IML diperkenalkan) boleh dilihat dalam Jadual 5. Trend permintaan artikel menurun dari tahun 2016 hingga tahun 2022. Penurunan permintaan artikel ini adalah dari keberkesanan kursus BILL dan IML kerana kedua-dua kursus ini menitikberatkan kemahiran mencari maklumat. Daripada jumlah artikel yang dipohon sepanjang tujuh tahun ini, majoriti permintaan adalah untuk artikel yang tidak terdapat dalam langganan Perpustakaan IMU. Secara kesimpulannya, kedua-dua kursus BILL dan IML ini telah berjaya dalam membangunkan kemahiran mencari maklumat dalam kalangan pelajar IMU dalam konteks pencarian artikel.

Jadual 5: Trend permintaan artikel dari tahun 2016 hingga 2022 oleh pelajar IMU

Tahun	Jumlah permintaan artikel	Purata permintaan sebulan
2016	337	28
2017	209	17
2018	161	13
2019	64	5
2020	163	13
2021	128	11
2022 (sehingga Ogos 2022)	26	3

f. Rancangan masa hadapan

Pada masa kini, kursus IML ini hanya boleh diakses melalui portal IMU e-Learn dan akan dimuat naik ke portal Perpustakaan IMU pada tahun 2023. Proses muat naik ini memerlukan konfigurasi yang mendalam dan melibatkan pemahaman teknikal yang tinggi untuk menyelesaikan prasyarat spesifikasi perisian. Ia juga memerlukan pemasangan perisian yang tepat untuk membolehkan aplikasi berfungsi dengan sepenuhnya. Di samping itu, kakitangan perpustakaan yang bertanggungjawab ke atas kursus IML ini sememangnya memerlukan asas pengetahuan dalam literasi media dan maklumat, pembikinan video dan juga langkah-langkah teknikal dalam aplikasi Moodle, HTML, Capcut/Shotcut, perisian video dan tetapan penyediaan sumber-sumber modul dalam aplikasi Moodle itu sendiri.

Selain daripada itu, kandungan kursus IML ini juga akan ditambah baik dengan memasukkan komponen etika penggunaan maklumat dan media di Internet. Kandungan ini akan tertumpu kepada apa yang boleh dan tidak boleh dilakukan dalam penggunaan Internet dan etika yang harus dipatuhi semasa mengguna maklumat yang diperoleh dari Internet.

Kesimpulan

Sebagai rumusan, majoriti para pelajar IMU yang menduduki kursus ini telah berjaya mempelajari kandungan kursus dengan berkesan apabila ia disampaikan dengan mengguna Storyline 360. Ini terbukti dari bancian yang telah dilakukan oleh pihak perpustakaan di mana lebih sebahagian daripada jumlah pelajar yang telah menghadirkan diri dalam kursus ini telah meletakkan diri mereka dalam kategori pertengahan dan pakar. Hanya segelintir sahaja yang meletakkan diri mereka dalam kategori pemula. Berdasarkan rumusan ini, dapat dinyatakan bahawa objektif kursus IML ini telah berjaya dicapai.

Rujukan

Ala-Mutka, K. (2011). *Mapping digital competence: Towards a conceptual understanding*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://www.researchgate.net/publication/340375234_Mapping_Digital_Competence_Towards_a_Conceptual_Understanding

Association of College and Research Libraries. (2016). *Framework for information literacy for higher education*. <https://www.ala.org/acrl/standards/ilframework>.

- Aufderheide, P. (1992) Media Literacy: A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy. Washington, DC: Aspen Institute. http://www.medialit.org/reading_room/article356.html.
- Bawden, D., Holtham, C., & Courtney, N. (1999, October). Perspectives on information overload. *Aslib Proceedings*, 51(8), 249-255. <https://doi.org/10.1108/EUM00000000006984>
- Bullough, R, & Pinnegar, S. (2001). Guidelines for quality in autobiographical forms of self-study research. *Educational Researcher*, 30(3): 13-21. <https://doi.org/10.3102/0013189X030003013>
- Donnellan, J. (2021). Articulate Storyline 360. *Computer Assisted Language Learning Electronic Journal (CALL-EJ)*, 22(3), 251-260. <http://callej.org/journal/22-3/Donnellan2021.pdf>
- Hall-Kenyon, K. M., & Smith, L. K. (2013). Negotiating a shared definition of curriculum integration: A self-study of two teacher educators from different disciplines. *Teacher Education Quarterly*, 40(2), 89-108. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1014409.pdf>
- Hamilton, M.L., & Pinnegar, S. (1998). On the threshold of a new century: Trustworthiness, integrity, and self-study in teacher education. *Journal of Teacher Education*, 51(3): 234-240. <https://doi.org/10.1177/0022487100051003012>
- LaBoskey, V. K. (2004). The methodology of self-study and its theoretical underpinnings. In J. J. Loughran, M. L. Hamilton, V. L. LaBoskey, & T. Russell (Eds.), *International Handbook Of Self-Study Of Teaching And Teacher Education Practices* (pp. 817-870). Dordrecht: Kluwer.
- Mutula, S., Kalusopa, T., Moahi, K., & Wamukoya, J. (2006). Design and implementation of an online information literacy module: Experience of the Department of Library and Information Studies, University of Botswana. *Online Information Review*, 30(2), 169-187. http://ithuteng.ub.bw/bitstream/handle/10311/743/Mutula_OIR_2006.pdf?sequence=1
- Norek, T. (2013). The knowledge management for innovation processes for SME sector companies. *International Journal of Management, Knowledge and Learning*, 2(1), 83-99. https://www.researchgate.net/publication/258697470_The_Knowledge_Management_for_Innovation_Processes_for_SME_Sector_Companies
- Poston, J., Apostel, S., & Richardson, K. (2020). *Using Microsoft Teams to enhance engagement and learning with any class: It's Fun and easy* [Paper presentation]. Pedagogicon Conference Proceedings. 6. <https://encompass.eku.edu/pedagogicon/2019/guidinggrading/6>
- SCONUL Working Group on Information Literacy. (2011). The SCONUL seven pillars of information literacy: core model for higher education. London: SCONUL. <https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf>
- Tronstad, B., Phillips, L., Garcia, J., & Harlow, M. A. (2009). Assessing the TIP online information literacy tutorial. *Reference Services Review*, 37(1), 54-64. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/00907320910934995/full/html>
- Yan, Y., Zhang, X., Zha, X., Jiang, T., Qin, L., & Li, Z. (2017). Decision quality and satisfaction: the effects of online information sources and self-efficacy. *Internet Research*, 27(4), 885-904. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IntR-04-2016-0089/full/html>

PENDIDIKAN LITERASI MEDIA DAN MAKLUMAT DI ERA DIGITAL: AGENDA LITERASI MAKLUMAT NEGARA (NILA) MALAYSIA

SHAMILA MOHAMED SHUHIDAN

*Pensyarah Kanan
Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi Mara
shamila@uitm.edu.my*

YAZID IBRAHIM

*Timbalan Pengarah
Bahagian Gerakan Literasi Maklumat, Perpustakaan Negara Malaysia
yazid@pnm.gov.my*

NOR EDZAN CHE NASIR

*Persatuan Pustakawan Malaysia
edzannasir@gmail.com*

Abstrak: Transformasi pendidikan dan perubahan faktor persekitaran seperti pandemik COVID-19 memerlukan murid lebih berdikari dan terlibat secara aktif dalam pembelajaran. Kajian mendapati bahawa antara kemahiran yang diperlukan adalah kemahiran literasi maklumat bagi menyokong pembelajaran dan pengajaran pada abad ke 21 sama ada di sekolah atau mana-mana institusi pendidikan. Namun di era digital, komponen literasi media dan digital perlu ditambah untuk pembelajaran secara sendiri kerana murid masih lagi kurang mahir dalam keupayaan untuk mengguna teknologi dan media untuk mencari, menilai serta mencipta maklumat. Kesemua ini memerlukan kemahiran kognitif, teknikal dan bertanggungjawab dalam menyampaikan maklumat yang tepat. Kajian juga mendapati bahawa perkembangan teknologi dan media mewujudkan banyak maklumat yang menyukarkan murid untuk mengenal pasti maklumat tepat dan palsu serta secara tidak langsung mengurangkan minat dan motivasi mereka untuk belajar. Justeru, inisiatif oleh Perpustakaan Negara Malaysia dengan agensi-agensi kerajaan yang lain serta para pendidik, profesional maklumat dan pustakawan mengambil peranan untuk menzahirkan Agenda Literasi Maklumat Negara atau NILA di Malaysia. Diharapkan melalui NILA, kita dapat mengukuhkan lagi pendidikan di Malaysia serta mewujudkan pusat pembelajaran sepanjang hayat dan melahirkan masyarakat celik maklumat. Ini juga sejajar dengan aspirasi Pelan Tindakan Pendidikan Malaysia 2013-2025 dan Sustainable Development Goals (SDGs) oleh United Nations iaitu mencapai pendidikan yang berkualiti pada 2030.

Kata Kunci: Literasi maklumat; Literasi media dan maklumat; Pembelajaran sepanjang hayat; Agenda Literasi Maklumat Negara; NILA

Pengenalan

Literasi maklumat telah diperkenalkan pada tahun 1974 oleh Paul Zurkowski yang juga mencipta frasa celik maklumat iaitu individu yang "terlatih dalam aplikasi sumber maklumat untuk pekerjaan mereka, yang telah mempelajari teknik dan kemahiran untuk menggunakan pelbagai alat maklumat serta sumber utama maklumat bagi menyelesaikan masalah mereka". Banyak sektor profesional, termasuk kesihatan, kejuruteraan dan undang-undang, serta dalam pendidikan dan perpustakaan telah menunjukkan minat yang besar dalam literasi maklumat. Literasi maklumat merupakan satu kemahiran asas pada setiap individu dalam kehidupan seharian untuk mengurangkan ketidakpastian, membuat keputusan, penyelidikan yang berkesan, komunikasi dan terutamanya untuk tujuan pembelajaran. Namun, disebabkan oleh kemajuan teknologi menjadikan ledakan maklumat semakin meningkat. Perkara ini perlu dibendung dan kesedaran kepentingan literasi maklumat di peringkat sekolah lagi perlu diterapkan. Semua pelajar mesti dilengkapi dengan literasi maklumat kerana ia menggalakkan teknik penyelesaian masalah dengan memerlukan mereka celik maklumat sepenuhnya dan mampu menggunakan pengetahuan mereka dalam kehidupan seharian. Pelajar harus mempunyai kemahiran maklumat untuk berfikir, kreatif, inovasi, kritis dan penaaakulan, serta bertanggungjawab dalam berkomunikasi maklumat untuk memenuhi keperluan kerja masa hadapan.

Soroton Literatur

Literasi maklumat menjadi kemahiran asas setiap individu pada era digital. Menurut Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP), "literasi maklumat ialah keupayaan untuk berfikir secara kritis dan membuat pertimbangan yang seimbang tentang sebarang maklumat yang ditemui dan digunakan" dan seterusnya memperkasakan masyarakat untuk menjadi pelajar sepanjang hayat. Manakala, Majlis Perguruan Kebangsaan Bahasa Inggeris (2019) mendakwa bahawa pembelajaran pada abad ke 21 menuntut pelajar menjadi seorang celik huruf yang memiliki pelbagai kebolehan dan kecekapan yang merangkumi banyak literasi. International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) melalui School Libraries Guidelines (2015) mencadangkan program literasi yang akan menggalakkan pembacaan dan keseronokan media yang secara tidak langsung membangunkan aspek kognitif dalam kalangan pelajar. Oleh itu, perpustakaan perlu melengkapi pelajar dengan kemahiran pembelajaran sepanjang hayat untuk membolehkan mereka hidup sebagai warga yang bertanggungjawab. Program pembangunan kurikulum dan pendidikan di peringkat kebangsaan, perpustakaan harus dianggap sebagai alat penting untuk memenuhi matlamat ini melalui perkara berikut:

1. Literasi maklumat untuk semua, dibangunkan secara beransur-ansur dan diterima pakai oleh sistem pendidikan.
2. Ketersediaan sumber maklumat untuk pelajar di semua peringkat pendidikan.
3. Penyebaran maklumat dan pengetahuan terbuka untuk semua kumpulan pelajar untuk menjaga kerharmonian, perpaduan dan kesejahteraan negara.

Literasi maklumat tidak terhad kepada pelajar sahaja, sama ada di peringkat rendah, menengah atau pendidikan tinggi, tetapi juga kepada kakitangan, individu, dan komuniti. Pendidik dan pustakawan bertanggungjawab untuk meningkatkan pengetahuan pelajar tentang literasi maklumat dengan menunjukkan bagaimana ia berkaitan dengan tugas dan objektif kursus tertentu (Guo, Goh, Luyt, Sin & Ang, 2015; Stewart-Mailhiot, 2014). Kerjasama antara pendidik dan pustakawan adalah penting untuk menjayakan program literasi maklumat. Walau bagaimanapun, pendidikan literasi maklumat terus menjadi cabaran bagi pustakawan dan pendidik berikutan peningkatan penggunaan media sosial dan isu berita palsu.

Kajian mendapati bahawa pelajar mempunyai kecenderungan menggunakan alat media dan teknologi tetapi masih kurang mahir di dalam literasi maklumat pada era digital ini. Disebabkan itu UNESCO, telah menyokong pembangunan Media and Information Literacy (MIL) untuk semua masyarakat bagi memperkasa mereka untuk berfikir secara kritis dalam mengurus maklumat dengan menggunakan alat media dan teknologi. Untuk membolehkan individu, komuniti dan negara terlibat dan membuat sumbangan kepada masyarakat berpengetahuan global, UNESCO telah menggabungkan literasi maklumat, literasi media, ICT dan literasi digital ke dalam binaan literasi baharu. Menurut UNESCO Institute, (2021), literasi media dan maklumat boleh ditakrifkan sebagai "satu set gabungan pengetahuan, kemahiran, sikap, kecekapan dan amalan yang membolehkan akses, menganalisis, menilai secara kritis, mentafsir, menggunakan, mencipta dan menyebarkan maklumat dengan berkesan dan penggunaan media secara kreatif dan beretika". UNESCO telah melancarkan undang-undang literasi media dan maklumat dengan matlamat untuk menggabungkan bidang literasi maklumat dan literasi media yang diperlukan untuk hidup dan bekerja pada abad ke-21.

MIL telah diterima di seluruh dunia, tetapi masih tidak jelas mengenai pelaksanaan, dasar, standard, rangka kerja untuk negara tertentu termasuk Malaysia. Perpustakaan Negara Malaysia (PNM) secara meluas mempromosi program literasi maklumat dan pada masa ini terdapat tiga tahap modul yang ditawarkan kepada orang ramai iaitu modul Asas, Pertengahan dan Lanjutan. Baru-baru ini, berikutan transformasi digital, PNM bekerjasama dengan pakar dari bidang sains maklumat dan perpustakaan untuk membangunkan Agenda Literasi Maklumat Negara atau National Information Literacy Agenda (NILA) di Malaysia dengan mengambilkira cabaran-cabaran yang ada terutama di dalam bidang pendidikan.

Cabaran Literasi Media dan Maklumat dalam Pendidikan

Di Malaysia, pelaksanaan pendidikan literasi maklumat atau literasi media dan maklumat di sekolah awam biasanya diterajui oleh guru perpustakaan dan media (GPM). Di institusi pengajian tinggi pula ianya dikendalikan oleh pustakawan daripada perpustakaan institusi berkenaan. PNM dan Perpustakaan Awam Negeri (PAN) pula lebih tertumpu kepada pendidikan literasi media dan maklumat kepada masyarakat umum. Bagi Pusat Sumber Sekolah (PSS), ia dikendali oleh guru pustakawan sepenuh masa yang dikenali sebagai Guru Perpustakaan dan Media. Tugas seorang GPM termasuklah urusan pentadbiran, organisasi sumber maklumat dan bimbingan membaca dan literasi maklumat (Malaysia Bahagian Teknologi Pendidikan Negeri Selangor SETD, 2007). Justeru itu, GPM diharap dapat membantu guru dan pelajar untuk memperoleh kemahiran literasi maklumat dan untuk memastikan pelaksanaan pendidikan literasi maklumat di sekolah terutama di peringkat sekolah rendah.

Dalam menjalankan tugas untuk memastikan program-program literasi media dan maklumat dapat digerakkan dengan lancar, pengamal literasi media dan maklumat terpaksa menghadapi serta mengatasi pelbagai cabaran.

1. Pendidikan literasi media dan maklumat

Latihan dan pendidikan literasi maklumat untuk GPM perlu dirancang dengan serius dan dilaksanakan secara sistematik. GPM perlu diberi pendedahan dan latihan yang mencukupi dalam bidang literasi media dan maklumat agar dapat melahirkan pelajar yang berkemahiran literasi media dan maklumat apabila memasuki institusi pengajian tinggi. Menurut Tan dan Diljit (2008), 60% daripada GPM yang mengambil bahagian dalam kajian mereka menyatakan mereka tidak didedahkan atau dilatih dalam literasi maklumat. Dapatan ini sama dengan laporan Kementerian Pendidikan (2006), yang menunjukkan kira-kira 70% guru tidak terlatih dalam literasi maklumat. Penemuan oleh Tan (2014) mengenai kesediaan pustakawan sekolah untuk melaksanakan literasi maklumat

di sekolah, dan mengenal pasti faktor-faktor yang mempengaruhi pelaksanaan literasi maklumat di sekolah Malaysia, menunjukkan kelayakan profesional pustakawan sekolah memberi kesan kepada kesediaan kognitif, fungsian dan teknikal mereka, manakala pengalaman mereka sebagai pustakawan sekolah mempunyai kesan yang signifikan terhadap kesediaan teknikal sahaja. PNM juga turut mengadakan program training of trainers (ToT) kepada GPM sebagai salah satu usaha membantu Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) melatih GPM memantapkan penguasaan mereka dalam bidang literasi media dan maklumat. Selain daripada itu, PNM juga turut mengadakan program ToT khusus untuk perpustakaan gunasama, perpustakaan desa, masyarakat umum dan profesional. Sehingga tahun 2021, sebanyak 420 program literasi media dan maklumat telah dilaksanakan dengan penyertaan sebanyak 50,985 orang peserta.

2. Kerangka dan panduan literasi media dan maklumat yang standard

Di Malaysia, tiada satu standard untuk kerangka kerja dan garis panduan literasi media dan maklumat. Oleh itu terdapat kekurangan komponen penting untuk pelaksanaan pendidikan literasi media dan maklumat seperti kandungan, struktur, dan peruntukan masa yang diperlukan. Tan dan Singh (2008) mendapati 61.9% daripada GPM tidak mengajar literasi maklumat di PSS kerana kekurangan rangka kerja dan sumber kurikulum, kekurangan peruntukan masa dalam jadual waktu mereka, dan ketidakpastian tentang sama ada literasi maklumat harus diajar sebagai mata pelajaran yang berasingan atau disepadukan ke dalam mata pelajaran yang mereka diajar. PNM pula hanya menyediakan garis panduan modul literasi media dan maklumat yang terdiri daripada tiga tahap iaitu tahap asas, tahap pertengahan dan tahap lanjutan. Sehubungan dengan itu, satu kerangka literasi media dan maklumat perlu diwujudkan di Malaysia. Menurut Edzan dan Mohd Sharif (2005), standard literasi maklumat di Malaysia masih belum diwujudkan dan standard literasi maklumat ini diperlukan sebagai pengukur tahap kompetensi literasi maklumat setiap individu. Pendidikan literasi maklumat di Malaysia hanyalah panduan umum tanpa perincian yang jelas mengikut tahap-tahap literasi maklumat yang sebenar. Justeru itu, standard literasi maklumat mesti diwujudkan untuk menyelaras program-program literasi maklumat di Malaysia (Yushiana, 2003; Mohd Sharif, Nor Edzan and Zainab, 2005). PNM telah mengambil tanggungjawab ini dengan memastikan Agenda Literasi Maklumat Negara yang dimulakan pada tahun 2005 diteruskan. Sebagai permulaan, PNM telah mengadakan Bengkel Agenda Literasi Maklumat Negara (NILA) untuk merangka takrifan literasi maklumat dan individu celik maklumat dari 8 hingga 9 September 2021. Peserta terdiri daripada pengiat dan penyelidik utama literasi media dan maklumat seperti dari Kementerian Pendidikan Malaysia, perpustakaan akademik, perpustakaan awam negeri, pihak Universiti dan jabatan-jabatan kerajaan yang berkaitan.

3. Sokongan daripada pengurusan atasan organisasi

Pembentukan masyarakat yang mempunyai kemahiran literasi media dan maklumat merupakan satu peranan penting yang dimainkan oleh perpustakaan, pustakawan dan GPM. Keadaan ini akan menjadi kenyataan sekiranya mereka yang bertanggungjawab dapat menggabungkan falsafah pendidikan dengan prinsip literasi media dan maklumat. Menurut Saidatul Akmar Ismail (2014) faktor organisasi merangkumi tiga perspektif iaitu pertama, pembiayaan yang tidak mencukupi untuk kemudahan, peralatan dan penyelenggaraan, saiz kelas yang besar dan peluang latihan yang terhad kepada GPM. Pusat Sumber Pendidikan Negeri (PSPN), PSS, GPM dan pentadbir sekolah wajib bekerjasama agar pengajaran literasi media dan maklumat disekolah lebih mantap dalam memupuk pembelajaran sepanjang hayat.

4. Program Literasi Media dan Maklumat

Program-program literasi media dan maklumat diperingkat sekolah, IPT, agensi kerajaan dan swasta serta komuniti perlu dipergiatkan lagi. Pendidikan literasi media dan maklumat seharusnya dijalankan secara berterusan bermula daripada sekolah rendah hinggalah

kepada komuniti awam agar kemahiran literasi media dan maklumat sentiasa dipertingkatkan dan tidak dilupakan apabila mereka sudah menamatkan zaman belajar. Yaacob dan Samsuri (2003) mendapati masalah utama yang dihadapi oleh murid-murid di Malaysia ialah penguasaan literasi maklumat yang rendah kerana:

- i. kurangnya program kemahiran maklumat dan pendidikan perpustakaan di sekolah;
- ii. bahan bacaan yang berkaitan tidak memuaskan (bahan bacaan yang lapuk);
- iii. tidak mengikut kehendak sukatan dan kurikulum;
- iv. guru perpustakaan kurang memberi tumpuan untuk mempromosi pusat sumber dan menjalankan program kemahiran maklumat kerana sibuk dengan urusan pentadbiran; pengajaran dalam bilik darjah lebih tertumpu kepada teks tanpa melibatkan pencarian maklumat lain; dan
- v. Malaysia belum mempunyai piawaian literasi maklumat.

Arahan pelaksanaan program literasi maklumat di semua sekolah Malaysia melalui pekeliling KP(BTP-PSP)8810/11/1(03) pada 2004 telah dilaksanakan. GPM perlu mengajar literasi maklumat di PSS masing-masing. Namun begitu, kajian oleh Nor Hashimah (2007) mendapati pelajar masih tidak mempunyai kemahiran literasi maklumat yang baik. PNM juga tidak ketinggalan melaksanakan program literasi media dan maklumat untuk semua lapisan masyarakat tanpa mengira latar belakang dan status pendidikan. Sepanjang 2010 hingga 2021, PNM telah menjalankan 35,219 program literasi media dan maklumat (Jadual 1).

**Jadual 1: Jumlah program literasi media dan maklumat
PNM mengikut kategori peserta dari 2010- 2021**

Kategori Peserta	Jumlah Program
Kanak-kanak	1,752
Remaja	11,775
Penuntut IPT	4,386
Pendidik	4,389
Kakitangan kerajaan	3,384
Kakitangan perpustakaan	3,082
Kakitangan swasta	27
Komuniti awam	6,024
Badan Bukan Kerajaan	79
Golongan Berkeperluan Khas	321
JUMLAH	35,219

Cabaran-cabaran yang dibentangkan perlu diatasi untuk memastikan kejayaan program-program literasi maklumat dan literasi media dan maklumat.

Cadangan dan NILA

Literasi media dan maklumat telah diterima dan diguna pakai secara global tetapi di peringkat sesetengah negara, pelaksanaan, dasar, piawaian dan rangka kerja mengenainya masih kurang jelas. Di Malaysia, walau pun terdapat kursus dan kelas literasi media dan maklumat

di semua jenis perpustakaan, perkembangannya tidak sama rata. Di peringkat nasional, PNM mempromosi agenda literasi maklumat melalui Program Literasi Media dan Maklumat. Dalam program ini, tiga tahap ditawarkan kepada orang ramai iaitu tahap Asas, Pertengahan dan Lanjutan. Setiap peringkat merangkumi enam hingga tujuh modul yang berkaitan dengan literasi media dan maklumat. PNM juga telah melancarkan portal e-LMM (<http://elmm.pnm.gov.my/>). Pada masa yang sama dalam usaha untuk melalui proses transformasi digital, PNM bekerjasama dengan pakar dari bidang perpustakaan dan sains maklumat untuk menerima pakai dan menyesuaikan Agenda Literasi Maklumat Negara di Malaysia.

1. Agenda Literasi Maklumat Negara / National Information Literacy Agenda (NILA)

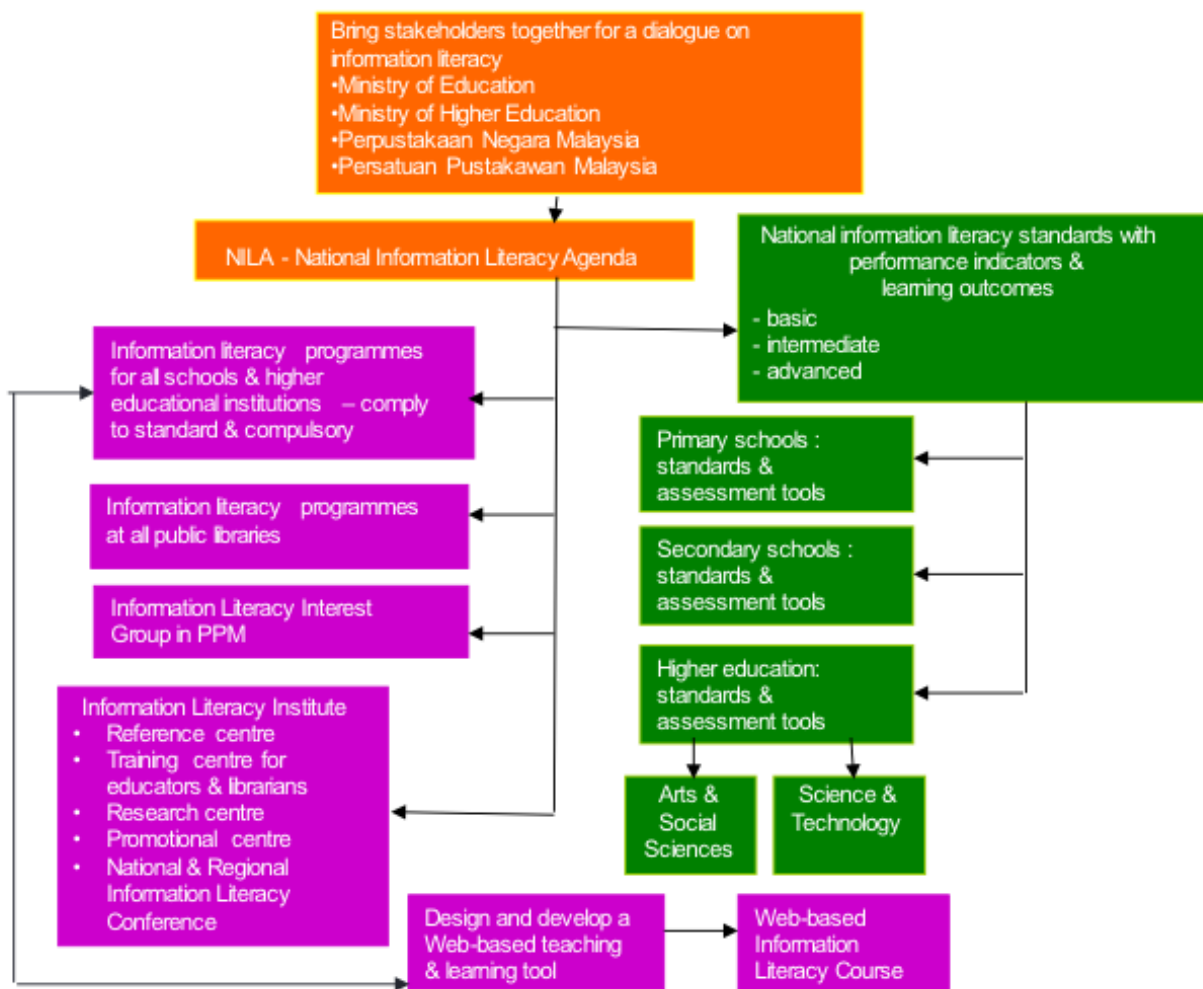
NILA adalah akronim bagi National Information Literacy Agenda atau Agenda Literasi Maklumat Negara. Pada dasarnya, ia adalah rangka kerja yang akan menyediakan dasar, piawaian dan amalan yang boleh menyokong pendidikan literasi maklumat untuk semua sektor di Malaysia. Idea tersebut telah dicetuskan oleh Allahyarham Dr Mohd. Shariff Mohd. Saad dan Dr Nor Edzan Che Nasir untuk pembentangan kertas kerja mereka di Persidangan Peringatan PPM-LAS 2005 yang telah diadakan di Kuala Lumpur. Ia adalah hasil daripada penyelidikan kedoktoran mereka yang kemudiannya diterbitkan dalam *Malaysian Journal of Library and Information Science*.

NILA berpaksi kepada keperluan untuk merangka satu agenda kebangsaan yang boleh digunakan untuk merancang, melaksana dan menilai program literasi maklumat. Rangka kerja Agenda Literasi Maklumat Negara yang dicadangkan ini (Rajah 2) melibatkan pengumpulan semua pihak berkepentingan yang terlibat secara langsung atau tidak langsung dengan sebarang bentuk inisiatif literasi maklumat di Malaysia untuk bersatu. Bermula dari itu, semua pihak yang terlibat akan bekerjasama untuk membangunkan piawaian literasi maklumat kebangsaan dengan petunjuk prestasi dan hasil pembelajaran untuk tahap Asas, Pertengahan dan Lanjutan. Hasilnya, satu program literasi maklumat yang diseragamkan untuk sekolah dan institusi pengajian tinggi serta perpustakaan awam; sebuah Institut Literasi Maklumat; dan kursus literasi maklumat berasaskan sesawang.

Kedua-dua penulis mengharapkan PPM atau PNM atau kedua-duanya sekali akan mengambil langkah untuk menjayakan NILA, tetapi ianya tidak berlaku. Pada tahun 2006, International Workshop on Information Literacy dan International Conference on Information Literacy telah diadakan. Pada tahun 2008, Perpustakaan Universiti Malaya dan Jabatan Perpustakaan dan Sains Maklumat telah mencadangkan dan cuba untuk menubuhkan Pusat Literasi Maklumat Universiti Malaya tetapi tidak berjaya. NILA tidak dibangkitkan lagi sehingga pada tahun 2018 dan 2019, PNM mula menunjukkan minat terhadap NILA sendiri.

2. PNM dan NILA

PNM melalui Bahagian Gerakan Literasi Maklumat telah memutuskan untuk menjadikan NILA satu kenyataan. Beberapa mesyuarat telah diadakan dengan pelbagai pihak dan individu bermula pada 9 Januari 2020. Kebanyakan aktiviti yang dirancang terpaksa ditangguh kerana Pandemik COVID-19, tetapi PNM dapat memanfaatkan situasi yang buruk ini dengan sebaiknya. Bengkel Pemantapan Modul Literasi Media Dan Maklumat telah diadakan dalam talian telah dari 8 hingga 9 September 2021 dan dihadiri 54 peserta terdiri daripada pustakawan, guru perpustakaan dan media serta ahli akademik. Mereka dibahagikan kepada tiga kumpulan yang berbeza. Kumpulan A mempunyai 26 peserta terdiri daripada pustakawan dan ahli akademik dari institusi pengajian tinggi. Kumpulan B hanya mempunyai enam peserta dari Kementerian Pelajaran dan guru perpustakaan dan media/pustakawan sekolah dari sekolah awam dan antarabangsa. Kumpulan C mempunyai 22 peserta terdiri daripada pustakawan awam dan perpustakaan khas. Fasilitator bagi bengkel ini ialah Profesor Madya Dr Shamila Mohamed Shuhidan dari Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA (UiTM) dan Dr Nor Edzan Che Nasir dari Persatuan Pustakawan Malaysia (PPM). Kedua-duanya membawa pengalaman dan pengetahuan tentang literasi maklumat dan NILA.

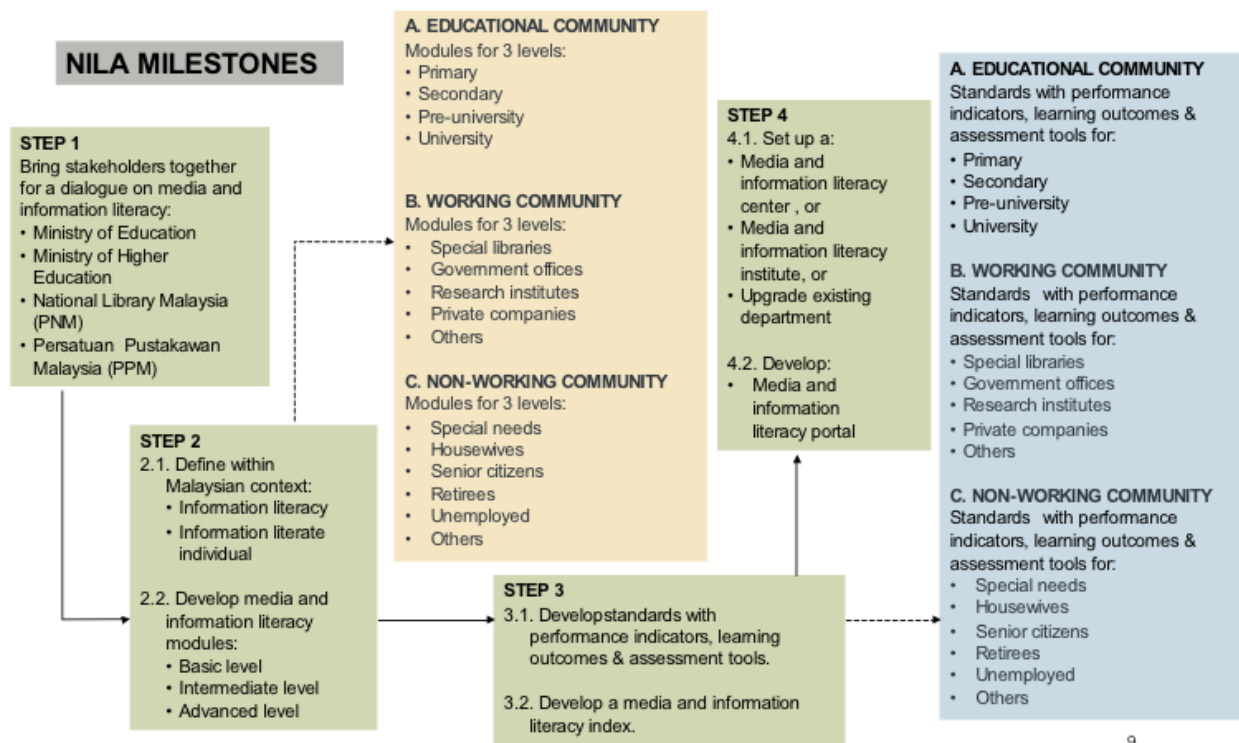
Rajah 2: Cadangan rangka kerja literasi maklumat untuk Malaysia
(Sumber: Mohd. Shariff Mohd. Saad & Edzan, 2005)

PNM melalui Bahagian Gerakan Literasi Maklumat telah memutuskan untuk menjadikan NILA satu kenyataan. Beberapa mesyuarat telah diadakan dengan pelbagai pihak dan individu bermula pada 9 Januari 2020. Kebanyakan aktiviti yang dirancang terpaksa ditangguh kerana Pandemik COVID-19, tetapi PNM dapat memanfaatkan situasi yang buruk ini dengan sebaiknya. Bengkel Pemantapan Modul Literasi Media Dan Maklumat telah diadakan dalam talian telah dari 8 hingga 9 September 2021 dan dihadiri 54 peserta terdiri daripada pustakawan, guru perpustakaan dan media serta ahli akademik. Mereka dibahagikan kepada tiga kumpulan yang berbeza. Kumpulan A mempunyai 26 peserta terdiri daripada pustakawan dan ahli akademik dari institusi pengajian tinggi. Kumpulan B hanya mempunyai enam peserta dari Kementerian Pelajaran dan guru perpustakaan dan media/pustakawan sekolah dari sekolah awam dan antarabangsa. Kumpulan C mempunyai 22 peserta terdiri daripada pustakawan awam dan perpustakaan khas. Fasilitator bagi bengkel ini ialah Profesor Madya Dr Shamila Mohamed Shuhidan dari Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA (UiTM) dan Dr Nor Edzan Che Nasir dari Persatuan Pustakawan Malaysia (PPM). Kedua-duanya membawa pengalaman dan pengetahuan tentang literasi maklumat dan NILA.

Bengkel ini berjaya mencadangkan takrifan bagi literasi maklumat dan individu celik maklumat. Ia juga berjaya menghasilkan tiga set modul dengan setiap satu untuk komuniti pendidikan, komuniti bekerja dan komuniti tidak bekerja. Walau bagaimanapun, kesemua ini masih perlu dimurnikan oleh Jawatankuasa Kepakaran Pemandu Agenda Literasi Maklumat Negara PNM atau Pasukan NILA dan dipersetujui oleh semua pihak berkepentingan.

3. Status Terkini

Buat masa ini, NILA sedang mengambil bentuk seperti yang di rancang (Rajah 3). Semua pihak berkepentingan telah bertemu dan memahami apa yang diperlukan untuk membolehkan NILA bergerak ke hadapan. Pasukan NILA telah memuktamadkan takrifan bagi literasi maklumat dan individu celik maklumat dalam konteks Malaysia dan modul-modul yang diperlukan.

Rajah 3: Status terkini NILA dan perancangan seterusnya
(Sumber: Shamila dan Nor Edzan, 2022)

Pasukan NILA perlu meneruskan langkah 3 dan 4. Langkah 3 melibatkan pembangunan dua komponen utama. Komponen pertama ialah piawaian dengan penunjuk prestasi, hasil pembelajaran dan alat penilaian untuk pelbagai komponen dalam tiga komuniti. Komponen kedua ialah indeks literasi media dan maklumat nasional. Indeks ini akan menjadi petunjuk tahap literasi media dan maklumat rakyat Malaysia pada peringkat ujian. Langkah 4 melibatkan penubuhan Pusat Literasi Media dan Maklumat Negara atau Malaysia Media and Information Literacy Centre (MyMILC) di peringkat kebangsaan. Langkah 4 juga melibatkan pembangunan portal literasi media dan maklumat.

Penutup

Secara keseluruhannya, NILA adalah satu usaha yang sedang dibangun. Rangka kerja yang dicadangkan oleh Mohd. Shariff Mohd. Saad dan Edzan (2005) perlu disemak dari semasa ke semasa mengikut keperluan. Rangka kerja NILA yang asal telah dibangun pada masa pergerakan literasi media dan maklumat masih di peringkat awal. Buat masa kini, PNM dan kebanyakan perpustakaan akademik mempunyai program literasi maklumat yang telah diuji dari semasa ke semasa dan terdapat lebih banyak penulisan mengenainya yang diterbitkan berdasarkan kajian yang telah dijalankan. Literasi maklumat atau literasi media dan maklumat perlu menjadi satu agenda nasional bagi Malaysia. Melalui NILA, kita bukan sahaja akan menjadi sebuah negara yang rakyatnya celik maklumat tetapi yang memahami kepentingan maklumat pada setiap peringkat kehidupan mereka. Ia merupakan sebahagian daripada pendidikan untuk semua dan adalah SDG 4 (Pendidikan Berkualiti) dalam 2030 United Nations Agenda for Sustainable Development (United Nations, 2022).

Rujukan

- Edzan, N.N. and Mohd Sharif, M.S. (2005) NILA: A national information literacy agenda for Malaysia. *Malaysian Journal of Library & Information Science*, 10 (1), 91-103.
- Guo, Goh, Luyt, Sin, & Ang. (2015). The effectiveness and acceptance of an affective information literacy tutorial. *Computers & Education*, 87. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2015.07.015>.
- IFLA. School Libraries Section Standing Committee. (2015). *IFLA School Library Guidelines*. 2nd rev. ed. Hague: IFLA. Available from: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>
- Malaysia Selangor State Educational Technology Division. (2007). *Buku Panduan Pengurusan Pusat Sumber Sekolah untuk Guru Perpustakaan dan Media / Guidebook on School Resource Centre Management for Library and Media Teacher*. Shah Alam: SETD.
- McDonald, Gus. (2018). *What is Information Literacy?*. <https://www.cilip.org.uk/news/421972/What-is-informationliteracy.htm#:~:text=%E2%80%9CInformation%20literacy%20is%20the%20ability,to%20engage%20fully%20with%20society.%E2%80%9D>
- Mohd Sharif Mohd Saad and Edzan, N.N. (2005). Information literacy initiatives in Malaysia: A framework for implementation. In: *The Visible Librarian in the Virtual World: Papers and Proceedings of the PPM-LAS Commemorative Conference, Kuala Lumpur 6 – 8 April 2005*. Kuala Lumpur: Librarians Association of Malaysia, 2005. 77-89.
- Mohd Sharif Mohd Saad., Edzan, N.N. and Zainab, A.N. (2005). Assessing learning outcomes of information literacy programmes: Malaysian academic libraries. *International Conference on Libraries (ICOL)*, 14-16 March 2005, Penang.
- National Council of Teachers of English. (2019). *Definition of Literacy in a Digital Age*. <https://ncte.org/statement/nctes-definition-literacy-digital-age>
- Nor Hashimah Hussain (2007). *Information Literacy Among Secondary School Students at Fully Residential Schools in Kuala Lumpur*. Dissertation (Master), University of Malaya, Kuala Lumpur
- Saidatul Akmar Ismail (2014). *Factors Affecting the Implementation of Information Literacy Education in Malaysian Primary Schools*. Thesis (Doctor of Philosophy) Victoria University of Wellington, Wellington.
- Shamila Mohamed Shuhidan and Nor Edzan Che Nasir. (2022). NILA: The way forward. *Persidangan Tahunan Perpustakaan Malaysia (PTPM) 2022, 25-27 May 2022*.
- Stewart-Mailhiot, A.E. (2014). Same song, different verse: Developing research skills with low stakes assignments. *Communications in Information Skills*, 8(1), 32-42. <https://doi.org/10.15760/comminfolit.2014.8.1.163>
- Tan, S.M. and Singh, D. (2008). An assessment of the information literacy levels of library and media teachers in the Hulu Langat District, Malaysia. *Towards an Information Literate Society: International Conference on Libraries, Information and Society, 17-20 November 2008*, Kuala Lumpur.

- Tan, S.M. (2014). *School Librarian's Readiness for Information Literacy Implementation in Secondary School*. Thesis (Doctor of Philosophy), University of Malaya, Kuala Lumpur.
- UNESCO Institute for Information Technologies in Education. (2022). *Media and Information Literacy*. <https://iite.unesco.org/mil/>
- United Nations. Department of Economic and Social Affairs, Sustainable Development. (2022). *Do You Know All 17 SDGs?* <https://sdgs.un.org/goals>
- Yushiana Mansor. (2003). Beyond IT savvy: developing information literacy competency among students of higher learning institutions in Malaysia. *Association of Southeast Asian Institutions of Higher Learning (ASAIHL) International Conference 2003*, 15-18 June 2003, Sabah.

PENILAIAN TAHAP LITERASI DIGITAL DALAM KALANGAN GURU SEKOLAH DI MALAYSIA

MOHAMMAD FAZLI BAHARUDDIN

*Pensyarah Kanan
Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi Mara
fazli811@uitm.edu.my*

MOHAMAD NOORMAN MASREK

*Pensyarah Kanan
Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi Mara
mnoormanm@uitm.edu.my*

SHAMILA MOHAMED SHUHIDAN

*Pensyarah Kanan
Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi Mara
shamila@uitm.edu.my*

Abstrak: Secara keseluruhannya, tumpuan kepada literasi digital membolehkan guru mendidik pelajar menggunakan peluang yang disediakan melalui teknologi digital sedia ada dalam meningkatkan pemikiran kritis dan kreativiti mereka, serta melibatkan diri dalam kehidupan seharian mereka dengan cara menjadikan pembelajaran mereka lebih bermakna. Namun begitu, walaupun hakikat bahawa literasi digital terus berkembang sebagai satu kebolehan penting dalam pelbagai kajian dan profesion, kelemahan kecekapan digital tenaga pengajar dianggap masih membimbangkan bagi menyediakan pelajar menghadapi kerjaya mereka nanti. Hasilnya, objektif kajian adalah untuk melihat persepsi guru Malaysia terhadap tahap literasi digital mereka. Satu tinjauan digunakan untuk mengumpul data melalui soal selidik yang diedarkan secara bersemuka. Data dianalisis secara statistik menggunakan analisis deskriptif berdasarkan 356 responden. Penemuan mendedahkan bahawa guru Malaysia percaya mereka mempunyai tahap literasi digital yang tinggi. Guru dilihat boleh mencapai celik digital yang optimum melalui penggubalan dasar dan perancangan yang betul mengenai penilaian kualiti maklumat dalam sumber digital, serta meningkatkan kemahiran mereka dalam mengenal pasti maklumat yang diperlukan dengan menggunakan strategi carian yang betul.

Katakunci: Literasi digital, Teknologi digital, Maklumat digital, Guru Malaysia

Pendahuluan

Revolusi Perindustrian 4.0 (IR 4.0) telah memberikan dorongan baharu kepada transformasi pendidikan. Profesional pendidikan telah mengiktiraf kesan ketara teknologi maklumat dan komunikasi (ICT) terhadap pendidikan sejak beberapa tahun kebelakangan ini (Haseeb, 2018). Justeru, boleh dipersetujui bahawa kemunculan Pendidikan 5.0 akan dibentuk oleh ICT seiring dengan keperluan untuk melatih pelajar agar dapat meningkatkan kreativiti (Mirzajani et al., 2016). Beberapa kajian sebelum ini telah bersetuju bahawa kemahiran literasi digital merupakan salah satu kompetensi guru yang boleh menyokong kreativiti dalam proses pengajaran dan pembelajaran (Mohammadyari & Singh, 2015; Tang & Chaw, 2016). Tang dan Chaw (2016) menganggap bahawa literasi digital menjadi prasyarat untuk membentuk kreativiti dan

keusahawanan dengan pantas. Ini adalah selari dengan Avidov-ungar dan Forkosh-baruch (2018), yang percaya bahawa literasi digital boleh meningkatkan pertumbuhan pengetahuan pelajar terhadap topik dalam bilik darjah sambil turut menyumbang kepada setiap usaha sekolah bagi melahirkan pelajar yang kreatif. Komitmen terhadap literasi digital sebagai sebahagian daripada pendekatan holistik yang boleh membantu sekolah menyokong pelajar dalam memanfaatkan peluang yang disediakan melalui teknologi digital, membangunkan pemikiran kritis dan kreativiti dalam kalangan golongan muda, dan melibatkan diri dalam kehidupan mereka dengan cara yang boleh menjadikan pembelajaran mereka lebih baik dan relevan.

Namun begitu, walaupun hakikat bahawa literasi digital terus berkembang sebagai satu kebolehan penting dalam pelbagai kajian dan profesion, kelemahan kecekapan digital tenaga pengajar dianggap masih membimbangkan bagi menyediakan pelajar menghadapi kerjaya mereka nanti (Hallam et. al, 2018). Seperti yang disokong oleh Rambousek, Štípek, dan Vaňková (2016), lebih daripada satu perlima guru tidak menganggap kecekapan digital mereka sendiri sebagai mencukupi untuk mengajar. Ia menjejaskan prestasi tugas harian oleh guru. Guru menjadi kurang kreatif dalam pengajaran kerana mereka kurang kemahiran mencari pelbagai sumber maklumat yang boleh menyokong dalam mempelbagaikan teknik pengajaran (Fallon, 2020). Oleh itu, kajian ini dijalankan untuk menilai tahap literasi digital guru sekolah Malaysia yang terpilih.

Kajian Literatur

1. Istilah Literasi Digital

Gilster (1997) pertama kali mencipta istilah 'literasi digital' pada akhir 1990-an. Beliau mentakrifkannya dari segi pendidikan, mengiktiraf keunikan asas Internet sambil mentakrifkan pelajar yang celik digital sebagai memiliki set kebolehan maklumat tertentu seperti menilai dan mencari, mengaplikasikan maklumat teks dan multimedia yang terdapat di Internet dalam konteks pembelajaran berasaskan sekolah. Takrifan tersebut telah dibincangkan secara meluas disebabkan oleh inovasi yang muncul dan aplikasi teknologi baharu, dan kebanyakan istilah telah dicipta dengan mengambilkira perkembangan Internet yang semakin meluas dan percambahan peranti mudah alih digital peribadi. Beberapa istilah telah dikaitkan dengan literasi digital. Contohnya 'literasi maklumat' (Zurkowski, 1974), 'literasi komputer' (Tsai, 2002), 'literasi internet' (Sáinz et al., 2008), 'literasi media' (Koltay, 2011) dan baru-baru ini 'literasi data' (Carlson, 2016) semuanya telah dikaitkan dan dipromosikan sebagai komponen pandangan inklusif literasi digital (Falloon, 2020).

Salah satu definisi yang merangkumi keseluruhan aspek ialah definisi oleh Martin dan Grudziecki (2006). Literasi digital ditakrifkan sebagai pengetahuan, tingkah laku dan kecekapan individu untuk menggunakan sumber dan bahan digital dengan tepat, membangunkan idea baharu, dan berhubung dengan orang lain dalam aspek tingkah laku dan persekitaran untuk memperkasakan kemahiran hidup dan bertindak balas terhadap proses ini Grudziecki (2006). Definisi ini menumpukan kepada penggunaan alat digital dan kemahiran mengakses maklumat serta bagaimana pengetahuan baharu boleh dihasilkan. Definisi ini juga menekankan keupayaan untuk menggunakan teknologi digital untuk menjana makna dan berkomunikasi dengan jayanya dengan orang lain, dengan huraian terakhir menyebut dengan jelas keupayaan untuk mencari, menilai, dan mensintesis daripada sumber digital (Ng, 2012). Walau bagaimanapun, istilah literasi digital sering digunakan dalam makna terhad, menunjukkan secara eksklusif penggunaan ICT yang berkesan (Bin Bidin et al., 2021). Terdapat juga ketidakkonsistenan dalam penggunaan istilah tersebut. Ciri tersendiri literasi digital telah dinyatakan oleh Koltay (2011) di mana literasi digital menyentuh dan merangkumi banyak perkara yang tidak dimilikinya. Ia merangkumi penyampaian maklumat, tanpa melibatkan penulisan

kreatif dan visualisasi. Ia termasuk penilaian maklumat tetapi tidak mendakwa semakan sistematik atau meta-analisis sebagai miliknya. Ia termasuk organisasi maklumat tetapi tidak membuat anggapan terhadap pembinaan dan pengendalian istilah, taksonomi dan tesauri.

Melalui perbincangan di atas, dapat disimpulkan bahawa definisi literasi digital tidak terhad kepada kemahiran mencari, menggunakan, dan mengurus maklumat digital. Malah, ia juga merupakan keupayaan untuk menggunakan alatan digital dengan bijak dan berkesan dalam mengakses dan menilai maklumat bagi memenuhi keperluan maklumat harian. Hujah tentang definisi literasi digital yang betul tidak dapat dihentikan kerana banyak faktor. Oleh itu, dalam konteks kajian ini, literasi digital merujuk kepada kemahiran, pengetahuan, dan kecekapan guru untuk mengendalikan teknologi dan perkhidmatan digital dengan betul untuk mengiktiraf, memperoleh, mengawal, menggabungkan, menganalisis dan mensintesis sumber digital untuk menyokong aktiviti pengajaran dan pembelajaran.

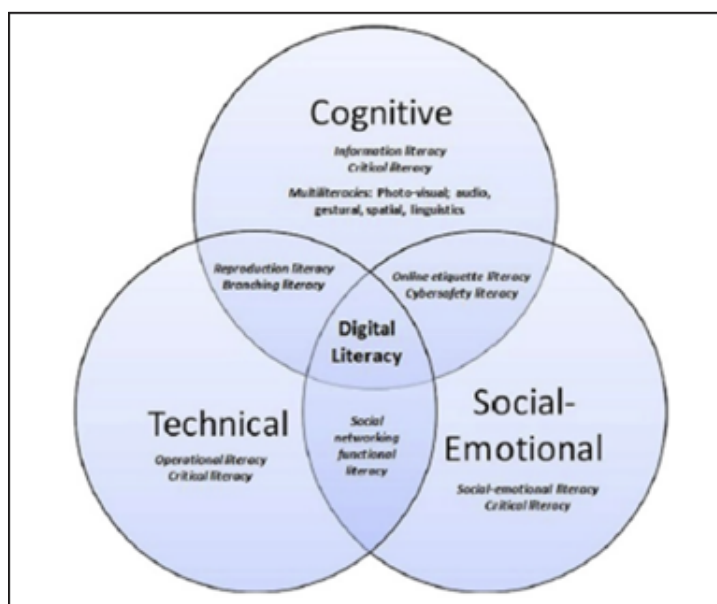
2. Dimensi Literasi Digital

Majoriti model literasi digital yang dibangunkan memisahkan kebolehan pada setiap peringkat atau peringkat. Begitu juga, kemahiran literasi maklumat memerlukan kecekapan seseorang pada setiap peringkat pencarian maklumat sebelum mereka dapat memenuhi keperluan maklumat mereka setiap hari (ACRL, 2000). Walau bagaimanapun, Eshet-Alkalai (2004), dan Khromov dan Kameneva (2016) mencadangkan bahawa istilah literasi digital merangkumi beberapa jenis literasi, termasuk literasi media dan literasi rangkaian. Oleh itu, matlamat sub-bahagian ini bukanlah untuk menghasilkan penjelasan muktamad yang merangkumi semua rangka kerja dan model. Sebaliknya, ia berfungsi untuk mengkaji struktur yang dibangunkan yang sesuai untuk guru menentukan sejauh mana mereka mencerminkan definisi literasi digital berhubung dengan kemungkinan aplikasi dalam pendidikan, atau yang telah diteliti dan didokumenkan dalam konteks pendidikan. Berikut membincangkan beberapa rangka kerja yang paling menonjol.

The European Parliament and the Council menghasilkan Kompetensi Utama untuk Pembelajaran Sepanjang Hayat pada tahun 2006, yang merangkumi rangka kerja. Rangka kerja ini penting untuk menyediakan masyarakat ke arah keperluan yang kompleks, terutamanya dalam dunia digital. Oleh itu, Calvani et al. (2008) merasakan bahawa rangka kerja ini harus mencapai persekitaran sekolah. Namun ketika itu masih belum ada instrumen yang lengkap untuk menilai tahap kebolehan digital guru dan pelajar serta cara untuk mempromosikan kecekapan digital ini. Oleh itu, Calvani et al. (2008) membangunkan rangka kerja kecekapan digital. Calvani et al. (2008) menerima pakai istilah "kecekapan digital" untuk selaras dengan saranan Eropah dan juga kerana istilah "kecekapan" diedarkan dengan pantas dalam bahasa pendidikan.

Rangka Kerja Kecekapan Digital oleh Calvani et al. (2008) menekankan tiga dimensi yang mewakili tiga tahap berbeza: mencari maklumat, penyelesaian masalah dan pembinaan pengetahuan kolaboratif. Menurut Tyger (2011) yang merujuk kepada Calvani et al. (2008), literasi digital mampu meneroka dan menghadapi keadaan teknologi baharu secara fleksibel, mentafsir, memilih, dan menilai data dan maklumat secara kritis, memanfaatkan kapasiti teknologi untuk mencerminkan dan menyelesaikan masalah, dan mencipta pengetahuan bersama dan kolaboratif, sambil memupuk kesedaran tentang diri sendiri dan menghormati tanggungjawab peribadi. Calvani et al. (2008) menyediakan aspek yang menumpukan pada tahap teknologi, kognitif dan etika. Penyepaduan tiga dimensi yang dinyatakan di atas adalah mungkin, dan ia berdasarkan pengiktirafan peluang yang disediakan oleh teknologi, yang membolehkan individu berkongsi maklumat dan bekerjasama untuk membangunkan pengetahuan baharu.

Setanding dengan rangka kerja yang dibangunkan oleh Calvani et al. (2008), rangka kerja literasi digital yang dibangunkan oleh Ng (2012) juga adalah tiga dimensi iaitu teknikal, kognitif, dan sosial-emosi. Berbeza dengan Calvani et al. (2008), Ng (2012) menganggap etika sebagai sebahagian daripada kognitif dan sosial-emosi. Menurut Miglbauer (2017), sosial-emosi yang dicadangkan dalam rangka kerja ini adalah jenis literasi digital yang paling kompleks, yang merujuk kepada kemahiran untuk “membaca” dengan betul peraturan tidak bertulis komunikasi manusia di alam siber (spam, isu privasi, perkongsian maklumat, kerja kolaboratif). Tambahan pula, dengan kewujudan media sosial, pertimbangan seseorang dalam memahami maklumat adalah membimbangkan (Ugboro & Obeng, 2001). Memahami bahawa orang di sebalik tabir pegarang bahan mempunyai matlamat mereka sendiri dan dapat menilai secara kritis suara siapa yang didengari dan yang tidak penting untuk belajar secara neutral yang mungkin adalah teras kepada ketiga-tiga komponen rangka kerja literasi digital. Merujuk kepada Ng (2012), literasi kritis melibatkan “cara melihat teks bertulis, visual, lisan, multimedia dan persembahan untuk mempersoalkan dan mencabar sikap, nilai dan kepercayaan yang terdapat di bawah permukaan”. Untuk menghargai kepentingan asas maklumat, individu itu mesti mengkaji sumber digital secara kritis dengan lebih mendalam. Rajah 1 menunjukkan konsep dan integrasi dimensi tersebut.

Rajah 1: Model Literasi Digital oleh Ng (2012)

Kerangka literasi digital oleh Ng (2012) dilihat amat sesuai dengan persekitaran kerja guru. Ia juga rangka kerja yang komprehensif dan sesuai untuk kajian terhadap guru. Rangka kerja literasi digital yang lain lebih tertumpu kepada peringkat mencari maklumat. Selain itu, rangka kerja oleh Ng (2012) amat bersesuaian dengan tugas harian guru.

Metodologi

Untuk mendapatkan pendapat responden, kajian ini menggunakan reka bentuk kuantitatif deskriptif. Untuk menjalankan analisis statistik deskriptif, perisian statistik SPSS Versi 26.0 digunakan. Responden kajian ini terdiri daripada 356 orang guru dari satu jenis sekolah di Malaysia dan menggunakan convenience sampling iaitu kaedah non-probability sampling untuk pengumpulan sampel populasi. Populasi juga dipelbagaikan profil demografi seperti umur, jantina, gred, tempoh perkhidmatan dan tahap pendidikan. Skala Likert tujuh mata digunakan untuk mengumpul pendapat guru. Setiap pembolehubah menggunakan tujuh tahap Likert

daripada (1) Sangat Tidak Setuju sehingga (7) Sangat Setuju. Bagi setiap item, responden diminta menilai tahap persetujuan atau ketidaksetujuan mereka. Sebelum diedarkan kepada responden yang dimaksudkan, soal selidik telah diuji terlebih dahulu oleh pakar, termasuk dua profesor madya pakar dalam pendidikan dan empat guru sekolah yang berpengalaman lebih daripada 10 tahun. Soal selidik telah ditambah baik daripada maklum balas dan idea mereka. Di samping itu, ia telah diuji rintis dengan 43 guru sekolah, dan dapatan menunjukkan bahawa pengukuran itu cukup dipercayai.

Dapatan Kajian

Butiran demografi guru dikumpul untuk mengetahui latar belakang mereka seperti jantina, umur, gred dan tahap pendidikan. Jadual berikut menerangkan latar belakang demografi responden. Dalam kajian ini, 356 soal selidik telah digunakan. Daripada 356 responden, 96 (27%) responden adalah guru lelaki dan 260 (73%) adalah guru perempuan. Umur responden yang paling dominan adalah antara 30-39 tahun (48.9%), diikuti oleh 40-49 tahun (32.9%), dan 21-29 tahun (12.6%). Manakala, yang berumur 49 tahun ke atas ialah 5.6% sahaja. Guru dengan gred DG44 (n=155, 43.5%) mewakili bilangan tertinggi dicatatkan, diikuti oleh DG41 (n=142, 39.9%), DG48 (n=43, 12.1%) dan DG52 (n=14, 3.9%). Manakala hanya 0.6% (n=2) guru gred DG54 menjawab soal selidik. Berdasarkan dapatan kajian, kebanyakan guru yang terlibat dalam kajian ini memiliki Ijazah Sarjana Muda (n=304, 85.4%) diikuti Ijazah Sarjana (n=51, 14.3%). Hanya 0.3% (n=1) daripada responden yang memiliki PhD. Jadual 1 menunjukkan profil demografi responden.

Jadual 1: Profil Demografi Responden.

Demographic Profile		N (%)
Gender	Male	96 (27%)
	Female	260 (73%)
	TOTAL	356 (100%)
Age	21-29	45 (12.6%)
	30-39	174 (48.9%)
	40-49	117 (32.9%)
	>49	20 (5.6%)
	TOTAL	356 (100%)
Grade	DG41	142 (39.9%)
	DG44	155 (43.5%)
	DG48	43 (12.1%)
	DG52	14 (3.9%)
	DG54	2 (0.6%)
	TOTAL	356 (100%)
Level of Education	Bachelor's Degree	304 (85.4%)
	Master's Degree	51 (14.3%)
	Ph.D.	1 (0.3%)
	TOTAL	356 (100%)

Jadual 2 - 4 membentangkan hasil analisis deskriptif pembolehubah literasi digital. Berdasarkan skala penarafan antara 1 dan 7, skor min berada di antara 6.08 dan 6.29 menunjukkan bahawa responden telah menilai tahap literasi digital mereka sebagai tinggi. Teknikal mempunyai markah tertinggi diikuti oleh kognitif. Sosial-emosi walaupun berada di kedudukan ketiga, masih mencatatkan nilai min melebihi nilai pertengahan 4, justeru menunjukkan bahawa guru-guru ini bersetuju bahawa kemahiran literasi digital mereka adalah mencukupi.

Jadual 2: Teknikal

	Items	Min	Max	Mean	Std. Error	Std. Dev	Var
1	I use digital technology and devices to support my teaching and learning	2.00	7.00	6.17	.037	.710	.505
2	I know how to solve technical problems related to my digital technology tools	3.00	7.00	5.89	.044	.833	.695
3	I keep up date with new digital tools and application use in teaching and learning	2.00	7.00	6.05	.047	.896	.803
4	I am familiar with the process of uploading, downloading and installing applications	2.00	7.00	6.17	.045	.867	.753
5	I can perform file management including deleting and renaming files, etc.	2.00	7.00	6.30	.044	.831	.692
Overall Mean Score for Technical				6.29			

Jadual 3: Tahap Teknikal.

	Items	Min	Max	Mean	Std. Error	Std. Dev	Var
6	I am familiar with the online resources such as websites and online databases	2.00	7.00	6.24	.043	.828	.687
7	I browse, search and filter the information and digital content from websites and online databases	2.00	7.00	6.17	.048	.912	.833
8	I know when to change my search strategy or stop searching when using websites and online databases	2.00	7.00	6.09	.046	.877	.771
9	I evaluate whether digital information is credible and trustworthy before use it	2.00	7.00	6.08	.041	.781	.610
10	I can integrate information that comes from different online sources	2.00	7.00	5.96	.044	.836	.700
11	I keep a record on relevant details of digital information that are found online	2.00	7.00	6.05	.043	.825	.682
Overall Mean Score for Cognitive				6.09			

Jadual 4: Tahap Sosial-Emosi.

	Items	Min	Max	Mean	Std. Error	Std. Dev	Var
12	I acknowledge who owns information and ideas that I find online	3.00	7.00	6.18	.046	.881	.777
13	I avoid plagiarism	1.00	7.00	6.26	.047	.900	.812
14	I share files such as documents, video and audio legally with others	3.00	7.00	6.18	.046	.870	.758
15	I communicate with others via online such as forums, social networking, blogs, etc.	1.00	7.00	6.03	.056	1.056	1.117
16	I comment on social media, blogs, forums or websites	1.00	7.00	5.79	.060	1.140	1.300
17	I observe etiquette and appropriate social conventions for online communication	3.00	7.00	6.07	.048	.911	.832
Overall Mean Score for Social-Emotional				6.08			

Perbincangan

Literasi digital adalah komponen penting untuk guru dalam aktiviti pendidikan mereka di era teknologi maklumat. Guru memainkan peranan yang dominan dalam literasi digital pelajar secara fungsi langsung atau tidak langsung dalam pendidikan; oleh itu, tahap literasi digital yang mencukupi dalam kalangan guru akan memberi impak yang besar dalam mempertingkatkan literasi digital pelajar.

Dengan melihat bahagian teknikal, guru benar-benar mampu mengendalikan alatan digital dalam tugas harian mereka terutamanya pengajaran dan pembelajaran. Kebanyakan mereka menggunakan alat atau peranti digital dan perisian untuk mencari maklumat sebagai bahan pengajaran. Dapatan ini diselaraskan dengan Falloon (2020) di mana guru menyertai pelbagai bengkel untuk melengkapkan diri mereka dengan kemahiran teknologi khususnya tentang cara menggunakan peranti dan perisian. Ini disokong oleh Samsudin (2018) di mana kebanyakan guru telah menghadiri latihan alat pembelajaran untuk bilik darjah digital. Mereka juga menggunakan pelbagai aplikasi di Internet yang boleh dimuat turun seperti Zipgrade, Kahoot, dan Plickers dalam mata pelajaran pengajaran masing-masing, mengurus fail pengajaran, dan mengemas kini Sistem Maklumat Pengurusan Sumber Manusia (HRMIS). Oleh itu, bilangan bengkel dan program untuk mengukuhkan kemahiran digital guru perlu dipertingkatkan kerana kesan positifnya terhadap kaedah pengajaran.

Selain daripada teknikal, guru diukur pada kognitif. Tidak dinafikan bahawa guru boleh mencari, menilai, memilih dan menggunakan sumber maklumat yang berpotensi untuk pengajaran dan pembelajaran mereka. Menurut Falloon (2020), guru telah diajar untuk menilai maklumat untuk pelbagai kurikulum dan tujuan pengajaran, dan jenis pemikiran yang berkaitan dengan ini, contohnya analisis, penilaian, dan pemikiran kritis. Ini penting bagi memastikan guru menggunakan kaedah yang cekap dan menjimatkan masa serta mendapatkan maklumat yang tepat. Dapatan ini juga diselaraskan dengan data daripada kajian awal di mana guru merujuk kepada penyelidikan terdahulu daripada pangkalan data dalam talian seperti Emerald Insight, Ebscohost, dan Springer yang disediakan oleh Pusat Pengetahuan MARA (Samsudin, 2018). Ini membantu mereka menyediakan rancangan pengajaran yang lengkap dan baik.

Dimensi terakhir untuk mengukur literasi digital ialah sosial-emosi. Berbanding dengan teknikal dan kognitif, min keseluruhan untuk sosial-emosi adalah lebih rendah sedikit. Namun, berdasarkan skor min, tidak dinafikan guru menggunakan alatan digital secara bertanggungjawab dan berhemah. Dapat dilihat bahawa kebanyakan guru mengelak daripada melakukan plagiarisme kerana mereka menghargai pemilik maklumat dan idea yang terdapat dalam talian. Dapatan ini diselaraskan dengan Hague dan Payton (2010) di mana guru perlu memahami plagiarisme untuk mengajar pelajar mengelakkannya. Dapatan kajian juga menunjukkan bahawa guru menjaga adab dalam komunikasi dalam talian. Walau bagaimanapun, menurut Ng (2012), ini tidak mengehadkan penggunaan alat digital oleh guru. Guru perlu diberi peluang untuk melibatkan diri dengan tujuan menggunakan alat digital untuk mencipta idea atau produk yang bermakna.

Kesimpulan

Tujuan penyelidikan ini adalah untuk menilai tahap literasi digital dalam kalangan sekumpulan guru Malaysia. Dapat disimpulkan bahawa literasi digital merangkumi lebih daripada sekadar keupayaan untuk mencari, menggunakan dan mengurus maklumat digital. Malah, ia juga merupakan keupayaan untuk mendapatkan dan menilai maklumat menggunakan alat digital secara bijak dan berkesan untuk memenuhi keperluan maklumat harian. Tiga dimensi literasi digital telah diukur. Dimensi pertama ialah teknikal, kedua kognitif dan ketiga sosial-emosi. Dapatan kajian menunjukkan bahawa teknikal mempunyai markah tertinggi diikuti oleh kognitif. Sosial-emosi walaupun berada di kedudukan ketiga, masih mencatatkan nilai min melebihi nilai pertengahan 4, justeru menunjukkan bahawa guru-guru ini bersetuju bahawa kemahiran literasi digital mereka adalah mencukupi. Pada dasarnya, hasil kajian ini dapat membantu institusi pendidikan khususnya sekolah dalam mengenal pasti tahap literasi digital guru dengan menggunakan instrumen daripada kajian ini. Hasil daripada kajian ini juga akan memberi gambaran yang berharga kepada kerajaan dan penggubal dasar dalam meramalkan pembangunan masa depan institusi pendidikan di Malaysia.

Penghargaan

Penulis ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada semua responden yang menyertai kajian ini dan juga Kementerian Pendidikan dan Universiti Teknologi MARA (UiTM) kerana memberi sokongan yang diperlukan sepanjang menjalankan kajian. Kajian itu didaftarkan di UiTM sebagai 600-IRMI/FRGS 5/3 (459/2019).

Rujukan

- ACRL (2000). Information Literacy Competency Standards for Higher Education. <http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org/acrl/files/content/standards/standards.pdf>.
- Avidov-ungar, O. and Forkosh-baruch, A. (2018). Professional identity of teacher educators in the digital era in light of demands of pedagogical innovation. *Teach. Teach. Educ.*, vol. 73, pp. 183–191. doi: 10.1016/j.tate.2018.03.017.
- Bin Bidin, M. A. F., Shuhidan, S. M. and Sahid N. Z. (2021). Influence of digital literacy on student performance: A conceptual framework. *SEARCH J. Media Commun. Res.*, no. Special Issue, pp. 57–66.
- Calvani, A., Cartelli, A., Fini, A. and Ranieri, M. (2008). Models and Instruments for Assessing Digital Competence at School. *J. e-Learning Knowl. Soc.*, vol. 4, no. 3, pp. 183–193. doi: 10.20368/1971-8829/288.
- Carlson, J. (2016). Data Information Literacy: Developing Data Information Literacy Programs University of Michigan Library.

- Eshet-Alkalai, Y. (2004). "Digital Literacy: A Conceptual Framework for Survival Skills in the Digital era," *J. Educ. Multimed. Hypermedia*, vol. 13, pp. 93–106.
- Falloon, G. (2020). From digital literacy to digital competence: the teacher digital competency (TDC) framework. *Educ. Technol. Res. Dev.*, vol. 68, no. 5, pp. 2449–2472. doi: 10.1007/s11423-020-09767-4.
- Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. New York, United States: John Wiley & Sons, Inc.
- Hague, C. and Payton, S. (2010). *Digital literacy across the curriculum: a Futurelab handbook*. Futurelab, p. 63. [www.futurelab.org.uk/ projects/digital-participation](http://www.futurelab.org.uk/projects/digital-participation).
- Hallam, G., Thomas, G. and Beach, B. (2018). Creating a Connected Future Through Information and Digital Literacy: Strategic Directions at The University of Queensland Library. *J. Aust. Libr. Inf. Assoc.*, vol. 67, no. 1, pp. 42–54. doi: 10.1080/24750158.2018.1426365.
- Haseeb, A. S. M. A. (2018). Higher education in the era of IR 4. *New Straits Times*, Jan. 10, 2018.
- Khromov, S. S. and Kameneva, K. A. (2016). Modern Approach to Digital Literacy Development in Education. *Open Educ.*, no. 1, pp. 60–65. doi: 10.21686/1818-4243-2016-1-60-65.
- Koltay, T. (2011). The media and the literacies: Media literacy, information literacy, digital literacy. *Media, Cult. Soc.*, vol. 33, no. 2, pp. 211–221. doi: 10.1177/0163443710393382.
- Martin, A. and Grudziecki, J. (2006). DigEuLit: Concepts and Tools for Digital Literacy Development. *Innov. Teach. Learn. Inf. Comput. Sci.* vol. 5, no. 4, pp. 249–267. doi: 10.11120/ital.2006.05040249.
- Miglbauer, M. (2017). Students' Extramural English as a Resource for Fostering Language Skills and Digital Competencies in Tertiary Language Education," *an der Donau-Universität Krems*.
- Mirzajani, H, Bayekolaie, M. D., Kookandeh, M. R., Rezaee, S. S. R., Kamalifar, A. A. and Shani, H. R. (2016). Smart Schools an Innovation in Education: Malaysian's Experience. *Asian J. Educ. Train.*, vol. 2, no. 1, pp. 11–15. doi: 10.20448/journal.522/2016.2.1/522.1.11.15.
- Mohammadyari, S and Singh, H. (2015). Understanding the effect of e-learning on individual performance: The role of digital literacy. *Comput. Educ.*, vol. 82, pp. 11–25. doi: 10.1016/j.compedu.2014.10.025.
- Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy? *Comput. Educ.*, vol. 59, no. 3, pp. 1065–1078. doi: 10.1016/j.compedu.2012.04.016.
- Rambousek, V. Štípek, J. and Vaňková, P. (2016). Contents of Digital Literacy from the Perspective of Teachers and Pupils. *Procedia - Soc. Behav. Sci.*, vol. 217, pp. 354–362. doi: 10.1016/j.sbspro.2016.02.101.
- Sáinz, M., Castaño, C. and Artal, M. (2008). Review of the concept of digital literacy and its implications on the study of the gender digital divide. <http://idp.uoc.edu/ojs/index.php/in3-working-paper-series/article/viewArticle/904>.
- Samsudin, S. (2018). Personal Interview.
- Tang, C. M. and Chaw L. Y. (2016). Digital Literacy: A Prerequisite for Effective Learning in a Blended Learning Environment? *Electron. J. e-Learning*, vol. 14, no. 1, pp. 54–65.

- Tsai, M. J. (2022). Do male students often perform better than female students when learning computers?: A study of Taiwanese eighth graders' computer education through strategic and cooperative learning. *J. Educ. Comput. Res.*, vol. 26, no. 1, pp. 67–85. doi: 10.2190/9JW6-VV1P-FAX8-CGE0.
- Tyger, R. L. (2011). Teacher Candidates' Digital Literacy and Their Technology Integration Efficacy.
- Ugboro, I. and Obeng, K. (2001). Managing the After Maths of Contracting in Public Transit Organizations: Employee Perception of Job Security, Organizational Commitment and Trust. North Carolina A&T State University.
- Zurkowski, P. G. (1974). The information service environment relationships and priorities. *Natl. Comm. Libr. Inf. Sci.*, pp. 1–30. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED100391.pdf>.

LITERASI MAKLUMAT DALAM EKONOMI DIGITAL DARI PERSPEKTIF KEMENTERIAN PENDIDIKAN MALAYSIA

FADZLIATON ZAINUDIN

Penolong Pengarah

Bahagian Sumber dan Teknologi Pendidikan

Kementerian Pendidikan Malaysia

fadzliaton@moe.gov.my

Abstrak: Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) amat menitikberatkan pendidikan berkualiti untuk membangunkan potensi individu bagi memenuhi aspirasi negara. Sehubungan dengan itu, murid perlu diterapkan dengan pengetahuan, kemahiran dan nilai yang sesuai dengan peredaran zaman. Dalam era ekonomi digital, asas bagi transformasi negara memerlukan penyediaan hala tuju untuk menjadikan Malaysia sebagai sebuah negara yang kompetitif. Oleh yang demikian, generasi fasih digital pewaris negara yang berdaya saing perlu dibangunkan. Pembangunan modal insan berteraskan literasi maklumat dan digital dapat dicapai melalui inisiatif pendidikan digital yang merupakan satu usaha berterusan untuk menerapkan penggunaan teknologi digital secara bersepadu, kreatif, inovatif dan beretika. Adalah diharapkan melalui inisiatif ini, pemerolehan, penggunaan dan persembahan maklumat secara berkesan di samping penghasilan dan penciptaan inovasi baharu dapat dipupuk dalam kalangan murid.

Kata Kunci: Literasi Maklumat, Literasi Media dan Maklumat, Ekonomi digital, Pendidikan berkualiti, Pendidikan digital, Murid fasih digital

The Ministry of Education Malaysia places great emphasis on quality education to develop individual potential to meet the country's aspirations. In relation to that, students need to be instilled with knowledge, skills and values that are appropriate with the passage of time. In the digital economy era, the basis for national transformation requires strategic planning in order to develop Malaysia to be competitive nation. Therefore, a digitally literate generation needs to be developed. Human capital development based on information and digital literacy can be achieved through digital education initiative. It is a continuous effort to inculcate the use of digital technology in an integrated, creative, innovative and ethical manner. It is hoped that through this initiative, the effective acquisition, use and presentation of information as well as to the production and creation of new innovations can be fostered among students.

Keywords: Information literacy, Media and Information Literacy, Digital economy, Quality education, Digital education, Digitally fluent students

Pengenalan

Pendidikan merupakan penyumbang utama pembangunan modal sosial dan ekonomi negara. Generasi muda perlu dilengkapi dengan pengetahuan, kemahiran dan nilai yang diperlukan untuk bersaing dalam pasaran kerja, pertumbuhan ekonomi dan kemakmuran

negara secara keseluruhannya. Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) sentiasa berusaha untuk menyediakan pendidikan yang berkualiti sesuai dengan visi KPM iaitu Pendidikan Berkualiti, Insan Terdidik, Negara Sejahtera.

Peranan yang dimainkan oleh KPM untuk menjana pembangunan modal insan adalah berteraskan Falsafah Pendidikan Kebangsaan (FPK) yang menumpukan kepada usaha berterusan ke arah memperkembangkan lagi potensi individu secara menyeluruh dan bersepadu untuk mewujudkan insan yang seimbang dan harmonis dari segi intelek, rohani, emosi dan jasmani berdasarkan kepercayaan dan kepatuhan kepada Tuhan. Usaha ini bertujuan melahirkan rakyat Malaysia yang berilmu pengetahuan, berketerampilan, berakhlak mulia, bertanggungjawab dan berkeupayaan mencapai kesejahteraan diri serta memberi sumbangan terhadap keharmonian dan kemakmuran masyarakat dan negara.

FPK diterjemahkan dalam pelaksanaan kurikulum kebangsaan. Kurikulum kebangsaan terdiri daripada aktiviti kurikulum dan kokurikulum yang merangkumi semua pengetahuan, kemahiran, norma, nilai, unsur kebudayaan dan kepercayaan untuk membantu perkembangan dan potensi murid secara holistik dan seimbang.

Transformasi Pendidikan

Dalam usaha mencapai aspirasi yang tinggi, KPM perlu mentransformasikan pendidikan secara berterusan yang memerlukan pendekatan dan strategi yang dinamik dan tangkas agar murid mampu memiliki dan menguasai pengetahuan, kemahiran dan nilai yang diperlukan untuk mendepani cabaran ekonomi digital. Sehubungan dengan itu, KPM sentiasa berusaha untuk memastikan sistem pendidikan negara berfungsi dengan berkesan dan melaksanakan perubahan secara berterusan untuk menjayakan agenda nasional, antaranya Wawasan Kemakmuran Bersama 2030, Rancangan Malaysia Ke-12 (RMKe-12), Rangka Tindakan (Blueprint) Ekonomi Digital Malaysia dan Dasar Revolusi Perindustrian Keempat (4IR) Negara, yang menjadi asas perkembangan ekonomi negara dalam persaingan ekonomi global. Kesemua ini perlu dibaca bersama-sama Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia (PPPM) 2013 – 2025 untuk memastikan transformasi sistem pendidikan tercapai seperti yang dihasratkan.

Di peringkat global pula, KPM menyokong pelaksanaan Matlamat Pembangunan Lestari 4 (SDG 4) iaitu Pendidikan Berkualiti seperti yang disarankan oleh Pertubuhan Pendidikan, Sains dan Kebudayaan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (UNESCO). Aspirasi Pendidikan berkualiti di bawah SDG4 bertujuan untuk "Memastikan pendidikan berkualiti secara inklusif dan saksama, dan menggalakkan peluang pembelajaran sepanjang hayat kepada semua."

Walau bagaimanapun, bidang pendidikan tidak dapat lari daripada isu sejagat seperti isu kesihatan global akibat pandemik COVID-19, sosial mahupun ekonomi kerana kesemuanya saling bergantung antara satu sama lain. Namun di sebalik cabaran tersebut, perjalanan negara menuju ekonomi digital meluncur dengan cepatnya berikutan pandemik COVID-19 yang melanda negara dan juga di seluruh dunia. Dalam bidang pendidikan, perubahan ini menyaksikan pelaksanaan penyampaian pendidikan yang bergantung kepada teknologi digital seperti akses peranti dan ketersambungan Internet terutamanya apabila sekolah terpaksa ditutup beberapa kali semasa Perintah Kawalan Pergerakan (PKP). Dalam kesukaran menangani isu kesihatan yang meruncing pada waktu itu, hikmah di sebaliknya, rakyat Malaysia sama-sama berusaha dan bekerjasama untuk membuat penyesuaian untuk menghadapi kebiasaan baharu.

Keperluan Masa Hadapan

Dalam usaha merangkul transformasi ekonomi digital, KPM perlu memastikan murid mempunyai kemahiran yang diperlukan bagi pasaran kerja masa hadapan. Berdasarkan The World Economic Forum (WEF) (2020), telah mencadangkan sepuluh kemahiran kerja yang telah

dikenal pasti menjadi keutamaan majikan menjelang tahun 2025 berlandaskan perubahan yang berlaku dari segi ekonomi. Kemahiran ini dibahagikan kepada empat kategori iaitu Penyelesaian Masalah, Pengurusan Kendiri, Bekerja dengan Orang Lain serta Pembangunan dan Penggunaan Teknologi. Di bawah kategori Penyelesaian Masalah, kemahiran kerja yang diperlukan ialah berpemikiran analitikal dan inovasi; penyelesaian masalah kompleks; berpemikiran kritis dan membuat analisis; kreativiti, asli dan berinisiatif; dan penaakulan, penyelesaian masalah dan pembangunan idea / konsep. Kategori Pengurusan Kendiri pula, kemahiran kerja seperti pembelajaran aktif dan mengamalkan strategi pembelajaran serta berdaya tahan, toleransi stres dan fleksibel diperlukan manakala kategori Bekerja dengan Orang Lain melibatkan kemahiran kerja Kepimpinan dan pengaruh sosial. Bagi kategori Pembangunan dan Penggunaan Teknologi, kemahiran kerja yang diperlukan ialah penggunaan, pemantauan dan kawalan teknologi dan reka bentuk teknologi dan pengaturcaraan.

Kemahiran kerja yang dicadangkan oleh WEF adalah selaras dengan Profil Murid yang dihasratkan oleh Kurikulum Standard Sekolah Rendah (KSSR) dan Kurikulum Standard Sekolah Menengah (KSSM). Profil Murid yang digarapkan daripada Kemahiran Abad Ke-21 merangkumi kemahiran berdaya tahan, mahir berkomunikasi, pemikir, kerja sepasukan, bersifat ingin tahu, berprinsip, bermaklumat, penyayang / prihatin dan patriotik.

Berdasarkan keperluan ini, objektif pengajaran dan pembelajaran (PdP) perlu ditumpukan kepada aktiviti yang menjurus kepada pembangunan kemahiran yang disarankan. Oleh yang demikian, Pendidikan 4.0 diperkenalkan untuk memastikan pendidikan berkualiti yang seiring dengan perkembangan Revolusi Perindustrian Ke-4, dapat digerakkan untuk melaksanakan perubahan berlandaskan model pendidikan baharu ini.

WEF (2019) menyatakan lapan ciri utama dalam pembangunan sumber pendidikan dan pengalaman pembelajaran yang telah dikenal pasti dalam kerangka Pendidikan 4.0 iaitu Kewarganegeraan Global; Kemahiran Kreativiti dan Inovasi; Kemahiran Teknologi; Kemahiran Interpersonal; Pembelajaran Diperibadikan dan pada kadar Kendiri; Pembelajaran Inklusif dan Mesra Pengguna; Pembelajaran Kolaboratif dan Penyelesaian Masalah serta Pembelajaran Berpusatkan Murid dan Pembelajaran Sepanjang Hayat. Ini bertujuan untuk membangunkan kemahiran yang diperlukan murid melalui pelaksanaan pedagogi yang inovatif.

Hala Tuju Literasi Maklumat

Sepertimana yang kita semua sedia maklum, Literasi Maklumat (LM) menitikberatkan pengajaran dan pembelajaran berkaitan pelbagai sumber dan format maklumat secara menyeluruh. Untuk menjadi individu yang "celik maklumat" kita perlu tahu mengapa, bila, dan bagaimana menggunakan semua alat ini dan berfikir secara kritis tentang maklumat yang disediakan. LM adalah penting untuk murid hari ini kerana LM menggalakkan pendekatan penyelesaian masalah dan kemahiran berfikir dari segi bertanya soalan dan mencari jawapan, mencari maklumat, membentuk pendapat, menilai sumber dan membuat keputusan memupuk pelajar yang berjaya, penyumbang yang berkesan, individu yang yakin dan warganegara yang bertanggungjawab.

Oleh kerana pada masa kini terdapat pelbagai jenis LM dan Media (LMM), antaranya Literasi Berita, Literasi Televisyen, Literasi Filem, Literasi Internet, Literasi Digital dan Literasi Media Sosial. LMM perlu dilihat secara bersepadu kerana asas kemahiran LMM yang diperlukan adalah sama dan hanya penggunaan platform media yang berbeza.

Berdasarkan UNESCO (2013), fokus perlu diberikan kepada keberhasilan pembelajaran utama atau elemen utama LMM. Dari perspektif yang menyeluruh dan bersepadu, LMM perlu meliputi pengetahuan, kemahiran dan nilai dalam aspek berikut:

- i. Memahami peranan dan fungsi media dan pembekal maklumat lain dalam masyarakat demokrasi
- ii. Memahami situasi bagi memenuhi fungsi tersebut
- iii. Mengenal pasti dan menzahirkan keperluan maklumat
- iv. Mencari mengakses maklumat yang sesuai
- v. Menilai secara kritis maklumat dan kandungan media dan pembekal maklumat lain termasuklah yang terdapat di Internet dari segi kewibawaan, kredibiliti dan tujuan semasa
- vi. Mengekstrak dan menyusun maklumat dan kandungan media
- vii. Mensintesis atau mengendalikan idea yang disarikan daripada kandungan
- viii. Menyampaikan pemahaman seseorang tentang pengetahuan yang dicipta kepada khalayak atau pembaca dalam bentuk dan medium yang sesuai secara beretika dan bertanggungjawab
- ix. Mengaplikasikan kemahiran ICT untuk memproses maklumat dan menghasilkan kandungan janaan pengguna
- x. Berinteraksi dengan media dan pembekal maklumat lain termasuk yang terdapat di Internet, untuk ekspresi diri, kebebasan bersuara, dialog antara budaya dan penyertaan secara demokratik

Selain itu, dasar LM perlu berpandukan kerangka yang mengambil kira beberapa pendekatan yang berhubungkait seperti berikut:

- i. Bersifat Konvergen
- ii. Berasaskan Hak Kemanusiaan
- iii. Pernerkasaaan (Empowerment)
- iv. Berasaskan Masyarakat Berpengetahuan
- v. Perbezaan Budaya dan Bahasa
- vi. Perbezaan Jantina dan Perkembangan Diri

Dasar LM yang menyeluruh memerlukan kerjasama pelbagai pihak dan agensi dalam pembangunannya. Ini adalah untuk memastikan kesemua aspek dan pendekatan berserta jurang maklumat dapat dikenal pasti dan ditangani melalui pelan hala tuju yang bersepadu.

Pendidikan Digital

Dalam usaha menyusuri arus perkembangan teknologi global yang pesat, Malaysia perlu mengorak langkah untuk menentukan hala tuju baharu dalam sistem pendidikan negara yang dapat melahirkan generasi fasih digital sebagai usaha menyediakan modal insan yang berdaya saing pada masa hadapan. Dalam hal ini, KPM menyedari bahawa LM amat penting untuk memperkasakan pembangunan modal insan seperti yang dihasratkan dalam era ekonomi digital. Oleh yang demikian, KPM telah menambah baik Dasar Pembastarian Sekolah dan dalam peringkat akhir memuktamadkan dasar tersebut dikenali sebagai Dasar Pendidikan Digital, yang menerapkan dan menggabungkan LM dalam pelan strategik tersebut. Pendidikan Digital ditakrifkan sebagai Pengajaran dan Pembelajaran (PdP) yang menggunakan teknologi digital secara bersepadu, kreatif, inovatif dan beretika untuk melahirkan generasi fasih digital. Dalam merangka hala tuju dan pelan strategik Pendidikan Digital, KPM telah mengenal pasti enam prinsip panduan untuk mendepani cabaran dalam era ekonomi digital seperti ditunjukkan dalam Rajah 1.

Pendidikan Digital yang berfokuskan peningkatan kompetensi murid, pendidik dan pemimpin pendidikan, pengintegrasian teknologi digital serta jalinan dan jaringan rakan strategik. Beberapa strategi dan inisiatif telah disusun agar sejajar dengan objektif Pendidikan Digital seperti berikut:

Rajah 1: Prinsip Panduan Dasar Pendidikan Digital

- Membangunkan murid fasih digital untuk memenuhi keperluan era digital;
- Mengupayakan pendidik dan pemimpin pendidikan untuk mengintegrasikan teknologi digital dalam ekosistem pendidikan;
- Memperkuh infostruktur, infrastruktur dan kandungan pendidikan digital; dan
- Mengoptimumkan pelibatan aktif rakan strategik sebagai pemangkin pendidikan digital.

Antara ciri-ciri murid fasih digital yang dihasratkan ialah murid yang berupaya menggunakan teknologi digital secara bersepadu, kreatif, inovatif, bertanggungjawab dan beretika untuk mencipta dan menghasilkan inovasi; menganalisis data secara saintifik; menyelesaikan masalah serta berkomunikasi dan berkolaborasi dengan berkesan. Profil Murid fasih digital yang dihasratkan seiring dengan kemahiran yang diperlukan dalam LM.

Sekolahku SEJAHTERA

Elemen kemahiran dan nilai LM turut diterjemahkan dalam konsep Sekolahku SEJAHTERA yang dilancarkan oleh KPM pada Februari 2022. Konsep Sekolahku SEJAHTERA bertujuan untuk melahirkan generasi muda pewaris negara yang hebat serta mampu bersaing di peringkat dunia. Ini dapat dicapai melalui pengukuhan penerapan nilai-nilai murni, demi mewujudkan suasana pembelajaran yang selamat, aman, selesa, menggembirakan, membina dan inklusif ke arah mencapai kesejahteraan masyarakat. Konsep Sekolahku SEJAHTERA berfokus kepada 14 elemen SEJAHTERA, iaitu Selamat, Seronok, Sihat, Etika, Empati, Jati Diri, Adab Sopan, Harmoni, Tekun, Teliti, Terampil, Eksplorasi, Rasional dan Artikulasi. Kesemua elemen ini berjaya diterjemahkan, sekiranya inovasi pendidikan digunakan untuk proses pengajaran dan pembelajaran (PdP) secara optimum.

Faktor Kejayaan Kritikal

Terdapat beberapa faktor kritikal yang dilihat amat penting dilaksanakan untuk memastikan kesemua aspirasi KPM dan negara tercapai seperti berikut:

- i. Dasar dan Hala Tuju LM yang Jelas
- ii. Pelibatan aktif rakan perkongsian pintar
- iii. Pemeraksanaan kompetensi pegawai pendidikan
- iv. Pewujudan focus group dan champion LM

Dasar dan hala tuju LM yang dibangunkan perlu bersifat menyeluruh dengan mengambil kira semua aspek termasuklah kekangan yang dihadapi. KPM bersedia untuk menerima pakai dasar yang dibangunkan dan menyesuakannya dalam pelaksanaan program dan aktiviti. Selain itu, rakan perkongsian pintar yang terdiri daripada pelbagai agensi perlu memainkan peranan aktif dan komited untuk menjayakan dasar dan strategi LM yang dibangunkan. Antara strategi yang boleh dilaksanakan adalah pemeraksanaan kompetensi pegawai pendidikan. Kompetensi pegawai sumber pendidikan di peringkat jabatan pendidikan negeri, pejabat pelajaran daerah dan sekolah melibatkan Guru Perpustakaan dan Media perlu ditingkatkan supaya mereka sama-sama dapat menyokong pembangunan modal insan dari aspek LM. Pengurusan dan penyelarasan program dan aktiviti LM dapat dibuat menggunakan focus group dan champion LM yang diwujudkan di pelbagai peringkat. Kesemua ini dapat memastikan agenda LM berjaya dilaksanakan.

Penutup

Secara keseluruhannya, KPM sentiasa komited untuk melaksanakan yang terbaik demi pembangunan generasi muda pewaris negara fasih digital yang mampu berdaya saing dalam era ekonomi digital. Apa yang penting adalah kesemua pihak berkepentingan bergerak sederhana dan bermuafakat untuk meningkatkan kualiti pendidikan negara.

Rujukan

- Kementerian Hal Ehwal Ekonomi. *Wawasan Kemakmuran Bersama 2030*. Selangor: Attin Press Sdn. Bhd.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2022). *Dasar pendidikan digital (draf)*. Putrajaya: KPM.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2022). *Majlis pelancaran sekolahku sejahtera*. Available from: <https://www.moe.gov.my/menumedia/media-elektronik/berita-dan-aktiviti/21-feb-2022-majlis-pelancaran-sekolahku-sejahtera>
- Kementerian Pendidikan Malaysia (2013). *Pelan pembangunan pendidikan Malaysia 2013-2025*. Putrajaya: KPM.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2016). *Dokumen standard kurikulum dan pentaksiran bahasa melayu tingkatan 1*. Putrajaya: KPM.
- United Nations. (2015). *Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2013). *Media and information literacy: policy and strategy guidelines*. Paris: UNESCO.

Unit Pemodenan Tadbiran dan Perancangan Pengurusan Malaysia (MAMPU). (2021). *Dasar revolusi perindustrian keempat (4IR) negara*. Putrajaya: MAMPU.

Unit Pemodenan Tadbiran dan Perancangan Pengurusan Malaysia (MAMPU). (2021). *Pelan strategik pendigitalan sektor awam 2021-2025*. Putrajaya: MAMPU.

Unit Pemodenan Tadbiran dan Perancangan Pengurusan Malaysia (MAMPU). (2021). *Rancangan Malaysia ke-12 2021-2025*. Putrajaya: MAMPU.

Unit Perancang Ekonomi, Jabatan Perdana Menteri. (2021). *Rangka tindakan (blueprint) ekonomi digital Malaysia*. Putrajaya: EPU JPM.

PERPUSTAKAAN NEGARA MALAYSIA

232, Jalan Tun Razak,
50572 Kuala Lumpur, Malaysia.

☎ 03 - 2687 1700

📠 03 - 2694 2490

🌐 www.pnm.gov.my

 PerpustakaanNegaraMalaysia

 PNM_Rasmi

 pnm_rasmi

 pnmytube

 PNMrasmi

 pnmsaluransosial2

 pnm_rasmi

e ISBN 978-967-931-378-9

